

Madve Yayınları: 39
Dördüncü Cilt
Birinci Basım: Temmuz 1996

Yazan:

Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman

ED-DÂRİMÎ

es-Semerkandî

Tercüme, Şerh ve Tahkik:

Prof. Dr. Abdullah AYDINLI

Sahibi:

Hasan H. MADEN

Editör:

Faruk KÖSE

Müessese Müdürü:

Mustafa BULAN

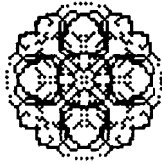
Dizgi-
İç Düzen-
Ofset Hazırlık: **madve**
Hadislerin Harekelenmesi ve
Tashih: N. Kahraman

Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman
ed-Dârimî es-Semerkandî

SÜNEN-İ DÂRİMÎ

Tercüme ve Tahkik:
Prof. Dr. Abdullah AYDINLI

madve

Çatalçeşme Sokak Üretmen Han No: 29/3 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 513 60 54 - Fax: (0212) 528 16 57

ORUÇ KİTABI

«ا»

باب في النهي عن صيام يوم الشك

1. BÂB

"ŞEK GÜNÜ" NDE ORUÇ TUTMANIN YASAKLANMASI

١٦٨٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ صَلَّةَ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ فَأَتَانِي بِشَاةٍ مَصْلِيَّةٍ، فَقَالَ: كُلُوا. فَتَنَحَّى بَعْضُ الْقَوْمِ، فَقَالَ: إِنِّي صَائِمٌ. فَقَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ: مَنْ صَامَ الْيَوْمَ الَّذِي يُشَكُّ فِيهِ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -^(١).

1689. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki): Bize Ebu Halid el-Ahmer, Amr b. Kays'tan, (O) Ebu İshak'tan, (O da) Sıla'dan (naklen), Sıla'nın şöyle dediğini rivayet etti: (Birgün) Ammar b. Yasir'in yanındaydık. Derken kızartılmış bir koyun getirildi. O da, "(buyrun) yiyin" dedi. Bunun üzerine topluluktan biri kenara çekilip, "doğrusu ben orucum, (yiyemeyeceğim)" dedi. O zaman Ammar b. Yasir şöyle dedi: "Kim, hakkında (Şaban günü mü, Ramazan günü mü diye) şüphe edilen "şek günü"nde oruç tutarsa, Hz. Ebu'l Kasım (Muhammed'e) (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) isyan etmiş olur."¹

1- Buhari, Savm, 11(2/229, muallak olarak); Ebu Davud, Savm, 10(2/300); Nesai, Sıyam 37(4/126); Tirmizi, Savm, 3(3/70); İbn Mace, Sıyam, 3(1/527); Müstedrek, 1/424; İbn Huzeyme 3/204.

AÇIKLAMA

Oruç, güneşin doğuşundan batışına kadarki müddet içinde yememek, içmemek ve cinsi münasebet yapmamak suretiyle yapılan mühim bir ibadettir. İslam'ın esaslarından birisi de Ramazan orucudur. Bu oruç, Hicri 2. yılda Şaban ayının 10. günü farz kılınmıştır. İslam'dan önceki ilahi dinlerde de, farklı şekillerde uygulanmış olsa da, oruç ibadeti vardı. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), İbn Receb'in, ilgili rivayetlerden vardığı neticeye göre, Mekke'de iken Muharrem'in onuncu (aşura) günü oruç tutardı. Bu günde Kureyşliler de oruç tutarlardı. Herhalde bu, Hz. İbrahim'den (*Aleyhisselam*) onlara intikal eden bir âdet idi. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Medine'ye gelip yahudilerin de aynı günde oruç tuttuklarını görünce, müslümanlara da o günde oruç tutmalarını emretmişti. Daha sonra Ramazan orucu farz kılınca, aşura gününde oruç tutulmasını isteğe bırakmış, ömürlerinin sonunda ise, Ehl-i Kitab'a muhalefe etmek maksadıyla, aşura gününün önüne veya arkasına bir gün ilave edilmek suretiyle oruç tutulmasını emretmişti. En tercihe şayan görüşe göre aşura orucu, bu safhaların hiçbirinde farz kılınmamıştı.²

Her ibadet gibi orucun da, bu arada Ramazan orucunun da pek çok fayda ve hikmetinin olduğu muhakkaktır. Bunlar arasında, nefsi teskin edip gayr-ı meşru isteklerine mani olma; sahip olunan şeyleri kullanamamakla hem acizliğini görme ve hem de iradeyi kuvvetlendirme; fakir-fukaranın halini düşündürüp onlara yardıma vesile olma; Allah Azze ve Celle'nin nimetlerinin farkına varma; gizli-açık hiçbir yerde orucu bozucu bir şey yapamamakla Allah Azze ve Celle'nin murakabesini daha yakından hissetme zikredilebilir. Orucun vücut sağlığı açısından faydalar sağladığı da bugün artık çok iyi bilinen bir husustur. Bu ibadetin farz olduğu Ramazanda ise, dünyadaki bütün müslümanlar aynı zamanda oruç halini yaşadıklarından, fakir-zengin bütün müslümanların birliğini-eşitliğini

---

2- Feyzu'l-Kadir, 4/215.

düşündürme ve sağlamada büyük bir âmil olur. Şurası muhakkaktır ki, bir müslüman bütün ibadetlerini olduğu gibi oruç ibadetini de, bu ve benzeri faydalarından dolayı değil, sırf Allah (*Celle Celaluhu*) rızası için yapar. Binaenaleyh onu, emredildiği şekilde yapmalıdır. İşte bu bölümde bu husus ve oruçla ilgili diğer bazı hususlar, Hadislerin ışığında sözkonusu edilmektedir.

Yukarıdaki Hadis "şek günü" denilen, yani Ramazan hilâlinin görülüp görülmediği, bu sebeple de o günün Şaban ayından mı, Ramazan ayından mı olduğu kesinlik kazanmayan bir günde oruç tutmanın menedildiğini göstermektedir. Ammar b. Yasir'in -Allah O'ndan razı olsun-, mezkur ifadesi merfu, yani Hz. Peygamber'in (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) sözü hükmündedir. Çünkü Sahabi, böyle bir sözü kendi görüşüyle söylemez.

Alimlerin ekserisi "şek günü"nde tutulması yasaklanan orucun, Ramazan niyetiyle tutulan oruç olduğunu söylemişlerdir. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Malik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre "şek günü"nde Ramazan niyetiyle oruç tutmak, tahrimen mekruhtur. Ancak bu günde nafil niyetiyle veya başka bir vacib oruca niyet ederek oruç tutmakta bir mahzur yoktur. Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, "şek günü"nde ne Ramazan orucunun, ne de daha önceden başlamış olduğu oruç âdetine tesadüf etmeyen bir nafil niyetiyle tutulacak orucun sahih olmayacağını söylemiştir. O'na göre de, bu günde başka bir vacib oruca ve önceden âdet edinmiş olup da o güne rastlayan nafil bir oruca niyet edilerek oruç tutmakta bir mahzur yoktur.

١٦٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ^(١)، قَالَ: أَصْبَحْتُ فِي يَوْمٍ قَدْ أَشْكِلُ عَلَيَّ، مِنْ شَعْبَانَ، أَوْ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، فَأَصْبَحْتُ صَائِمًا، فَأَتَيْتُ عِكْرَمَةَ، فَإِذَا هُوَ يَأْكُلُ خُبْزًا أَوْ بَقْلًا. فَقَالَ: هَلُمَّ إِلَى الْغَدَاءِ. فَقُلْتُ: إِنِّي صَائِمٌ. فَقَالَ: أَقْسِمُ بِاللَّهِ لَتُفْطِرَنَّ. فَلَمَّا رَأَيْتَهُ حَلَفَ وَلَا يَسْتَنِي، تَقَدَّمْتُ، فَعَذَرْتُ، وَإِنَّمَا تَسَحَّرْتُ قُبَيْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ قُلْتُ: هَاتِ الْآنَ مَا عِنْدَكَ. فَقَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: صُومُوا لِرُؤْيَيْهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَيْهِ، فَإِنْ حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ سَحَابٌ، فَكَمَلُوا الْعِدَّةَ ثَلَاثِينَ، وَلَا تَسْتَقْبِلُوا الشَّهْرَ اسْتِقْبَالًا⁽³⁾.

1690. Bize Abdullah b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize İsmail b. Uleyye rivayet edip (dedi ki), bize Hâtim b. Ebi Sağira, Simâk b. Harb'den, şöyle dediğini rivayet etti: Şaban (ayından) mı, yoksa Ramazan ayından mı olduğu bana müşkil gelen bir günde sabahlamış ve oruçlu olmaya (niyet etmişim). Derken İkrime'nin yanına gelmişim. Bir de ne göreyim, O ekmekle bir sebze yiyor. "Kahvaltıya buyur" demişti. Ben de; "doğrusu ben orucum" demiştim. Bunun üzerine O; "Allah'a yemin ederim ki, mutlaka orucunu bozacaksın" demişti. Ben O'nun (hiçbir) istisna payı bırakmayarak yemin ettiğini görünce (sofraya doğru) öne çıkıp özür beyan etmişim. Çünkü sahur yemeğini bundan biraz önce yemiştim. Sonra (O'na); "şimdi yanındaki şeyi, (yani orucumu bozdurmaya sebep olan haberi) getir bakalım" demiştim de O, şöyle karşılık vermişti: "Bize İbn Abbas rivayet edip dedi ki; Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "O (hilâli) görünce oruç tutun, onu görünce orucunuzu açın, (bayram yapın). Şayet onunla aranızda bir bulut girer (de onu görmezseniz, ayın günlerinin) sayısını otuza tamamlayın. O (Ramazan) ayına da, (Şabanın son bir-iki gününde oruç tutarak) bir nevi karşılama yapmayın!"³

«۲»

باب الصوم لرؤية الهلال

2. BÂB

(RAMAZAN) HİLÂLİ GÖRÜLÜNCE ORUÇ TUTULMASI

3- Ebu Davud, Savm, 7(2/298); Nesai, Sıyam, 13(4/110), 37(4/126); Tirmizi, Savm, 5(3/72); İbn Huzeyme, 3/204; Müsned, 1/226, 258.

١٦٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ
إِبْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ - ذَكَرَ رَمَضَانَ، فَقَالَ: لَا تَصُومُوا، حَتَّى تَرَوْا
الْهَيْلَالَ، وَلَا تُفْطِرُوا حَتَّى تَرَوْهُ، فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ فَأَقْدَرُوا لَهُ^(٤).

1691. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir gün) Ramazanı zikredip şöyle buyurdu: "Hilâli görmedikçe (Ramazan) orucunu tutmayınız, onu görmedikçe de orucu açmayınız, (bayram yapmayınız). Fakat şayet (hilâl) size bulutlanır (da onu göremezseniz), onun için (otuz gün) takdir ediniz!"⁴

ACIKLAMA

Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin son cümlesini şöyle anlamıştır: "... onun için (günlerin sayısını) daraltın ve hilâlin bulutun altında olduğunu takdir edin." Buna göre Şaban ayının 29. günü bulut sebebiyle Ramazan hilâli görülemezse, ertesi günü Ramazan kabul edilip oruç tutulur. Nitekim bu Hadisin ravisi olan Abdullah b. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) böyle yaptığı nakledilmektedir. Ancak bu Hadisin, yine İbn Ömer'den (*Radıyallahu Anh*) gelen bazı rivayetleri; "... onun için otuz gün takdir edin" şeklindedir. Bu durumda ise ravinin uygulama ve görüşüne değil, rivayetine itibar edilir. Bazı âlimler de, son cümleyi; "....onu (hesap usûlüyle) takdir edin" şeklinde anlamışlardır ki, buna göre, bulutlu havalarda Ramazan ve Şevvalin başlangıcı astronomik hesaplamalarla tesbit edilecektir. Fakat âlimlerin cumhuru bu Hadisin diğer rivayetlerine ve ilgili diğer Hadislere dayanarak, Ramazan ve Şevvalin başlangıçlarının

4- Buhari, Savm, 11(2/229); Müslim, Siyam, 3(2/759); Ebu Davud, Savm, 4(2/297); Nesai, Siyam, 10(4/108); İbni Mace, Siyam, 7(1/529); Muvatta', Siyam, 1(1/286); Müsned, 2/63. Bkz. 1697. hadis.

ancak hilâlin görülmesiyle, bulut sebebiyle hilâl görülemediğinde ise Şaban ve Ramazan aylarının otuz gün takdir edilmesiyle tesbit edileceğini açıklamışlardır.

١٦٩٢ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَوْ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ - ﷺ -: صُومُوا لِرُؤْيَا، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَا، فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمُ الشَّهْرُ فَعُدُّوا ثَلَاثِينَ^(١).

1692. Bize Haşim İbnu'l Kasım rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bana Muhammed b. Ziyâd rivayet edip (dedi ki), Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işittim: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu -veya Hz. Ebu'l Kasım (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:- "Onu (hilâli) görünce oruç tutunuz, onu görünce orucunuzu açınız. Fakat şayet (hilâl) size bulutlanır (da onu göremezseniz, ayı) otuz gün sayınız!"⁵

١٦٩٣ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو - يَعْنِي ابْنَ دِينَارٍ -، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ عَجِبَ مِمَّنْ يَتَقَدَّمُ الشَّهْرَ، وَيَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَصُومُوا، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطِرُوا، فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ، فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلَاثِينَ يَوْمًا^(١).

1693. Bize Ubeydullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Sufyan, Amr'dan (yani İbn Dinâr'dan), (O) Muhammed b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O; "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "O (hilâli) gördüğünüz zaman (Ramazan) orucunu tutunuz, onu (Şevvalin başında tekrar) gördüğünüz zaman ise orucunuzu açınız, (bayram yapınız). Fakat şayet (hilal) size bulutlanır (da onu göremezseniz, ayın günlerinin) sayısını otuz

5- Buhari, Savın, 11(2/229); Müslim, Sıyam, 19(2/762); Nesai, Sıyam, 10(4/108); İbn Mace, Sıyam, 7(1/530); Müsned, 2/263,415,469.

güne tamamlayınız!" buyurdu" diyerek, (Ramazan) ayından önce (oruca) başlayan kimselere şaşımtı.⁶

«۳»

باب ما يقال عند رؤية الهلال

3. BÂB

HİLÂL GÖRÜLDÜĞÜNDE SÖYLENİLECEK SÖZ

١٦٩٤ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ وَعَمِّهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - إِذَا رَأَى الْهَيْلَالَ، قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ، وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ، وَالْإِسْلَامِ، وَالتَّوْفِيقِ، لِمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى، رَبُّنَا وَرَبُّكَ اللَّهُ^(۷).

1694. Bize Saîd b. Süleyman, Abdurrahman b. Osman b. İbrahim'den haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana babam, babası ile amcasından, (onlar da) İbn Ömer'den (naklen), O'nun şöyle dediğini haber verdi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hilâli gördüğü zaman şöyle buyururdu: "Allahu ekber! Allah'im! Onu üzerimize; güven, iman, selâmet, müslümanlık ve Rabb'imizin sevip razı olacağı şeylere muvaffakiyetle birlikte doğur! (Ey hilâl!) Bizim Rabb'imiz de, senin Rabb'in de Allah'tır."⁷

١٦٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرَّفَاعِيُّ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا الْعَقَدِيُّ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ سُفْيَانَ الْمَدِينِيُّ، عَنْ بِلَالِ بْنِ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ

6- Nesai, Siyam, 12(4/109); Müsned, 1/221. Buralarda İbn Abbas'tan rivayet eden şahsın ismi, Muhamed b. Huneyn olarak geçmektedir. Hadis için ayrıca bkz. Muvatta, Siyam, 3(1/287).

7- Bu hadisi Taberani de rivayet etmiştir. Senedindeki Osman b. İbrahim, biraz zayıf "fihi za'fun" bir ravidir.) Mecmau'z Zevaid, 10/139). Bkz. Feyzu'l Kadir, 5/136.

أَبِيهِ، عَنْ طَلْحَةَ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ - إِذَا رَأَى الْهِلَالَ، قَالَ: اَللّٰهُمَّ اِهْلَهُ عَلَيْنَا، بِالْأَمْنِ، وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ، وَالْإِسْلَامِ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللهُ^(٨).

1695. Bize Muhamed b. Yezîd er-Rifâî ve İshak b. İbrahim haber verip (dediler ki), bize el-Akadi rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman b. Süfyan el-Medini', Bilal b. Yahya b. Talha'dan, (O) babasından, (O da) Talha'dan (naklen) rivayet etti ki, O (Talha) şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hilâli gördüğü zaman şöyle buyururdu: "Allah'ım! Onu üze-rimize; güven, iman, selâmet ve müslümanlık ile birlikte doğur! (Ey hilâl!) Benim Rabb'im de, senin Rabb'in de Allah'tır!"⁸

«ع»

باب النهي عن التقدم في الصيام قبل الرؤية

4. BÂB

(HİLÂLİN) GÖRÜLMESİNDEN ÖNCE ORUCA BAŞLAMA YASAĞI

١٦٩٦ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: لَا تَقْدُمُوا قَبْلَ رَمَضَانَ يَوْمًا وَلَا يَوْمَيْنِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلًا كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيُصِمْهُ^(٩).

1696. Bize Vehb b. Cerir rivayet edip (dedi ki), bize Hişam,

8- Tirmizi, Deavât, 51(5/504); Müsned, 1/162; Müstedrek, 4/285.

Yahya'dan, (O) Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen), O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ramazan (hilâlinin görülmesinden) önce ne bir gün, ne de iki gün (oruç tutarak) öne geçmeyiniz. Ancak (Ramazandan bir-iki gün önce oruç tutacak olan kimse, sürekli olarak o zamanda) oruç tutan kişi ise, o orucu tutsun!"⁹

«0»

باب الشهر تسع وعشرون

5. BÂB

AY YİMİDOKUZ (GÜNDÜR)

١٦٩٧ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّمَا الشَّهْرُ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ، فَلَا تَصُومُوا حَتَّى تَرَوْهُ، وَلَا تُفْطِرُوا حَتَّى تَرَوْهُ، فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ، فَأَقْدُرُوا لَهُ^(١٠).

1697. Bize Süleyman b. Harb rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyub'dan, (O) Nafi'den, (O da) ibn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O (ibn Ömer) şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ay ancak yirmidokuz (gündür). Binaenaleyh, o (hilâli) görmedikçe oruç tutmayınız, onu görmedikçe de orucunuzu açmayınız, (bayram yapmayınız). Fakat şayet (hilâl) size bulutlanırsa, onun için (otuz gün) takdir ediniz!"¹⁰

9- Buhari, Savm, 14(2/230); Müslim, Sıyam 21(2/762); Ebu Davud, Savm, 11(2/300); Nesai, Sıyam, 31-32(4/122); Tirmizi, Savm, 2(3/68-69); İbn Mace, Sıyam, 5(1/528); Müsned, 2/234, 281, 347.

10- Müslim, Sıyam, 6(2/759); Ebu Davud, Savm, 4(2/297); Buhari, Savm, 11(2/229); Nesai, Sıyam, 17(4/114); Muvatta, Sıyam, 2(1/286); Müsned, 2/5,13,31; İbn Huzeyme, 3/206.

AÇIKLAMA

Hicri kameri aylar bazan 29 gün, bazan 30 gün çekerler. Bu Hadis-i Şerif de; "ayın asgari günleri ancak 29 gündür" veya, "Ay ek-seriye sadece 29 gün çeker" şeklinde anlaşılmıştır.

«1»

باب الشهادة على رؤية هلال رمضان**6. BÂB****RAMAZAN HİLÂLİNİN GÖRÜLMESİNE ŞAHİDLİK ETMEK**

١٦٩٨ - حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: تَرَأَى النَّاسُ الْهَيْلَالَ، فَأَخْبَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، إِنِّي رَأَيْتُهُ، فَصَامَ، وَأَمَرَ النَّاسَ بِالصِّيَامِ^(١).

1698. Bize Mervan b. Muhammed, Abdullah b. Vehb'den, (O) Yahya b. Salim'den, (O) Ebu Bekr b. Nafi'den, (O) babasından, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O (ibn Ömer) şöyle dedi:

Halk (bir defasında Ramazan) hilâlini görmeye çıkmıştı da ben (hilâli görmüş), Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (gelerek) onu gördüğümü haber vermiştim. Bunun üzerine O, oruç tutmuş, halka da oruç tutmalarını emretmişti.¹¹

11- Ebu Davud, Savın, 14(2/302); Müstedrek, 1/423.

١٦٩٩ - حَدَّثَنِي عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، ثنا حُسَيْنُ الْجُعْفِيُّ، عَنْ رَائِدَةَ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ الْهَلَالَ، فَقَالَ: أَتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: يَا بِلَالُ، نَادِ فِي النَّاسِ، فَلْيَصُومُوا غَدًا^(١).

1699. Bana İsmet İbnu'l-Fadl rivayet edip (dedi ki), bize Hüseyin el-Cu'fi, Zâide'den, (O) Simâk'tan, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Bir defasında) bir bedevi Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip, "muhakkak ki ben hilâli gördüm" dedi. Bunun üzerine (Hz. Peygamber); "Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve benim, Allah'ın elçisi olduğuma şahadet eder misin?" buyurdu. O, "evet" dedi. (O zaman Hz. Peygamber); "Bilal! Halka seslen de yarın oruç tutsunlar" buyurdu.¹²

«٧»

بَاب مَتَى يُمْسِكُ الْمُتَسَدَّرُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ؟

7. BÂB

SAHUR YİYEN KİMSE (KENDİNİ) YİYECEK VE İÇECEKTEN NE ZAMAN MENEDER?

١٧٠٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ^(١)، عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، عَنْ الْبَرَاءِ^(٢)، قَالَ: كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ - ﷺ -، إِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَائِمًا،

12- Ebu Davud, Savm, 14(2/302); Nesai, Siyam, 8(4/106); Tirmizi, Savm, 7(3/74); İbn Mace, Siyam, 6(1/529); İbn Huzeyme, 3/208; Müstedrek, 1/297.

فَحَضَرَ الْإِفْطَارُ، فَنَامَ قَبْلَ أَنْ يُفْطَرَ، لَمْ يَأْكُلْ لَيْلَهُ وَلَا يَوْمَهُ. حَتَّى يُمَسِّيَ، وَأَنَّ قَيْسَ بْنَ صِرْمَةَ الْأَنْصَارِيَّ، كَانَ صَائِمًا، فَلَمَّا حَضَرَ الْإِفْطَارُ، أَتَى امْرَأَتَهُ، فَقَالَ: عِنْدَكَ طَعَامٌ، فَقَالَتْ: لَا، وَلَكِنْ أَنْطَلِقُ فَأَطْلُبُ لَكَ، وَكَانَ يَوْمُهُ يَعْمَلُ، فَغَلَبَتْهُ عَيْنُهُ، وَجَاءَتْ امْرَأَتُهُ، فَلَمَّا رَأَتْهُ، قَالَتْ: خَيِّبَةُ لَكَ، فَلَمَّا انْتَصَفَ النَّهَارُ، غَشِيَ عَلَيْهِ. فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ. - فَتَرَلَتْ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَاءِكُمْ﴾⁽¹³⁾ فَفَرَحُوا بِهَا فَرَحًا شَدِيدًا، فَأَكَلُوا وَشَرَبُوا، حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ⁽¹⁴⁾.

1700. Bize Ubeydullah b. Musa, İsrail'den, (O) Ebu İshak'tan, (O da) el-Bera'dan (naklen), O'nun şöyle dediğini haber verdi: (İlk zamanlar) Hz. Muhammed'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Ashabından bir adam oruçlu olur da, iftar vakti gelip iftar etmeden önce uyur idiyse, ne o gecesinde, ne de (ertesi) gününde, akşamaya varıncaya kadar (birşey) yiyemezdi. Kays b. Sırma el-Ensari de (bir Ramazan günü) oruçlu imiş. İftar vakti geldiğinde karısına gelip; "yanında bir yiyecek var mı?" demiş. (Karısı); "yok, ama gidip senin için (birşeyler) araştırırım" demiş. (Kays) gündüzün (tarla ve bahçelerde) amelelik yaparmış. Bı sebeple gözüne dayanamayıp uyumuş. (Sonra) karısı gelmiş, O'nun (uyumuş olduğunu) görünce; "mahrum olasınca, (yazık oldu sana!)" demiş. Derken gün yarıya varınca (Kays) bayıldı ve bu (durum) Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) anlatıldı. Bunun üzerine şu "**Oruç gecesi kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı.**"¹³ (ayeti) indi. Bundan dolayı (Sahabiler) çok sevindiler ve (fecd-i sadık'ın) beyaz ipliği (gecenin) siyah ipliğinden ayırdoluncaya kadar yiyip içtiler.¹⁴

13- Bakara suresi, 187.

14- Buhari, Savm, 15(2/230); Ebu Davud, Savm, 1(2/295); Nesai, Siyam, 29(4/121); Tirmizi, Tefsir, 3(5/210); Müsned, 4/295.

١٧٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَقَدْ جَعَلْتُ تَحْتَ وِسَادَتِي خَيْطًا أَبْيَضَ وَخَيْطًا أَسْوَدَ، فَمَا تَبَيَّنَ لِي شَيْءٌ، قَالَ: إِنَّكَ لَعَرِيضُ الْوِسَادَةِ، وَإِنَّمَا ذَلِكَ اللَّيْلُ مِنَ النَّهَارِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾^(١٥).

1701. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şerîk, Husayn'dan, (O) eş-Şabi'den, (O da) Adiyy b. Hatim'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ya Rasulullah" dedim, "yastığının altına beyaz bir iple siyah bir ip koydum, (ama onlara baktığımda) bana hiçbir şey ayırdolmadı." [Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)] buyurdu ki: "Gerçekten yastığın enliyimiş, (gece ve gündüz ona sığmış!) Bu, yüce Allah'ın; "Fecrin beyaz ipliği (gecenin) siyah ipliğinden size ayırdoluncaya kadar yiyin, için"¹⁵ ayetinde sadece gecenin gündüzden (ayrılması demektir.)"¹⁶

«٨»

باب ما يستحب من تأخير السحور

8. BÂB

SAHUR YEMEĞİNİ YEMEYİ GECİKTİRMENİN

MÜSTEHABLIĞI

١٧٠٢ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ،

15- Bakara suresi, 187.

16- Buhari, Savm, 16(2/16); Müslim, Siyam, 33(2/726-727); Ebu Davud, Savm, 17(2/304); Nesai, Siyam, 29(4/121); Müsned, 4/377; İbn Huzeyme, 3/209.

عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: تَسَحَّرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: قُلْتُ: كَمْ كَانَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَبَيْنَ السَّحُورِ؟ قَالَ: قَدَرُ قِرَاءَةِ خَمْسِينَ آيَةً^(۱).

1702. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Hişam, Katâde'den, (O) Enes'ten, (O da) Zeyd b. Sabit'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Biz (bir defasında) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber sahur yemeği yedik. (Zeyd, sözüne devamla) şöyle dedi: Sonra (Hz. Peygamber) namaza kalktı. (Enes) dedi ki; "ezanla sahur arasında ne kadar (vakit) vardı?" dedim. (Zeyd de); "elli ayet okunacak kadar" cevabını verdi.¹⁷

«۹»

باب في فضل السحور

9. BÂB

SAHUR YEMEĞİNİN BEREKETİ HAKKINDA

۱۷۰۳ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «تَسَحَّرُوا، فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَهً»^(۱).

1703. Bize Saîd b. Amir, Şu'be'den, (O) Abdulaziz b. Suheyb'den, (O da) Enes'ten (naklen), O'nun şöyle dediğini haber verdi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

17- Buhari, Savm, 19(2/232), Müslim, Siyam, 47(2/771); Nesai, Siyam, 21(4/117); Tirmizi, Savm 14(3/84); İbn mace, Siyam, 23(1/540); Müsned, 5/182, 185, 186, 188.

"-Sahur yemeği yeyiniz. Çünkü sahur yemeğinde (veya, sahur yemeği yemekte) bereket vardır."¹⁸

١٧٠٤ - حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي قَيْسٍ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ يَأْمُرُنَا أَنْ نَصْنَعَ لَهُ الطَّعَامَ، يَتَسَحَّرُ بِهِ، فَلَا يُصِيبُ مِنْهُ كَثِيرًا، فَقُلْنَا: تَأْمُرُنَا بِهِ، وَلَا تُصِيبُ مِنْهُ كَثِيرًا، قَالَ: إِنِّي لَا أَمُرُّكُمْ بِهِ أَنِّي أَشْتَهِيهِ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: «فَصِلْ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ، أَكَلَةً السَّحْرِ»^(١).

1704. Bize Vehb b. Cerir rivayet edip (dedi ki), bize Musa b. Uleyy rivayet edip (dedi ki), babamı, Amr ibnu'l As'ın azadlısı Ebu Kays'tan (naklen), şöyle anlatırken işittim: (Ebu Kays) demiş ki, Amr ibnu'l-As, bize, sahurda yemesi için kendisine yemek yapmamızı emrederdi, ama ondan fazla almazdı. Bunun üzerine; "bize onu (yapmamızı) emrediyorsun. Halbuki ondan fazla almıyorsun" dedik de O şöyle cevap verdi: "Doğrusu ben onu size, arzu ettiğimden dolayı emretmiyorum. Fakat Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Bizim orucumuzla Ehl-i Kitab'ın orucunu ayıran şey, seher (sahur) yemeğidir" buyururken işitmiştim. (Bunun için, az da olsa sahur yemeği yiyorum)."¹⁹

AÇAKLAMA

Bu Hadisler gösteriyor ki, sahur yemeği yemek meşru ve müs-

18- Buhari, Savm, 20(2/232); Müslim, Sıyam, 45(2/770); Nesai, Sıyam, 18(4/115); Tirmizi, Savm, 17(3/88); Ibn Mace, Sıyam, 22(1/540); Müsned, 3/99, 215, 229.

19- Müslim, Sıyam, 46(2/770-771); Ebu Davud, Savm, 15(2/302-303); Nesai, Sıyam, 27(4/120); Tirmizi, Savm, 17(3/88-89); Müsned, 4/197; İbn Huzeyme, 3/215.

tehabdır. Önceki ilahi dinlerde ise, akşam iftardan sonra uyununca ertesi günün orucu başlıyor ve artık birşey yenilip içilemiyordu. Nitekim müslümanlıkta da oruç farz kılındığında ilk zamanlar durum böyleydi. Ancak daha sonra bu hüküm kaldırılmış ve fecr-i sâdika kadar yiyip içmeye ve cinsi münasebete müsaade edilmiştir.

Sahur yemeğinin, Hadiste "bereket" adı verilen pek çok maddi ve manevi faydası vardır. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bu emrine uymanın kazandıracağı, seher vaktinde Kur'an okuma, dua etme, nafile namaz kılma gibi ibadetlerin ruhi ve uhrevi semereleri, onun manevi faydaları arasında zikredilebilir. Orucun meşakkatsiz, rahat bir şekilde tutulmasına yardımcı olması ise sahur yemeğinin maddi "bereketi'dir.

«١٠»

باب من لم يجمع الصيام من الليل

10. BÂB

ORUCA GECEDEN KESİN NİYET ETMEYEN KİMSELER

١٧٠٥ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ شُرَحْبِيلَ، ثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ حَفْصَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ لَمْ يُبَيِّتِ الصِّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلَا صِيَامَ لَهُ^(١) قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فِي فَرْضِ الْوَاجِبِ أَقُولُ بِهِ^(٢).

1705. Bize Saîd b. Şurahbil rivayet edip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Yahya b. Eyyub'dan, (O) Abdullah b. Ebi Bekr'den, (O) Salim b. Abdillan b. Ömer'den, (O) İbn Ömer'den, (O) Hafsa'dan, (O da) Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (nak-

len), O'nun şöyle buyurduğunu rivayet etti: "Kim oruca fecr-i (sadıktan) önce niyet etmezse, onun orucu (sahih veya faziletli olmaz)." 20

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "Vacib (farz) olan (bir orucun) niyetinde bu (Hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü kabulleniyorum."

AÇAKLAMA

Bu Hadis oruca fecr-i sadıktan önce, geceden niyet etmenin vacib olduğunu göstermektedir. Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) bu Hadisin zahirıyla amel ederek, farz olsun-nafile olsun, her oruçta geceden niyet etmenin vacib olduğunu söylemiştir. Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise bu Hadis, sadece farz oruçlarla alâkalıdır. Binaenaleyh, onlara göre nafile oruçlarda geceden niyet etmek vacib değildir. Hanifilere göre ise, Ramazan orucu gibi zamanı muayyen olan oruçlarla nafile oruçlar, gündüzün zevalden öncesine kadar yapılacak niyetle sahîh olurlar. Onlar yukarıdaki Hadiste; orucun daha faziletli olan şeklinin veya kaza, keffaret gibi zamanı muayyen olmayan oruçların, yahut niyeti, önceki günün akşamından evvel yapılan bir orucun söz konusu olduğu görüşündedirler.

«||»

باب في تعجيل الإفطار

11. BÂB

İFTARIN HEMEN YAPILMASI HAKKINDA

20- Ebu Davud, Savm, 71(2/329); Nesai, Siyam, 68(4/166-167); Tirmizi, Savm, 33(3/108); İbn Mace, Siyam, 26(1/542); Muvatta, Siyam, 5(1/288); Müsned, 6/287; İbn Huzeyme, 3/212.

١٧٠٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَلُوا الْفِطْرَ»^(٢١).

1706. Bize Muhammed b. Yusuf, Sufyan es-Sevri'den, (O) Ebu Hazim'den, (O da) Sehl b. Sa'd'dan (naklen), O'nun şöyle dediğini haber verdi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "İnsanlar, iftarı (akşam olunca) hemen yaptıkları sürece hayırda olmaya devam edeceklerdir!"²¹

١٧٠٧ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدَةُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ، وَأَدْبَرَ النَّهَارُ، وَغَابَتِ الشَّمْسُ، فَقَدْ أَفْطَرْتُ»^(٢٢).

1707. Bize Osman b. Muhammed rivayet edip (dedi ki), bize Abde, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O) Asım b. Ömer'den, (O da) Hz. Ömer'den (naklen), O'nun şöyle dediğini rivayet etti:

Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Gece gelip gündüz gidince ve güneş batınca, iftar vaktine girersin."²²

«۱۲»

بَاب مَا يَسْتَحَبُّ الْإِفْطَارُ عَلَيْهِ

21- Buhari, Savm, 45(2/241); Müslim, Sıyam, 49(2/771); Tirmizi, Savm, 13(3/82); İbn Mace, Sıyam, 24(1/541); Muvatta, Sıyam, 6(1/288); Müsned, 5/331, 334, 336.

22- Buhari, Sıyam, 43(2/240); Müslim, Sıyam, 51(2/772); Ebu Davud, Savm, 19(2/304); Tirmizi, Savm, 12(3/81); Müsned, 1/28, 35, 48.

12. BÂB

KENDİLERİYLE İFTAR EDİLMESİ

MÜSTEHAH OLAN ŞEYLER

١٧٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا عَاصِمٌ، عَنْ حَفْصَةَ، عَنِ الرَّبَابِ الضَّبِّيَّةِ^(٣)، عَنْ عَمِّهَا سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ، فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ.

1708. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Sabit b. Yezid rivayet edip (dedi ki), bize Asım, Hafsa'dan, (O) er-Rebab ed-Dabbiyye'den, (O da) amcası Selman b. Amir'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz iftar edeceğinde hurma ile iftar etsin. Eğer (hurma) bulamazsa, su ile iftar etsin. Çünkü su temiz ve temizleyicidir."²³

«١٣»

باب الفضل لمن فطر صائما

13. BÂB

BİR ORUÇLUYU İFTAR ETTİRENİN FAZİLETİ

١٧٠٩ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ،

23- Ebu Davud, Savm, 21(2/305); Tirmizi, Savm, 10(3/78-79); İbni Mace, Sıyam, 25(1/542); Müsned, 4/17, 18, 213-215; Müstedrek, 1/432.

الْجَهَنِّي، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: مَنْ فَطَرَ صَائِمًا، كُتِبَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ، إِلَّا أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ^(*).

1709. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize Abdülmelik, Atâ'dan, (O) Zeyd b. Halid el-Cuheni'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen), O'nun şöyle buyurduğunu rivayet etti: "Kim bir oruçluyu iftar ettirirse ona, onun (yani oruçlunun) sevabının aynısı yazılır. Bununla beraber bu, o oruçlunun sevabından da (hiçbir şey) eksiltmez."²⁴

«۱۴»

باب النهي عن الوصال^(*) في الصوم

14. BÂB

ORUÇTA "VİSÂL" YASAĞI

١٧١٠ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِيَّاكُمْ وَالْوَصَالَ مَرَّتَيْنِ. قَالُوا: فَإِنَّكَ تَوَاصَلُ. قَالَ: إِنِّي لَسْتُ مِثْلَكُمْ، إِنِّي أَبِيتُ، يُطْعِمُنِي رَبِّي، وَيَسْقِينِي^(*).

1710. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rac'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen), O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), iki defa; "Visâl'den (yani arada iftar etmeyip iki

24- Tirmizi, Savm, 82 (3/171); İbn Mace, Siyam, 45(1/555); Müsned, 4/114, 116, 5/192.

günün orucunu birleştirmek suretiyle peşpeşe oruç tutmaktan) sakinin!" buyurmuştu da (Ashab); "ama sen visâl yapıyorsun" demişlerdi. Bunun üzerine O şöyle buyurmuştu: "Şüphesiz yok ki, ben sizin gibi değilim. Muhakkak ki ben gecemi, Rabb'im beni yedirip içirerek geçiririm!"²⁵

١٧١١ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّيِّعِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا تُوَصِّلُوا. قِيلَ: إِنَّكُمْ تَفْعَلُونَ ذَلِكَ؟ قَالَ: إِنِّي لَسْتُ كَأَحَدِكُمْ. إِنِّي أَطْعَمُ وَأُسْقِي^(١).

1711. Bize Saîd İbnu'r-Rebi' rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen), O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Visâl yapmayınız, (yani arada iftar etmeyip iki günün orucunu birleştirmek suretiyle peşpeşe oruç tutmayınız!)" buyurmuştu da; "şüphesiz sen bunu yapıyorsun" denilmişti. Bunun üzerine O; "Şüphesiz yok ki, ben sizin gibi değilim. Muhakkak ki ben yedirilir, içirilirim!" buyurmuştu.²⁶

١٧١٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا تُوَصِّلُوا، فَأَيُّكُمْ يُرِيدُ أَنْ يُوَصِّلَ، فَلْيُوَصِّلْ إِلَى السَّحَرِ. قَالُوا: إِنَّكَ تُوَصِّلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنِّي أَبِيتُ، لِي مُطْعِمٌ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي^(١).

25- Buhari, Savm, 49(2/243); Müslim, Sıyam, 58(2/775); Muvatta, Sıyam, 39(1/301)); Müsned, 2/237, 257.

26- Buhari, Savm, 48(2/242); Müslim, Sıyam, 60(2/776); Tirmizi, Savm, 62(3/148); Müsned, 3/170, 173, 202.

1712. Bize Abdullah b. Salih rivayet edip (dedi ki), bize el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Yezid b. Abdillâh, Abdullah b. Habbâb'dan, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) rivayet etti ki, O, Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiş: "Visâl yapmayınız. Hanginiz visâl yapmak isterse, seher (vaktine) kadar visâl yapsın!" (Ashab); "muhakkak ki sen visâl yapıyorsun, ya Rasulullah" demişler. (O zaman Hz. Peygamber) şöyle buyurmuş: "Gerçekten ben, beni yediren bir yediricim, beni içiren (bir içiricim) olduğu bir halde gecelerim!"²⁷

١٧١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الْوِصَالِ؛ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: فَإِنَّكَ تُوَصِّلُ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنِّي لَسْتُ مِثْلَكُمْ، إِنِّي أَبِيتُ، يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي. فَلَمَّا أَبَوْا أَنْ يَنْتَهُوا عَنِ الْوِصَالِ، وَاصَلَ بِهِمْ يَوْمًا، ثُمَّ يَوْمًا، ثُمَّ رَأَوْا الْهَلَالَ. فَقَالَ: لَوْ تَأَخَّرَ لَزِدْتُكُمْ. كَأَلْمَنْكُلٍ لَهُمْ، حِينَ أَبَوْا أَنْ يَنْتَهُوا^(١).

1713. Bize Abdullah b. Salih rivayet edip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Ukayl, İbn Şihâb'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş:) Bana Ebu Seleme b. Abdirrahman haber verdi ki, Ebu Hüreyre şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) visâlden menetmişti de, bazı müslümanlar; "ama sen visâl yapıyorsun" demişlerdi. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Şüphesiz ben sizin gibi değilim. Muhakkak ki ben, Rabb'im beni yedirip içirdiği bir halde gecelerim!" buyurmuştu. Ama onlar visâl yapmaktan vazgeçmeye (yine razı olmayınca, (Hz. Peygamber) onlara (ibret) olsun diye bir gün visâl yapmış, sonra (tekrar) bir gün visâl yapmış, sonra da onlar (Şevval yani bayram) hilâlini

27- Buhari, Savm, 48(2/242); Ebu Davud, Savm, 24(2/307); Müsned, 3/8, 30, 87.

görmüşlerdi. O zaman (Hz. Peygamber, visâlden) vazgeçmeye razı olmadıklarından dolayı onları azarlaracasına; "*Eğer (hilâlin görülmesi) gecikseydi, size (ibret olsun diye visâli) daha fazla yapacaktım!"* buyurmuştu.²⁸

AÇIKLAMA

"Visâl", birden fazla günün oruçlarını, arada akşamları hiç iftar etmeyerek birleştirmek demektir. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), yukarıda zikredilmiş olan Hadislerde görüldüğü gibi, visâlden menetmiştir. Yukarıdaki son Hadis ise, bazı Sahabilerin, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bu menedişinden onun "haramlık" ifade etmediğini anladıklarını göstermektedir. Çünkü onlar, bu yasak emrinin haramlık ifade ettiğini anlamış olsalardı, visâl yapmakta ısrar etmezlerdi. Âlimlerin cumhuru da, bu Hadislerden visâlin mekruh olduğu hükmünü çıkarmışlardı. Bazı âlimler ise visâlin, dayanabilene mübah, dayanamayacak olana haram olduğunu söylemişlerdir.

Rabbu'l-Alemin'in (*Celle Celaluhu*), Hz. Peygamber'i geceleyin yedirip içirmesi, hakiki manada da, mecazi manada da anlaşılabilir. Mecazi manada bu, yüce Allah Azze ve Celle'nin Hz. Peygamber'e açlık ve susuzluğu hissetmeme kabiliyeti, ibadete ve sair işlere dayanma gücü vermesi, yani âdetâ manevi bir yedirip-içirme demek olur.

«10»

باب الصوم في السفر

15. BÂB

YOLCULUKTA ORUÇ TUTMAK

28- Buhari, Savm, 49(2/242-243); Müslim, Sıyam, 57(2/774); Müsned, 2/281, 516.

١٧١٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ حَمْزَةَ بْنَ عَمْرِو الْأَسْلَمِيَّ، سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أُرِيدُ السَّفَرَ، فَمَا تَأْمُرُنِي. قَالَ: إِنْ شِئْتَ فَصُمْ، وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ^(٢٩).

1714. Bize Muhammed b. Yusuf, Sufyan'dan, (O) Hişam b. Urve'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, Hamza b. Amr el-Eslemi, Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sorup şöyle dedi: "Ya Rasulullah! Ben yolculuğa çıkmak istiyorum. Bana ne emir buyurursunuz, (orucu tutayım mı, tutmayayım mı?)" (Rasul-i Ekrem) buyurdu ki: "Dilersen orucunu tut, dilersen orucunu aç!"²⁹

١٧١٥ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - - عَامَ الْفَتْحِ، فَصَامَ، وَصَامَ النَّاسُ، حَتَّى بَلَغَ الْكَدِيدَ، ثُمَّ أَفْطَرَ، فَأَفْطَرَ النَّاسُ، فَكَانُوا يَأْخُذُونَ بِالْأَحْذَثِ فَلَا أَحْذَثَ مِنْ فِعْلِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -^(٣٠).

1715. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), fetih yılı (H. 8. yıl) yola çıkmış ve (yolculuğu esnasında) el-Kedid'e³⁰ varıncaya kadar (Ramazan) orucunu tutmuş, insanlar da oruçlarını tutmuşlardı. Sonra orucunu açmış, bunun üze-

29- Buhari, Savm, 33(2/237); Müslim, Siyam, 103(2/789); Ebu Davud, Savm, 42(2/316); Nesai, Siyam, 58(4/158), 74(4/177); Tirmizi, Savm, 19(3/91); İbn Mace, Siyam, 10(1/531); Mu-vatta, Siyam, 24(1/295, mursal olarak); Müsned, 6/46, 193, 202.

30- El-Kedid, Medine ile Mekke arasında, Mekke'ye 70 km. kadar uzaklıkta bir yerin adıdır.

rine insanlar da oruçlarını açmışlardı. Böylece onlar, Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) fiillerinden en yeni olanı alıp uygularlardı.³¹

١٧١٦ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، وَأَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرٍو بْنِ الْحَسَنِ، يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ فِي سَفَرٍ، فَرَأَى زِحَامًا، وَرَجُلٌ قَدْ ظَلَّلَ عَلَيْهِ؛ فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: هَذَا صَائِمٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ^(١).

1716. Bize Haşım İbnu'l-Kasım ve Ebu'l-Velid haber verip (dediler ki), bize Şu'be, Muhammed b. Abdirrahman el-Ensari'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Muhammed b. Amr ibni'l-Hasan'ı, Cabir b. Abdilllah'tan (naklen) rivayet ederken işittim ki; O anlatmış ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir defasında) bir yolculukta imiş. Derken bir kalabalık görmüş. (Orada), üzerine gölgelik yapılan bir adam varmış. "Ne bu?" buyurmuş. "Bu, (fenalık geçiren) bir oruçlu!" demişler. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurmuş: "Yolculukta oruç tutmak, (yapılması kesinlikle istenilen) hayırlı işlerden değildir!"³²

١٧١٧ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عَاصِمٍ الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ^(١).

31- Buhari, Savm, 34(2/238); Müslim, Siyam, 88(2/784); Ebu Davud, Savm, 42(2/316); Nesai, Siyam, 54(4/154), 60(4/160); Muvatta, Siyam, 21(1/294); Müsned, 1/219, 261, 266.

32- Buhari, Savm, 36(2/238); Müslim, Siyam, 92(2/786); Ebu Davud, Savm, 43(2/317); Nesai, Siyam, 47-49 (4/146-148); Tirmizi, Savm, 18(3/89); Müsned, 3/299, 319, 352.

1717. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Yunus, ez-Zühri'den, (O) Safvan b. Abdillan'tan, (O) Ümmü'd-Derda'dan, (O da) Ka'b b. Asım el-Eşari'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Yolculukta oruç tutmak, (yapılması kesinlikle istenilen) hayırlı işlerden değildir!"³³

١٧١٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا سُفْيَانُ، ثنا الزُّهْرِيُّ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عَصِمٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ^(١).

1718. Bize Muhammed b. Ahmed rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan rivayet edip (dedi ki), bize ez-Zühri, Safvan b. Abdillan b. Safvan'dan, (O) Ümmü'd-Derda'dan, (O) Ka'b b. Asım el-Eş'ari'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Yolculukta oruç tutmak, (yapılması kesinlikle istenilen) hayırlı işlerden değildir!"³⁴

«١٧»

باب الرخصة للمسافر في الإفطار

16. BÂB

ORUCUNU AÇMAK KONUSUNDA YOLCUYA (TANINAN) KOLAYLIK

33- Bkz. 1718. hadis.

34- Nesai, Siyam, 46(4/146); İbn Mace, Siyam, 11(1/532); Müsned, 5/434.

١٧١٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَاجِرِ، عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ^(٣٥)، قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ سَفَرٍ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا ذَهَبْتُ لِأَخْرُجَ، قَالَ: إِنْتَظِرِ الْغَدَاءَ يَا أَبَا أُمَيَّةَ، قَالَ: فَقُلْتُ: إِنِّي صَائِمٌ يَا نَبِيَّ اللَّهِ. فَقَالَ: تَعَالَ أَخْبِرْكَ عَنْ الْمَسَافِرِ، إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنْهُ الصِّيَامَ، وَنِصْفَ الصَّلَاةِ^(٣٦). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: إِنَّ شَاءَ صَامٌ، وَإِنْ شَاءَ أَفْطَرَ.

1719. Bize Ebu'l-Muğîre rivayet edip (dedi ki), bize el-Evzaî, Yahya'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Muhacir'den, (O da) Ebu Ümeyye ed-Damri'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir yolculuktan (gelip) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) huzuruna çıkmış ve kendisine selâm vermiştim. Sonra çıkmaya yeltendiğimde; *"Yemeği bekle, Ebu Ümeyye!"* buyurmuştu. (Ebu Ümeyye, sözüne devamla) dedi ki, bunun üzerine ben; *"doğrusu ben oruçluyum, ya Nebiyyullah!"* demiştim. O zaman (Hz. Peygamber) şöyle buyurmuştu: *"Gel de yolcu hakkında sana haber vereyim: Muhakkak ki Allah ondan, (Ramazan) orucunu ve (dört rekâtlı farz) namazların yarısını kaldırmıştır!"*³⁵

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Yolcu (Ramazanda) isterse orucunu tutar, isterse orucunu açar."

«١٧»

باب متى يفطر الرجل إذا خرج من بيته يريد السفر؟

17. BÂB

KİŞİ, YOLCULUK YAPMAK İSTEĞİYLE
EVİNDEN ÇIKTIĞINDA NE ZAMAN ORUCUNU AÇAR?

١٧٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، أَنَّ كُلَيْبَ بْنَ ذُهْلٍ الْحَضْرَمِيَّ، أَخْبَرَهُ، عَنْ عُيَيْدِ بْنِ جَبْرِ^(١)، قَالَ: رَكِبْتُ مَعَ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ، سَفِينَةً مِنَ الْفُسْطَاطِ، فِي رَمَضَانَ، فَلَدِفَ فَقَرَّبَ غَدَاءَهُ، ثُمَّ قَالَ: اقْتَرِبْ. فَقُلْتُ: أَلَسْتَ تَرَى الْبُيُوتَ؟ فَقَالَ أَبُو بَصْرَةَ: أُرِغِبْتَ عَنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -^(٢).

1720. Bize Abdullah b. Yezid el-Mukri' rivayet edip (dedi ki), bize Saîd b. Ebi Eyyub rivayet edip (dedi ki), bana Yezid b. Ebi Habib rivayet etti ki, Küleyb b. Zühl, Ubeyd b. Cebr'den³⁶ (naklen) O'na haber vermiş ki, (Ubeyd) şöyle demiş: Ebu Basra el-Gıfari ile birlikte Ramazanda el-Fustat'tan³⁷ bir gemiye bindik. Derken gemi demir aldı. Ardından O'na kahvaltısı getirildi. Sonra O (bana); "yaklaş!" dedi. Ben de; "(Şehrin) evlerini görmüyor musun?" dedim. O zaman Ebu Basra da; "Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sünnetinden yüz mü çevirdin?" dedi.³⁸

AÇIKLAMA

Ramazanda, dört rekâtlı farz namazları kısaltmanın caiz olacağı bir uzaklığa yolculuk yapacak birinin, yolculuğuna fecirden önce çıkması şartıyla oruç tutup tutmaması isteğine bırakılmıştır. (Hanbelilere göre, mezkur yolculuğa zevalden sonra çıkan bir kimse de

36- Sünen'in bazı nüshaları ile bazı rical kitaplarında bu Sahabinin babasının ismi, Cübeyr olarak geçer.

37- el-Fustat, Nil nehri kıyısında bugünkü Kahire'ye yakın bir şehirdir.

38- Ebu Davud, Savm, 45(2/318); Müsned, 6/398.

orucunu açabilir.) Bununla beraber, Hanefi ve Şafilere göre, yolculukta oruç tutmak kendine zor gelmeyen kimsenin orucunu tutması menduptur. Malikiler, zor gelmese de, yolculukta oruç tutmamanın daha faziletli olduğunu, Hanbeliler ise, yolculukta oruç tutmamanın, her halükârda Sünnet, oruç tutmanın mekruh olduğunu söylemişlerdir. Yukarıdaki Hadis ise, zahiri manasıyla, yolculuğa çıkan kimsenin, bulunduğu şehrin evlerini geçmeden orucunu açabileceğini göstermektedir. Ancak âlimlerin tamamına yakını, yolculuğa çıkıldığında, şehrin evleri geçilmeden orucun açılmayacağı görüşündedir. Buna göre, yukarıdaki olayda orucunu açanlar, çıktıkları şehrin evleri, gözlerinin önünden henüz kaybolmamış idiyse de, onları geçmiş olmalılar.

«۱۸»

بَابُ مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ مُتَعَمِّدًا

18. BÂB

RAMAZAN AYINDADA İKEN

BİLE BİLE BİR GÜN ORUCUNU BOZAN KİMSE

۱۷۲۱ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْمُطَوَّسِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ، وَلَا مَرَضٍ، فَلَا يَقْضِيهِ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ، وَلَوْ صَامَ الدَّهْرَ^(۱).

1721. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Habib b. Ebi Sabit'den, (O) Ebu'l Mutavvis'ten, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim, ne (Şer'i) bir

*müsaade, ne de bir hastalık olmaksızın Ramazan ayından bir gün orucunu bozarsa, artık yıl boyu oruç tutsa da, yılın tamamının orucu onu ödeyemez!"*³⁹

١٧٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَارَةَ بْنَ عُمَيْرٍ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْمُطَوِّسِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ، مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ، رَخَّصَهُ اللَّهُ لَهُ، لَمْ يَقْضِ عَنْهُ صِيَامُ الدَّهْرِ^(١).

1722. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be ri-vayet edip (dedi ki), bana Habib b. Ebi Sabit haber verip dedi ki, ben Umâre b. Umeyr'i, Ebu'l-Mutavvis'ten, (O) babasından, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet ederken işittim ki, (Hz. Peygamber) şöyle buyurmuş: "Kim, Allah'ın kendisine verdiği bir müsaade olmaksızın Ramazanda bir gün orucunu bozarsa, yılın (tamamının) orucu (bile) onu ödeyemez!"⁴⁰

ACIKLAMA

Bu Hadis, Şer'i bir mazeret olmaksızın bir Ramazan orucunu bozan kimsenin ne büyük bir fazileti kaybettiğini göstermektedir. Bu kimse artık, bu günün yerine bütün yıl oruç tutsa da onun faziletini elde edemeyecektir. Bununla beraber, ilgili diğer Hadislerin delâlet ettiği gibi, mazeretsiz olarak, bile bile bozulan bir Ramazan orucu ye-

39- Buhari, Savm, 29(2/235, muallak olarak); Tirmizi, Savm, 27(3/101); İbn Mace, Sıyam, 14(1/535); Müsned, 2/442, 470,

40- Ebu Davud, Savm, 38(2/314-315); İbn Huzeyme, 3/238; Müsned, 2/386, 458, 470 (Burada ve İbn Huzeyme'nin mezkur yerinde Habib, sonradan Ebu'l-Mutavvis'le karşılaşmış hadisi O'ndan, doğrudan da aldığını açıklamaktadır). Bu hadis zayıftır.

rine, gününe gün oruç tutulması ve "keffâret"inin yerine getirilmesi, kaybedilen fazilet bir yana, kâfidir. Mazeretsiz olarak bozulan bir Ramazan orucunun "keffâret"i ise, sırasıyla (müslüman) bir köle âzâd etmek, bu mümkün olmazsa hiç ara vermeksizin iki ay oruç tutmak, buna da güç yetirilemezse altmış fakiri doyurmaktır. Malikiler, orucun keffâretinde bu sıraya uymanın gerekli olmadığı görüşündedirler. Bununla beraber onlara göre, sırasıyla en faziletli olanı fakirleri doyurmak veya köle âzâd etmek, yahut iki ay oruç tutmaktır.

«۱۹»

باب في الذي يقع على امرأته في شهر رمضان نهارا

19. BÂB

RAMAZAN AYINDA GÜNDÜZÜN KARISIYLA
CİNSİ MÜNASEBET YAPAN KİMSE HAKKINDA

۱۷۲۳ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - رَجُلٌ. فَقَالَ: هَلَكْتُ. فَقَالَ: وَمَا أَهْلَكَ؟ قَالَ: وَقَعْتُ امْرَأَتِي فِي شَهْرِ رَمَضَانَ؛ قَالَ: فَأَعْتِقِ رَقَبَةً. قَالَ: لَيْسَ عِنْدِي. قَالَ: فَصُمْ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ. قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ. قَالَ: فَاطْعِمِ سِتِينَ مِسْكِينًا. قَالَ: لَا أَجِدُ. قَالَ: فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ. فَقَالَ: أَيُّنَ السَّائِلِ؟ تَصَدَّقَ بِهَذَا. فَقَالَ: أَعْلَى أَفْقَرٍ مِنْ أَهْلِي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَوَاللَّهِ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا أَهْلٌ بَيْتٍ أَفْقَرُ مِنَّا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : فَأَنْتُمْ إِذَا. وَضَحَكَ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ^(۱).

ki), bize İbrahim b. Sa'd, ez-Zühri'den, (O) Humeyd b. Abdirrahman'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir adam gelip; "mahvoldum!" dedi. (Rasul-i Ekrem); "Peki, seni mahveden nedir?" buyurdu. (O adam); "Ramazan ayında (gündüzün) karımla cinsi münasebet yaptım" dedi. (Rasul-i Ekrem); "O halde bir köle âzâd et!" buyurdu. (Adam); "bende (köle) yok" dedi. (Rasul-i Ekrem); "O halde peşpeşe iki ay oruç tut!" buyurdu. (Adam); "gücüm yetmez" dedi. (Rasul-i Ekrem); "Peki, altmış yoksulu doyur!" buyurdu. (Adam); "(Bu kadar yiyeceği) bulamam" dedi. (Ebu Hüreyre, sözüne devamla) dedi ki, derken Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), içinde hurma bulunan bir zenbil getirildi. O zaman (Hz. Peygamber); "(O meseleyi) soran nerede? Şunu sadaka olarak ver!" buyurdu. (Adam da; "benim ailemden daha fakire mi (vereceğim), ya Rasulullah? Vallahi, şu (Medine'nin) iki taşlığı arasında bizden daha fakir olan hiçbir ev ehli yoktur" dedi. Bunun üzerine Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), yan dişleri görünecek kadar gülerek; "O halde siz (ona daha müstehaksınız)" buyurdu.⁴¹

١٧٢٤ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا أَفْطَرَ فِي رَمَضَانَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ^(١).

1724. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid rivayet edip (dedi ki), bize Malik, İbn Şihâb'dan, (O) Humeyd b. Abdirrahman'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, "Bir adam Ramazanda orucunu bozdu..." Sonra O, (yani Ubeydullah veya Malik, yukarıdaki benzeri olan) Hadisi zikretti.⁴²

41- Buhari, Savm, 30(2/235-236), Nafakât, 13(6/194); Müslim, Sıyam, 81(2/781); Ebu Davud, Savm, 37(2/313); Tirmizi, Savm, 28(3/102); İbn Mace, Sıyam, 14(1/534); Müsned, 2/241, 281, 516.

42- Müslim, Sıyam, 83(2/782); Ebu Davud, Savm, 37(2/313); Muvatta, Sıyam, 28(1/296); Müsned, 2/516.

١٧٢٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ، تَقُولُ: إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ اخْتَرَقَ، فَسَأَلَهُ مَالَهُ؟ فَقَالَ: أَصَابَ أَهْلَهُ فِي رَمَضَانَ. فَأَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - بِمِثْلٍ، يُدْعَى الْعَرَقُ، فِيهِ تَمْرٌ، فَقَالَ: أَيْنَ الْمُخْتَرِقُ؟ فَقَامَ الرَّجُلُ، فَقَالَ: تَصَدَّقْ بِهَذَا⁽⁴³⁾.

1725. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd el-Ensari rivayet etti ki, Abdurrahman ibnu'l-Kasım O'na haber vermiş ki, Muhammed b. Ca'fer ibnu'z-Zübeyr kendisine haber vermiş ki, O, Hz. Aişe'yi, şöyle derken işitmiş: (Birgün) bir adam Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sorup, yandığını (mahvolduğunu) söyledi. (Hz. Peygamber) de ona, kendisine ne olduğunu sordu. O, hanımıyla Ramazanda cinsi münasebet yaptığını söyledi. Derken Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), arak denilen ve içinde hurma bulunan bir zenbil getirildi de (Rasulullah); "Yanıp (mahvolan) kimse nerede?" buyurdu. Adam da ayağa kalktı. O zaman (Hz. Peygamber); "Şunu sadaka olarak ver!" buyurdu.⁴³

«٢٠»

باب التَّهْنِي عَنْ صَوْمِ الْمَرَأَةِ تَطَوُّعًا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا

20. BÂB

KADININ, KOCASININ İZNİ OLMADAN NAFİLE ORUÇ TUTMASI YASAĞI

43- Buhari, Savm, 29(2/235); Müslim, Siyam, 85-87 (2/783); Ebu Davud, Savm, 37(2/314); İbn Huzeyme, 3/218; Müsned, 6/140.

١٧٢٦ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا شَرِيكٌ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - أَنَّهُ قَالَ لِامْرَأَةٍ: لَا تَصُومِي إِلَّا بِإِذْنِهِ^(٤٤).

1726. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Şerîk, el-A'meş'ten, (O) Ebu Salih'ten, (O) Ebu Saîd el-Hudri'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki; O, bir kadına; "Mutlaka onun (yani kocanın) izniyle (nafile) oruç tut!" buyurdu.⁴⁴

١٧٢٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ -، قَالَ: لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ يَوْمًا تَطَوُّعًا، فِي غَيْرِ رَمَضَانَ، وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ، إِلَّا بِإِذْنِهِ^(٤٥).

1727. Bize Muhammed b. Ahmed haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-Arac'dan, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kadın, Ramazan dışında kocası yanında bulunuyorken onun izni olmaksızın hiçbir gün nafile oruç tutamaz!"⁴⁵

١٧٢٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ

44- Ebu Davud, Savm, 74(2/330); İbn Mace, Siyam, 53(1/560); Müstedrek, 1/436; Müsned, 3/80, 84-85.

45- Buhari, Nikah, 84,86 (6/150); Müslim, Zekat, 84(2/711); Ebu Davud, Savm, 74(2/330); Tirmizi, Savm, 65(3/151); İbn Mace, Siyam, 53(1/560); Müsned, 2/245, 316, 464; İbn Huzeyme, 3/319. Bz. 1728. hadis.

مُوسَى بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ يَوْمًا، وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ، إِلَّا بِإِذْنِهِ⁽⁴⁶⁾.

1728. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Ebu'z-Zinâd'dan, (O) Musa b. Ebi Osman'dan, (O) babasından, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Kadın, kocası yanında bulunuyorken, onun izni olmaksızın hiçbir gün oruç tutamaz!"⁴⁶

«۲۱»

باب الإِخْصَةِ فِي الْقِبْلَةِ لِلصَّائِمِ

21. BÂB

ÖPME HUSUSUNDA ORUÇLUYA KOLAYLIK

١٧٢٩ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ يُقْبَلُ وَهُوَ صَائِمٌ. فَقَالَ عُرْوَةُ: أَمَّا إِنَّهَا لَا تَدْعُو إِلَّا إِلَى خَيْرٍ⁽⁴⁷⁾.

1729. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da teyzesi) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) oruçlu iken (hanımlarını) öperdi.⁴⁷ (Bu haberi

46- Tirmizi, Savm, 65(3/151); Müsned, 2/444, 476, 500. Bkz. 1727. hadis.

47- Buhari, Savm, 24(2/233); Müslim, Sıyam, 62(2/776); Ebu Davud, Savm, 33(2/311); Tirmizi, Savm, 31(3/106); İbn Mace, Sıyam, 19(1/537-538); Muvatta, Sıyam, 14(1/292); Müsned, 6/

naklettikten) sonra Urve şöyle dedi: İyi bilin ki, o (yani öpme), sadece hayra(!) davet eder!⁴⁸

١٧٣٠ - أَخْبَرَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصِ الطَّلْحِيِّ، ثنا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ^(١)، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - كَانَ يُقَبِّلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ^(٢).

1730- Bize Sa'd b. Hafs et-Talhi haber verip (dedi ki), bize Şeyban, Yahya b. Ebi Kesir'den, (O) Ebu Seleme'den (O) Ömer b. Abdilaziz'den, (O) Urve'den, (O da teyzesi) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), oruçlu iken kendisini öperdi.⁴⁹

١٧٣١ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَّجِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: هَشِشْتُ فَقَبَّلْتُ وَأَنَا صَائِمٌ، فَجِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ -، فَقُلْتُ: إِنِّي صَنَعْتُ الْيَوْمَ أَمْرًا عَظِيمًا، قَبَّلْتُ وَأَنَا صَائِمٌ. قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ مَضَمَضْتَ مِنَ الْمَاءِ؟ قُلْتُ: إِذَا لَا يَضُرُّ. قَالَ: فَفِيمَ!^(١).

1731. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî rivayet edip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Bukeyr b. Abdillâh ibni'l-Eşecc'den, (O) Abdulmelik b. Saîd el-Ensari'den, (O) Cabir b. Abdillâh'tan, (O

123, 234; İbn Huzeyme, 3/246. Bkz. 640. ve 1730. hadisler.

48- Bu cümle İsmailî ile said b. Mansur'un rivayetlerinde: "Öpmenin bir hayra davet ettiğini, (götürdüğünü) görmedim" şeklindedir. (Bkz. Fethu'l-Bari, 8/295). Bu durumda yukarıdaki rivayette "hayır" kelimesi, şayet rivayette bir hata yapılmamışsa, cinsi münasebet manasına kinaye yolu kullanılmış olmalıdır.

49- Müslim, Sıyam, 69(2/778) Müsned, 6/39, 280. Bkz. 640. ve 1729. hadisler.

da) Ömer ibnu'l Hattab'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Birgün) neşelenip coştum ve oruçlu olduğum halde (hanımımı) öptüm. Bunun üzerine Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip; "hakikaten ben bugün büyük bir iş işledim, oruçlu olduğum halde (hanımımı) öptüm" dedim. O; "Ne dersin, (oruçlu iken) ağzında su çalkasan (bu orucuna zarar verir mi?)" buyurdu. "Bu durumda (oruca) zarar vermez" dedim. O da; "O halde neyi (soruyorsun?)" buyurdu.⁵⁰

AÇIKLAMA

Hiz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), bu Hadiste Hiz. Ömer'e (*Radiyallahu Anh*), öpmenin orucu bozmayacağını kıyas yoluyla açıklamıştır. Şöyle ki, Hiz. Ömer (*Radiyallahu Anh*), ağızda su çalkamanın (mazmaza) orucu bozmayacağını biliyordu. Hiz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), öpmenin de öyle olduğunu, onun da orucu bozmayacağını anlatmış olmaktadır. Bu iki fiilin benzeme yönleri, onların, oruçluya haram olan iki fiilin başlangıçları olmalarıdır. Mazmaza, su içmenin, öpme ise cinsi münasebetin başlangıçlarıdır. İşte su içmenin başlangıcı olan mazmaza nasıl orucu bozmuyorsa, cinsi münasebetin başlangıcı olan öpme de orucu bozmaz.

Bu bölümde zikredilen Hadisler, oruçlu iken, hanımını öpmenin caiz olduğunu, bunun orucu bozmayacağını göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu esası kabul etmiş olmakla beraber, ilgili diğer Hadisleri de göz önüne alarak, teferruatta bazı farklı görüşler beyan etmişlerdir. Şöyle ki, Hanefiler, meni gelmesinden (inzal) veya cinsi münasebete götürmesinden emin olunmadığında öpmenin mekruh olduğunu söylemişlerdir. Onlar, "fahiş öpme" denilen, dudakları emme şeklindeki öpmenin ise mutlaka, yani mezkur şeylerden emin olunsa da olunmasa da, mekruh olduğu görüşündedirler. İmam Malik'in (*Rahmetullahi Alayh*) meşhur görüşüne göre de oruçlu için, ha-

50- Ebu Davud, Savm, 33(2/311); İbn Huzeyme, 3/245; Müstedrek, 1/431; Müsned, 1/21.

nımını her türlü öpmesi mekruhtur. O, oruçlunun, nefesine karşı mezkur şeylerden emin olmaması halinde öpmenin haram olacağını söylemiştir. Şafilere gelince onlar, şehvetini tahrik etmeyen kimseye öpmenin haram olmadığını, ancak onun yapılmamasının daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Öpme sonucu "inzal" meydana gelirse, âlimlerin ittifakıyla, o günün orucunun kaza edilmesi gerekir. İmam Malik (*Rahmetullahi Alayh*), ayrıca keffâretin gerektiğini de söylemiştir. Öpme sonucu mezi gelince ise, İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed'e (*Rahmetullahi Alayh*) göre yine kaza gerekir, Hanefilere ve Şafilere göre ise gerekmez.

«٢٢»

باب فيمن أصبح جنباً وهو يريد الصوم

22. BÂB

ORUÇ TUTMAK İSTEDİĞİ HALDE CÜNÜB OLARAK SABAHLAYAN KİMSE HAKKINDA

١٧٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ - يَعْنِي ابْنَ جُرَيْجٍ -، أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ، أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ وَعَائِشَةَ أَخْبَرَتَاهُ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -، كَانَ يُصْبِحُ جُنْبًا مِنْ أَهْلِهِ، ثُمَّ يَصُومُ^(١).

1732. Bize Ebu Asım haber verip (dedi ki), bize Abdulmelik -yani İbn Cureyc- rivayet edip (dedi ki), bana İbn Şihâb haber verdi ki; Ebu Bekr kendisine, babasından (naklen) haber vermiş ki, Hz. Ümmü Seleme ve Hz. Aişe O'na haber vermişler ki, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), hanımından (yani onunla

cinsi münasebetinden) dolayı cünüb olarak sabahlar, sonra (yine de) orucunu tutarmış.⁵¹

«٢٣»

باب فيمن أكل ناسيا

23. BÂB

(ORUÇLU İKEN) UNUTARAK YİYEN KİMSE HAKKINDA

١٧٣٣ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ، فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطَعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ^(١).

1733. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Cerir, Hişam'dan, (O) İbn Sîrîn'den, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O (Rasulullah) şöyle buyurdu: "Kim oruçlu olduğu halde unutup da yiyip içerse, orucunu tamamlasın. Çünkü onu ancak Allah yedirip içirmiştir."⁵²

١٧٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الْحَمَّالُ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي

51- Buhari, Savm, 22(2/232); Müslim, Sıyam, 78(2/780-781); Ebu Davud, Savm, 36(2/312); Tirmizi, Savm, 63(3/149); Muvatta, Sıyam, 12(1/291); Müsned, 6/34, 36, 203. Bkz. 1734. Hadis.

52- Buhari, Savm, 26(2/234); Müslim, Sıyam, 171(2/809); Ebu Davud, Savm, 39(2/315); Tirmizi, Savm, 26(3/100); İbn Mace, Sıyam, 15(1/535); Müsned, 2/395, 425, 489.

هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ، أَوْ شَرَبَ نَاسِيًا، وَهُوَ صَائِمٌ، ثُمَّ ذَكَرَ فَلْيَتِمَّ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطَعَمَهُ اللَّهُ، وَسَقَاهُ⁽¹⁾. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: أَهْلُ الْحِجَازِ يَقُولُونَ: يُقْضِي، وَأَنَا أَقُولُ: لَا يُقْضِي⁽²⁾.

1734. Bize Ebu Ca'fer Muhammed b. Mihran el-Hammâl haber verip (dedi ki), bize Hatim b. İsmail, el-Haris b. Abdirrahman b. Zübâb'dan, (O) amcasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Biriniz, oruçlu olduğu halde unutarak yediği veya içtiği, sonra da (oruçlu olduğunu) hatırladığında orucunu tamamlasın. Çünkü onu ancak Allah yedirip içirmiştir.*"

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Hicazlılar (bu kimsenin o orucunu) kaza edeceğini söylüyorlar. Ben ise, kaza etmeyeceği kanaatindeyim."

ACIKLAMA

Bu Hadis, unutarak yeme-içmenin orucu bozmayacağını göstermektedir. Ebu Hanife (Rahmetullahi Aleyh) ve Şafî (Rahmetullahi Aleyh), bu Hadisin zahiri manasına uygun görüş beyan etmişler ve oruç bozucu hiçbir şeyin, unutarak yapılması halinde orucun bozulmayacağını söylemişlerdir. Ahmed b. Hanbel (Rahmetullahi Aleyh) ise unutarak yeme-içmenin orucu bozmayacağını, ama oruçlu olduğunu unutarak cinsi münasebet yapan kimseye hem orucun kazasının, hem de keffâretin gerektiğini açıklamıştır. Malik'e (Rahmetullahi Aleyh) göre ise, oruç bozucu bir şeyi unutarak yapan kimseye sadece orucun kazası gerekir, keffâret gerekmez.

«٢٤»

باب القي، للصائم

24. BÂB

ORUÇLUNUN KUSMASI

١٧٣٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي حُسَيْنُ الْمُعَلِّمِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَاءَ فَأَفْطَرَ. فَلَقِيتُ ثَوْبَانَ بِمَسْجِدِ دِمَشْقَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ، أَنَا صَبَّيْتُ لَهُ ذَلِكَ الْوُضُوءَ^(١).

1735. Bize Abdüssamed b. Abdilvaris haber verip (dedi ki), bana babam rivayet edip (dedi ki), bana Hüseyin el-Muallim, Yahya b. Ebi Kesir'den, (O) el-Evzai'den, (O) Yeiş İbnu'l-Velid'den, (O) babasından, (O) Ma'dan b. Ebi Talha'dan, (O da) Ebu'd-Derda'dan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Salallahu Aleyhi ve Sellem) kustu ve bunun üzerine orucunu açtı. (Ma'dan dedi ki), sonra ben Dimeşk Camisi'nde Sevban ile karşılaştım ve bunu O'na anlattım. O da; "doğru söylemiş, O'na, (abdest alması veya ağzını yıkaması için) bu (seferki) abdest suyunu ben dökmüştüm" dedi.⁵³

ACIKLAMA

Bundan sonraki Hadisin de delâlet ettiği gibi, irade dışı meydana

53- Ebu Davud, Savm, 32(2/310-311); Tirmizi, Savm, 25(3/99, muallak olarak); Müsned, 5/ 277, 6/443; Müstedrek, 1/426; İbn Huzeyme, 3/224-225.

gelen kusmalar orucu bozmaz, irade ile yapılanlar ise bozar. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bu Hadiste zikredilen kusması, ya nafile bir oruç tutuyorken irâdî olmuştur, veya yine nafile bir oruç tutuyorken irade dışı vuku bulmuş, ancak kendisinde zayıflık hissettiği için orucunu açmıştır. Sevban'ın (Radiyallahu Anh) bahsettiği "abdest suyu dökme" meselesi de iki şekilde anlaşılmıştır. Ebu Hanife'ye (Rahmetullahi Aleyh) göre, burada Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kusmasından dolayı abdesti bozulduğu için yeniden abdest alması sözkonusudur. Şafiye (Rahmetullahi Aleyh) göre ise Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), abdest suyu ile ya ağızını ve yüzünü yıkamıştır, yahut bu durumda abdest almayı müstehab gördüğü için abdest almıştır. Tabiatıyla bu Hadisin, kusmanın abdesti bozduğuna delil olabilmesi için, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ikusmasından önce abdestli olduğunun tesbit edilmesi lazımdır.

«٢٥»

باب الرخصة فيه

25. BÂB

BU KONUDAKİ KOLAYLIK

١٧٣٦ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا ذَرَعَ الصَّائِمُ، الْفَيْءَ وَهُوَ لَا يُرِيدُهُ فَلَا قَضَاءَ عَلَيْهِ، وَإِذَا اسْتَقَاءَ فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ^(١). قَالَ عِيسَى: زَعَمَ أَهْلُ الْبَصْرَةِ أَنَّ هِشَامًا أَوْهَمَ فِيهِ، فَمَوْضِعُ الْخِلَافِ هُنَا.

1736. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize İsa b. Yunus, Hişam b. Hassan'dan, (O) İbn Sîrîn'den, (O da) Ebu

Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Oruçlunun ağzına istemediği halde kusmuk geldiğinde ona, (o günün orucunun) kazası gerekmez. (Ama iradesiyle) kasten kusarsa, ona (o günün orucunun) kazası gerekir.*"⁵⁴

İsa (b. Yunus) dedi ki, "Basrahlılar zannettiler ki, Hişam bu (Hadisin rivayetinde) yanılmıştır. İşte ihtilaf noktası buradadır."

«٧»

باب الحاماة تفطر الصائم

26. BÂB

KAN ALMAK ("HICÂMET")

ORUÇLUNUN ORUCUNU BOZAR

١٧٣٧ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنبَأَ عَاصِمٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، قَالَ: مَرَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فِي ثَمَانِ عَشْرَةَ، خَلَّتْ مِنْ رَمَضَانَ، فَأَبْصَرَ رَجُلًا يَحْتَجِمُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ^(١).

1737. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), Asım, Abdullah b. Zeyd'den, (O) Ebu'l-Eş'as es-San'ani'den, (O) Ebu Esmâ' er-Rahabi'den, (O da) Şeddâd b. Evs'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte Ramazanın onsekizinde (bir yerden) geçtik de, (Rasulullah) kan aldırان bir adam gördü. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve

54- Ebu Davud, Savm, 32(2/310); Tirmizi, Savm, 25(3/98); İbn Mace, Siyam, 16(1/536); Müsned, 2/498; Mustedrek, 1/427; İbn Huzeyme, 3/226.

Sellem); şöyle buyurdu: "*Kan alan da, (kendisinden) kan alınan da orucunu bozmuştur!*"⁵⁵

١٧٣٨ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، أَنَّ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ حَدَّثَهُ، أَنَّ ثُوبَانَ حَدَّثَهُ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَمْشِي بِالْبَقِيعِ، إِذَا رَجُلٌ يَخْتَجِمُ. فَقَالَ: أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: أَنَا أَتَقِي الْحِجَامَةَ فِي الصَّوْمِ فِي رَمَضَانَ^(٢).

1738. Bize Vehb b. Cerir haber verip (dedi ki), bize Hişam, Yahya'dan, (O da) Ebu Kılâbe'den (naklen) rivayet etti ki, Ebu Esmâ' er-Rahabî O'na rivayet etmiş ki, Sevban kendisine rivayet edip şöyle demiş: Bir ara Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) el-Bakî'de⁵⁶ yürüyordu. Bir de gördü ki, bir adam kan aldırıyor. Bunun üzerine; "*Kan alan da, (kendisinden) kan alınan da orucunu bozmuştur!*" buyurdu.⁵⁷

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Ben Ramazandaki oruçta kan aldirmaktan sakınırım."

AÇIKLAMA

Bu Hadisler; zahiri manalarıyla, kan almanın (hicâmat), hem kan alanın, hem de kan aldıranın oruçlarını bozacağını göstermektedir. Bazı âlimlerle beraber Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Ha-

55- Ebu Davud, Savm, 28(2/308); İbn Mace, Sıyam, 18(1/537); Müsned, 4/122-125; Müstedrek, 1/428, 429.

56- el-Bakî', Medine mezarlığıdır.

57- Ebu Davud, Savm, 28(2/308); İbn Mace, Sıyam, 18(1/537), Müsned, 5/277, 280, 282; Müstedrek, 1/427; İbn Huzeyme, 3/226. Bkz. Tirmizi, Savm, 60(3/145).

disleri zahiri manalarıyla anlamış ve "hicâmat"ın orucu bozacağını söylemişlerdir. Âlimlerin cumhuru ise, ilgili diğer Hadislere dayanarak hicâmatın orucu bozmayacağını belirtmişlerdir. Onların bir kısmı yukarıdaki Hadisleri te'vil etmişler, bir kısmı ise onların hükümlerinin mensuh olduğunu söylemişlerdir. Te'vil edenlere göre bu Hadislerin manası, "kan alan ve aldırان, orucunu bozma tehlikesiyle karşı karşıya kalır" şeklindedir. Çünkü kan aldırان, kan verme sebebiyle za'fa uğrar, gücünü kaybeder. O zamanki usulle kan alan kimse ise, kan alma âletini emerken boğazına kan kaçırabilir. Dilde buna benzer ifadeler de kullanılır. Mesela bir tehlikeye maruz kalan kimse hakkında, "mahvoldu, helâk oldu" denir. Halbuki o henüz öyle olmamıştır. Yukarıdaki Hadislerin mensuh olduğunu söyleyenler ise İbn Abbas'ın (*Radıyallahu Anh*); Hz. Peygamber'i H. 10. yılda oruçlu iken kan aldırıldığını gördüğüne dair haberi ile, oruçlunun hicâmatına izin veren bazı Hadisleri delil getirirler. Şeddâd b. Evs'in rivayet ettiği Hadis ise, bazı rivayetlerinde tasrih edildiği gibi, H. 8. yılda şeref-varid olmuştu. Bununla beraber Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Şafii'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre, oruçlunun hicâmatı mekruhtur. Hanefilere göre ise mekruh değildir.

«٢٧»

باب الضائم يغتاب فيخرق صومه

27. BAB

ORUÇLU GIYBET EDER DE ORUCUNU YARIP YIRTAR

١٧٣٩ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ وَاصِلِ مَوْلَى أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ بَشَّارِ بْنِ أَبِي سَيْفٍ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عِيَّاضِ بْنِ غُطَيْفٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: الصَّوْمُ جُنَّةٌ، مَا لَمْ يَخْرِقْهَا^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: يَعْنِي بِالْغِيَةِ.

1739. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Halid b. Abdillâh, Ebu Uyeyne'nin azadlısı olan Vâsıl'dan, (O) Beşşar b. Ebi Seyf'ten (O) el-Velid b. Abdirrahman'dan, (O) İyaz b. Ğutayf'tan, (O da) Ebu Ubeyde ibnu'l Cerrah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullâh 'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Oruç, (oruçlu) onu yarıp yırtmadıkça (zedelemedikçe, onun için) bir kalkandır!"⁵⁸

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Hz. Peygamber, orucu) giybetle (zedelemeyi) kastediyor."

AÇIKLAMA

Oruç dünyada, nefsani arzuları azaltmak ve iradeyi kuvvetlendirmek suretiyle oruçlu için kötülöklere karşı bir kalkan olur. O, diğler taraftan iyiliklere yöneltir. Böylece oruç, Allah Azze ve Celle'nin rızasını kazandırmakla da Ahirette Cehennem'e karşı bir kalkan olur. Ancak orucun bu neticeleri sağlaması için, oruçlu iken, esasen haram olan giybet gibi kötü fiillerin yapılmaması gerekir. Bu gibi kötü fiiler orucu bozmazlarsa da, onun meydana getirdiğı manevi, güzel havayı bozar ve orucu semeresiz kılarlar.

«٢٨»

باب الكل للصائم

28. BÂB

ORUÇLUNUN SÜRME ÇEKMESİ

١٧٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ النُّعْمَانِ، أَبُو النُّعْمَانِ

الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، وَكَانَ جَدِّي قَدْ أَتَى بِهِ النَّبِيَّ - ﷺ - ،
فَمَسَحَ عَلَى رَأْسِهِ، وَقَالَ: لَا تَكْتَحِلْ بِالنَّهَارِ، وَأَنْتَ صَائِمٌ، وَاتَّحِلْ لَيْلًا
بِالْإِثْمِ، فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ، وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ⁵⁹. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: لَا أَرَى بِالْكَحْلِ
بَأْسًا.

1740. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Abdurrahman ibnu'n-Nu'man Ebu'n-Numan el-Ensari rivayet edip (dedi ki), bana babam, dedemden (naklen) rivayet etti ki, dedem, Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) getirilmiş, O da başını okşamış ve şöyle buyurmuş: "Gündüz oruçlu iken gözüne sürme çekme. Gece ise, ismidle gözüne sürme çek. Çünkü o, görmeyi aydınlatır, kılları bitirip büyütür!"⁵⁹

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Oruçlunun) sürme çekmesinde bir mahzur görmüyorum."

AÇIKLAMA

Bu Hadis, zayıflığı sebebiyle, oruçlunun sürme çekmesinin hükmü hakkında delil olamaz. Bununla beraber onun sahih olduğu farzolunsa da, oruçlunun sürme çekmemesinin müstehab olacağını ifade eder. Çünkü Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kendisi, oruçlu iken sürme çekmişti. Âlimler, ilgili diğer Hadislere dayanarak oruçlunun sürme çekmesinin hükmünü şu şekilde açıklamışlardır: Malikilere göre oruçlunun sürme çekmesi, sürme, çekenin boğazına ulaşması kesin ise haram, şüpheli ise mekruhtur. Şafiiler ile Ebu Hanife'ye (Rahmetullahi Aleyh) göre ise, oruçlunun sürme çekmesi caizdir ve sürme, tadı boğazda hissedilse de, orucu bozmaz.

59- Ebu Davud, Savm, 31(2/310); et-Tarihu'l-Kebir, el-Buhari, 7/398; Beyhaki, 4/262; Firdevs, 5/72. Bu hadis, ravilerinden Abdurrahman ile babası Nu'man'ın zayıflıklarından dolayı, zayıftır. Ebu Davud'un, mezkur yerde nakline göre, Yahya b. Main de, bu hadisin munkur olduğunu söylemiştir. Hadiste geçen "ismid" ise, siyah sürme taşıdır.

«٢٩»

باب في تفسير قوله تعالى:
﴿فَمِنْ شَهْدِ مَنْكُمُ الشَّهْرِ فَلْيَصُمْهُ﴾

29. BÂB

YÜCE ALLAH'IN; "O HALDE SİZDEN KİM BU AYDA
HAZIR BULUNURSA, ONDA ORUÇ TUTSUN"⁶⁰
AYETİNİN AÇIKLAMASI HAKKINDA

١٧٤١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي بَكْرٌ - هُوَ ابْنُ مُضَرَ -، عَنْ
عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ يَزِيدَ مَوْلَى سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ سَلَمَةَ، أَنَّهُ قَالَ:
لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾^(١)، قَالَ: كَانَ
مَنْ أَرَادَ أَنْ يُفْطِرَ، وَفَتَدِي، فَعَلَ، حَتَّى نَزَلَتْ الْآيَةُ الَّتِي بَعْدَهَا، فَنَسَخَهَا^(٢).

1741. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana Bekr -ki O İbn Mudar'dır-, Amr ibnu'l-Haris'ten, (O) Seleme ibnu'l-Ekva'nın azadlısı Yezid'den, (O da) Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

"Şu ayet, yani "O (orucu tutmaya) gücü yeten (ama onu tutmayanlar) üzerine, bir yoksul doyumu fidye gerekir"⁶¹ ayeti nazil olduğunda, oruç tutmayıp fidye vermek isteyen kimseler (böyle) yaparlardı. Nihayet, o (ayetten) sonraki ayet nazil oldu da onun hükmünü yürürlükten kaldırdı, (onu neshetti).⁶²

60- Bakara suresi, 185.

61- Bakara suresi, 184.

62- Buhari, Savm, 39(2/238, muallak olarak), Tefsir, 2/25 (5/155); Müslim, Siyam, 149-15 (2/802); Ebu Davud, Savm, 2(2/296); Nesai, Siyam, 63(4/161); Tirmizi, Savm, 75(3/162).

ACIKLAMA

Bu Hadis, Ramazan orucunda kısmi bir tedriciliğin olduğunu göstermektedir. Bu ve ilgili diğer Hadislere göre Ramazan orucu ilk farz kılındığında isteyenler, oruç tutmaya güçleri yettiği halde tutmayıp yerine fidye verebiliyorlardı. Ramazan orucu kendilerine ağır ve fazla gelenler için alıştırma safhası olan bir müddetten sonra bu kolaylık kaldırılmış ve oruç tutmamayı caiz kılan bir mazereti bulunmayan herkesin Ramazan orucunu tutması emredilmiştir. Bu da müteakip ayetteki şu cümle ile olmuştur: **"O halde sizden kim bu ayda hazır bulunursa, onda oruç tutsun."** Bu ayetlerin tefsirinde âlimlerin ekserisinin görüşü böyledir. Bununla beraber yine âlimlerin çoğu, oruca mukabil yoksul doyurma hükmünün, oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlı kimse hakkında bâkî olduğunu söylemişlerdir. Malik'e (Rahmetullahi Aleyh) göre ise, "yoksul yedirme" hükmü de herkes için kaldırılmıştır. Yani O'na göre oruç tutmaya gücü yetmeyen ihtiyar kimse, oruca mukabil fakir doyurmakla mükellef değildir. Burada bu ayetler arasında neshin olmadığına kani olup, bilhassa Bakara Suresi 184. ayetindeki mezkur cümleyi farklı şekillerde tefsir eden âlimlerin olduğunu da belirtelim. Ayrıca bazı âlimlere göre Bakara Sûresi, 184. ayetindeki mezkur cümleyi, aynı ayetin devamındaki; **"Oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır"** cümlesi neshetmiştir. Bu ayetler arasında neshe kani olan âlimler ise, nasihin, müteakip 185. ayet içindeki mezkur cümle olduğunu söylemişlerdir. Dârimî'nin (Rahmetullahi Aleyh) de bu görüşte olduğu anlaşılmaktadır.

«۳۰»

باب فيمن يصبح صائما تطوعاً ثم يفطر

30. BÂB

NAFİLE OLARAK ORUÇLU SABAHLAYAN,
SONRA ORUCUNU AÇAN KİMSE HAKKINDA

١٧٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ هَارُونَ بْنِ ابْنَةِ أُمِّ هَانِيٍّ، أَوْ ابْنِ ابْنِ أُمِّ هَانِيٍّ، عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - دَخَلَ عَلَيْهَا وَهِيَ صَائِمَةٌ، فَأَتَى بِإِنَاءٍ فَشَرِبَ، ثُمَّ نَاولَهَا، فَشَرِبَتْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: إِنْ كَانَ قَضَاءُ رَمَضَانَ، فَصُومِي يَوْمًا، وَإِنْ كَانَ تَطَوُّعًا، فَإِنْ شِئْتَ فَأَقْضِيهِ، فَإِنْ شِئْتَ فَلَا تَقْضِيهِ⁽⁶³⁾.

1742. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Simâk b. Harb'dan, (O) Ümmü Hânî'nin kızının oğlu veya Ümmü Hânî'nin oğlunun oğlu Harun'dan, (O da) Ümmü Hânî'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), (birgün) kendisi oruçlu iken yanına girmişti. Derken (içinde içilecek birşey bulunan) bir kap getirilmiş, O da içmiş, sonra (kabı) kendisine vermiş, kendisi de içmişti. (O zaman Ümmü Hânî' orucunu bozduğunu, ne yapması gerektiğini sormuş), Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle buyurmuştu: "Şayet (bozduğün bu oruç) Ramazan (orucunun) kazası idiyse (yerine) bir gün oruç tut. Nafîle idiyse, onu istersen kaza et, istersen kaza etme."⁶³

١٧٤٣ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ، قَالَتْ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ، جَاءَتْ فَاطِمَةُ، فَجَلَسَتْ عَنْ يَسَارِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ -، وَأُمُّ هَانِيٍّ عَنْ يَمِينِهِ، قَالَتْ: فَجَاءَتِ الْوَلِيدَةُ بِإِنَاءٍ فِيهِ شَرَابٌ، فَنَاولَتْهُ، فَشَرِبَ مِنْهُ، ثُمَّ نَاولَهُ أُمُّ هَانِيٍّ، فَشَرِبَتْ مِنْهُ، ثُمَّ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَقَدْ أَفْطَرْتُ، وَكُنْتُ صَائِمَةً. فَقَالَ لَهَا: أَكُنْتُ تَقْضِيْنَ شَيْئًا. قَالَتْ: لَا. قَالَ: فَلَا يَضُرُّكِ، إِنْ كَانَ تَطَوُّعًا⁽⁶⁴⁾. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: أَقُولُ بِهِ.

63- Tirmizi, Savm, 34(3/109); Müsned, 6/341-343, 424; Dârekutni, 2/174. Bu hadisin senedi zayıftır.

1743. Bize Osman b. Muhammed rivayet edip (dedi ki), bize Cerir, Yezid b. Ebi Ziyâd'dan, (O) Abdullah ibnu'l-Haris'ten, (O da) Ümmü Hâni'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Mekke'nin fethedildiği gün(ler)de (birgün) Hz. Fâtıma gelip Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) soluna, Ümmü Hâni' ise sağına oturmuştu. (Ümmü Hâni', sözüne devamla) dedi ki, derken hizmetçi kadın, içinde bir içecek bulunan bir kap getirip O'na vermiş, O da ondan içmiş, sonra onu Ümmü Hâni'ye vermiş, O da ondan içmiş, ardından şöyle demişti: "Ya Rasulullah, gerçekten ben orucumu bozdum. Ben oruçlu idim!" Bunun üzerine (Hz. Peygamber) O'na; "*Birşey mi kaza ediyordun?*" diye sormuş, O; "hayır!" demiş, (Hz. Peygamber de); "*O halde, nafile idiye, (orucunu bozman) sana zarar vermez!*" buyurmuştu.⁶⁴

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Ben bu (Hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü kabulleniyorum."

ACIKLAMA

Bu Hadis, nafile olarak tutulmakta olan bir orucu bozmanın caiz olduğunu ve kaza edilmesinin gerekmediğini göstermektedir. Şafiiler ve Hanbeliler, bu Hadise uygun görüş beyan etmiş ve başlanılmış nafile bir orucu bitirmenin müstehab olduğunu, ancak, bir özürden dolayı bozulması halinde bunun günah olmayacağını, kazasının da gerekmeyeceğini söylemişlerdir. Bununla beraber onlara göre, bozulan nafile bir orucun kaza edilmesi müstehabdır. Hanefilerle Malikiler ise, konuyla ilgili diğer delillere dayanarak, başlanılan nafile bir orucun bitirilmesinin vacip olduğunu ve özürsüz olarak onu bozmanın caiz olmadığını açıklamışlardır. Onlara göre nafile bir oruç, özürsüz olarak bozulursa günah işlenmiş olur ve bu orucun kaza edilmesi gerekir. Nafile bir oruç, bir özürden dolayı bozulursa, Hanefilere göre yine kazası gerekir, Malikilere göre ise, nafile bir orucu, bir özürden

64- Ebu Davud, Savm, 72(2/329).

dolayı bozmak günah olmadığı gibi, onun kazası da gerekmez. Burada, İbn-i Hümmam (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi bazı Hanefi âlimlerin, nafile bir orucu özürsüz olarak bozmanın da mübah olduğu görüşünü tercih ettiklerini kaydedelim.

«۳۱»

باب من دعي إلى الطعام وهو صائم، فليقل: اني صائم

31. BÂB

ORUÇLU İKEN YEMEĞE ÇAĞRILAN KİMSE,
"GERÇEKTEN BEN ORUÇLUYUM" DESİN

١٧٤٤ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى طَعَامٍ، وَهُوَ صَائِمٌ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ^(۶۵).

1744. Bize Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz oruçlu iken yemeğe çağrıldığı zaman, "gerçekten ben oruçluyum" desin."⁶⁵

«۳۲»

باب في الصائم اذا أكل عنده

65- Müslim, Siyam, 159(2/805-806); Ebu Davud, Savm, 76(2/331); Tirmizi, Savm, 64(3/150); İbn Mace, Siyam, 47(1/556); Müsned, 2/242.

32. BÂB

ORUÇLUNUN YANINDA (BİRŞEY) YENİLDİĞİNDE
(NE OLACAĞI) HAKKINDA

١٧٤٥ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ مَوْلَاةَ لَنَا يُقَالُ لَهَا لَيْلَى، تَحَدَّثُ عَنْ جَدِّتِهِ، أُمِّ عُمَارَةَ بِنْتِ كَعْبٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -، دَخَلَ عَلَيْهَا، فَدَعَتْ لَهُ بِطَعَامٍ، فَقَالَ لَهَا: كُلِي. فَقَالَتْ: إِنِّي صَائِمَةٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: إِنَّ الصَّائِمَ إِذَا أَكَلَ عِنْدَهُ، صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ، حَتَّى يَفْرُغُوا. وَرُبَّمَا قَالَ: حَتَّى يَقْضُوا أَكْلَهُمْ^(٦٦).

1745. Bize Haşim İbnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Habib el-Ensari'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben, Leyla adlı bir azadlımızı, ninesi⁶⁶ Ümü Umâra bint Ka'b'dan (naklen) rivayet ederken işittim ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün) O'nun yanına girmiş, O da O'na bir yiyecek getirilmesini istemiş. (Yiyecek getirilince, Hz. Peygamber) O'na; "yiyin!" buyurmuş. Bunun üzerine O; "doğrusu ben oruçluyum" demiş. O zaman Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Şüphesiz ki, oruçlunun yanında (birşey) yenildiğinde, (yiyenler yemeklerini) bitirinceye kadar -(Hz. peygamber) belki de; "yemeklerini tamamlayıncaya kadar" buyurmuştu-, melekler ona hayır-dua ederler!"⁶⁷

«۳۳»

بَابُ وَصَالِ شَعْبَانَ بِرَمَضَانَ

66- Yani Habib'in kendi ninesi.

67- Tirmizi, Savm, 67(3/153-154); İbn Mace, Siyam, 46(1/556); Müsned, 6/365, 439; Tayalisi, s. 232.

33. BÂB

ŞA'BAN (ORUCUNU) RAMAZAN (ORUCUNA) BİTİŞTİRMEK

١٧٤٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - صَامَ شَهْرًا تَامًا، إِلَّا شَعْبَانَ، فَإِنَّهُ كَانَ يَصِلُهُ بِرَمَضَانَ، لِيَكُونَا شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، وَكَانَ يَصُومُ مِنَ الشَّهْرِ، حَتَّى نَقُولَ: لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ: لَا يَصُومُ^(١).

1746. Bize Ubeydullah, İsrail'den, (O) Mansur'dan, (O) Salim'den, (O) Ebu Seleme'den, (O da) Ümmü Seleme'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Şaban (ayı) hariç, hiçbir ayı tam olarak oruçla geçirdiğini görmedim. Çünkü O, bu (ayı), peşpeşe gelen (oruçlu) iki ay olmaları için Ramazana bitiştirirdi. O (bazan) bir ayda (o kadar) oruç tutardı ki, biz "(artık O, hiç) orucunu açmayacak" derdik. (Bazan de o kadar) orucunu açardı ki, biz "(artık O, hiç) oruç tutmayacak" derdik!⁶⁸

«٣٤»

باب النّهي عن الصّوم بعد انتصاف شعبان

34. BÂB

ŞABAN'IN YARIYA VARMA SINDAN SONRA
ORUÇ TUTMA YASAĞI

١٧٤٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ

68- Ebu Davud, Savm, 11(2/300); Nesai, Siyam, 33, 34(4/123); Tirmizi, Savm, 37(3/113); İbn Mace, Siyam, 4(1/528); Müsned, 6/300, 311.

الْحَنَفِيُّ، يُقَالُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا كَانَ النِّصْفُ مِنْ شَعْبَانَ، فَأَمْسِكُوا عَنْ الصَّوْمِ⁽⁶⁹⁾.

1747. Bize Abdussamed b. Abdulvaris haber verip (dedi ki), bize Abdurrahman el-Hanefi -ki O'na, Abdurrahman b. İbrahim denilir-, el-Alâ'dan, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şa'banın yarısı olunca oruç tutmaktan (kendinizi) alıkoyunuz!"⁶⁹

١٧٤٨ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، نَحْوَ هَذَا⁽⁷⁰⁾.

1748. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek, Abdulaziz b. Muhammed'den, (O) el-Alâ'dan, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen), bunun (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdi.⁷⁰

AÇIKLAMA

Bu Hadis, Şaban ayının ikinci yarısında oruç tutmanın me- nedildiğini göstermektedir. Birçok Şafii âlim, bu Hadisi zahiri manasıyla anlamış ve oruç tutanın mu'tadı olan bir oruç olmadıkça veya ilk yarısıyla birleştirilmedikçe, Şabanın ikinci yarısında oruç tutmanın yasak olduğunu söylemişlerdir. Âlimlerin cumhuru ise, ilgili

69- Bundan sonraki hadise bkz.

70- Ebu Davud, Savm, 12(2/300-301); Tirmizi, Savm, 38(3/115); İbn Mace, Sıyam, 5(1/528); Müsned, 2/442.

diğer Hadislere dayanarak, "**şek günü**" hariç, Şabanın ikinci yarısında oruç tutmanın mübah olduğunu açıklamışlardır. Onlara göre bu Hadis zayıf olup, delil olmaya elverişli değildir. Ancak İbn Hibban (*Rahmetullahi Aleyh*), İbn Hazım (*Rahmetullahi Aleyh*) ve İbn Abdi'l-Berr (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin sahih, Tirmizi (*Rahmetullahi Aleyh*) ise hasen-sahih olduğunu söylemişlerdir. Bu durumda bu Hadisteki men', Şabanın ikinci yarısında ya Ramazan orucuna bir mukaddime ve bir ihtiyat niyetiyle, ya da ilk yarısıyla bitiştirilmeyerek tutulan oruçla alâkalıdır.

«۳۵»

باب الصوم من سر الشهر

35. BÂB

AYIN SONUNDA ORUÇ TUTMAK

۱۷۴۹ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ لِرَجُلٍ: هَلْ صُمْتَ مِنْ سَرَرِ هَذَا الشَّهْرِ؟ فَقَالَ: لَا. قَالَ: إِذَا أَفْطَرْتَ مِنْ رَمَضَانَ، فَصُمْ يَوْمَيْنِ^(۱). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: سَرَرُهُ آخِرُهُ^(۲).

1749. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize el-Cureyri, Ebu'l-Alâ' ibni's-Şihhîir'den, (O) Mutarrif'ten, (O da) İmran b. Husayn'dan (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) bir adama; "Bu ayın "serer"inde oruç tuttu mu?" buyurdu. O da; "hayır" dedi. (O zaman Hz. Peygamber); "Ramazan orucunu (bitirip) açtığın zaman, iki gün oruç tut" buyurdu.⁷¹

71- Buhari, Savm, 62(2/247); Müslim, Sıyam, 199-201(2/820-821); Ebu Davud, Savm, 8(2/298); Müsned, 4/428, 439, 443.

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Ayn) "sereri", "sonu" demektir."

ACIKLAMA

Bazı âlimler "ayın sereri"nin "ayın ortası" manasına geldiğini söylemişlerse de, âlimlerin cumhuruna göre "ayın sereri", "ayın sonu" demek olup, bununla da ayın 28. ve 29. günleri ile, ay otuz geçtiğinde, 30. günü kastedilmektedir. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ramazan orucuna bir-iki gün öncesinden başlamayı menettiği için, bu Hadis şu şekilde yorumlanmıştır: Zikri geçen Sahabi, ayın sonunda oruç tutmayı âdet haline getirmişti. Sonra Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Ramazana bir-iki gün öncesinden başlamayı menettiğini duyunca bu âdetini terketmişti. Halbuki Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bu yasağından, nezr ettiği ve âdet edindiği oruç günleri, Ramazanın bir-iki gün öncesine rastlayanların oruç tutmasını istisna etmişti. Bu sebeple Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) o Sahabiye, âdet edindiği orucunu tutmasını emretmişti.

«٣٦»

باب في صيام النبي ﷺ

36. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN ORUCU HAKKINDA

١٧٥٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بَشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ عُبَيْسٍ، قَالَ: مَا صَامَ النَّبِيُّ ﷺ - شَهْرًا كَامِلًا غَيْرَ رَمَضَانَ، وَإِنْ كَانَ لَيَصُومُ إِذَا صَامَ، حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ: لَا وَاللَّهِ، لَا يُفِطِرُ، وَيُفِطِرُ إِذَا أَفْطَرَ، حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ: لَا وَاللَّهِ، لَا يَصُومُ^(٣).

1750. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Ebu Avâne, Ebu Bişr'den, (O) Saîd b. Cubeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Ramazan'dan başka hiçbir ayı tam olarak oruçla geçirmemiştir. Gerçekten O oruç tuttuğunda, biri; "hayır, vallahi O (artık hiç) orucunu açmayacak!" diyecek kadar (fazla) oruç tutardı. Orucunu açtığı anda ise, biri; "hayır, vallahi O (artık hiç) oruç tutmayacak!" diyecek kadar (fazla) orucunu açardı.⁷²

AÇIKLAMA

Daha önce Hz. Ümmü Seleme'nin (*Radyallahu Anha*), Hz. Peygamber'in Şaban ayını tam olarak oruçlu geçirdiğini belirten bir haberi geçmişti (bkz. 1746. Hadis). Bu sebeple ya İbn Abbas (*Radyallahu Anh*), Hz. Peygamber'in Şaban ayını tam olarak oruçlu geçirdiğini bilmediğinden yukarıdaki sözü söylemiştir, yahut Hz. Ümmü Seleme (*Radyallahu Anha*) mezkur sözüyle, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Şaban ayının ekserisini oruçlu geçirdiğini kasetmiştir. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Şaban ayını, muhtemelen bazan tamamıyla oruçlu geçirmiş, bazan da, bunun vacib olmadığını ifade için kısmen oruçlu geçirmiştir.

«۳۷»

باب النهي عن صيام الدهر

37. BÂB

SENENİN HER GÜNÜ ORUÇ TUTMAKTAN MEN'

72- Buhari, Sıyam, 53(2/244); Müslim, Sıyam, 178-179 (2/811); Ebu Davud, Savm, 55(2/323); Nesai, Sıyam, 70(4/169); İbn Mace, Sıyam, 30(1/546); Müsned, 1/227; Tayalisi, s. 342.

١٧٥١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: ذَكَرَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - رَجُلٌ يَصُومُ الدَّهْرَ، فَقَالَ: لَا صَامَ وَلَا أَفْطَرَ^(٧٣).

1751. Bize Muhammed b. Yusuf, el-Evzai'den, (O) Katâde'den, (O), Mutarrif b. Abdillâh ibni's-Şihhîr'den, (O) da babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: (Birgün) Rasûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında, senenin her günü (daima) oruç tutan bir adamdan bahsedildi de, O şöyle buyurdu: "(Bu adam) ne oruç tutmuş, ne oruç tutmamış!"⁷³

«٣٨»

باب في صوم ثلاثة أيام من كل شهر

38. BÂB

HER AYDAN ÜÇ GÜN ORUÇ TUTMAK HAKKINDA

١٧٥٢ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثَنَا الْعَوَّامُ، ثَنَا سُلَيْمَانُ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ أَبِي سُلَيْمَانَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ، لَسْتُ بِتَارِكِهِنَّ: أَنْ لَا أَنَامَ إِلَّا عَلَى وَتَرٍ، وَأَنْ أَصُومَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَأَنْ لَا أَدَعَّ رَكَعَتَيِ الصُّحَى^(٧٤).

1752. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize el-Avvam rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman rivayet etti ki; O, İbn Ebi Süleyman'dan işitmiş ki; O, Ebu Hüreyre'yi şöyle der-

73- İbn Mace, Sıyam, 28(1/544); Müsned, 4/24-26; Tayalisi, s. 156.

ken işitmiş: Dostum (Hz. Peygamber) bana, (hiç) terketmeyeceğim üç şeyi, yani mutlaka vitir (namazını kılarak) uyumamı, her aydan üç gün oruç tutmamı ve kuşluğun iki rekat (namazını) bırakmamamı tavsiye etti.⁷⁴

١٧٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَبَّاسِ الْجَرِيرِيِّ، عَنْ أَبِي عُمَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، نَحْوَهُ^(١).

1753. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Abbas el-Cureyri'den, (O) Ebu Osman'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen), onun (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.⁷⁵

١٧٥٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: صِيَامُ الْبَيْضِ، صِيَامُ الدَّهْرِ، وَإِفْطَارُهُ^(٢).

1754. Bize Ebu'l-Velid rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Muaviye b. Kurre'den (O), babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Ak (günlerde) oruç tutmak, senenin her günü oruç tutup iftar etmek (demektir)."⁷⁶

AÇIKLAMA

"Ak günler: Eyyâm-ı Bid", geceleri başından sonuna kadar meht-

74- Bkz. 1462. Hadis.

75- Tayâlisî, s. 315. Ayrıca bkz. 1462. hadis.

76- Müsned, 3/435, 5/34, 35; Tayalisi, s. 144-145. Bu hadisi Bezzar ve büyük Mu'cem'inde Taberani de rivayet etmişlerdir (Mecmâu'z-Zevaid, 3/196).

taplı olmakla gece-gündüz aydınlık olan günlerdir. Bu günler, bazı merfu Hadislere göre hicri-kameri ayların 13., 14. ve 15. günleridir. Yukarıdaki Hadis bu günlerde oruç tutmanın müstehab ve tüm seneyi oruçlu geçirmek kadar sevaplı olduğunu göstermektedir. Dârimî (Rahmetullahi Aleyh), Ebu Hüreyre'nin (Radiyallahu Anh) rivayetiyle Kurre'nin (Rahmetullahi Aleyh) bu rivayetini bir bölümde vermekle, her halde, Ebu Hüreyre'ye (Radiyallahu Anh) tavsiye edilen üç gün orucun, bu "ak günler"de tutulacak oruç olduğuna işaret etmek istemiştir. Buhari (Rahmetullahi Aleyh) de, Ebu Hüreyre'nin (Radiyallahu Anh) rivayetine; "Ak günlerde, onüç, ondört ve onbeşinci günlerde oruç tutmak" başlığını koyarak,⁷⁷ aynı kanaatte olduğuna işaret etmiştir.

«۳۹»

باب في النهي عن الصيام يوم الجمعة

39. BÂB

CUMA GÜNÜ ORUÇ TUTMA YASAĞI HAKKINDA

۱۷۵۵ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَبْرِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: قُلْتُ لِجَابِرِ: أَنَهَى النَّبِيُّ - ﷺ - عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَرَبَّ هَذَا الْبَيْتِ^(۱).

1755. Bize Ebu Asım, İbn Cureyc'den, (O) Abdulhamid b. Cübeyr b. Şeybe'den, (O da) Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Cabir'e, "Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), cuma günü oruç tutmayı me-netti mi?" dedim. O da; "Evet! Şu Ev'in, (Kabe'nin) Rabb'ine andolsun ki, (onu yasaklamıştı)!" cevabını verdi.⁷⁸

77- Buhari, Savm, 60(2/247).

78- Buhari, Savm, 63(2/248), Müslim, Siyam, 146(2/801); İbn Mace, Siyam, 37(1/549); Müsned, 3/312.

«٤٠»

باب في صيام يوم السبت

40. BÂB

CUMARTESİ GÜNÜ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA

١٧٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ، عَنْ أُخْتِهِ، يُقَالُ لَهَا الصَّمَاءُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: لَا تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ، إِلَّا فِيمَا افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ، وَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلَّا كَذَا، أَوْ لِحَاءَ شَجَرَةٍ، فَلْيَمْضُغْهُ⁽⁷⁹⁾.

1756. Bize Ebu Asım, Sevr'den, (O da) Halid b. Ma'dan'dan (naklen) haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Abdullah b. Busr, "es-Samma" denilen kızkardeşinden (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Size farz kılınmış olan (oruçlar) hariç, cumartesi günü (nafile olarak) oruç tutmayın. Şayet biriniz sadece şunun gibi bir şey veya bir ağaç kabuğu bulsa da, onu (bile) çiğnesin, (oruç tutmasın)."⁷⁹

AÇIKLAMA

Bu Hadis, zahiri manasıyla, cumartesi günü nafile oruç tutmanın mutlak olarak menedildiğini göstermektedir. Ancak diğer bazı Hadisler göz önüne alınınca anlaşılmıştır ki, bu Hadiste yasaklanan, yalnızca cumartesi günü nafile oruç tutmaktır. Cumartesi gününe cumayı veya pazarı ekleyerek nafile oruç tutmakta ise bir mahzur

79- Ebu Davud, Savm, 51(2/320); Tirmizi, Savm, 43(3/120); İbn Mace, Siyam, 38(1/550); Müsned, 6/368, 369.

yoktur. Hanefiler, Şafîiler ve Hanbelîler bu görüştedirler. Bu durumda cumartesi oruç tutma yasağının hikmeti, bu günü, yahudiler gibi ibadetle geçirerek ta'zim etmemek ve böylece onlara muhalefet etmektir. İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ile bir grup âlim ise, tek başına da olsa, cumartesi günü nafile oruç tutmanın mekruh olmadığını söylemişlerdir. Onlara göre bu Hadis mensuh veya mensuh olmadığı kabul edilse de, delil olarak kullanılamayacak kadar zayıf bir Hadistir. Ebu Davud (*Rahmetullahi Aleyh*) de bu Hadisin mensuh olduğu görüşündedir. Buna göre, "ilk zamanlarda Hz. Peygamber'in, vahyin gelmediği hususlarda yahudilere uyma şeklindeki uygulamasına uygun olarak, yahudilerin haftalık bayram günü olan cumartesi günü oruç tutmak yasaklanmış, sonra bu hüküm kaldırılmıştı" denebilir. Ancak Hadisin mensuhluğunu gösterecek bir delil de yoktur.

«٤١»

باب في صيام يوم الإثنين والخميس

41. BÂB

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ

ORUÇ TUTMAK HAKKINDA

١٧٥٧ - حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ عُمَرَ ابْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ، أَنَّ مَوْلَى قَدَامَةَ بْنِ مَظْعُونٍ، حَدَّثَهُ: أَنَّ مَوْلَى أُسَامَةَ، حَدَّثَهُ قَالَ: كَانَ أُسَامَةُ يُرْكَبُ إِلَى مَالٍ لَهُ بِوَادِي الْقُرَى، فَيَصُومُ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ فِي الطَّرِيقِ. فَقُلْتُ لَهُ: لِمَ تَصُومُ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ فِي السَّفَرِ، وَقَدْ كَبُرَتْ وَضَعْفَتْ، أَوْ رَفَقَتْ؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، كَانَ يَصُومُ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ، وَقَالَ: إِنَّ أَعْمَالَ النَّاسِ تُغَرِّضُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ^(١).

1757. Bize Vehb b. Cerir rivayet edip (dedi ki), bize Hişam, Yahya'dan, (O da) Amr ibnu'l-Hakem b. Sevban'dan (naklen) rivayet etti ki, Kudâme b. Maz'un'un azadlısı kendisine rivayet etmiş ki, Usâme'nin azadlısı O'na rivayet etmiş ki, O şöyle demiş: Usâme, Vadi'l-Kura'da⁸⁰ kendisine ait bir mülke giderdi de, pazartesi ve perşembe (günleri) yolda (nafile) oruç tutardı. Bunun üzerine ben kendisine dedim ki, "niçin yolculukta pazartesi ve perşembe (günleri) oruç tutuyorsun? Halbuki sen yaşılandın ve kuvvetten düştün -veya, bünyen zayıflaştı-!" O da şöyle karşılık verdi: Muhakkak ki Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) pazartesi ve perşembe (günleri) oruç tutardı ve O şöyle buyurmuştu: "Şüphe yok ki, insanların amelleri (yüce Allah'a) pazartesi ve perşembe günleri arzolanur."⁸¹

١٧٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -، كَانَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ. فَسَأَلْتُهُ. فَقَالَ: إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ^(١).

1758. Bize Ebu Asım, Muhammed b. Rifa'a'dan, (O) Süheyl'den, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) pazartesi ve perşembe günleri oruç tutardı. Ben, kendilerine (niçin bu günlerde oruç tuttuğunu) sormuştum da, O şöyle buyurmuştu:

"-Şüphe yok ki, ameller (yüce Allah'a) pazartesi ve perşembe günleri arzolanur."⁸²

80- Vadi'l-Kura, Medine ile Hayber arasında, içinde birçok köy bulunan bir vadidir. Hz. Peygamber burayı, Hayber'in fethinden sonra h. 7. yılın Cumadelâhire ayında fethetmişti.

81- Ebu Davud, Savm, 60(2/325); Nesai, Sıyam, 70(4/171-172); Müsned, 5/200; Tayâlisî, s. 87.

82- Tirmizi, Savm, 44(3/122)

«٤٢»

باب في صوم داود

42. BÂB

DAVUD ORUCU HAKKINDA

١٧٥٩ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ -، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو يَرْفَعُهُ، قَالَ: أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، صِيَامُ دَاوُدَ، كَانَ يَصُومُ يَوْمًا، وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَأَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - صَلَاةُ دَاوُدَ، كَانَ يُصَلِّي نِصْفًا، وَيَنَامُ ثُلثًا، وَيُسَبِّحُ سُدْسًا^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: هَذَا اللَّفْظُ الْأَخِيرُ غَلَطٌ أَوْ خَطَأٌ، إِنَّمَا هُوَ أَنَّهُ كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ، وَيُصَلِّي ثُلْثَهُ، وَيُسَبِّحُ سُدُسَهُ.

1759. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, Amr -yani İbn Dinâr-'dan, (O) Amr b. Evs'ten, (O da) Abdullah b. Amr'dan (naklen) rivayet etti ki; O (sözü Hz. Peygamber'e) nisbet ederek şöyle dedi: "Allah'ın (Celle Celaluhu) en çok sevdiği (nafile) oruç, Davud'un (tuttuğu gibi tutulan) oruçtur. O, bir gün oruç tutar, bir gün orucunu açardı. Allah'ın (Azze ve Celle) en çok sevdiği (nafile) namaz da Davud'un (kıldığı gibi kılınan) namazdır. O (gecenin) yarısını namazla, üçte birini uykuyla, altıda birini ise tesbihatla, ("sübhanellah" demekle, Allah'ı zikirle) geçirirdi."

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Bu son cümle, yanlış veya hatadır. O, muhakkak ki şöyledir: O gecenin yarısını uykuyla, üçte birini namazla, altıda birini tesbihatla geçirirdi."⁸³

83- Dârimî'nin bu tashihi, isabetli olmalıdır. Hadis, şu eserlerde de böyle veya buna yakın bir şekilde rivayet edilmiştir: Müslim, Sıyam, 189, 190(2/816); Ebu Davud, Savm, 67(2/327-328); Nesai, Sıyam, 69(4/168); İbn Mace, Sıyam, 31(1/546); Müsned, 2/160, 206.

«٤٣»

باب النّهي عن الصّيام يوم الفطر ويوم الأضحي

43. BÂB

FITİR (RAMAZAN BAYRAMI) GÜNÜ İLE
KURBAN (BAYRAMI) GÜNÜ ORUÇ TUTMA YASAĞI

١٧٦٠ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ
عُمَيْرٍ، عَنْ قَزَعَةَ مَوْلَى زِيَادٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ النَّبِيِّ - ﷺ - ،
قَالَ: لَا صَوْمَ يَوْمَيْنِ، يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النَّحْرِ^(١).

1760. Bize Saïd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Abdumelik'ten, (O) Umeyr'den, (O) Ziyad'ın azadlısı Kaza'a'dan, (O) Ebu Said el-Hudri'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu:

"İki günde, fitır (Ramazan bayramı) günü ile kurban (bayramı) gününde oruç tutmak yoktur!"⁸⁴

«٤٤»

باب صيام الستة من شوال

44. BÂB

ŞEVVAL (AYINDAN) ALTI (GÜN) ORUÇ TUTMAK

84- Buhari, Savm, 66-67(2/249-250); Müslim, Sıyam, 140(2/799); Ebu Davud, Savm, 48(2/319-320); Tirmizi, Savm, 58(3/142); İbn Mace, Sıyam, 36(1/549); Müsned, 3/7, 34, 66, 71.

١٧٦١ - حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا صَفْوَانُ، وَسَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ سَنَةً مِنْ شَوَّالٍ، فَذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ^(١).

1761. Bize Nuaym b. Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Muhammed rivayet edip (dedi ki), bize Safvan ve Sa'd b. Saîd, Ömer b. Sabit'ten, (O) Ebu Eyyub'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet ettiler ki, O şöyle buyurdu: "Kim Ramazan orucunu tutar, sonra buna Şevvalden altı (gün oruç) eklerse, işte bu, bütün sene oruç tutmak (demektir)."⁸⁵

١٧٦٢ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الدِّمَارِيُّ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: صِيَامُ شَهْرِ بَعْشَرَةِ أَشْهُرٍ، وَسِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَهُنَّ بِشَهْرَيْنِ، فَذَلِكَ تَمَامُ سَنَةٍ^(١) يَعْنِي شَهْرَ رَمَضَانَ، وَسِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَهُ.

1762. Bize Yahya b. Hassan rivayet edip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza rivayet edip (dedi ki), bize Yahya İbnu'l-Haris ez-Zimari, Ebu Esma' er-Rahabi'den, (O da) Sevban'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "On aya mukabil bir ay, onlardan sonra da iki aya mukabil altı gün oruç tutmak, işte bu, yılın tamamını (oruçlu geçirmek demektir)."⁸⁶ (Hz. Peygamber, bir ay ve altı gün ile) Ramazan ayını ve ondan sonraki altı günü kastediyor.

85-Müslim, Sıyam, 204(2/822); Ebu Davud, Savm, 58(2/324); Tirmizi, Savm, 53(3/132); İbn Mace, Sıyam, 33(1/547); Müsned, 5/417, 419; Tayâlisî, s. 81.

86- İbn Mace, Sıyam, 33(1/547); Beyhaki, 4/293; Müsned, 5/280; İbn Huzeyme, 3/298; Fırdevs, 2/395.

«٤٥»

باب في صيام المحرم

45. BÂB

MUHARREM (AYI) ORUCU HAKKINDA

١٧٦٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَلِيٍّ، فَسَأَلَهُ عَنْ شَهْرٍ، بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ، يَصُومُهُ. فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: مَا سَأَلَنِي أَحَدٌ عَنْ هَذَا بَعْدَ، إِذْ سَمِعْتُ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ - ﷺ -: أَيُّ شَهْرٍ يَصُومُهُ مِنَ السَّنَةِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ؟ فَأَمَرَ بِصِيَامِ الْمُحَرَّمِ، وَقَالَ: إِنَّ فِيهِ يَوْمًا تَابَ اللَّهُ عَلَى قَوْمٍ، وَيَتُوبُ فِيهِ عَلَى قَوْمٍ^(١).

1763. Bize Muhammed b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Muhamed b. Fudayl, Abdurrahman b. İshak'tan, (O da) en-Nu'man b. Sa'd'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir adam Hz. Ali'ye geldi ve O'na, Ramazan ayından sonra kendisinde oruç tutacağı bir ay sordu. Hz. Ali de ona şöyle cevap verdi: Bana bunu, bir adamın Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Ramazan ayından sonra yılın hangi ayında oruç tutacağını soruşunu işitmemden sonra hiç kimse sormadı. (Hz. Peygamber ona) Muharrem (ayında) oruç tutmasını emretmiş ve şöyle buyurmuştu:

"Muhakak ki bu (Muharrem ayında), Allah'ın, bir topluluğun tevbesini kabul ettiği ve (yine) onda bir topluluğun tevbesini kabul edeceği bir gün vardır."⁸⁷

١٧٦٤ - أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ عَوْفٍ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُتَشِيرِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -، قَالَ: أَفْضَلُ الصَّيَامِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ، شَهْرُ اللَّهِ الَّذِي تَدْعُوهُ الْمُحَرَّمُ⁽⁸⁸⁾.

1764. Bize Zeyd b. Avf haber verip (dedi ki), bize Ebu Avâne, Abdulmelik b. Umeyr'den, (O) Muhammed İbnu'l-Munteşir'den, (O) Humeyd b. Abdirrahman'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ramazan ayından sonra en fazilteli oruç, Allah'ın "Muharrem" adını verdiğiniz ayında (tutulan oruçtur)."88

١٧٦٥ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، وَأَبُو يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، أَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَمِيرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -، قَالَ: أَفْضَلُ الصَّيَامِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ، الْمُحَرَّمُ⁽⁸⁹⁾.

1765. Bize Ebu Nuaym rivayet edip, Yahya b. Hassan da haber verip (dediler ki), bize Ebu Avâne, Ebu Bişr'den, (O) Humeyd b. Abdirrahman el-Hımyeri'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ramazan ayından sonra en faziletli oruç, Muharrem (orucudur)."89

AÇIKLAMA

88- Müslim, Sıyam, 203(2/821); İbn Mace, Sıyam, 43(1/554); Müsned, 2/303, 329, 342.

89- Müslim, Sıyam, 202(2/821); Ebu Davud, 55(2/323); Nesai, Kıyamu'l-Leyl, 6(3/168); Tirmizi, Salat, 324(2/301), Savm, 40(3/117); Müsned, 2/344.

Muharrem ayı, Hicri senenin ilk ayı ve kendilerine saygı gösterilen, zamanlarında savaş yapılmasını Allah Azze ve Celle'nin haram kıldığı dört "haram ay"dan⁹⁰ biridir. Bu aya "Allah ayı" denmesinin hikmeti ise, muhtemelen, mezkur dört ayın sene içindeki ilki olmasındandır. Muharrem orucunun faziletinin de, bir bakıma, yılın ilk günlerini ferdin ve toplumun maddi-manevi eğitiminde büyük katkıları olan oruç ibadeti ile geçirmekten kaynaklanması muhtemeldir.

«٤٦»

بَاب فِي صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ

46. BÂB

AŞURA GÜNÜ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA

١٧٦٦ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - الْمَدِينَةَ، وَالْيَهُودُ يَصُومُونَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَسَأَلَهُمْ. فَقَالُوا: هَذَا الْيَوْمَ الَّذِي ظَهَرَ فِيهِ مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: أَنْتُمْ أَوْلَى بِمُوسَى، فَصُومُوهُ^(١).

1766. Bize Sehl b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ebu Bişr'den, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye, yahudiler aşura gününde oruç tutarlarken gelmişti. Derken onlara (bu orucun sebebini) sormuş, onlar da; "bu (gün), Musa'nın, Firavn'a galip geldiği gündür. (Bunun için

90- Bkz. Tevbe Sûresi, 36. Öbür haram aylar Receb, Zilkade ve Zilhicce'dir.

bu günde oruç tutarız)" cevabını vermişlerdi. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Ashabına) şöyle buyurmuştu: "Siz Musa'ya daha layık, daha yakınsınız. Binaenaleyh, siz de bu (günde) oruç tutunuz!"⁹¹

١٧٦٧ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ يَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، وَيَأْمُرُنَا بِصِيَامِهِ^(١).

1767. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize İbn Ebu Zi'b, ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, (O şöyle dedi): Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) aşura gününde oruç tutar, o günde) oruç tutmayı bize emrederdi.⁹²

١٧٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - بَعَثَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ رَجُلًا مِنْ أَسْلَمَ، أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَمَنْ كَانَ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيَتِمَّ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ أَكَلَ وَشَرِبَ، فَلْيَصُمْهُ^(٢).

1768. Bize Ebu Asım, Yezid b. Ebi Ubeyd'den, (O da) Seleme ibnu'l-Ekva'da (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), aşura günü Eslem'li bir adamı (şöyle demek üzere) göndermişti: "Bugün aşura günüdür. Kim yemiş-içmişse, gününün

91- Buhari, Savm, 69 (2/251), Tefsir, 10(5/211), 20(5/239); Müslim, Sıyam, 127(2/795); Ebu Davud, Savm, 64(2/326); İbn Mace, Sıyam, 41(1/552); Müsned, 1/291, 310, 336; İbn Huzeyme, 3/286.

92- Buhari, Savm, 69(2/250); Muslim, Sıyam, 115(2/792); İbn Mce, Sıyam, 41(1/552); Müsned, 6/248.

geri kalanını (birşey yiyip içmeksizin) tamamlasın. Kim yememiş-içmemişse, bu (gün) oruç tutsun!"⁹³

١٧٦٩ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: هَذَا يَوْمُ عَاشُورَاءَ، وَكَانَتْ فُرُشُ تَصُومُهُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يَصُومَهُ، فَلْيَصُمْهُ، وَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ. وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَصُومُهُ إِلَّا أَنْ يُوَافِقَ صِيَامَهُ^(١).

1769. Bize Ya'la, Muhammed b. İshak'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ra-sulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bu (gün) aşura gü-nüdür. Kureyş (kabilesi mensupları) cahiliye döneminde o (gün) oruç tutarlardı. Artık sizden kim o (gün) oruç tutmayı arzu ederse, o (gün) oruç tutsun. Sizden kim de onu terketmeyi arzu ederse, terketsin, (o gün oruç tutmasın)!"

(Nâfi' dedi ki); İbn Ömer, (mu'tad) orucuna rastlaması hariç, o (gün) oruç tutmazdı.⁹⁴

١٧٧٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَقَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ يَوْمًا يَصُومُهُ فُرُشٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْمَدِينَةَ، صَامَهُ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ، حَتَّى إِذَا فُرِضَ رَمَضَانُ، كَانَ رَمَضَانُ هُوَ الْفَرِيضَةُ، وَتُرِكَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ، فَمَنْ شَاءَ صَامَهُ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ^(٢).

1770. Bize Abdulvehhab b. Saîd haber verip (dedi ki), bize

93- Buhari, Savm, 69(2/251); Müslim, Siyam, 135(2/798); Müsned, 4/47.

94- Müslim, Siyam, 118-119(2/793); Ebu Davud, Savm, 64(2/326); İbn Mace, Siyam, 41(1/553); İbn Huzeyme, 3/284; Müsned, 2/57, 143.

Şuayb b. İshak, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Aşura günü, Kureyş'in cahiliyye (döneminde) oruç tuttukları bir gündü. Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de Medine'ye geldiğinde o (günde) oruç tutmuş ve o (günde) oruç tutulmasını emretmişti. Nihayet Ramazan (orucu) farz kılınınca, farz kılınan (oruç) Ramazan orucu olmuş ve aşura günü (farz olarak oruç tutmak) terkedilmişti. Ondan sonra dileyen o (günde) oruç tuttu, dileyen (o günde oruç tutmayı) bıraktı.⁹⁵

AÇIKLAMA

Aşura günü, Hicri yılın ilk ayı olan Muharrem'in onuncu günüdür. Kureyşliler, cahiliyye döneminde bu güne saygı gösteriyorlar, bu sebeple o gün oruç tutuyorlardı. Kabe'nin örtüsünü o gün giydirdiyorlardı. Bu gelenek onlara, muhtemelen, **Hanifler** gibi eski semâvî din mensuplarından intikal etmiş idi. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), kendisine Peygamberliğin gelmesinden önce ve sonra bu günde oruç tutmaktaydı. Hz. Peygamber Medine'ye hicret edince, bu günde oruç tutmalarını müslümanlara da emretmişti. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi bazı âlimlere göre aşura orucu, Ramazan orucunun farz kılınmasına kadar vacib, diğer bazılarına göre ise Sünnet-i Müekkede idi. Her hâlükârda, Ramazan orucunun farz kılınmasıyla aşura orucu müstehab olmuştu. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) daha sonra ise, yahudilere muhalefet edilmesi için bunun, aşura gününün önüne veya sonrasına bir gün ilâvesiyle tutulmasını emretmişti. Asr-ı Saadet'te yahudiler de "aşura" gününde oruç tutarlardı. Yahudilerin bu orucu, muhtemelen, onların "yom kippur = mağfiret günü" oruçlarıdır. Onlar "kippur" orucunu, kendi takvimlerine göre yılın ilk ayı olan "tişri"nin (ekim ayı) onuncu günü tutarlar. Böylece, 1766. Hadiste geçen, Hz. Peygamber'in (*Sal-*

95- Buhari, Savm, 1(2/226); Müslim, Sıyam, 113-116(2/792); Ebu Davud, Savm, 64 (2/326); Tirmizi, Savm, 49(3/127); Muvatta, Sıyam, 33(1/299); İbn Huzeyme, 3/283; Müsned, 6/29, 50, 162.

lallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye gelişinde yahudileri oruçlu bulması hadisesi de açıklık kazanmaktadır. Şöyle ki, Hz. Peygamber (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) hicret ettiğinde 12 Rebiülevvelde, yani 24 Eylülde Kuba'ya gelmiş, orada 14 gün kaldıktan sonra, 7-8 ekimde Medine'ye hareket etmişti. İşte, yahudiler 10 Ekimde kippur günü orucunu tuttuklarına göre, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Medine'ye vardığında veya Medine'ye vardığının ilk günlerinde onları, bu orucu tutarlarken bulmuş olmalıdır. Öyle anlaşıyor ki, geleneklerine çok bağlı olan yahudilerin, kendi takvimlerine göre yılın ilk ayının onuncu günü tuttukları bu oruç, Kureyşlilerle müslümanlara, kendi takvimlerine göre yılın ilk ayının (Muharrem'in) onuncu (aşura) günü tutulan bir oruç şeklinde geçmişti. Allahu a'lem.

«٤٧»

باب في كيام يوم عرفة

47. BÂB

ARAFE GÜNÜ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA

١٧٧١ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَوْمُ عَرَفَةَ، وَأَيَّامُ التَّشْرِيقِ، عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ، وَهِيَ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ^(٩٦).

1771. Bize Vehb b. Cerir haber verip (dedi ki), bize Musa b. Uleyy, babasından, (O da) Ukbe b. Âmir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Arafe günü ile "teşrik" günleri, biz Ehl-i İslam'ın bayramlarıdır. Bu (günler) yeme-içme günleridir!"⁹⁶

96- Ebu Davud, Savm, 49(2/320); Nesai, Menasik, 194 (5/203); Tirmizi, Savm, 59 (3/143); Müsned, 4/152; Müstedrek, 1/434.

١٧٧٢ - أَخْبَرَنَا الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سُئِلَ ابْنُ عُمَرَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ. فَقَالَ: حَجَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ - ﷺ - فَلَمْ يَصُمْهُ، وَحَجَجْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ فَلَمْ يَصُمْهُ، وَحَجَجْتُ مَعَ عُمَرَ فَلَمْ يَصُمْهُ، وَحَجَجْتُ مَعَ عُثْمَانَ فَلَمْ يَصُمْهُ، وَأَنَا لَا أَصُومُهُ، وَلَا أَمُرُّ بِهِ، وَلَا أَنْهِي عَنْهُ⁹⁷.

1772. Bize el-Muallâ b. Esed haber verip (dedi ki), bize İsmil b. Uleyye rivayet edip (dedi ki), bize İbn Ebi Necih, babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: İbn Ömer'e, arafe günü orucu soruldu da, O şöyle cevap verdi: Ben, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber hac yaptım; O, bu (günde) oruç tutmadı. Ebu Bekr ile birlikte hac yaptım; O, bu (günde) oruç tutmadı. Ömer'le birlikte hac yaptım; O, bu (günde) oruç tutmadı. Osman'la birlikte hac yaptım, O da, bu (günde) oruç tutmadı. Ben de ne bu (günde) oruç tutuyorum, ne bu (günde oruç tutulmasını) emrediyorum, ne de bundan menediyorum.⁹⁷

AÇIKLAMA

Arafe günü, Zilhicce ayının 9. günüdür. Yani kurban bayramından bir önceki gündür. Türkçede Ramazan bayramından bir önceki güne de "arafe" denmektedir. Tabiatıyla bu kullanışın buradaki oruç meselesiyle bir alâkası bulunmamaktadır. Yukarıdaki Hadislerde, kurban bayramından bir önceki arafe gününde oruç tutma konusunda sarih bir yasaklama yoktur. 1771. Hadisteki; "*Bu (günler) yeme-içme günlerdir*" cümlesinin zahirinden de, kurban bayramının ilk günü ile "teşrik günleri" anlaşılmıştır. Bununla beraber hem arafe günü oruç tutmayı yasaklayan, hem bu günde oruç tutmayı teşvik eden Hadisler vardır. Birbirine zıt (muhtelif) görülen bu Hadisler farklı du-

97- Tirmizi, Savm, 47(3/125); Müsned, 2/47,50,114.

rumlarla, farklı kimselerle alâkalıdırlar. Şöyle ki, hacda olmayan kimselerin arafe günü oruç tutmaları, hacda olanların ise tutmamaları müstehabdır. Hacda olan bir kimse arafe günü oruç tutması halinde güçten düşecekse, onun oruç tutması mekruhtur. Çünkü bu kimse, bu halde, o gün yapılacak olan zikir, dua ve benzeri ibadetleri hakkıyla yapamaz.

«٤٨»

باب النهي عن صيام أيام التشريق

48. BÂB

TEŞRİK GÜNLERİNDE ORUÇ TUTMA YASAĞI

١٧٧٣ - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ بِشْرِ بْنِ سَحِيمٍ^(١)، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، أَمَرَهُ، أَوْ أَمَرَ رَجُلًا يُنَادِي أَيَّامَ الشَّرِيقِ، أَنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَهِيَ أَيَّامُ أَكْلِ وَشُرْبٍ^(٢).

1773. Bize Ebu'n-Nu'man rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Amr b. Dinâr'dan, (O) Nafi' b. Cübeyr'den, (O da) Bişr b. Suhaym'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na -veya bir adama-, teşrik günlerinde şöyle bağırmasını emretti: "Gerçek şu ki, Cennet'e ancak mü'min kimse girecektir. Bu (teşrik günleri), yeme-içme günleridir!"⁹⁸

١٧٧٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ

عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلٍ، أَنَّهُ دَخَلَ هُوَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو، عَلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، وَذَلِكَ الْغَدُ أَوْ بَعْدَ الْغَدِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى، فَقَرَّبَ إِلَيْهِمْ عَمْرُو طَعَامًا، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: إِنِّي صَائِمٌ. فَقَالَ عَمْرُو: أَفْطِرْ، فَإِنَّ هَذِهِ الْأَيَّامَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَأْمُرُنَا بِفِطْرِهَا، وَنَهَانَا عَنْ صِيَامِهَا. فَأَفْطَرَ عَبْدُ اللَّهِ، فَأَكَلَ، وَأَكَلْتُ مَعَهُ⁽⁹⁹⁾.

1774. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Yezid b. Abdillan, Âkil'in azadlısı Ebu Murre'den (naklen) rivayet etti ki, (birgün) O ve Abdullah b. Amr, Amr ibnu'l-As'ın huzuruna girmişlerdi. O (gün), kurban bayramının (birinci) gününün ertesi günü veya ertesi gününden sonraki gündü. Amr da onlara bir yiyecek ikram etmişti. Bunun üzerine Abdullah; "gerçekten ben oruçluyum" demişti. O zaman Amr da şöyle demişti: "Orucunu boz. Çünkü bu (günler), Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize, oruçların açılmasını emrettiği, bizi oruç tutmaktan menettiği günlerdir." Bunun üzerine Abdullah orucunu bozup yemiş, ben de O'nunla birlikte yemiştin.⁹⁹

AÇIKLAMA

Kurban bayramının birinci gününden (yevm-i nahr) sonraki üç güne "teşrik günleri" denir. "Teşrik"ın sözlük manalarından birisi, "güneşte et kurutmak"tır. Bir görüşe göre Araplar bu günlerde kurban etlerini güneşte kuruttuklarından dolayı bu günlere bu isim verilmiştir. Yukarıdaki Hadis, bugünlerde mutlak olarak oruç tutmanın caiz olmadığını göstermektedir. Şafililerin meşhur görüşü ile Hanefilerin görüşü bu Hadisin zahirine uygundur. Şafililerin; bir nezri, bir kaza veya keffâreti olan kimsenin bugünlerde bu oruçlarını tutabileceğinde görüş birliğinde oldukları da nakledilir.

99- Ebu Davud, Savm, 49(2/320); Müsned, 4/197; İbn Huzeyme, 3/311; Müstedrek, 1/435.

«٤٩»

باب الرّجل يموت وعليه صوم

49. BÂB

KİŞİ, ÜZERİNDE ORUÇ (BORCU) OLDUĞU HALDE
ÖLEBİLİR

١٧٧٥ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بَشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ امْرَأَةً نَذَرَتْ أَنْ تَصُومَ، فَمَاتَتْ، فَجَاءَ أَخُوهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَوْ كَانَ عَلَيْهَا دَيْنٌ كُنْتُ قَاضِيَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَاقْضُوا اللَّهَ، فَإِنَّهُ أَحَقُّ بِالْوَفَاءِ. قَالَ: فَصَامَ عَنْهَا^(١).

1775. Bize Sehl b. Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Ebu Bişr'den, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, bir kadın hacca gitmeyi nezretmiş, sonra (bu nezir hakkını yapamadan) ölmüştü. Bunun üzerine kardeşi Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip bunu sormuş, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de ona; "Onun bir borcu olsaydı, onu öder miydin?" buyurmuştu. O; "evet" demiş, (Rasulullah da); "O halde Allah'a hakkını ödeyin. Çünkü Allah Azze ve Celle, vefa gösterilmeye daha lâyıktır" buyurmuştu.

(İbn Abbas) dedi ki, bunun üzerine (kardeşi) onun yerine oruç tutmuştu.¹⁰⁰

AÇIKLAMA

100- Buhari, Eyman, 30(7/233); Nesai, Menasik, 7(5/87); Müsned, 1/239-240, 345. Bkz. 2337. hadis.

Bu Hadisin muhtelif rivayetleri vardır.* Bu rivayetlerde bir kadının, ölen annesinin hac nezrini; bir adamın, ölen kız kardeşinin hac nezrini; bir kadının, ölen annesinin oruç nezrini; bir kadının ölen kız kardeşinin oruç nezrini ve bir adamın, ölen annesinin oruç nezrini sormalarından bahsedilmektedir. Görünüşte bunlar arasında zıtlık varsa da, bunları ölen birinin hac ve oruç nezirlerini oğlunun, kızının ve erkek kardeşi ile kız kardeşinin ayrı ayrı sormaları, ravinin de, zaman zaman bunlardan birini rivayet etmesi şeklinde anlamak mümkündür. Diğer taraftan bu rivayetler ölenin hem hac, hem de oruç nezrinin sorulduğunu göstermektedir ki, yukarıdaki rivayette de buna bir işaret vardır. Şöyle ki, bu rivayetin başında hac nezrinin sorulmasına mukabil sonunda, "onun yerine oruç tutmuştu" denilmektedir. Bundan anlaşılıyor ki, ölenin kardeşi Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kız kardeşinin oruç nezrini de sormuştu. Nitekim Müslim'in (*Rahmetullahi Aleyh*) kaydettiği Bureyde Hadisinde¹⁰¹ de bir kadının Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip, ölen annesinin hac ve oruç nezirlerini sorduğu görülmektedir.

Ölen birinin oruç borcu yerine oruç tutmaya gelince, Ashab-ı Hadis ile, eski görüşünde Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisi delil getirerek, bunun caiz olduğunu söylemişlerdir. Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise bunun sadece nezir oruçlarında caiz olduğunu, Ramazan orucunda yoksullara yemek yedirileceğini söylemiştir. Şafii'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) son görüşüne göre ise, ölen birinin oruç borcu yerine yemek yedirilir. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) de bu görüştedirler. Ancak onlara göre, şayet ölü vasiyyet etmiş ise, oruç borcu yerine yemek yedirilir. Tabiatıyla bu görüş sahiplerinin dayandıkları deliller vardır. Yukarıdaki Hadis ise onların bir kısmına göre "muzdarib" olup, delil olmaya elverişli değildir. Diğer bir kısmına göre onun hükmü mensuttur. Maverdi (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bu ve benzeri Hadislerde geçen "yerine oruç

*. Bkz. Buhari, Cezau's-Sayd, 22(2/217-218), Savm, 42(2/240); Müslim, Siyam, 154-156(2/804); Tirmizi, Savm, 22(3/95); İbn Mace, Siyam, 51(1/559); Müsned, 1/279, İbn Huzeyme, 3/272.

101- Müslim, Siyam, 157(2/805).

tutma"yı, "oruç yerine geçecek şey" yani "yemek yedirme" olarak izah etmiştir. Yukarıdaki Hadis, ölen birinin hac borcu yerine hac yapılabileceğini de göstermektedir.

«0»

باب في فضل الصيام

50. BÂB

ORUCUN FAZİLETİ HAKKINDA

١٧٧٦ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ، أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ. وَلِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ، فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(١).

1776. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Amr, Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki; O, şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Andolsun ki, oruçlunun ağız kokusu, Allah Azze ve Celle katında misk kokusundan daha hoştur! Oruçlunun iki de sevinci vardır: Orucunu açtığında (Allah'ın bir emrini yerine getirmiş olmaktan dolayı) bir sevinç, Kıyamet gününde (Allah'ın mükâfaatına kavuşmuş olmaktan dolayı) bir sevinç!"¹⁰²

١٧٧٧ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي

102- Buhari, Savm, 9(2/228); Müslim, Siyam, 163(2/807); Nesai, Siyam, 42(4/135); Tirmizi, Savm, 55(3/136); İbn Mace, Siyam, 1(1/525); Müsned, 2/232, 266, 273; İbn Huzeyme, 3/197.

هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ، فَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ، إِلَّا الصِّيَامَ، هُوَ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، إِنَّهُ يَتْرُكُ الطَّعَامَ وَشَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِي، وَيَتْرُكُ الشَّرَابَ وَشَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِي، فَهُوَ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ⁽¹⁾.

1777. Bize Yezid haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Amr, Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Yüce Allah buyurur ki: Ademoğlunun her ameli kendi içindir, -iyilikler de on mislinden yediyüz katına kadar karşılık görecektir-. (Ancak) oruç hariç! O benim içindir ve onun mükâfaatını ben vereceğim. Çünkü o, benim için yemesini ve (cinsi) arzusunu terkeder, benim için içmesini ve (cinsi) arzusunu bırakır. Binaenaleyh, o benim içindir ve onun mükâfaatını ben vereceğim!"¹⁰³

AÇIKLAMA

Bu Hadiste geçen; "Oruç benim içindir" (veya, "benimdir") ifadesi hakkında ellibeş kadar farklı izah yapılmıştır. Bunların bir kısmı şöyledir: Oruca riya girmez. O, sırf Allah Azze ve Celle'nin rızası için yapılır. Oruç dışındaki salih amellerin mükâfaatının, 10 mislinden 700 katına kadar olacağı açıklanmıştır. Orucun mükâfaatını ise, Allah Azze ve Celle bir miktar tayini olmaksızın, ziyadesiyle verecektir. Oruçlunun yememe-içmeme-cinsel arzulardan uzaklaşma hali, Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarına uygun düşmekte, yani oruçlu Allah'a (Celle Celaluhu), sıfatlarından biriyle alâkalı bir işle yaklaşmaktadır. Hadisteki, "oruçlunun ağız kokusunun Allah'a hoş gel-

103- Buhari, Savm, 2(2/226), Tevhid, 35(8/197), Müslim, Sıyam, 164 (2/807); Nesai, Sıyam, 42(4/135); Müsned, 2/313, 443, 465. Bkz. 1776. hadis.

mesi" de, orucun Allah Azze ve Celle katında gördüğü kabulden kinayedir.

١٧٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: الصَّوْمُ جُنَّةٌ⁽¹⁾.

1778. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize el-A'meş, Ebu Salih'ten, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Oruç, kalkandır!"¹⁰⁴

ACIKLAMA

Oruç; insanın, duygu ve arzularına hakim olmasını, daima Allah Azze ve Celle'nin emir ve yasaklarının şuuru içinde bulunmasını sağlayarak, böylece onu eğiterek, kendisini bu dünyada kötülöklere, gayr-ı meşru şeylere karşı, Ahiret'te ise Cehennem'e karşı koruyan bir kalkan olur. Tabiatıyla bu oruç, usul ve âdâbına uygun olarak tutulan, ma'siyetlerden ârî olan oruçtur. Binaenaleyh, dünyada bu neticeyi, yani kötülöklere karşı koruyan bir kalkan olmayı sağlamayan oruç, istenilen şekilde tutulmamış demektir. Aynı durumu, namazla alâkalı olarak şu Ayette de görebiliriz: **"Şüphesiz ki namaz, yüz kızartıcı ve kötü işlerden meneder!"¹⁰⁵**

«01»

بَابُ دَعَاءِ الصَّائِمِ لِمَنْ يَفْطِرُ عِنْدَهُ

104- Buhari, Savm, 9(2/228); Müslim, Sıyam, 162-163(2/806-807); Ebu Davud, Savm, 25(2/307); Nesai, Sıyam, 43(4/138); Tirmizi, Savm, 55(3/136); Muvatta, Sıyam, 57(1/310); Müsned 2/257.

105- Ankebut Sûresi, 45.

51. BÂB

ORUÇLUNUN, YANLARINDA ORUCUNU AÇTIĞI
KİMSELERE DUA ETMESİ

١٧٧٩ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا هِشَامُ الدَّسْتَوَائِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ إِذَا أَفْطَرَ عِنْدَ النَّاسِ، قَالَ: أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَتَنَزَّلَتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ^(١٠٦).

1779. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Hişam ed-Destüvâî, Yahya b. Ebi Kesir'den, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) insanların yanında orucunu açtığı zaman şöyle (dua) buyururdu: "Yanınızda, oruç tutanlar oruçlarını açsın, yemeğinizi iyiler yesin ve üzerinize (rahmet) melekler(i) insin!"¹⁰⁶

«٥٢»

باب فِي فَضْلِ الْعَمَلِ فِي الْعَشْرِ

52. BÂB

(ZİLHİCCE AYININ İLK) ON (GÜNÜNDE)
AMEL YAPMANIN FAZİLETİ HAKKINDA

١٧٨٠ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّيِّعِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، قَالَ:

106- Ebu Davud, Et'ime, 54(3/367); Müsned, 3/118, 138, 201; Beyhaki, 7/287; Ma'rifet, 117.

سَمِعْتُ مُسْلِمًا الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَا مِنْ الْعَمَلِ فِي أَيَّامٍ، أَفْضَلَ مِنَ الْعَمَلِ فِي عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ. قِيلَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ⁽¹⁾.

1780. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Süleyman'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Ben Müslim el-Batin'i, Saîd b. Cübeyr'den, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen, şöyle rivayet ederken) işittim: (Hz. Peygamber) şöyle buyurmuş: "*(Başka) günlerde (yapılan) hiçbir amel, Zilhicce (ayının ilk) on gününde (yapılan) amelden daha faziletli değildir!*" "Allah Azze ve Celle yolunda cihad da mı?" denildi. "(Evet), Allah Azze ve Celle yolunda cihad da. Sadece, canını ve malını (Allah Azze ve Celle yolunda cihada) çıkarıp da hiçbir şey geri getirmeyen adamın (cihadı) hariç!" buyurdu.¹⁰⁷

١٧٨١ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا أَصْبَغُ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: مَا مِنْ عَمَلٍ أَزْكَى عِنْدَ اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ -، وَلَا أَعْظَمُ أَجْرًا، مِنْ خَيْرِ عَمَلُهُ فِي عَشْرِ الْأَضْحَى. قِيلَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ -، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ⁽¹⁾. قَالَ: وَكَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِذَا دَخَلَ أَيَّامُ الْعَشْرِ، اجْتَهَدَ اجْتِهَادًا شَدِيدًا، حَتَّى مَا يَكَادُ يَقْدِرُ عَلَيْهِ.

1781. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Asbağ,

107- Buhari, İdeyn, 11(2/7); Ebu Davud, Savm, 61(2/325); Tirmizi, Savm, 52(3/130); İbn Mace, Siyam, 39(1/550); Müsned, 1/224, 338; Tayâlisî, s. 342; Firdevs, 4/49.

el-Kasım b. Ebi Eyyub'dan, (O) Saîd'den, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (**naklen**) **haber verdi ki**, O şöyle buyurdu: "*Allah Azze ve Celle katında; (kişinin), kurban (yani Zilhicce ayının ilk on gününde yaptığı bir hayırdan ne daha iyi, ne de sevabı daha büyük hiçbir amel yoktur.*" "*Allah Azze ve Celle yolunda cihad da mı?*" denildi. "*(Evet), Allah Azze ve Celle yolunda cihad da. Sadece, canını ve malını (Allah Azze ve Celle yolunda cihada) çıkarıp da, bunlardan hiçbir şey geri getirmeyen adamın (cihadi) hariç!*" buyurdu.¹⁰⁸

(El-Kasım) dedi ki, "Saîd b. Cübeyr de, bu on günün (vakti) gir-diğinde, (ibadet ve diğer salih ameller yapmaya) o kadar fazla ça-lıştırdı ki, neredeyse bu (çalışmaya) gücü yetmezdi."

ACIKLAMA

Zilhicce ayının ilk on günü, bu günlerde hac, namaz, nafile oruç, sadaka ve zikrullah gibi büyük ibadetler bir araya geldikleri için, yılın diğer günlerine nazaran bir üstünlüğe sahiptirler. Haftanın en faziletli günü cuma günü, yılın en faziletli günleri de bu günlerdir. Bazı âlimlere göre Fecr Sûresinin 2. ayetinde yüce Allah Azze ve Celle'nin yemin ettiği "on gece"den murad, bu on gündür. Bu gün-lerde yapılan bir ibadet, senenin diğer günlerinde yapılan bir iba-detten daha faziletlidir. Ancak, bu günlerdeki amellerin fazileti mut-lak değildir. Yani bu günlerde yapılan farz bir ibadet senenin diğer günlerinde yapılan farz bir ibadetten, nafile bir ibadet de senenin diğer günlerinde yapılan nafile bir ibadetten daha faziletlidir. Yoksa yukarıdaki Hadisin manası, mesela, bu günlerde tutulan nafile bir oruç, Ramazanda tutulan farz oruçtan üstün demek değildir. Bu-nunla beraber, ilgili rivayetlerden anlaşıldığına göre Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), bu günlerin faziletine rağmen, ümmete farz olur endişesiyle, onlarda devamlı oruç tutmamıştı.

«03»

باب في فضل شهر رمضان

53. BÂB

RAMAZAN AYININ FAZİLETİ HAKKINDA

١٧٨٢ - حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا أَبُو سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ، فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَغُلِقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَصُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ^(١).

1782. Bize Ebu'r-Rebi' ez-Zehrani rivayet edip (dedi ki), bize İsmail b. Ca'fer rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Süheyl, babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ramazan geldiği zaman göğün (rahmet) kapıları açılır, Cehennem'in kapıları kapatılır, şeytanlar da bukağılarla sağlam bir şekilde bağlanır."¹⁰⁹

«04»

باب في فضل قيام شهر رمضان

54. BÂB

RAMAZAN AYINI İHYA ETMENİN FAZİLETİ HAKKINDA

109- Buhari, Savm, 5(2/227); Müslim, Siyam, 1(2/758); Nesai, Siyam, 3-5(4/101-104); Tirmizi, Savm, 1(3/66-67); İbn Mace, Siyam, 2(1/526); Müsned, 2/281, 357, 378, İbn Huzeyme, 3/188.

١٧٨٣ - حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ^(١).

1783. Bize Vehb b. Cerir rivayet edip (dedi ki), bize Hişam, Yahya b. Ebi Kesir'den, (O) Ebu Seleme b. Abdirrahman'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim Ramazanı, (sevaplı olduğuna) inanarak ve sadece yüce Allah Azze ve Celle'nin rızasını, lütfunu umarak ihya eder, (ibadetle geçirirse), onun geçmiş günahları bağışlanır. Kadir gecesini ihya edenin de geçmiş günahları bağışlanır."¹¹⁰

١٧٨٤ - حَدَّثَنَا زَكْرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: صُمْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - - شَهْرَ رَمَضَانَ، قَالَ: فَلَمْ يَقُمْ بِنَا مِنَ الشَّهْرِ شَيْئًا، حَتَّى بَقِيَ سَبْعٌ، قَالَ: فَقَامَ بِنَا حَتَّى ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ، قَالَ: فَلَمَّا كَانَتِ السَّادِسَةُ، لَمْ يَقُمْ بِنَا، فَلَمَّا كَانَتِ الْخَامِسَةُ، قَامَ بِنَا حَتَّى ذَهَبَ شَطْرُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ فَعَلْنَا بِقِيَّةِ هَذِهِ اللَّيْلَةِ، فَقَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ مَعَ الْإِمَامِ، حَتَّى يُنْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ، حُسِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَتِهِ، فَلَمَّا كَانَتِ الرَّابِعَةُ، لَمْ يَقُمْ بِنَا، فَلَمَّا كَانَتِ الثَّالِثَةُ، جَمَعَ أَهْلُهُ وَنِسَاءَهُ وَالنَّاسَ، فَقَامَ بِنَا، حَتَّى خَشِينَا أَنْ يَقُوتَنَا الْفَلَاحُ، قُلْنَا: وَمَا الْفَلَاحُ؟ قَالَ: السَّحُورُ. قَالَ: ثُمَّ لَمْ يَقُمْ بِنَا بِقِيَّةِ الشَّهْرِ^(١).

110- Buhari, Savm, 6(2/228); Müslim, Musafirin, 174-175 (1/523-524); Ebu Davud, Ramazan 1(2/49); Nesai, Siyam, 39-40(128-131); Tirmizi, Savm, 1(3/67); İbn Mace, Siyam, 2(1/526); Müsned, 2/241, 473, 529.

1784. Bize Zekeriyya b. Adiyy rivayet edip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey', Davud b. Ebi Hind'den, (O) el-Velid b. Abdirrahman'dan, (O) Cübeyr b. Nufeyr'den, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber Ramazan ayı orucunu tutmuştuk. " (Ebu Zerr, sözünün devamında) şöyle dedi: "Ama, yedi (gün) kalıncaya kadar bize bu aydan hiçbir şey, (hiçbir nafile namaz) kıldırılmamıştı." (Ebu Zerr) dedi ki, "sonra (Ramazanın bitimine yedi gün kaldığında) bize, gecenin üçte biri geçinceye kadar nafile namaz kıldırılmıştı." (Ebu Zerr) dedi ki, "(Ramazanın sondan) altıncı (gecesi) olduğunda bize nafile namaz kıldırılmamıştı. (Ramazanın sondan) beşinci (gecesi) olduğunda ise bize, gecenin son yarısı geçinceye kadar nafile namaz kıldırılmıştı. (O zaman) biz; "ya Rasulullah, bu gecenin geri kalan kısmında da nafile kılsaydık" demiştik. O da şöyle buyurmuştu: "*Şüpheli yok ki, bir adam imamla beraber, o namazından ayrılıncaya kadar namaz kıldığında, (bu) onun için, (bütün) gecesini namazla geçirme sayılır!*" Sonra (Ramazanın sondan) dördüncü (gecesi) olduğunda (yine) bize nafile namaz kıldırılmamıştı. (Ramazanın sondan) üçüncü (gecesi) olduğunda ise ailesini, kadınlarını ve halkı toplamış ve bize, "felah"ı kaçırmaktan korkuncaya kadar nafile namaz kıldırılmıştı." -(Cübeyr dedi ki, Ebu Zerr'e); "felah nedir?" dedik. "Sahurdur" karşılığını verdi.-(Ebu Zerr sözüne devamla) dedi ki, "sonra (Hz. Peygamber) bu ayın geri kalan kısmında bize (gece) nafile namaz kıldırılmamıştı."¹¹¹

١٧٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ دَاوُدَ، عَنِ الْوَلِيدِ
ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرَشِيِّ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي دَرٍّ،
نَحْوَهُ^(١).

111- Ebu Davud, Ramazan, 1(2/50); Nesai, Sehv, 103(3/69-70); Tirmizi, Savm, 81(3/169); İbn Mace, İkamet, 173(1/420); Müsned, 5/159, 163.

1785. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyan'dan, (O) Davud'dan, (O) el-Velid b. Abdirrahman el-Cureşi'den, (O) Cübeyr b. Nufeyr el-Hadrami'den, (O da) Ebu Zerr'den (naklen), onun (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.

«00»

باب اعتكاف النبي ﷺ

55. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN İ'TİKAFI

١٧٨٦ - حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - يَغْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّخِرَ. فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، اعْتَكَفَ عَشْرِينَ يَوْمًا⁽¹⁾.

1786. Bize Asım b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Bekr b. Ayyâş, Ebu Husayn'dan, (O) Ebu Salih'ten, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Ramazan ayının) son on gününde i'tikafa girerdi. Vefat ettiği yılda ise yirmi gün i'tikaf yapmıştı.¹¹²

١٧٨٧ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْرَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ، أَنَّ صَفِيَّةَ بِنْتُ حُجَيْمٍ، أَخْبَرَتْهُ: أَنَّهَا جَاءَتْ النَّبِيَّ -

112- Buhari, İ'tikaf, 17(2/260); Ebu Davud, Savm, 77(2/322); İbn Mace, Siyam, 58(1/562); Müsned, 2/336, 355, 401.

ﷺ - تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ، فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَتَحَدَّثْتُ عَنْهُ سَاعَةً، ثُمَّ قَامَتْ⁽¹¹³⁾.

1787. Bize Ebu'l-Yeman rivayet edip (dedi ki), bize Şuayb b. Ebi Hamza, ez-Zühri'den haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Ali b. Hüseyin haber verdi ki, Safiyye bint Huyey kendisine haber vermiş ki; O Ramazının son on gününde Mescid-i Haram'daki i'tikafı (esnasında) kendisi ziyaret etmek üzere Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanına gitmiş ve O'nun yanında bir müddet konuşmuş, sonra da kalkmış, (ayrılmıştı).¹¹³

«07»

باب في ليلة القدر

56. BÂB

KADİR GECESİ HAKKINDA

١٧٨٨ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يُخْبِرَنَا بَلَيْلَةَ الْقَدْرِ، فَتَلَا حَاجِلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : إِنِّي خَرَجْتُ إِلَيْكُمْ، وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُخْبِرَكُمْ بَلَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَكَانَ بَيْنَ فُلَانٍ وَفُلَانٍ لِحَاءٌ، فَرُفِعَتْ، وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا، فَالْتَمَسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، فِي الْخَامِسَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالتَّاسِعَةِ⁽¹¹³⁾.

113- Buhari, İ'tikaf, 8(2/257); Müslim, Selam, 24-25(4/1712); Ebu Davud, Savm, 78(2/333); İbn Mace, Siyam, 65(1/566); Müsned, 6/337. Hadisin verilen bu yerlerinde -ki bunlardan Müs

1788. Bize Yazid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Hu-meyd, Enes'ten, (O da) Ubâde ibnu's-Samî't'ten (naklen) ri-vayet etti ki, O şöyle dedi: (Bir gün) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bize Kadir gecesini bildirmeyi isteyerek yanımıza çıkagelmişti de, müslümanlardan iki kişi (bu esnada) münakaşa yapmışlardı. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle bu-yurmuştu: *"Muhakkak ki ben, size Kadir gecesini haber vermeyi is-teyerek yanınıza çıkageldim. Ancak falanla falan arasında bir mü-nakaşa vardı. Bu sebeple (Kadir gecesine dair bilgi benden alınıp) kaldırıldı. Belki (bu) daha hayırlı olur. Artık siz onu (Ramazanın) son on gününde; (yirmi) beşinci, (yirmi) yedinci ve (yirmi) dokuzuncu (günlerinde) arayınız!"*¹¹⁴

١٧٨٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يُونُسُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: وَقَالَ أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: رَأَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، ثُمَّ أَيْقَظَنِي بَعْضُ أَهْلِي، فَتَسَبَّحْتُهَا، فَالْتَمَسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْغَوَابِرِ^(١).

1789. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Yunus, İbn Şihâb'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş... Ebu Seleme de, Ebu Hüreyre'den (nak-len) dedi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: *"Rüyamda) Kadir gecesini gördüm. Sonra ailemden biri beni uyan-dırdı. Bunun üzerine o (gecenin vakti hakkındaki bilgi) bana unu-turuldu. Artık siz onu (Ramazanın) son on gününde arayınız!"*¹¹⁵

lim'in bir rivayeti, Dârimî vasıtasıyladır- sözkonusu i'tikafın "mescid"de olduğu be-lirtilmektedir. Bu "mescid" de rivayetlerin bazısından anlaşıldığına göre Medine'deki Mescid-i Nebi'dir. Binaenaleyh "Mescid-i Haram" ifadesiyle Mescid-i Nebi kastedilmiş olmalıdır.

114- Buhari, Fadlu Leyleti'l-Kadr, 4(2/255); Tayâlisî, s. 78; Müsned, 5/313, 319.

115- Müslim, Siyam, 212(2/824).

١٧٩٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ،
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ:
إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: إلتَمِسُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ^(١١٦).

1790. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Ukayl, İbn Şihâb'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana Salim b. Abdillâh haber verdi ki, Abdullah b. Ömer şöyle demiş: Muhakkak ki Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Kadir gecesini (Ramazanın) son yedi gününde arayınız!*"¹¹⁶

116- Buhari, Fadlu Leyleti'l-Kadr, 2(2/253); Müslim, Sıyam, 205-206(2/822-823); Ebu Davud, Ramazan, 5(2/53); Muvatta; İ'tikaf, 11,14(1/320/321); Müsned, 2/27,62,74.

HAC MENÂSİKİ KİTABI

(Hac) Menâsiki*

«ا»

باب من أراد الحجَّ فليستعجل

1. BÂB

KİM HAC YAPMAK İSTERSE ACELE ETSİN!

١٧٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ
عَمْرِو الْفُقَيْمِيُّ، عَنْ مِهْرَانَ أَبِي صَفْوَانَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَسْتَعْجِلْ^(*).

1791. Bize Abdullah b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Muaviye rivayet edip (dedi ki), bize el-Hasan b. Amr el-Fukaymi, Mihran Ebu Safvan'dan, (O da) ibn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim hac yapmak isterse, acele etsin!"¹¹⁷

---

*- "Menasik", "mensek" veya "mensik" in çoğuludur. "Mensek" veya "mensik" ise; ibadet, ibadet yolu, bir ibadette uyulacak hususlar, ibadet yeri, ibadet zamanı ve kurban kesilen yer gibi manalara gelir. "Menasik" kelimesinin "hac" için kullanılması yaygındır ki "hac ibadetinin kendine has işleri, bunların yer ve zamanları" demek olur.

117- Ebu Davud, Menasik, 6(2/141); İbn Mace, Menasik, 1(2/962); Müsned, 1/214, 255, 323; Müstedrek, 1/448. Hadisin son kelimesi, Dârimî'nin bazı nüshaları ile zikredilen eserlerde "fe'lyeteaccel" şeklindedir.

ACIKLAMA

Hacc, dinimizin mühim esaslarından büyük bir ibadettir. Esas itibariyle muayyen zamanda usûlüne uygun olarak Mekke-i Mükerreme'de bulunan Kabe'yi ve sair mübarek yerleri ziyaret etmekten ibarettir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim'in (*Aleyhisselam*), insanları hac yapmaya davet etmekle de emrolunduğu bildirilmektedir.¹¹⁸ O zaman başlayan bu ibadet, İslamiyet'in doğuşuna kadar uygulanmıştır. Ancak bu uzun zaman içinde müşrikler hac ibadetine bazı batıl unsurlar katmışlardı. Bununla beraber, az sayıda olan Hanifler hac ibadetini aslına uygun bir şekilde yapıyorlardı. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de, Peygamberliğinden önce ve Medine'ye hicret edinceye kadar Peygamberliği esnasında Hanif dinine göre haccı ifa ettiği nakledilir. Müslümanlıkta hacca gelince, en meşhur görüşe göre, daha önce Sünnet (nafile) olan hacc, Hicri 9. yılda farz kılınmıştı. Haccın hicri 6. yılda farz kılındığını söyleyenler de vardır.

Haccın pek büyük sevabı ve bir çok hikmeti vardır. Bu hikmetleri arasında; müslümanların, şartlarını taşıyan her müslümanın ömründe bir defa katılmak zorunda olduğu yıllık bir toplantısı oluşunu; dünyanın dört bir tarafında yaşayan müslümanları bir araya getirerek görüşmelerine, tanışmalarına, birbirlerinden maddeten ve manen istifade etmelerine, bu şekilde karşılıklı etkileşime imkan hazırlayarak, benzer özelliklere sahip ortak bir kültürün oluşmasına ve bütün bunlarla İslam aleminin itikadi, ameli, siyasi ve iktisadi birliğinin oluşup kuvvetlenmesine katkıda bulunmasını; Kabe'nin ve sair mukaddes yerlerin ziyaret adilmesiyle ilahi-semavi geleneğin sürdürülmesini; ihramları içinde çeşitli renk, dil ve ırktan insanların bir araya gelmesiyle bir nevi, yoğun ve yüce duygularla dolu mahşer halinin yaşanmasını zikredebiliriz.

Hac müslümana, bazı şartların kendisinde var olmasıyla farz olur. Yukarıdaki Hadis, haccı müslümana farz kılan sözkonusu şartların bulunmasıyla haccın, geciktirilmeden hemen ifa edilmesi gerektiğini

göstermektedir. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*), Malik (*Rahmetullahi Aleyh*), Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*) ve bazı Şafii âlimler bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişler ve şartların tahakkukunda haccın hemen yapılması gerektiğini, aksi halde günahkâr olunacağını söylemişlerdir. Şafiilere göre ise, hac, şartlar tahakkuk ettiğinde hemen yapılmayabilir. Onlar yukarıdaki Hadisin, ravilerinden Mihran sebebiyle zayıf olduğunu, sahih olduğu kabul edilirse, ondaki emrin mendubluk ifade edeceğini söylemişlerdir.

«٢»

باب من مات ولم يحجّ

2. BÂB

HAC YAPMAMIŞ OLARAK ÖLEN KİMSE

١٧٩٢ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ سَابِطٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ لَمْ يَمْنَعْهُ عَنِ الْحَجِّ حَاجَةٌ ظَاهِرَةٌ، أَوْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ، أَوْ مَرَضٌ حَاسِبٌ، فَمَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ، فَلَيْمْتُ إِنْ شَاءَ يَهُودِيًّا، وَإِنْ شَاءَ نَصْرَانِيًّا^(١).

1792. Bize Yezid b. Hârûn, Şerîk'ten, (O) Leys'ten, (O) Abdurrahman b. Sabit'ten, (O da) Ebu Umâme'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kimi hac yapmaktan; ortaya çıkan, galib gelen bir ihtiyaç veya zalim bir hükümdar, yahut engelleyici bir hastalık menetmez de o, hac yapmamış olarak ölürse, ister yahudi olarak, isterse hristiyan olarak ölsün!"¹¹⁹

119- Firdevs, 3/625; Beyhaki, 4/334. Bu hadis, ravileri Leys ve Şerik'ten dolayı zayıftır.

« ۳ »

باب فِي حَجِّ النَّبِيِّ ﷺ حَجَّةً وَاحِدَةً

3. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN, BİR KERE HAC YAPMIŞ OLMASI HAKKINDA

۱۷۹۳ - أَخْبَرَنَا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ، ثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ يَقُولُ: حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ - بَعْدَ هِجْرَتِهِ - حَجَّةً^(۱). قَالَ: وَقَالَ أَبُو إِسْحَقَ: حَجَّ قَبْلَ هِجْرَتِهِ حَجَّةً.

1793. Bize Mücahid b. Musa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Adem rivayet edip (dedi ki), bize Zuheyr, Ebu İshak'tan, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Zeyd b. Erkam'ı şöyle derken işittim: "Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), (Medine'ye) hicretinden sonra bir kere hac yaptı." (Züheyr) dedi ki; Ebu İshak, şöyle de dedi: "(Hz. Peygamber) hicretinden önce bir kere hac yapmıştı."¹²⁰

۱۷۹۴ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسٍ: كَمْ حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ - ؟ قَالَ: حَجَّةً وَاحِدَةً، وَاعْتَمَرَ أَرْبَعًا: عُمَرَتُهُ الْأُولَى الَّتِي صَدَّهُ الْمُشْرِكُونَ عَنِ الْبَيْتِ، وَعُمَرَتُهُ الثَّانِيَةُ حِينَ صَالَحُوهُ فَرَجَعَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ، وَعُمَرَتُهُ مِنَ الْجَعْفَرَانَةِ حِينَ قَسَمَ غَنِيمَةً حُنَيْنٍ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمَرَتُهُ مَعَ حَجَّتِهِ^(۲).

1794. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Hemmâm rivayet edip (dedi ki), bize Katâde rivayet edip (dedi ki), Enes'e; "Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kaç hac yapmıştı?" diye sordum, (O) şöyle cevap verdi: "Bir kez hac ve dört umre yapmıştı: Birinci umresi, müşriklerin O'nu Kabe'den menettikleri (umre); ikinci umresi, O'nunla anlaşma yapıp da geri dönünce ertesi yıl (yapmış olduğu umre); (üçüncü) umresi, de Huneyn ganimetini taksim edince Cirâne (Ci'irrâne)'den (yapmış olduğu umre); (dördüncü) umresi, hacıyla birlikte (yapmış olduğu umredir)."¹²¹

AÇIKLAMA

Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Medine'ye hicretten ve hac farz kılındıktan sonra bir kere hac yapmıştı. Bu hac için hicri 10. yıl, Zilkâde ayının 25'inde, cumartesi günü, öğle namazını müteakib Medine'den çıkmış, Zilhicce ayının 4. günü sabahı Mekke'ye varılmış ve hacın ifasından sonra aynı ayın 14. günü çarşamba sabahı Mekke'den yola çıkmıştı. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hicretten önceki haclarına gelince, bu konuda; Hz. Peygamber'in hicretten önce Hanif dinine göre her sene hac yaptığı, on kere hac yaptığı, iki kere veya bir kere¹²² hac yaptığı şeklinde farklı rivayetler vardır.

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), yapmak üzere çıktığı umreleri ise dört tanedir. Bunlardan birincisi, Hicri 6. yılın Zilka'de ayında yapılmak istenmiş, ancak, Mekke'deki müşriklerin engellemeleri sonucu ifa edilememişti. Bunun üzerine, ertesi yıl yapılması için müşriklerle anlaşma (Hudeybiye Anlaşması) yapılarak geri dönmüş ve ertesi yıl aynı ayda "kaza veya eda umresi" ya-

121- Buhari, Umre. 3(2/199); Müslim, Hac, 217(2/916); Ebu Davud, Menasik, 80(2/206); Tirmizi, Hac, 6(3/179-180); Müsned, 3/134, 245, 256.

122- İbn Mace, Menasik, 84(2/1027).

pılmıştı. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), hicretten sonra fiilen ifa ettiği 2. umresi, Hicri 8. yılın yine Zilka'de ayında vuku bulmuştu. Şöyle ki; Huneyn Savaşında (H. 8. yılın 6 Şevvali) düşman mağlup edilip birçok ganimet elde edildikten sonra, içine düşmanın bir kısmının sığındığı Taif Kalesi bir müddet muhasara edilmiş, ancak bir netice alınmayacağı anlaşıncı kuşatma kaldırılmıştı. Bunun üzerine, Mekke ile Taif arasında, Mekke'ye 10 km. uzaklıkta bir yer olan Ci'irrâne'de (Ci'râne) toplanılmış olan Huneyn Savaşı ganimetleri taksim edilmiş, ardından da, bu yerde ihrama girilip Mekke'ye gidilmiş ve umre yapılmıştı. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) son umresi ise H. 10. yılda, Veda Haccı'nda hacla beraber (hacc-ı kırân) yaptığı umredir.

«ع»

باب كيف وجوب الحج؟

4. BÂB

HACCIN FARZLIĞI (VACİBLİĞİ) NASILDIR?

١٧٩٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سِنَانٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْحَجُّ. فَيَقِيلُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فِي كُلِّ عَامٍ؟ قَالَ: لَا، وَلَوْ قُلْتُمْهَا لَوَجَبَتْ: الْحَجُّ مَرَّةً فَمَا زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ^(١).

1795. Bize Muhammed b. Kesir rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman b. Kesir, ez-Zühri'den, (O) (Ebu) Sinan'dan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); "üzerinize hac farz kılındı" buyurmuştu da; "ya Rasulullah! Her yıl mı?" diye sorulmuştu. O da şöyle bu-

yurmuştu: "Hayır. Bunu (yani her yıl farz olduğunu) söyleseydim, (her yıl) farz (vacib) olurdu. (Ama) hac (ömürde) bir kere (farzdır). Daha fazlası ise, nafilidir!"¹²³

۱۷۹۶ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، نَحْوَهُ^(۱).

1796. Bize Ubeydullah b. Musa, Şerîk'ten, (O) Simâk'tan, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen), onun (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdi.

«0»

باب المواقيت في الحج

5. BÂB

HACDA MİKÂTLAR

۱۷۹۷ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: وَقَّتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا. قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: أَمَّا هَذِهِ الثَّلَاثُ فَقَدْ سَمِعْتُهُنَّ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَبَلَّغَنِي أَنَّهُ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ^(۱).

1797. Bize Ahmed b. Abdillan b. Yunus haber verip (dedi

123- Ebu Davud, Menasik, 1(2/139); Nesai, Menasik, 1(5/83); İbn Mace, Menasik, 2(2/963); Müs-ned, 1/255, 291, 371; Müstedrek, 1/441. Bu hadisi İbn Abbas'tan nakleden zatın ismi, Ebu Davud'un söyledi gibi, "Ebu Sinan" olmalıdır. "Ebu" kelimesi, herhalde yazma hatası olarak düşmüştür.

ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Medineliler için Zu'l-Huleyfe'yi, Şam'lılar için el-Cuhfe'yi ve Necd'liler için Karn'ı mikât tayin etti." (Nafi') dedi ki; İbn Ömer (sözüne devamla) şöyle dedi: "Bu üçüne gelince, ben onları Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bizzat) duymuştum. Diğer taraftan bana ulaştı ki; O, Yemen'liler için Yelemlem'i mikât tayin etmiş.¹²⁴

١٧٩٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مَالِكُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، مِثْلَهُ^(١).

1798. Bize Ahmed b. Abdillan haber verip (dedi ki), bize Malik, Abdullah b. Dinâr'dan, (O da) İbn Ömer'den (naklen), onun (yani bir önceki Hadisin) aynısını rivayet etti.¹²⁵

١٧٩٩ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا وَهَيْبُ، ثنا ابْنُ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَفَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ، هُنَّ لِأَهْلِيهِمْ، وَلِكُلِّ آتٍ أَنَّى عَلَيْهِمْ مِنْ غَيْرِهِمْ، مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ^(١).

1799. Bize Müslim b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Vuheyb rivayet edip (dedi ki), bize İbn Tâvûs, babasından, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sal-

124- Buhari, Hac, 8(2/142); Müslim, Hac, 13-14(2/839-840); Ebu Davud, Menasik, 9(2/143); Nesai, Hac, 17(5/93); Tirmizi, Hac, 17(3/193); İbn Mace, Menasik, 13(2/972); Muvatta, Hac, 22 (1/330); Müsned, 2/3, 47, 48.

125- Müslim, Hac, 15(2/840); Müsned, 2/46,50.

lallahu Aleyhi ve Sellem), Medineliler için Zu'l-Huleyfe'yi, Şam'lılar için el-Cuhfe'yi, Necd'liler için Karnu'l-Menâzil'i, Yemen'liler için Yelemlem'i mikât tayin etmişti. Bu (yerler), hac ve umre yapmak isteyen ora ahalisi ile başka (yerler)den oralara gelen herkes içindir. Bu (yerlerin) berisinde olanların (mikâtı) ise, (hacca gitmeye) başladığı yerdendir; hatta Mekke'lilerin (mikâtı) Mekke'dendir.¹²⁶

AÇIKLAMA

"Mikât" (çoğulu: "Mevâkit"), hac veya umre yapacakların ihrama girecekleri yer ve zaman demektir. Mekke'ye muhtelif yerlerden gideceklerin ihrama girecekleri yerler, geldikleri yöne göre farklı yerlerdir. Bu yerler tarafından Mekke'ye gidecekler, asıl memleketleri başka cihetlerde de olsa, oralardan ihrama girerler. Yukarıdaki Hadislerde dört tarafın mikâtı zikredilmiştir. Diğer Hadislerde Iraklıların mikâtının ise Zatu Irk veya el-Akik olduğu açıklanmıştır.

«1»

باب الإغتسال في الإحرام

6. BÂB

İHRAMDA YIKANMAK

١٨٠٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: امْتَرَى الْمِسْوَرُ بْنُ مَخْرَمَةَ وَأَبْنُ عَبَّاسٍ فِي غَسَلِ الْمُحْرِمِ رَأْسَهُ، فَأَرْسَلُونِي إِلَى أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ:

¹²⁶- Buhari, Hac, 7, 9(2/142); Müslim, Hac, 11-12(2/838-839); Ebu Davud, Menasik, 9(2/143); Nesai, Hac, 20(5/94); Müsned, 1/238, 249, 252.

كَيْفَ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَغْسِلُ رَأْسَهُ وَهُوَ مُحَرَّمٌ؟ فَأَتَيْتُ أَبَا أَيُّوبَ وَهُوَ بَيْنَ قَرْنَيْ الْبُئْرِ، وَقَدْ سَتَرَ عَلَيْهِ بَثْوَبَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَضَمَّ الثَّوْبَ إِلَيْهِ، فَقُلْتُ: أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ ابْنُ أَخِيكَ ابْنُ عَبَّاسٍ: كَيْفَ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَغْسِلُ رَأْسَهُ؟ فَأَمَرَ يَدِيهِ عَلَى رَأْسِهِ مُقْبِلًا وَمُذْبِرًا⁽¹⁾.

1800. Bize Muhammed b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, Zeyd b. Eslem'den, (O) İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: El-Misver b. Mahrame ile İbn Abbas, ihramlının başını yıkaması konusunda şüpheye düştüler. Bunun için beni; "Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ihramlı olduğu halde başını yıkarken nasıl gördün?" (diye sormak üzere) Ebu Eyyûb el-Ensari'ye gönderdiler. Ben de Ebû Eyyûb'a, bir kuyunun iki çıkırık direği arasında, üzerine bir bez örtmüş olduğu halde (yıkanyorken) vardım ve selâm verdim. O hemen bezi kendisine doğru çekti. O zaman ben dedim ki, "beni sana yeğenin İbn Abbâs, "Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), başını yıkarken nasıl gördün?" (diye sormak üzere) gönderdi!" Bunun üzerine O, ellerini başının üzerinde, ileri-geri çekerek yürüttü.¹²⁷

١٨٠١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ الْمَدَنِيُّ، عَنْ ابْنِ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَارِجَةَ بِنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - تَجَرَّدَ لِلْإِهْلَالِ وَاعْتَثَلَ⁽¹⁾.

1801. Bize Abdullah b. Ebi Ziyâd haber verip (dedi ki), bize Abdullah b. Ya'kub el-Medeni, İbn Ebi'z-Zinâd'dan, (O) ba-

127- Buhari, Cezau's-Sayd, 14(2/215); Müslim, Hac, 91-92(2/864); Ebu Davud, Menasik, 38 (2/168); Nesai, Hac, 27(5/98); İbn Mace, Menasik, 22(2/978); Muvatta, Hac, 4(1/323); Müsned, 5/418, 421.

basından, (O) Harice b. Zeyd b. Sabit'ten, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yüksek sesle telbiye getirmek (yani ihrama girmek) için soyundu ve gusül yaptı.¹²⁸

«V»

باب في فضل الحج والعمرة

7. BÂB

HAC VE UMRENİN FAZİLETİ HAKKINDA

١٨٠٢ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: حَجَّةٌ مَبْرُورَةٌ لَيْسَ لَهَا ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ، وَعُمْرَتَانِ تُكَفِّرَانِ مَا بَيْنَهُمَا مِنَ الذُّنُوبِ^(١)

1802. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyân'dan, (O) Sümeyy'den, (O) Ebu Salih'ten, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Günah karıştırılmamış "makbul" bir haccın karşılığı ancak Cennet'tir. İki umre ise, aralarındaki günahları örter, affettirir!"¹²⁹

١٨٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي مَنصُورٌ،

128- Tirmizi, Hac, 16(3/193); Dârekutni, 2/220-221. Bu hadis, ravilerinden Abdullah b. Ya'kub'un "mechulu'l-hal" olması sebebiyle zayıftır.

129- Buhari, Umre, 1(2/198); Müslim, Hac, 437(2/983); Nesai, Hac, 3(5/84), 5(5/86); İbn Mace, Menasik, 3(2/964); Muvatta, Hac, 65(1/346); Müsned, 2/246, 461, 462.

قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّهُ قَالَ: مَنْ حَجَّ الْبَيْتَ فَلَمْ يَرْفُثْ، وَلَمْ يَفْسُقْ، وَلَمْ يُشَفِّقْ، رَجَعَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ⁽¹⁾.

1803. Bize Ebu l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bana Mansur rivayet edip dedi ki; ben Ebu Hazim'i, Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet ederken işittim ki, O (yani Hz. Peygamber) şöyle buyurmuş: "Kim Kabe'yi hacceder (ziyaret eder) de çirkin söz söylemez, günah iş işlemez ve (başkalarını) korkutmazsa,¹³⁰ annesinin doğurduğu (gündeki) gibi (günahsız olarak) geri döner."¹³¹

«A»

باب أَبِي الْحَجِّ أَفْضَلُ؟

8. BÂB

HANGİ HAC DAHA FAZİLETLİDİR?

١٨٠٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْلٍ، عَنْ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَرْبُوعَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَيُّ الْحَجِّ أَفْضَلُ؟ قَالَ: الْعَجُّ وَالْتَّجُّ⁽¹⁾. الْعَجُّ: يَعْنِي: التَّلْبِيَّةَ، وَالتَّجُّ: يَعْنِي: إِهْرَاقَ الدَّمِ.

130- Bu kelime, Sünen-i Darimi'nin Hindistan baskısı ile, hadisin verilecek kaynaklarının hiç birinde yoktur. Kelimenin aslı muhtelif şekillerde okunabildiği gibi, farklı manalara da gelmektedir. Manalarından biri de "sakinmak", "birbirinden sakınmak, çekinmek"tir. Bu hadisin muhtevasına yakın bir ayet vardır (Bkz. Bakara Sûresi, 197). Bu ayette, sözkonusu kelime yerinde, "münakaşa etme, tartışma, kavga etme" gibi manalara gelen "cidal" kelimesi bulunmaktadır.

131- Buhari, Hac, 4(2/141), Müslim, Hac, 438(2/983); Nesai, Hac, 4(5/85); Tirmizi, Hac, 2(3/

1804. Bize Muhammed İbnu'l-Alâ' rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed b. İsmail b. Ebi Fudeyk, ed-Dahhâk b. Osman'dan, (O) Muhammed ibnu'l-Munkedir'den, (O) Abdurrahman b. Yerbû'dan, (O da) Hz. Ebû Bekr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "Hangi hac (ameli) daha faziletlidir?" diye soruldu. O da; "el-Acc ve es-Secc!" buyurdu.¹³² "El-Acc", "Telbiye getirmek" demektir. "Es-Secc" ise, "Kan akıtmak" manasına gelir.

AÇIKLAMA

"Telbiye", "Lebbeyk demek" manasına gelir. "Lebbeyk" ise, "ben daima senin emrine itaat ve icabete hazırım; yönelişim hep senin tarafınadır; muhabbetim daima sanadır; samimi ibadetim hep sanadır" demektir. Bir hac ıstılahı olarak "telbiye" denince "Lebbeyk" ile başlayan şu cümleleri söylemek kastedilir: "Lebbeyk, Allahumme Lebbeyk! Lebbeyke Lâ Şerike Leke Lebbeyk! İnne'l-Hamde ve'n-Ni'mete Leke ve'l-Mülk! Lâ Şerike Lek!" İhrama girerken ve ondan sonraki hac müddeti esnasında, bilhassa, iniş-çıkış, arkadaşlarla karşılaşış gibi hal değişikliklerinde telbiye okumak Sünnet'tir. Mâlikiler telbiye okumanın aslen vâcib olduğunu söylemişlerdir. Hanefilere göre ise ihrama girerken telbiye veya onun yerini tutacak bir şey yapılmazsa ihram sahih olmaz.

Yukarıdaki Hadiste geçen "kan akıtmak"tan maksat, "hedy" denilen kurban kesmektir. Tîbî, Hadiste zikredilen iki hac fîli ile, bütün hac fiillerinin kastedildiğini söylemiştir: "Telbiye okuyarak ihrama girilir ve hac başlar. "Hedy"nin kesilmesi ile de, hacc-ı temettu ve hacc-ı kıran yapan kimse ihramdan çıkar." Böylece ilk ve son fiil söylenmekle yetinilmiştir. Buna göre Hadisin manası, "En faziletli hac; rûkun, şart, vacib, Sünnet ve diğer bütün fiilleri yapılmış olan hac"dır" demek olur.¹³³

176); İbn Mace, Menasik, 3(2/965); Müsned, 2/229, 248, 410; Musannaf, 5/4; Humeydi, 2/440.

132- Tirmizi, Hac, 14(3/189); İbn Mace, Menasik, 16(2/975); Müstedrek, 1/451. Bu hadisin senedi, Muhammed ibnu'l-Munkedir'in, Abdurrahman'dan semai olmadığı için, munkatı'dır.

133- Bkz. Feyzu'l-Kadir. 2/31.

«٩»

باب ما يلبس المحرم من الثياب

9. BÂB

İHRAMLININ GİYECEĞİ ELBİSELER

١٨٠٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، إنا يَحْيَى - هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ -، عَنْ عُمَرَ ابْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ - ﷺ - : مَا تَلْبَسُ مِنَ الثِّيَابِ إِذَا أَحْرَمْنَا؟ قَالَ : لَا تَلْبَسُوا الْقُمَصَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا الْبُرَانِسَ وَلَا الْخِفَافَ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَحَدُكُمُ لَيْسَتْ لَهُ تَعْلَانِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ، وَلْيَجْعَلْهُمَا آسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ، وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ وَرْسٌ وَلَا زَعْفَرَانٌ^(١٣٤).

1805. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Yahya -ki O, İbn Saîd'dir-, Ömer b. Nâfi'den, (O) babasından, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki; bir adam Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "İhrama girdiğimizde hangi elbiseleri giyelim? diye sormuştu da, (Hz. Peygamber) şöyle buyurmuştu: "Ne gömlek, ne iç donu (şalvar), ne sarık, ne bornoz (başlığı kendisine bitişik cübbe, elbise), ne de mest giymeyin. Şu kadar var ki, pabuçları olmayan bir kimse olursa, o mest giysin ve onların (boyunlarını, üst taraflarını keserek) topuklardan aşağı yapsın. Elbiselerden, kendisine ne ala çehre, ne de za'ferân (boyası) sürünmüş olan hiçbir şey de giymeyin!"¹³⁴

134- Buhari, Hac, 21(2/145); Müslim, Hac, 1(2/834); Ebu Davud, Menasik, 32(2/165); Nesai, Hac, 30(5/100); Tirmizi, Hac, 18(194-195); İbn Mace, Menasik, 19(2/977); Muvatta; Hac, 8(1/324-325); Müsned, 2/4, 8, 34.

١٨٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي الشَّعَثَاءِ، أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ - قَالَ: مَنْ لَمْ يَجِدْ إِزَارًا فَلْيَلْبَسْ سَرَاوِيلَ، وَمَنْ لَمْ يَجِدْ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَيْنِ^(١). قَالَ: قُلْتُ: أَوْ قِيلَ: أَيَقْطَعُهُمَا؟ قَالَ: لَا.

1806. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Amr b. Dinâr'dan, (O da) Ebu's-Şa'sâ'dan (naklen) haber verdi (ki, O şöyle demiş:) Bana İbn Abbas haber verdi ki; O, Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), şöyle buyururken işitmiş: "Kim izâr (peştemal) bulamazsa şalvar giysin. Kim de pabuç bulamazsa mest giysin!" (Ebu's-Şa'sâ sözüne devamla) şöyle dedi: (O zaman) ben dedim ki -veya, denildi ki-, "O, (mestlerin boyunlarını, topuk altında kalacak şekilde) kesecek mi?" "Hayır" cevabını verdi.¹³⁵

١٨٠٧ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: عَمَّا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ؟ قَالَ: لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرَانِسَ، وَلَا الْخِفَافَ، إِلَّا أَنْ لَا يَجِدَ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَيْنِ، وَيَقْطَعُهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ^(١).

1807. Bize Hâlid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ihramlının giyeceği şeyler sorulmuştu da, (Rasûlullah) şöyle buyurmuştu: "O; ne gömlek, ne sarık, ne iç donu (şalvar), ne bornoz (başlığı kendisine bağlı cübbe, el-bise), ne de mest giymesin. Şu kadar var ki, o, pabuç bulamazsa, mest giysin ve onları, topuklardan aşağıda kessin!"¹³⁶

135- Buhari, Libas, 14(7/38); Müslim, Hac, 4(2/835); Ebu Davud, Menasik, 32(2/166); Nesai, Hac, 32(5/101); Tirmizi, Hac, 19(3/195); İbn Mace, Menasik, 20(2/977); Müsned, 1/215, 221, 228.

136- Bkz. 1805. hadis.

AÇIKLAMA

"İhram", bir kimsenin hac veya umre için, helal olan bazı şeyleri kendisine haram kılması, yahut hac veya umreye niyet etmesi demektir. "İhram" yapana "muhrim: ihramlı" denir. İhramlı erkeğin di-kişli elbise giymesi ve başını örtmesi haramdır. Aynı şekilde, kadın olsun-erkek olsun, ihramlının güzel koku sürünmesi de haramdır. İhramlının, topuklarını örten ayakkabı giymesi de caiz değildir. Bu sebeple pabuç (ayak terliği) bulamayan kimse ayakkabısını, topuktan aşağı gelecek şekilde keser. Bu son hususta İmam Ahmed'in (*Rahmetullahi Aleyh*) görüşü farklıdır. O, 1806 numara ile geçen İbn Abbas'ın (*Radıyallahu Anh*) rivayetine dayanarak, pabuç bulamayan ihramlının, mestlerini topuktan aşağıda kesmeden giymesinde hiçbir mahzur olmadığını söylemiştir. İhramlı, böylece "dünya ziynetleri ile zevkleri"nden uzaklaşır, bütün varlığını Ahiret hayatına yöneltir, âdetâ bir mahşer halini yaşayarak, sonunda Allah Azze ve Celle'ye döneceğini düşünür ve yaptıklarının muhasebesini yapar.

«۱۰»

باب الطيب عند الاحرام

10. BÂB

İHRAMA GİRME ESNASINDA GÜZEL KOKU

۱۸۰۸ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ بِأَطِيبِ الطَّيِّبِ^(۱). قَالَ: وَكَانَ عُرْوَةُ يَقُولُ لَنَا: تَطِيبُوا قَبْلَ أَنْ تُحْرِمُوا. وَقَبْلَ أَنْ تُفِضُوا يَوْمَ النَّحْرِ.

1808. Bize Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Hişâm b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben, Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ihrama girmesinden önce en güzel kokuyu sürerdim.¹³⁷ (Hişâm, sözüne devamla) şöyle dedi: Urve de bize şöyle derdi: "İhrama girmenizden önce ve kurban kesme günü (yevm-i nahr) "îfâda tavâfı" yapmanızdan önce güzel koku sürünüz!"

AÇIKLAMA

"Yevm-i nahr", Zilhicce ayının onuncu, yani kurban bayramının birinci günüdür. Bu ayın onbir ve onikinci günleri de kurban günü olduğundan, hepsine birden "eyyâm-ı nahr" denir. "İfâda tavâfı" ise, haccın rükünlerinden biri olan tavaftır. Buna "ziyaret tavâfı" da denir. Bu tavâf yapılmazsa hac bâtıl olur. İfâda tavâfı, Hanefilere ve Malikilere göre yevm-i nahr'den itibaren, Şâfilere ve Hanbelilere göre ise yevm-i nahrın gece yarısından itibaren yapılabilir. Akabe cemresinin atılması ve saçların tıraş edilmesi yahut kısaltılması ile, bu tavaftan önce cinsi münasebet dışındaki ihram yasakları sona erer ki, buna "tehallül-i evvel" denir. Bu sebeple ihramlı kimse artık güzel koku sürünebilir.

١٨٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَقَدْ كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عِنْدَ إِحْرَامِهِ بِأَطْيَبِ مَا أَجِدُهُ^(١).

1809. Bize Abdullah b. Sâlih rivayet edip (dedi ki), bana el-Leys, Hişâm'dan, (O) Osman b. Urve'den, (O) Urve'den, (O da)

137- Müsned, 6/207. Bkz. 1809. ve 1810. hadisler.

H. Aîşe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Andolsun ki, ben Rasûlullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), ihrama girmesi esnasında bulduğum en güzel kokuyu sürerdim."¹³⁸

١٨١٠ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَا: ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ، أَخْبَرَهُ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - تَقُولُ: طَيِّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - لِإِحْرَامِهِ، وَطَيِّبْتُ بِمْنَى قَبْلَ أَنْ يُفِيضَ^(١).

1810. Bize Yezid b. Hârûn ve Ca'fer b. Avn haber verip dediler ki, bize Yahya b. Saîd rivayet etti ki, Abdurrahman İbnu'l-Kasım, kendisine, babasından (naklen) haber vermiş ki, O şöyle demiş: Hz. Aîşe'yi -Allah O'ndan razı olsun!-, şöyle derken işittim: "Rasûlullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), ihrama girmesi esnasında, güzel koku sürmüştüm. O'na, Mina'da, (Mekke'ye inip) ifâda tavâfını yapmasından önce de güzel koku sürmüştüm."¹³⁹

«||»

بَابُ النَّفْسَاءِ وَالْحَائِضِ إِذَا أَرَادَتْ الْحَجَّ، وَبَلَغَتْ الْمِيقَاتَ

11. BÂB

NİFASLI VE HAYIZLI KADINLAR HAC YAPMAK İSTEYİP DE MİKÂTA VARDIKLARINDA (NE YAPARLAR?)

138- Buhari, Libas, 79(7/61); Müslim, Hac, 36-37(2/847); Nesai, Hac, 41(5/106); Müsned, 6/130, 162.

139- Buhari, Hac, 18(2/145); Müslim, Hac, 32-34(2/846); Ebu Davud, Menasik, 11(2/144); Nesai, Hac, 41(5/105); Tirmizi, Hac, 77(3/259); İbn Mace, Menasik, 18(2/976); Muvatta, Hac, 17(1/328); Müsned, 6/39, 98, 1 81.

١٨١١ - حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُهُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ،
عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: نَفِسْتُ أَسْمَاءُ
بِمُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بِالشَّجَرَةِ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَبَا بَكْرٍ أَنْ تَغْتَسِلَ
وَتُهْلَ^(١).

1811. Bana Osman b. Muhammed rivâyet edip (dedi ki), bize Abde, Ubeydullah b. Ömer'den, (O) Abdurrahman İbnu'l-Kasım'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "(Hz. Ebû Bekr'in hanımı) Esmâ', (hacca giderlerken) eş-Şecere'de¹⁴⁰ Muhammed b. Ebi Bekr'i doğurmuştu. Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Ebû Bekr'e emretmişti ki, Esmâ'ya gusûl yapmasını ve telbiye getirmesini (yani ihram yapıp hacca başlamasını söylesin)."¹⁴¹

١٨١٢ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ،
عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، فِي حَدِيثِ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ
حِينَ نَفِسَتْ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَبَا بَكْرٍ أَنْ يَأْمُرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ
وَتُهْلَ^(١).

1812. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Cerir, Yahya b. Saîd'den, (O) Cafer b. Muhammed'den, (O) babasından, (O da) Câbir'den (naklen) rivayet etti ki; (O), Esmâ' bint. Umeys'in, Zu'l-Huleyfe'de çocuk doğurması ile ilgili haberde (şöyle demiş): "Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem),

140- Eş-Şecere, Medine'lilerin mikatı olan Zu'l-Huleyfe'nin, Medine tarafından yanında bir yerdir, Medine'ye 6 mil (yaklaşık 10 km) uzaklıktadır.

141- Müslim, Hac, 109(2/869); Ebu Davud, Menasik, 10(2/144); İbn Mace, Menasik, 12(2/971).

Ebû Bekr'e emretmişti ki, O'na (yani Esmâ'ya) gusûl yapmasını ve telbiye getirmesini (yani ihram yapıp hacca başlamasını) emretsin."¹⁴²

«۱۲»

باب في أي وقت يستحب الإحرام؟

12. BÂB

HANGİ VAKİTTE İHRAMA GİRMEK MÜSTEHABDIR?

۱۸۱۳ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ خُصَيْفٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - أَحْرَمَ دُبُرَ الصَّلَاةِ^(۱).

1813. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Abdusselâm b. Harb, Husayf'tan, (O) Said b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan -Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), namazın ardından ihrama girmişti.¹⁴³

۱۸۱۴ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا النَّضْرُ - هُوَ ابْنُ شُمَيْلٍ -، أَنَا أَشْعَثُ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - أَحْرَمَ وَأَهْلًا فِي دُبُرِ الصَّلَاةِ^(۲).

142- Müslim, Hac, 110(2/869); Nesai, Taharet, 136(1/101), Hac, 57(5/127); İbn Mace, Menasik, 12(2/972). Bkz. 1857. hadis.

143- Nesai, Hac, 52(5/126); Tirmizi, Hac, 9(3/182).

1814. Bize İshak haber verip dedi ki, bize en-Nadr -ki O, İbn Şumeyl'dir- haber verip (dedi ki), bize Eş'as, el-Hasan'dan, (O da) Enes b. Mâlik'ten (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), namazın ardından ihrama girip telbiye getirmişti.¹⁴⁴

«۱۳»

باب في التلبية

13. BÂB

TELBIYE HAKKINDA

۱۸۱۵ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا يَحْيَى - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ -، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ إِذَا لَبَّى قَالَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ. قَالَ يَحْيَى: وَذَكَرَ نَافِعٌ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَزِيدُ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ: لَبَّيْكَ وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ، وَالْعَمَلُ، لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ^(۱).

1815. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Yahya -yani İbn Saîd-, Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), telbiye getirdiğinde şöyle derdi: "*Lebbeyk, Allahumme lebbeyk! Lebbeyk, lâ şerike leke lebbeyk! İnnel-hamde, ve'n-ni'mete, leke ve'l-mülk! Lâ şerike lek!*" (= Emrine âmâdeyim, Allah'ım, emrin başüstüne! Yönelişim, sevgim ve tâat-u ibadetim yalnız sanadır! Emrine âmâdeyim, senin

144- Bu hadisi Bezzar da rivayet etmiştir. (Mecmau'z-Zevaid, 3/221)

hiçbir ortağın yoktur, emrin başüstüne! Hiç şüphe yok ki, hamd ve nimet senindir, mülk de! Senin hiçbir ortağın yoktur!)

Yahya (sözüne devamla) şöyle dedi: Nafi, şunu da bildirdi ki, İbn Ömer, (telbiye getirirken) şu cümleleri de ilave ederdi: "Lebbeyk, ve'r-rağbau ileyke ve'l-amel! Lebbeyk, lebbeyk!" (= Emrine âmâdeyim, bütün samimi dua ve niyazlar sanadır, ameller de! Emrine âmâdeyim, emrin başüstüne!)"¹⁴⁵

«۱۴»

باب في رفع الصوت بالتلبية

14. BÂB

TELBIYEDE SESİ YÜKSELTMEK HAKKINDA

١٨١٦ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ خَلَادِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَتَانِي جَبْرَائِيلُ فَقَالَ: مَرُّ أَصْحَابِكَ أَوْ مَنْ مَعَكَ أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّلِيَّةِ وَالْإِهْلَالِ^(١).

1816. Bize Hâlid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Abdullah b. Ebi Bekr'den, (O) Hallâd İbnu's-Sâib'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bana Cebrail gelip şöyle dedi: Ashabına -veya beraberinde olan kimselere-, telbiye ve ihlâlde¹⁴⁶ seslerini yükseltmelerini emret."¹⁴⁷

145- Buhari, Hac, 26(2/147); Müslim, 19-20(2/841-842); Ebu Davud, Menasik, 27(2/162); Nesai, 54(5/124); Tirmizi, Hac, 13(3/187); İbn Mace, Menasik, 15(2/974); Muvatta, Hac, 28(1/331-332); Müsned, 2/47, 77, 131.

146- "İhlal", yüksek sesle telbiye getirmek demektir. Binaenaleyh metnin asl.nda, telbiye ve ihlal kelimelerinden sadece biri olmalıdır. Nitekim Sünen-i Darimi'nin bazı matbu nüshaları ile, hadisin geçtiği diğer kitapların çoğunda, ya bu kelimelerden yalnız biri, yahut aralarında ikisinden birinin söylendiğini ifade eden "veya" edatı vardır.

147- Müsned, 4/55. Bkz. 1817. hadis.

١٨١٧ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا ابنُ عِيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ^(١).

1817. Bize Osman b. Muhammed rivayet edip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, Abdullah b. Ebi Bekr'den (naklen), kendi senediyle onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.¹⁴⁸

«١٥»

باب الاشتراط في الحجّة

15. BÂB

HACDA ŞART KOŞMAK

١٨١٨ - أَخْبَرَنَا، أَبُو التُّعْمَانِ، ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا هِلَالُ بْنُ خَبَّابٍ، قَالَ: فَحَدَّثْتُ عِكْرَمَةَ، فَحَدَّثَنِي، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ ضُبَاعَةَ بِنْتَ الزُّبَيْرِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَمَتِ النَّبِيِّ - ﷺ - فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ؛ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَحُجَّ فَكَيْفَ أَقُولُ؟ قَالَ: قُولِي: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ، وَمَحَلِّي حَيْثُ تَحْبِسُنِي، فَإِنَّ لَكَ عَلَيَّ رَبِّكَ مَا اسْتَشْنَيْتَ^(١).

1818. Bize Ebu'n-Numân haber verip (dedi ki), bize Sabit b. Yezid rivayet edip (dedi ki), bize Hilâl b. Habbab rivayet edip dedi ki, (ben Saîd b. Cübeyr'e, şart koşarak haccedecek adamın durumunu sordum da O; "şart koşma, halk arasında dolaşan (asılsız bir şeydir!)" dedi. Ben de bu sözünü) İkrime'ye anlattım. O da bana

148- Ebu Davud, Menasik, 27(2/162-163); Nesai, Hac, 55(5/125-126); Tirmizi, Hac, 15(3/191); İbn Mace, Menasik, 16(2/975); Muvatta, Hac, 34(1/334); Müsned, 4/56; Müstedrek, 1/450.

İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Dubâa bintu'z-Zübeyr b. Abdilmuttalib, Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip şöyle demiş: "Ya Rasulullah, hakikat ben hac yapmak istiyorum (ama hastayım. Haccımı tamamlayamayacağımdan endişeliyim). Binaenaleyh, nasıl demeliyim?" (Hz. Peygamber de) şöyle buyurmuş: "Şöyle deyin: *"Lebbeyk, Allahumme lebbeyk, lebbeyk! İhramdan çıkış yerim, (hastalığım sebebiyle) senin beni alıkoyacağın yerdir!" Zira istisna ettiğin şey, Rabb'ine karşı senin hakkındır!"*¹⁴⁹

AÇIKLAMA

Düşman veya hastalık gibi bir engelin, hac veya umre niyetiyle ihrama giren bir kimseyi, bunların icaplarını tamamlamaktan menetmesine "ihzar", bu şekilde engel olunan kimseye de "muhsar" denir. Muhsarın, ihramdan çıkması için, ayrıntıları fıkıh kitaplarında anlatılan kurbanı kesmesi vacibdir. Hanefilere göre muhsar, bu kurbanı Mekke'ye gönderip orada kesildikten sonra ihramdan çıkabilir. Yukarıdaki Hadis, hacca niyet eden bir kimsenin bu niyetinde, şayet haccını tamamlamaya mani bir durum ortaya çıkarsa, orada ihramdan çıkacağını şart koşması halinde bunun geçerli olacağını, yani bir engel çıktığında kurban kesmeden ihramdan çıkacağını göstermektedir. Şâfiilerle Hanbeliler, bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefilerle Malikiler ise, hac veya umreye niyette böyle bir şartın geçersiz olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre, yukarıdaki Hadiste geçen müsaade, Dubâa'ya hastır.

«١٦»

باب في افراد الحج

149- Müslim, Hac, 106-107(2/868-869); Ebu Davud, Menasik, 22(2/151); Nesai, Hac, 59-60/5/130; Tirmizi, Hac, 97(3/278); İbn Mace, Menasik, 24(2/980); Müsned, 1/337,352, 6/360.

16. BÂB

SADECE HAC YAPMAK (İFRÂD-I HAC) HAKKINDA

١٨١٩ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَفْرَدَ الْحَجَّ^(١).

1819. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Abdurrahman İbnu'l-Kasım'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den -Yüce Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) rivayet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Veda Haccı'nda) sadece hac (ifrâd-ı hac) yapmıştı.¹⁵⁰

AÇIKLAMA

Hac ve umre yapmak isteyen bir kimse, bunlar için üç şekilde ihram yapabilir: Bir şekle göre, mikâtta sadece hac yapmaya niyet edilir ki, böyle niyet eden kimse, haccını yapıp ihramdan çıktıktan sonra, dilerse umre için yeniden ihram yapıp umresini ifa eder. Bu şekilde yapılan hacca "ifrâd-ı hac" denir. Hac ve umrenin diğer bir şekli, "temettu haccı"dır ki, bunda, mikâtta umre yapmaya niyet edilir. Mekke'ye gidilip umre yapıldıktan sonra ihramdan çıkılır. Sonra tekrar ihram yapıp hac ibadeti ifa edilir. Hac ve umrenin üçüncü bir şekli ise, mikâtta umre ve hac yapmaya birlikte niyet ederek ihram yapmak şeklinde olandır ki, bunda umre yapılırca ihramdan çıkılmayıp hac da ifa edilir, sonra ihramdan çıkılır. Bu hacca da "kırân haccı" denir.

150- Müslim, Hac, 122(2/875); Ebu Davud, Menasik, 23(2/152); Nesai, Hac, 48(5/112); Tirmizi, Hac, 10(3/183); İbn Mace, Menasik, 37(2/988); Muvatta, Hac, 37(1/335); Müsned, 6/36.

Hız. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), farz olarak yaptığı tek hac olan "Veda Haccı"nı, bu hac şekillerinden hangisiyle yaptığı hakkında farklı rivayetler vardır. Yukarıdaki haberde Hız. Aişe (Radiyallahu Anha), Hız. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "**ifrâd-ı hac**" yaptığını bildirmektedir. Fakat yine Hız. Aişe'den (Radiyallahu Anha) ve diğer bazı Sahabilerden, Hız. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "**temettü**" veya "**kırân haccı**" yaptığı da nakledilmektedir. Bazı âlimler, bu haberlerden birini tercih yoluna gitmişlerdir. Ancak bu haberleri, şu şekilde anlamakla, onlardan birini tercihe mahâl kalmaz: Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), mikatta "**ifrâd-ı hac**"a niyet etmişti. Sahabe de aynı şekilde ihram yapmışlardı. Sonra yolda Vadi'l-Akik denilen yerde, Hız. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), vahiyle "**hac içinde umre**", yani "**kırân haccı**" yapması emredilmiş, Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de ifrad-ı haccını, kırân haccına çevirmişti. Bu şekilde, yani Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kırân haccına, Sahabe-i Kiram da ifrad-ı hacca niyetli olarak Mekke'ye varılmıştı.

Cahiliye Arapları, Hız. İbrahim'den (Aleyhisselam) beri gelen hac ibadetine bazı batıl uygulama ve inançlar katmışlardı. Bunlardan biri, hac ayları olan Şevval ve Zilkade ayları ile Zilhicce ayının ilk on gününde umre yapılamayacağı inancı idi. İşte Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Mekke'ye varınca bu batıl inancı yıkmak için, beraberinde kurbanlık getirmeyenlerin, hac niyetlerini umreye çevirip umre icablarını yaparak ihramdan çıkmalarını emretmişti. Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), beraberinde kurbanlık getirmiş olduğu için umre yapıp ihramdan çıkamamış, böylece, daha önce kendisine vahiyle bildirildiği gibi umre ve haccı tek ihramla, yani "**kırân haccı**" olarak yapmıştı. Sahabe-i Kiram'ın çoğu ise, beraberlerinde kurbanlık getirmemiş oldukları için "**temettu' haccı**" ifa etmişlerdi. Sahabe-i Kiram'ın kelimeyi kullanışında "**temettu**" kelimesi, "**kırân haccı**"nı da içine aldığı için, Hız. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "**temettu haccı**" yaptığını belirten rivayetlerde de O'nun "**kırân haccı**" yaptığını anlatılmak istenmiştir.

Binaenaleyh, yukarıdaki Hız. Aişe (Radiyallahu Anha) Hadisini de,

"Hz. Peygamber, başta ifrâd-ı hac yapmaya niyet etmişti" şeklinde anlamak gerekir.¹⁵¹ Allahu a'lem.

«۱۷»

باب في القرآن

17. BÂB

KIRÂN (HACCI) HAKKINDA

١٨٢٠ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو هِلَالٍ، ثنا قَتَادَةُ، عَنْ مُطَرِّفٍ، قَالَ: قَالَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ: إِنِّي مُحَدِّثُكَ بِحَدِيثٍ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَنْفَعَكَ بِهِ بَعْدُ أَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ، وَأَنَّ ابْنَ زِيَادٍ أَمَرَنِي فَأُكْتَوِيتُ فَأُحْبِسَ عَنِّي، حَتَّى ذَهَبَ أَثَرُ الْمَكَائِي، وَاعْلَمْ أَنَّ الْمُتَعَةَ حَلَالٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ لَمْ يَنْهَ عَنْهَا نَبِيٌّ، وَلَمْ يَنْزَلْ فِيهَا كِتَابٌ قَالَ رَجُلٌ بَرَأِيهِ مَا بَدَأَ لَهُ^(١).

1820. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Ebu Hilâl haber verip (dedi ki), bize Katâde, Mutarrif'ten, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: İmran b. Husayn (bana) şöyle demişti: "Doğrusu ben sana bir haber nakledeceğim. Belki Allah (*Celle Celaluhu*), daha sonra seni ondan faydalandırır: Gerçekten vakıa şu ki, (önceleri) bana (melekler tarafından) selam verilirdi. Derken İbn Ziyad bana tavsiyede bulunmuş, ben de dağlama yapmıştım. Bunun üzerine dağlama yerlerinin izi yok oluncaya kadar (meleklerin selâmı) benden kesilmişti. Şunu da bil ki, "mut'a" (hacı) Allah'ın Kitab'ında helâldir. Ne bir Peygamber onu yasaklamıştır, ne de hakkında (yasaklayıcı) bir hüküm inmiştir. (Sadece) bir adam (bu ko-

nuda), kendisine sonradan beliren şeyi (şahsi) görüşü olarak söylemiştir."¹⁵²

AÇIKLAMA

"**Kirân haccı**", umre ve hacca birlikte niyet edip de, umre yaptıktan sonra ihramdan çıkmayarak aynı ihramla yapılan hac, yani tek ihramla yapılan umre ve hacdır. Bu hacca, ilk dönemlerde "**mut'a=temettu' haccı**" da denmekteydi. Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) yukarıdaki Hadise koyduğu başlıktan anlaşıldığına göre; İmran'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) sözünde geçen "mut'a"dan da "**kirân haccı**" kastedildiğini anlamıştır. Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) bu değerlendirmesini 1929. Hadiste de görmekteyiz.

"Mut'a" haccının meşruluğuna dair İmran'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) işaret ettiği ayetin meali şöyledir: "**Kim hacca kadar umreden faydalanırsa, (onun) kolayına gelen bir kurban kesmesi gerekir.**"¹⁵³ Bu ayette "**haccın feshi**"nin veya "**temettu haccı**"nın, yahut "**kirân haccı**"nın sözkonusu olduğuna dair farklı görüşler vardır. Nitekim "**mut'a haccı**" ifadesi de bu üç manadan her biri için kullanılmıştır. "**Haccın feshi**"; ifrad veya kirân haccına niyet edildikten sonra, bu niyetin umre niyetine çevrilip umre yapılarak ihramdan çıkılması demektir. "**Temettu haccı**" ise, meşhur olan manasıyla, hac aylarında önce umreye niyet edip, onu yaptıktan sonra ihramdan çıkma, sonra hacca niyet edip hac yapma demektir. Dârimî'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre, mezkur ayette de "**kirân haccı**" sözkonusu olmalıdır.

"**Mut'a**"ya "**kirân haccı**" manası verilirse, İmran'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) "bir adam" diye bahsettiği kimse, halkı "**kirân haccı**" yapmaktan menettiği rivayet edilen¹⁵⁴ Hz. Osman (*Radıyallahu anh*) ol-

152- Buhari, Hac, 36(2/153), Tefsir, 2/33(5/158); Müslim, Hac, 167(2/899); Nesai, Hac, 50(5/120); İbn Mace, Menasik, 40(2/991); Müsned, 4/427, 428, 434; Ma'rifet, 124.

153- Bakara Sûresi, 196.

154- Buhari, Hac, 34(2/151).

malıdır. El-Kirmani (*Rahmetullahi Alayh*) de, İmran'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) ima ettiği adamın Hz. Osman (*Radıyallahu Anh*) olduğunu söylemiştir.¹⁵⁵ Ancak en makbul görüşe göre, sözkonusu "adam", Hz. Ömer'dir (*Radıyallahu Anh*). Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*) de, halkı "**mut'a haccı**"ndan menediyordu. Fakat kaydetmek gerekir ki, pek çok âlim Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*) ile Hz. Osman'ın (*Radıyallahu Anh*) menettikleri "**mut'a**"nın, "**haccın feshi**" manasına olduğunu, kesin ifadelerle söylemişlerdir. "**Mut'a**"nın bu manaya da kullanıldığına yukarıda işaret edilmişti. Dârimî (*Rahmetullahi Aleyh*), Hz. Ömer'le (*Radıyallahu Anh*) ilgili haberi bundan sonraki babda "**Temettu**" başlığı altında zikrettiğine göre, acaba O, "**muta**"yı "**kırân haccı**" manasına; "**temettu**"yu da "**haccın feshi**", veya meşhur manasıyla "**temettu' haccı**" manasına mı almıştı, bilemiyoruz.

İlgili rivayetlerden, Hz. Ömer'le (*Radıyallahu Anh*) Hz. Osman'ın (*Radıyallahu Anh*), "**mut'a haccı**"ndan menederken hangi hac şeklini menettikleri kesin olarak anlaşılamamaktadır. Ancak onlar büyük ihtimalle bunu, halkı, daha faziletli gördükleri "**ifrâd haccı**"na yönlendirmek için yapıyorlardı ve "**mut'a haccı**"nı yasaklamaları "**tenzihi**" bir yasaklamaydı. Bununla beraber onların, "**mut'a**"dan "**haccın feshi**"ni kastettikleri kabul edilirse, onların "**haccın feshi**"nin sadece Veda Haccı'nda tanınmış bir ruhsat olduğu görüşüne sahip oldukları, bu sebeple ondan menettikleri söylenebilir. Nitekim âlimlerin cumhûru da, "**haccın feshi**"nin Veda Haccı'na mahsus bir ruhsat olduğu görüşündedir. Sadece İmam Ahmed'le (*Rahmetullahi Aleyh*) bazı âlimler bunun herkes için caiz olduğunu söylemişlerdir.

«١٨»

باب فِي التَّمَتُّعِ

18. BÂB

TEMETTU' (HACCI) HAKKINDA

١٨٢١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَوْفَلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَامَ حَجِّ مُعَاوِيَةَ يَسْأَلُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ: كَيْفَ تَقُولُ بِالتَّمَتُّعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ؟ قَالَ: حَسَنَةٌ جَمِيلَةٌ. فَقَالَ: قَدْ كَانَ عُمَرُ يَنْهَى عَنْهَا، فَأَنْتَ خَيْرٌ مِنْ عُمَرَ؟ قَالَ: عُمَرُ خَيْرٌ مِنِّي، وَقَدْ فَعَلَ ذَلِكَ النَّبِيُّ - ﷺ -، وَهُوَ خَيْرٌ مِنْ عُمَرَ^(١).

1821. Bize Ahmed b. Hâlid haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, ez-Zühri'den, (O da) Muhammed b. Abdillâh b. Nevfel'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Muaviye'nin hac yaptığı sene, O'nu, Sa'd b. Mâlik'e; "hacca kadar umreden faydalanma (temettu') hakkında görüşün nasıldır?" diye sorarken işittim. O; "güzel bir ibadet!" cevabını vermişti. Bunun üzerine (Muaviye); "Ömer ondan men'ediyordu. O halde sen, Ömer'den daha hayırlısın?" demişti de O, şöyle karşılık vermişti: "Ömer benden daha hayırlıdır. Ama muhakkak ki bunu Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yapmıştı. O da Ömer'den daha hayırlıdır!"¹⁵⁶

AÇIKLAMA

Vedâ Haccı'nda Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hangi hac şeklini uyguladığı hakkında farklı rivayetler vardır. Bunlardan bazısına göre Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "ifrâd haccı", bazısına göre "temettu' haccı", bazısına göre ise "kırân haccı" yapmıştı. Bu farklı rivayetler şöyle yorumlanmaktadır: Hz. Peygamber

156- Nesai, Hac, 50 (5/118); Tirmizi, Hac, 12(3/185); Muvatta, 60(1/344); Müsned, 1/174.

(Sallallahu Aleyhi ve Sellem) başta ifrâd haccına niyet etmiş, sonra kırân haccı yapmıştı. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "temettu" haccı yaptığını belirten rivayetler ise, "O'nun, bunu Ashabına emrettiği için öyle denmiştir", şeklinde izah edilmiştir. Biz burada, bu ihtilâfların ortaya çıkmasında kelimelerin, bu arada "temettu"nun farklı manalarda kullanılışının da rol oynamış olabileceği kanaatini belirtelim.

١٨٢٢ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا قَيْسُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - حِينَ حَجَّ، وَهُوَ مُبْتَخٍ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ لِي: أَحَجَجْتَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: كَيْفَ أَهَلَّلْتَ؟ قَالَ: قُلْتُ: لَبَّيْكَ بِأَهْلَالِ كَاهِلَالِ النَّبِيِّ - ﷺ -. قَالَ: أَحَسَنْتَ، إِذْهَبْ فَطُفْ بِالْبَيْتِ وَبِالْصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ حِلَّ. قَالَ: فَطُفْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالْصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ أَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ بَنِي قَيْسٍ فَجَعَلَتْ تَقْلِي رَأْسِي، فَجَعَلَتْ أَقْبِي النَّاسَ بِذَلِكَ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ رُوَيْدًا بَعْضَ فُتْيَاكَ، فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَخَذْتَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الشُّكِّ بَعْدَكَ، فَقُلْتُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ كُنَّا أَقْبَيْنَاهُ فُتْيَا فَلَئِنَّهُ، فَإِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَادِمٌ عَلَيْكُمْ فِيهِ تَأْتَمُّوْا، فَلَمَّا قَدِمَ أَتَيْتُهُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: إِنْ تَأْخُذَ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّ كِتَابَ اللَّهِ يَأْمُرُ بِالتَّمَامِ، وَإِنْ تَأْخُذَ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - لَمْ يَحِلَّ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ^(١).

1822. Bize Sehl b. Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Kays b. Müslim, Tarık'tan, (O da) Ebu Musa'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Yemen'deki görevimi bitirip geri dönmüş ve) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanına, hac yaptığında devesini el-Batha denilen yere çöktürmüş iken gelmiştim. O zaman (Hz. Peygamber) bana; "Hacca niyet ettin mi?" buyurmuş, ben de, "evet" demiştim. (Sonra); "Nasıl telbiye getirerek (ihrama girdin?)" buyurmuş, ben de; "Lebbeyk! Hz. Pey-

gamber'in telbiye getirip (ihrama girişi) gibi, (diyerek) telbiye getirip (ihrama girdim)" demiştim. Bunun üzerine; *"İyi yaptın! (Peki beraberinde kurbanlık getirdin mi?"* buyurmuş, ben; "hayır, getirmedim" deyince de, şöyle buyurmuştu): *"Git, Kâbe'yi tavaf et, Safa ile Merve arasında sa'y yap. Sonra ihramdan çık."* Ben de (gidip) Kâbe'yi tavâf etmiş, Safa ile Merve arasında sa'y yapmış, sonra Kaysoğulları'nın kadınlarından, (mahremim olan) bir kadının yanına gelmiştim. O da, bit var mı yok mu diye başımı incelemeye koyulmuştu. Ondan sonra ben halka, bu şekilde (yapabileceklerine dair) fetva vermeye başlamıştım. Derken (Hz. Ömer'in Halifeliği esnasında) bir adam; "ey Abdullah b. Kays, bazı fetvalarında acele etme! Çünkü sen, (hac) ibadetinde, Emiru'l-Mü'minin'in senden sonra ne ortaya çıkardığını bilmiyorsun!" demişti. Bunun üzerine ben (halka hitâben); "ey insanlar! Kime (hac konusunda) bir fetva verdiysek, o acele etmesin. Çünkü Emiru'l-Mü'minin yanınıza gelecektir. Artık O'na uyarsınız", demiş ve (Emiru'l-Mü'minin Hz. Ömer) gelince, yanına gidip bu (meseleyi) O'na zikretmiştim. O da şöyle karşılık vermişti: "Eğer Allah'ın Kitâb'ını kabul edersek, şüphe yok ki Allah'ın Kitâb'ı, (başlanılmış olan hac ve umrenin) tamamlatılmasını emrediyor.¹⁵⁷ Rasûlullah'ın Sünnet'ini kabul edersek, muhakkak ki Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kurban, (kurban kesme) yeri (olan Mina'ya) ulaşincaya kadar ihramdan çıkmamıştı."¹⁵⁸

«19»

باب ما يقتل المحرم في احرامه

19. BÂB

İHRAMLININ, İHRAMINDA İKEN ÖLDÜREBİLECEĞİ ŞEYLER

157- Bkz. Bakara Sûresi, 196.

158- Buhari, Hac, 32(2/149); Müslim, Hac, 154-156(2/894-896); Nesai, Hac, 50(5/119-120); Müsned, 4/397.

١٨٢٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا يَحْيَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: خَمْسٌ لَا جُنَاحَ فِي قَتْلِهِنَّ: الْغُرَابُ وَالْفَأْرَةُ، وَالْحِدَاةُ، وَالْعَقْرَبُ، وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ^(١٥٩).

1823. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Yahya, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Beş (hayvan) var ki, öldürülmelerinde hiçbir günah yoktur: Karga, fare, çaylak, akrep ve ısırcı, yırtıcı köpek!"¹⁵⁹

١٨٢٤ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِقَتْلِ خَمْسٍ فَوَاسِقَ فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ: الْحِدَاةُ، وَالْغُرَابُ، وَالْفَأْرَةُ، وَالْعَقْرَبُ، وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: الْكَلْبُ الْعَقُورُ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: الْأَسْوَدُ^(١٦٠).

1824. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Abdurrezzak haber verip (dedi ki), bize Ma'mer, ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den -Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beş kötü (hayvanın), yani çaylak, karga, fare, akrep ve ısırcı, yırtıcı köpeklerin "hıll"de ve "harem"de öldürülmesini emretti."¹⁶⁰

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "(Bu Hadisin ravilerinden çoğu) "ısırcı, yırtıcı köpek", bazıları ise; "siyah (köpek)" demişlerdir."

159- Buhari, Cezau's-Sayd, 7(2/212); Müslim, Hac, 76(2/858); Ebu Davud, Menasik, 40(2/170); Nesai, Hac, 82(5/147); İbn Mace, Menasik, 91(2/1031); Muvatta; Hac, 88-89 (1/356); Müs-ned, 2/3, 32, 37.

160- Buhari, Bed'ul-Halk, 16(4/99); Müslim, Hac, 69(2/857); Nesai, Hac, 83(5/148), 113-114 (5/163); Tirmizi, Hac, 21(3/197); İbn Mace, Menasik, 91(2/1031); Müs-ned, 6/33, 164, 259. "Harem", Mekke ve etrafında, bitkilerinin koparılması, kesilmesi, hayvanlarının avlanması yasak olan bölge; "hıll" ise, bu bölgenin dışında kalan yerlerdir.

١٨٢٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا: إِنَّ مَعْمَرًا كَانَ يَذْكُرُهُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ وَعُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - (١٦١).

1825. Bize Abdurrezzâk haber verip (şöyle dedi): Arkadaşlarımızdan biri dedi ki, Ma'mer bunu (yani bir önceki Hadisi) ez-Zühri'den, (O) Salim'den, (O da) babasından ve (yine ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den -Allah O'ndan razı olsun!-, (Sâlim'in babası ile Hz. Aişe de) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) zikrederdi.¹⁶¹

«٢٠»

باب الحجامة للمحرم

20. BÂB

İHRAMLININ KAN ALDIRMASI ("HACÂMAT"İ)

١٨٢٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: احْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - وَهُوَ مُحْرِمٌ - (١٦٢).

1826. Bize Muhammed b. Yûsuf, Süfyân'dan, (O) Abdullah b. Osman'dan, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasûlullah, ihramlı iken kan aldırması."¹⁶²

161- Bkz. Musannaf, 4/442, 443.

162- Müsned, 1/283, 333. Bkz. 1828. hadis.

١٨٢٧ - حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، ثنا عَلْقَمَةُ بْنُ أَبِي عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ، قَالَ: احْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِلَحْيِ جَمَلٍ^(١٦٣)، وَهُوَ مُحْرِمٌ^(١٦٤).

1827. Bize Mervân b. Muhammed rivâyet edip (dedi ki), bize Süleyman b. Bilâl rivâyet edip (dedi ki), bize Alkame b. Ebi Alkame, Abdurrahman el-A'rec'den, (O da) Abdullah b. Buhayne'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: "Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Lahyu Cemel'de¹⁶³ ihrâmlı iken kan aldırması."¹⁶⁴

١٨٢٨ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو، عَنْ عَطَاءٍ وَطَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - احْتَجَمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ^(١٦٥). قَالَ إِسْحَاقُ: قَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً: عَنْ عَطَاءٍ، وَمَرَّةً: عَنْ طَاوُسٍ، وَجَعَلَهَا مَرَّةً.

1828. Bize İshâk rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan, Amr'dan, (O) Atâ ve Tâvûs'tan, (onlar da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivayet ettiler ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ihramlı iken kan aldırması.¹⁶⁵

İshak dedi ki, Sufyan bir defa "Atâ'dan (naklen)", bir defa "Tâvûs'tan (naklen)" demiş, bir defa da onları birlikte söylemiştir.

163- Lahyu Cemel, Mekke ile Medine arasında, Medine'ye daha yakın olan bir yerdir.

164- Buhari, Cezau's-Sayd, 11(2/214); Müslim, Hac, 88(2/863); Nesai, Hac, 95(5/153); İbn Mace, Tıb, 21(2/1152); Müsned, 5/345.

165- Buhari, Cezau's-Sayd, 11(2/214); Müslim, Hac, 87(2/862); Ebu Davud, Menasik, 36(2/167); Nesai, Hac, 92(5/152); Tirmizi, Hac, 22(5/199); İbn Mace, Menasik, 87 (2/1029); Müsned, 1/221, 372.

«۲۱»

باب في تزويج المحرم

21. BÂB

İHRAMLININ EVLENDİRMESİ VEYA EVLENDİRİLMESİ

۱۸۲۹ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: تَزَوَّجَ النَّبِيُّ ﷺ - وَهُوَ مُحْرَمٌ^(۱).

1829. Bize Hâşim İbnu'l-Kasım rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Amr. b. Dinâr'dan, (O) Cabir b. Zeyd'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ihramlı iken evlenmişti."¹⁶⁶

۱۸۳۰ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ نُبَيْهِ بْنِ وَهَبٍ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ خَطَبَ إِلَى أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ وَهُوَ أَمِيرُ الْمُؤَسِّمِ، فَقَالَ أَبَانُ: لَا أَرَاهُ [إِلَّا] أَعْرَابِيًّا جَافِيًّا: إِنَّ الْمُحْرِمَ لَا يَنْكِحُ وَلَا يَنْكِحُ، أَخْبَرَنَا بِذَلِكَ عُثْمَانُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ -^(۱). سِئِلَ أَبُو مُحَمَّدٍ: تَقُولُ بِهَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

1830. Bize Süleyman b. Harb rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyub'dan, (O) Nâfi'den, (O da) Nubeyh b. Vehb'den (naklen) rivayet etti ki, Kureyş'li bir adam, Ebân b.

166- Buhari, Cezau's-Sayd, 12(2/214); Müslim, Nikah, 46(2/1030); Ebu Davud, Menasik, 39 (2/169); Nesai, Hac, 90(5/150-151); Tirmizi, Hac, 24(3/201); İbn Mace, Nikah, 45(1/632); Müsned, 1/221, 245, 252.

Osman'ı, (hac) mevsimi emiri iken, (oğlunun evlenme törenine) çağırmişti. Bunun üzerine O şöyle demişti: "Hayır, (bu caiz değil). Ben bu (adamın) câhil ve kaba bir Irak'lı olduğunu zannediyorum! Muhakkak ki ihramlı ne evlenebilir, ne de evlendirebilir. Bize bunu Osman, Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (naklen) haber vermişti."¹⁶⁷

Ebû Muhammed (ed-Dârimî'ye); "bu (Hadisin zâhirinin delâlet ettiği) görüşü kabulleniyor musun?" diye soruldu, O da; "evet" cevabını verdi.

١٨٣١ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، ثنا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، أَنَّ مَيْمُونَةَ قَالَتْ: تَزَوَّجَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَنَحْنُ حَلَائِلٌ، بَعْدَمَا رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ بِسِرِّ^(١).

1831. Bize Amr. b. Asım rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Habib İbnu's-Şehid'den, (O) Meymûn b. Mihrân'dan, (O da) Yezid İbnu'l-Esamm'dan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Meymûne şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) benimle, Mekke'den dönmesinden sonra Serif denilen yerde, bizim de "helal" (ihramdan çıkmış) iken evlenmişti."¹⁶⁸

١٨٣٢ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مَطَرِ الْوَرَّاقِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، قَالَ: تَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مَيْمُونَةَ حَلَائِلًا، وَبَنَى بِهَا حَلَائِلًا، وَكُنْتُ الرَّسُولَ بَيْنَهُمَا^(١).

167- Müslim, Nikah, 41-45(2/1030-1031); Ebu Davud, Menasik, 39(2/169); Nesai, Hac, 91(5/151); Tirmizi, Hac, 23(199-200); Ibn Mace, Nikah, 45(1/632); Muvatta, Hac, 70(1/348); Müsned, 1/65, 68, 73, Ma'rifet, 127. Bkz. 2204. hadis.

168- Müslim, Nikah, 48(2/1032); Ebu Davud, Menasik, 39(2/169); Tirmizi, Hac, 24(2/203); Ibn Mace, Nikah, 45(1/632); Müsned, 6/333, 335.

1832. Bize Ebû Nuaym rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Matar el-Verrak'tan, (O) Rebîa b. Ebî Abdîrrahman'dan, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O da) Ebû Râfî'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasullullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Meymûne ile "helal" (ihramdan çıkmış) iken evlenmiş, O'nunla, "helal" (ihramdan çıkmış) iken gerdeğe girmişti. (Evlenmelerinde) aralarında ben elçi olmuştum."¹⁶⁹

AÇIKLAMA

Bu bölümde zikredilen Hadislerden birincisi (1829. Hadis) ihramlının nikâh akdi yapabileceğini gösterirken, ikincisi ihramlının kendisinin evlenemeyeceği gibi, başkasını da, velisi veya vekili olarak evlendiremeyeceğini göstermektedir. Bu bölümdeki üçüncü ve dördüncü Hadisler ise, birinci Hadise muarız olmakla beraber, ikinci Hadise uygun düşmektedirler. Hanefiler birinci Hadise dayanarak ihramlının nikâh akdi yapmasının caiz olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre 1830. Hadiste ya nikâh akdi değil cima' sözkonusudur, yahut ondaki nehiy, "tenzihi nehiy"dir. Son iki Hadis ise, birinci Hadise muhalif olmaları ve bazı ravileri yüzünden zayıftırlar. Maliki, Şafii ve Hanbelilere göre ise, ihramlının evlenmesi de, evlendirmesi de haramdır, onun yapacağı nikâh akdi batıldır. İbn Abbas'ın (Radıyallahu Anh) 1829. haberi de, bu görüşte olan âlimlerin bazısına göre, sahih olan diğer Hadislere muhalefetinden dolayı zayıf, diğer bazılarına göre ise, sadece Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) has bir durumu bildiren bir Hadistir.

H. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) H. Meymûne (Radıyallahu Anha) ile evlenmesi hakkında farklı haberler vardır. Yukarıdaki 1831. Hadis, H. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'nunla, ihramdan çıkmış oldukları halde, Mekke'nin ku-

---

¹⁶⁹- Tirmizi, Hac, 23(3/200); Müsned, 6/393. Bu hadis, Süleyman'ın Ebu Raif'ten sema'ı olmadığı için munkat'ıdır.

zeybatısında bir yer olan Serifte nikâh akdi yapmış olduğunu göstermektedir. Buna göre bu nikâh akdi, Hicri 7. yılın Zilkade ayında yapılmış olan umreden dönüşte icra edilmiş olmalıdır. Diğer bir görüşe göre bu nikâh akdi, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'de ve bu umre için henüz ihrama girmemiş iken yapılmış, sonra bu umreden dönüşte, ihramdan çıkmış olarak Serifte gerdeğe girilmiştir. Üçüncü bir görüşe göre ise Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), mezkur umre için Mekke'ye giderken Serifte ihramlı olarak nikâh akdi yapmış, dönüşte de ihramdan çıkmış olarak yine Serifte gerdeğe girmiştir.

«٢٢»

باب في أكل لحم الصيد للمحرم اذا لم يصد هو

22. BÂB

İHRAMLININ, KENDİSİ AVLAMADIĞINDA AV ETİNDEN YEMESİ HAKKINDA

١٨٣٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا هِشَامُ الدَّسْتَوَائِيُّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: انْطَلَقَ أَبِي مَعَ النَّبِيِّ - ﷺ - عَامَ الْحُدَيْبِيَّةِ، فَأَحْرَمَ أَصْحَابُهُ وَلَمْ يُحْرِمِ أَبُو قَتَادَةَ، فَأَصَابَ حِمَارَ وَحْشٍ فَطَعَنَهُ وَأَكَلَ مِنْ لَحْمِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حِمَارَ وَحْشٍ فَطَعَنْتُ، فَقَالَ لِلْقَوْمِ: كُلُوا، وَهُمْ مُحْرِمُونَ^(١).

1833. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Hişam ed-Destüvâî, Yahya'dan, (O da) Abdullah b. Ebi Katâde'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Babam, Hudeybiye yılında (H. 6. yıl) Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber gitmişti

de, arkadaşları ihrama girmiş; (babam) Ebû Katâde ihrâma girmemişti. Derken O, yabani bir eşeğe yetişip onu yaralamış (ve kesip pişirerek) etinden yemişti. (Babam, sonrasını şöyle anlatmıştı:) O zaman; "ya Rasûlullah! Ben yabani bir eşeğe yetişip onu yaradım (ve kesip etini pişirdim)" demiştim. Bunun üzerine (Hz. Peygamber de) oradaki topluluğa, ihramlı oldukları halde, "yiyin!" buyurmuştu.¹⁷⁰

١٨٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ نَسِيرُ وَهُمْ مُحْرَمُونَ وَأَبُو قَتَادَةَ حَلَالٌ، إِذْ رَأَيْتُ حِمَارًا فَرَكِبْتُ فَرَسًا فَأَصَبْتُهُ، فَأَكَلُوا مِنْ لَحْمِهِ، وَهُمْ مُحْرَمُونَ وَلَمْ أَكُلْ، فَأَتَوُا النَّبِيَّ - ﷺ - فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: أَشْرْتُمْ، قَتَلْتُمْ؟ أَوْ قَالَ: ضَرَبْتُمْ؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَكَلُّوا^(١).

1834. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Osman b. Abdillâh b. Mevheb'den, (O) Abdullâh b. Ebi Katâde'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir ara biz; onlar (yani Sahâbe) ihramlı, Ebû Katâde (yani kendisi) ihramsız olduğu halde yürüyüp gidiyorduk. Ansızın (yabani) bir eşek gördüm ve hemen bir ata binip ona yetiştim. (Onu yaralayarak yakalayıp kestim ve pişirdim). Onlar da, ihramlı oldukları halde, onun etinden yediler. Ben (önce) yemedim. Sonra onlar, Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip O'na (bu durumu) sordular. O zaman O; "Siz (ona hayvanı) işaret ettiniz mi? Siz öldürdünüz mü?" buyurdu; -veya "Siz vurdunuz mu?" buyurdu-. Onlar; "Hayır!" dediler. Bunun üzerine O; "Öyleyse yiyin!" buyurdu.¹⁷¹

170- Buhari, Cezau's-Sayd, 2(2/210); Müslim, Hac, 59(2/853); Nesai, Hac, 80(5/145); Müsned, 5/301.

171- Buhari, Cezau's-Sayd, 5(2/211); Müslim, Hac, 60(2/853); Ebu Davud, Menasik, 41(2/171); Nesai, Hac, 78 (5/142-143); İbn Mace, Menasik, 93(2/1033); Muvatta, Hac, 76(1/350); Müsned, 5/301, 302, 304.

١٨٣٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ الصَّغْبِ بْنِ جَثَامَةَ^(١)، (أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - أُنِيَ بِلَحْمِ حِمَارٍ وَخَيْشٍ، فَرَدَّهُ وَقَالَ: إِنَّا حُرْمٌ، لَا نَأْكُلُ الصَّيْدَ^(٢)).

1835. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Salih b. Keysan'dan, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O) İbn Abbas'tan, (O da) es-Sa'b b. Cessame'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), yabani eşek eti getirilmişti de O, onu geri çevirmiş ve "Gerçekten biz ihramlıyız. *Av eti yiyemeyiz!*" buyurmuştu.¹⁷²

١٨٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فِي سَفَرٍ، فَأَهْدَيْ لَهٗ طَيْرَهُمْ مُخْرُمُونَ، وَهُوَ رَاقِدٌ، فَمِنَّا مَنْ أَكَلَ، وَمِنَّا مَنْ تَوَرَّعَ، فَاسْتَقِظَ طَلْحَةُ فَأَخْبَرُوهُ فَوَافَقَ مَنْ أَكَلَهُ، وَقَالَ: أَكَلْنَاهُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -^(١).

1836. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) İbnu'l-Munkedir'den, (O) Muâz b. Abdirrahman b. Osman et-Teymi'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Biz Talha b. Ubeydillâh'la beraber bir yolculukta idik. Derken, (arkadaşları) ihramlı, kendisi uyumakta iken O'na (avlanmış) bazı kuşlar hediye edildi. Bunun üzerine kimimiz (o kuş etlerinden) yedi, kimimiz (yemekten) kaçındı. Bu esnada Talha uyandı ve O'na (bu durumu) haber verdiler. O da, (kuş etlerinden) yiyenleri isabetli buldu

172- Nesai, Hac, 79(5/144); Müsned, 4/71,72. Bkz. 1837. hadis.

ve "biz bunu, (yani av etini) Rasullullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber yemiştik" dedi.¹⁷³

١٨٣٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ
عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، حَدَّثَنِي الصَّعْبُ بْنُ جَشَّامَةَ قَالَ: مَرَّ بِي
رَسُولُ اللَّهِ وَأَنَا بِالْأَبْوَاءِ - أَوْ بَوْدَانَ - وَأَهْدَيْتُ لَهُ لَحْمَ حِمَارٍ وَحَيْشٍ، فَرَدَّهُ عَلَيَّ،
فَلَمَّا رَأَى فِي وَجْهِهِ الْكَرَاهِيَةَ قَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ بِنَا رَدُّ عَلَيْكَ، وَلَكِنَّا حُرْمٌ.

1837. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti (ki, O şöyle dedi:) Bana es-Sa'b b. Cessâme rivayet edip dedi ki; ben el-Ebva' veya Veddan'da iken Rasulullah bana uğradı, ben de kendisine yabani eşek eti hediye ettim. Fakat O, onu bana geri çevirdi. Sonra yüzümdeki hoşnutsuzluğu görünce de şöyle buyurdu: "*Hakikat şu ki, biz (hediyeni) sana geri çevirmek istemezdik. Fakat bizler ihramlıyız.*"¹⁷⁴

AÇIKLAMA

İhramlının (muhrimin), deniz av hayvanı değil de kara av hayvanı avlaması ve bir ihramlının avladığı avın etinden yemesi haramdır. Yüce Allah (Celle Celaluhu) şöyle buyurur: "***Ey iman edenler! Siz ihramda iken avı öldürmeyin... Kara avı ise, ihramda bulunduğunuz müddetçe size haram edildi.***"¹⁷⁵ İhramlı olmayan birinin avladığı hayvanın etinden ihramlının yemesi meselesine

173- Müslim, Hac, 65(2/855); Nasi, Hac, 78(5/143); Müsned, 1/161.

174- Buhari, Cezau's-Sayd, 6(2/212); Müslim, Hac, 50(2/850); Nesai, Hac, 79(5/144); Tirmizi, Hac, 26(3/206); İbn Mace, Menasik, 92(2/1032); Muvatta, Hac, 83(1/353); Müsned, 4/37-38, 71-73.

175- Maide Sûresi, 95,96.

gelince, yukarıdaki 1834. Hadis, ihramlının av hayvanını göstermeksizin veya avlamaya yardımcı olmaksızın, ihramsız birinin avladığı avın etinden ihramlının yiyebileceğini göstermektedir. Hanefiler bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve ihramlı için avlanmış olsa da, ihramsız biri tarafından avlanan avın etinden ihramlının yiyebileceğini söylemişlerdir. Ancak ihramlı, avın yakalanmasında ihramsız avcıya yardım etmemiş olmalıdır. Maliki, Şafii ve Hanbeliler ise, ihramsız birinin avladığı avın etinden ihramlının yiyebilmesi için, ihramlının avlanmaya yardım etmemiş olmasının yanında, avın ihramlı için avlanmamış olmasının da gerektiğini söylemişlerdir. Onlara göre av şayet ihramlı için avlanılmış ise, ihramlı ondan yiyemez. Bu görüşlere sahip olan fakihler, yukarıda geçen es-Sa'b'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) rivayetinde, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), ihramlı iken avın etinden yememesinin iki sebepten kaynaklanmış olabileceğini ifade etmişlerdir: Ya tutulan av, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) için tutulmuş idi, veya avın tutulmasına ihramlı biri yardım etmiş idi. Bu sebeplerden biri veya ikisinden dolayı Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), o av etinden yememişti.

«۲۳»

باب في الحج عن الحي

23. BÂB

HAYATTA OLAN BİRİNİN YERİNE

HACCETMEK HAKKINDA

١٨٣٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا وَهَبٌ، عَنْ مَعْمَرٍ،
عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ،

أَنَّهُ كَانَ رَدِيفَ النَّبِيِّ - ﷺ - فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ جَاءَتْ امْرَأَةٌ مِنْ خَتَمٍ فَقَالَتْ: إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ فِي الْحَجِّ عَلَى عِبَادِهِ أَدْرَكْتُ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَسْتَمْسِكُ عَلَى رَاحِلَةٍ وَلَمْ يَحْجْ أَفَأَحْجُ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ⁽¹⁾. سِئِلَ أَبُو مُحَمَّدٍ: تَقُولُ بِهَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

1838. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşi haber verip (dedi ki), bize Vuheyb, Ma'mer'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O) İbn Abbâs'tan, (O da) el-Fadl b. Abbâs'tan (naklen) rivayet etti ki, O (yani el-Fadl); Vedâ Haccı'nda Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) terkisinde idi. (Derken) Has'am'lı bir kadın gelip şöyle dedi: "Muhakkak ki Allah'ın, hac hakkında kullarına kıldığı farzı, babama, ihtiyar ve yaşlı iken ulaştı. O, deveye binemiyor, haccını da yapmamış. Binaenaleyh onun yerine ben hac yapayım mı?" (Hz. Peygamber de); "Evet" buyurdu.¹⁷⁶

Ebû Muhammed (ed-Dârimî'ye); "bu (Hadisin zâhirinin delâlet ettiği) görüşü kabullenir misin?" diye soruldu, O da; "evet" buyurdu.

١٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ - هُوَ ابْنُ عَبَّاسٍ - : أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَتْ: إِنَّ أَبِي شَيْخٌ لَا يَسْتَوِي عَلَى الْبَعِيرِ أَدْرَكْتُهُ فَرِيضَةَ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - حُجِّي عَنْهُ⁽¹⁾.

1839. Bize Ebû Asım, İbn Cüreyc'den, (O) İbn Şihâb'dan, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O) İbn Abbas'tan, (O da) el-Fadl'dan - ki O, Abbas'ın oğludur - (naklen) haber verdi ki, bir kadın Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sorup şöyle dedi: "Hakikaten

¹⁷⁶- Buhari, Hac, 1(2/140); Müslim, Hac, 407(2/973); Ebu Davud, Menasik, 26(2/161); Nesai, Hac, 12(5/90); Muvatta, Hac, 97(1/359); Müsned, 1/212, 359.

babam ihtiyardır. Deveye binemiyor. Kendisine de Allah'ın (hac) farızası ulaşmış. (Ne buyurursunuz?)" Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "Onun yerine sen hac yap" buyurdu.¹⁷⁷

١٨٤٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ امْرَأَةً مِنْ خَتَمِ اسْتَفْتَتْ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ رَدِيفُ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عَبْدِهِ أَدْرَكْتُ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَسْتَوِيَ عَلَى الرَّاحِلَةِ فَهَلْ يَقْضِي أَنْ أَحُجَّ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ^(١).

1840. Bize Muhammed b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize el-Evzaî rivayet edip (dedi ki), bana Süleyman b. Yesâr, İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Has'am'lı bir kadın Veda Haccı'nda, el-Fadl b. Abbas Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) terkisinde iken, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) fetva sorup şöyle dedi: "Ya Rasulullah! Muhakkak ki Allah'ın, (hac hakkında) kullarına kıldığı farzı, babama, ihtiyar ve yaşlı iken ulaştı. O, deveye (bile) binemiyor. Bu sebeple, onun yerine hac yapmam, (onun hac borcunu) öder mi?" Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Evet!" buyurdu.¹⁷⁸

١٨٤١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، نَحْوًا مِنْ حَدِيثِ الْأَوْزَاعِيِّ^(١).

177- Buhari, Cezau's-Sayd, 23(2/218); Müslim, Hac, 408(2/974); Tirmizi, Hac, 85(3/267); Müsned, 1/213.

178- Buhari, Megazi, 77(5/125); İbn Mace, Menasik, 10(2/971); Müsned, 1/329; Nesai, Kudât, 9(8/200).

1841. Bize Muhammed b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen), el-Evzaî'nin (bir önceki) rivayetinin benzerini rivayet etti.¹⁷⁹

١٨٤٢ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ - أَوْ عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَبَّاسِ - : أَنَّ رَجُلًا قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ - إِنَّ أَبِي - أَوْ أُمِّي - عَجُوزٌ كَبِيرٌ إِنْ أَنَا حَمَلْتُهَا لَمْ تَسْتَمْسِكْ، وَإِنْ رَبَطْتُهَا خَشِيتُ أَنْ أَقْتُلَهَا؟ قَالَ : أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى أَبِيكَ أَوْ أُمِّكَ دَيْنٌ أَكُنْتَ تَقْضِيهِ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ : فَحُجَّ عَنْ أَبِيكَ أَوْ أُمِّكَ^(١).

1842. Bize Museded rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Yahya b. Ebi İshâk'tan, (O da) Süleyman b. Yesâr'dan (naklen) haber verdi (ki, O şöyle dedi:) Bana el-Fadl b. Abbâs veya Ubeydullah İbnu'l-Abbas rivayet etti ki, bir adam şöyle dedi: "Ya Rasulullah! Gerçekten babam -veya "annem"- ihtiyar ve yaşıldır. Onu ben yüklensem, (sırtımda) duramaz. Onu (bir bineğin üzerine) bağlasam, öldürmekten korkarım. (Bu durumda onun hacı için ne yapmamı emredersiniz?)" (Bunun üzerine Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "*Ne dersin, şayet babanın -veya "annenin"- borcu olsa, onu öder misin?*" (Adam), "evet" dedi. (Hz. Peygamber de;) "*O halde babanın -veya "annenin"- yerine hac yap!*" buyurdu.¹⁸⁰

179- Müsned, 1/219.

180- Nesai, Hac, 11(5/89), 13(5/91), Kudât, 10(8/201-202); Müsned, 1/212, 359. Bu hadis Nesai'de, ayrı ayrı olarak Fadl ve Abdullah'tan nakledilmektedir. Hadisin Sahabi ravileri Musned'de ise, bir yerde (1/212), Darimi'de olduğu gibi, "Fadl veya Ubeydullah" şeklinde, diğer bir yerde (1/359) "Fadl veya Abdullah" şeklindedir.

«٢٤»

باب الحج عن الميت

24. BÂB

ÖLMÜŞ BİRİNİN YERİNE HACCETMEK

١٨٤٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ الزُّبَيْرِ مَوْلَى لَالِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ خُثْعَمَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ، فَقَالَ: إِنَّ أَبِي أَدْرَكَهُ الْإِسْلَامُ، وَهُوَ شَيْخٌ كَبِيرٌ لَا يَسْتَطِيعُ رُكُوبَ الرَّحْلِ، وَالْحَجُّ مَكْتُوبٌ عَلَيْهِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: أَنْتَ أَكْبَرُ وَلَدِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ عَلَى أَبِيكَ دَيْنٌ فَقَضَيْتَهُ عَنْهُ، أَكَانَ ذَلِكَ يُجْزِئُ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَاحُجُّ عَنْهُ^(١).

1843. Bize Muhammed b. Humeyd rivayet edip (dedi ki), bize Cerîr, Mansûr'dan, (O) Mücahid'den, (O) Zübeyroğullarının bir azadlısı olan Yusuf ibnu'z-Zübeyr'den, (O da) Abdullah İbnu'z-Zübeyr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi : Has'am'lı bir adam, Rasûlullah'a gelip şöyle demişti: "Mu-hakkak ki müslümanlık babama; o deveye binemez, yaşlı ve ihtiyar biri iken ulaştı. Hac da üzerine farzdır. Bu sebeple onun yerine hac yapayım mı?" (Hz. Peygamber;) "*Sen onun en büyük çocuğu musun?*" buyurmuştu. O da; "evet" demişti. (O zaman Hz. Peygamber) şöyle buyurmuştu: "*Ne dersin, şayet babanın bir borcu olsaydı da sen onu ödeseysin, bu onun yerine geçer, (onu borçtan kurtarır) mıydı?*" (Adam) "evet" demişti. (Bunun üzerine Hz. Peygamber de); "*O halde onun yerine hac yap!*" buyurmuştu.¹⁸¹

181- Nesai, Hac, 11(5/89), 14(5/91); Müsned, 4/3, 5.

١٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ - هُوَ ابْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ -، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ مَوْلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ يُقَالُ لَهُ: يُوسُفُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَوْ الزُّبَيْرُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سَوْدَةَ بِنْتِ رَمْعَةَ، قَالَتْ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ - ﷺ - فَقَالَ: إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَحُجَّ؟ قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ عَلَى أَبِيكَ دَيْنٌ فَقَضَيْتَهُ عَنْهُ قَبْلَ مِنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: اللَّهُ أَرْحَمُ، حُجَّ عَنْ أَبِيكَ^(١).

1844. Bize Ebû Salih b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz -ki O, İbn Abdissamed'dir-, Mansûr'dan, (O) Mücahid'den, (O) İbnu'z-Zübeyr'in azadlısından -ki O'na, Yusuf ibnu'z Zübeyr veya ez-Zübeyr b. Yusuf denir-, (O da) Sevde bint Zem'a'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir adam Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle dedi: "Hakikaten babam ihtiyar ve yaşlıdır, hac yapamaz. (Ne yapmamı emredersiniz?)" (Hz. Peygamber de) şöyle buyurdu: "Ne dersin, şayet babanın bir borcu olsaydı da, sen onu ödeseydin, ondan kabul edilir miydi?" (Adam) "evet" dedi. (Bunun üzerine Hz. Peygamber de;) "Allah daha merhametlidir. Babanın yerine hac yap!" buyurdu.¹⁸²

«٢٥»

باب في استلام الحجر

25. BÂB

HACER-İ (ESVED'İ) İSTİLÂM HAKKINDA

182- Müsned, 6/429 (Burada Yusuf ile Sevde arasında İbnu'z-Zübeyr vardır). Bu hadisi Taberani de büyük Mu'cem'inde rivayet etmiştir. Heysemi, Müsned ve Mu'cem'deki ravilerinin sika olduğunu söylemiştir. (Mecmau'z-Zevaid, 3/282).

١٨٤٥ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: مَا تَرَكْتُ إِسْتِلَامَ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَسْتَلِمُهُمَا. قُلْتُ لِنَافِعٍ: أَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَمْشِي بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ؟ قَالَ: إِنَّمَا كَانَ يَمْشِي لِيَكُونَ أَيْسَرَ لِاسْتِلَامِهِ⁽¹⁾.

1845. Bize Müsedded rivayet edip (dedi ki), bize Yahya, Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bu iki rûkn'ü istilâm ettiğini gördüğünden beri, onları istilâm etmeyi ne darlıkta, ne genişlikte (hiç) terketmedim."

(Ubeydullah dedi ki,) Nafie; "İbn Ömer, bu iki rûkûn arasında (remel yapmayıp) yürür müydü?" dedim. Şöyle karşılık verdi: "O sadece istilâmının daha kolay olması için yürürdü."¹⁸³

AÇIKLAMA

Mekke-i Mükەرreme'de bulunan Kâbe, "Allah'ın Evi"dir. Yaratıkların hiçbirine benzemeyen, zaman ve mekândan münezze olan Allah Azze ve Celle'nin "Ev'i, yeryüzünde Allah'ı (Celle Celaluhu) temsil eden bir yapı, bir semboldür. Mü'min namazında Kâbe'ye yöneldiğinde, bu binaya değil, onun sahibi olan ve onun temsil ettiği Allah Azze ve Celle'ye ibadet etmekte, yönelişinin ve teslimiyetinin sadece O'na olduğunu ifade etmektedir.

Kâbe, Hz. İbrahim (Aleyhisselam) tarafından inşaa edildiğinde, onun kuzey tarafı bugünkü yapısından 3 m. kadar daha geniş idi. Yani şimdi "Hicr-i İsmail" denilen yerin bir kısmı aslında Kâbe'ye dahil bulunuyordu. Kureyşliler cahiliye döneminde, bir sel sonucu yıkılan Kâbe'yi yeniden inşaa ettiklerinde, üç tarafını Hz. İbrahim'in attığı

183- Buhari, Hac, 57(2/161); Müslim, Hac, 245(2/924); Ebu Davud, Menasik, 48(2/176); Nesai, Hac, 157(5/185); Müsned, 2/13, 33, 57, 59.

temeller üzerine kurmuşlar, ancak, maddi imkansızlıklar sebebiyle kuzey tarafını, asli temelden biraz içerde bina etmişlerdi. Bundan dolayı hacılar Kâbe'yi tavaf ederlerken, tavaflarını Hicr-i İsmail'in dışından dolaşarak yaparlar.

Kâbe'nin dört köşesinden her birine "rükn" denmektedir. Bunlardan Kâbe'nin güneydoğu köşesinde "**Hacer-i Esved: Siyah Taş**" bulunmaktadır ki, bu köşeye "**rükn-i haceri**" denir. Kâbe'nin güneybatı köşesine "**rükn-i yemâni**", kuzeydoğu köşesine "**rükn-i ırâkî**", kuzeybatı köşesine ise "**rükn-i şâmi**" denir. "Rükn-i haceri" ile "rükn-i yemâni"nin ikisine birlikte "**rüknân-ı yemâniyyân**"; "rükn-i ıraki" ile "rükn-i şâmi"nin ikisine birden de "**rüknân-ı şâmiyyân**" denmektedir. Bu köşelerden, Hz. İbrahim'in (*Aleyhisselam*) attığı temeller üzerinde olan "yemaniyyan" köşeleri "**istilâm**" edilir. "İstilam" kelimesi, "dokunmak", "selamlamak", "anlaşmak" gibi manalara gelir. Bu rükünlerin istilamından ise, bunların elle dokunularak, veya dokunma mümkün olmazsa uzaktan elle selamlanılarak ziyaret edilmeleri kastedilir. Bu ziyaret esnasında, mümkün olursa, Hacer-i Esved öpülür. Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed'den (*Rahmetullahi Aleyh*), "rükn-i yemani"nin de öpüleceği nakledilmiştir. Yukarıdaki Hadis, bu iki rükünün istilamının meşru ve Sünnet olduğunu göstermektedir. Mü'min, "**Allah'ın Evi**"nin, asli temeller üzerinde olan bu iki rükünü istilam etmekle, Allah'a (*Celle Celaluhu*) karşı saygısını ve bağlılığını ifade etmekte, O'nunla olan ezeli antlaşmasını tazelemektedir. Bu istilâm esnasında Hacer-i Esved'in öpülmesinin sembolik manasını açıklamak açısından, "Hacer-i Esved'in, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) yeryüzünde sağ eli" olduğunu ifade eden Hadisler¹⁸⁴ dikkat çekicidir.

«ﻡ»

باب الفضل في استلام الحجر

26. BÂB

HACER-İ (ESVED'İN) İSTİLÂMINDAKİ FAZİLET

١٨٤٦ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ وَسُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا
حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَيُبْعَثَنَّ اللَّهُ الْحَجَرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَهُ
عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، وَيَشْهَدُ عَلَى مَنْ اسْتَلَمَهُ بِحَقِّهِ^(١). قَالَ
سُلَيْمَانُ: لِمَنْ اسْتَلَمَهُ

1846. Bize Haccâc b. Minhâl ve Süleyman b. Harb rivayet edip dediler ki, bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Abdullah b. Osman b. Huseym, Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Andolsun ki, Allah Hacer-i (Esved'i) Kıyamet Günü, kendileriyle göreceği iki gözü ve kendisiyle konuşacağı bir dili olduğu halde, kendisini hakkıyla istilâm edenleri kesin olarak bildirmek üzere muhakkak diriltecektir!"¹⁸⁵

Süleyman (rivayetinde); "...kendisini istilâm edenlere (tanıklık etmek üzere...)" demiştir.

«٢٧»

باب من رمل ثلاثا ومشى أربعا

27. BÂB

ÜÇ (ŞAVTTA) REMEL YAPAN,
DÖRT (ŞAVTTA) YÜRÜYEN KİMSE

185- Tirmizi, Hac, 111(3/294), İbn Mace, Menasik, 27(2/982); Müsned, 1/247, 291, 307.

١٨٤٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: رَمَلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مِنَ الْحَجَرِ، إِلَى الْحَجَرِ ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ⁽¹⁸⁶⁾.

1847. Bize Ahmed b. Abdillan haber verip (dedi ki), bize Malik b. Enes, Ca'fer b. Muhammed'den, (O) babasından, (O da) Câbir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Hacer-i (Esved'den) Hacer-i (Esved'e) kadar üç şavtta remel yapmıştı."¹⁸⁶

١٨٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ الطَّوَّافَ الْأَوَّلَ خَبَّ ثَلَاثَةً، وَمَشَى أَرْبَعَةً، وَكَانَ يَسْعَى بِبَطْنِ الْمَسِيلِ إِذَا سَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ⁽¹⁸⁷⁾. فَقُلْتُ لِنَافِعٍ: أَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَمْشِي إِذَا بَلَغَ الرُّكْنَ الْيَمَانِي؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ يُزَاحِمَ عَلَى الرُّكْنِ، فَإِنَّهُ كَانَ لَا يَدْعُهُ حَتَّى يَسْتَلِمَهُ.

1848. Bize Abdullah b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid, Ubeydullah'tan, O Nafi'den, O da ibn Ömer'den rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Kabe'yi ilk defa tavaf ettiğinde üç (tavafta) remel yapar, dört (tavafta) yürürdü. Safa ile Merve arasında gidip glediğinde ise, (bu iki tepenin orta yerindeki) "Batn-ı Mesil"de¹⁸⁷ koşardı. (Ubeydullah şöyle demiştir:) Bunun üzerine Nâfi'e; "Abdullah (İbn Ömer), Rûkn-i Yemânî'ye ulaştığı zaman (remel yapmayı bırakıp) yürür müydü?" dedim. O da şöyle

186- Müslim, Hac, 235-236(2/921); Nesai, Hac, 153(5/183); Tirmizi, Hac, 34(3/212); İbn Mace, Menasik, 29(2/983); Muvatta, Hac, 107(1/364); Müsned, 3/340, 373, 388.

187- Batn-ı Mesil, su akıntı yerinin içi demektir. Safa ile Merve tepeleri arasında böyle bir akıntı yeri vardı. Sel suları bu akıntı yerini zamanla doldurmuştur. Şimdi bu yeri gösteren iki yeşil direk bulunmaktadır.

cevap verdi: "Hayır. Ancak bu Rûkn'de sıkıştırılır idiyse, (remel yapmayı bırakırdı). Çünkü O, kendisini istilam etmedikçe bu (Rûkn'ü) terketmezdi."¹⁸⁸

١٨٤٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا
عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: رَمَلَ رَسُولُ اللَّهِ مِنَ الْحَجَرِ
إِلَى الْحَجَرِ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا^(١).

1849. Bize Abdullah b. Ömer b. Ebân rivayet edip (dedi ki), bize Abdullah İbnu'l-Mubarek rivayet edip (dedi ki), bize Ubeydullah b. Ömer, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Hacer-i (Esved'den) Hacer-i (Esved'e) kadar üç (tavafta) remel yapmış, dört (tavafta) ise yürümüştü."¹⁸⁹

AÇIKLAMA

Kâbe'nin etrafında dolaşmaya "tavaf", Kabe'nin etrafını tam bir dolanmaya da "şavt" denir. Kâbe'yi tavâf etmeye Hacer-i Esved köşesinin Rûkn-i Yemani tarafından başlanır ve Hacer-i Esved istilâm edilip mümkünse öpülerek sağa doğru tavaf sürdürülür. İlk üç dolanmada (şavtta) adımlar kısaltılarak, omuzlar silkelenerek çalımli bir şekilde süratlice yürünür ki, bu şekilde süratlice yürümeye "remel" denir. Kendisinden sonra Safa ile Merve arasında sa'y ya-

188- Buhari, Hac, 63(2/163), 80(2/170); Müslim, Hac, 230(2/920); Nesai, Hac, 150(5/182); Müsned, 2/98.

189- Müslim, Hac, 233(2/921); Nesai, Hac, 149(2/182); Müsned, 2/40, 59, 114.

pılacak olan her tavafın ilk üç şavtında remel yapmak, erkekler için Sünnettir. İslâm tarihinde ilk remel, Hicri 7. yılın Zilkade ayında ifa edilen umrede, müşriklere müslümanların güçlü olduklarını göstermek maksadıyla yapılmıştı. Bunun için de, Kabe'nin Rûkn-i Haceri ile Rûkn-i Yemâni arasının dışındaki üç tarafı dolaşılırken remel yapılmıştı. Zira müslümanlar bu iki rûkûn arasında, Kâbe'nin kuzeyinde bulunan müşrikler tarafından görülmüyorlardı. Daha sonra ilk üç şavtta, Kâbe'nin dört bir tarafında da remel yapmak Sünnet olmuştur. Çünkü Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Vedâ Hacci'nda böyle yapmıştı. Kâbe'nin etrafında yedi tam dolanım (şavt) yapılır ki, son dört şavtta alışılmış olan şekilde yürünür. İstilahta ise, yedi şavta "bir tavaf" denir.

Kâbe'nin doğu tarafında, biraz ileride iki tepecik olan Safa ile Merve arasında gidip-gelmeye "sa'y" denir. Bu sa'y Hanefilere göre vacib, Malik, Şafii ve Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) göre haccın, onsuz sahih olmayacağı bir rûknüdür. Safa ile Merve arasındaki bu gidip-gelme, Hz. İsmail'in (*Aleyhisselam*) annesi Hacer'in, su aramak için bu iki tepecik arasında yedi defa gidip gelmesinin bir hatırasıdır. Hacer o zaman, bu tepeciklerin arasındaki vadiye indiğinde orayı koşarak geçermiş ki, hacılar da hâlâ aynı yerde koşarlar. "**Allah'ın Evi**" Kâbe'nin kapısına bakan bu iki tepecik arasında gidip-gelmenin ve orta yerlerinde koşmanın sembolik bir manası da şöyle açıklanabilir: Kul, Allah Azze ve Celle'nin Evi'nin etrafında dolandıktan sonra, O'na saygı ve ihtiyaçlarını sunmak üzere kapısının önünde beklerken, ilahi huzura kabul edilmenin dayanılmaz arzu ve heyecanı içinde, sağa-sola gidip gelmekte, bu arada zaman zaman heyecanı artarak adımlarını hızlandırmaktadır. Bu anlayışa uygun olarak eskiden Safa ve Merve tepeciklerine, Kâbe görülünceye kadar çıkılırdı. Ancak şimdi, araya Kâbe'nin görülmesini engelleyen duvarlar yapıldığı için bu mümkün olmamaktadır.

«٢٨»

باب الإضطباع في الرمل

28. BÂB

REMEL (YAPILAN TAVAFTA) IZTİBA' YAPMAK

١٨٥٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ - هُوَ ابْنُ جُبَيْرٍ -، عَنْ ابْنِ يَعْلَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -: أَنَّهُ طَافَ مُضْطَبِعًا^(١).

1850. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, İbn Cüreyc'den, (O) Abdulhamid'den -ki O, İbn Cübeyr'dir-, (O) İbn Ya'lâ'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, (Hz. Peygamber) ıztıba' yapmış olarak tavaf etmişti.¹⁹⁰

AÇIKLAMA

Iztıba', örtünün "ihramın" ortasını sağ koltuğun altından geçirip örtünün iki ucunu sol omuzun üzerinden atmaya denir ki, böylece sağ omuz açıkta kalmış olur. Umre tavafı ile, kendisinde remel yapılan hac tavafında ıztıba' yapmak Sünnettir. Kendisinde remel yapılan hac tavafı da, Hanefilere göre, kendisinden sonra sa'y yapılan "tavaf-ı kudûm" veya "tavaf-ı ifâda"dır. Malik, Şafii ve Ahmed (Rahmetullahi Aleyhim ecmain) ise, remelin sadece "tavaf-ı kudûm"de meşrû olduğunu söylemişlerdir. Binaenaleyh, bu tavaflarda ıztıba'

190- Ebu Davud, Menasik, 50(2/177); Tirmizi, Hac, 36(3/214); İbn Mace, Menasik, 30(2/984); Müsned, 4/222-224

yapmak Sünnetir. Şafiilerin diğeri bir görüşü de şöyledir: Remel, kendisinden sonra sa'y yapılan tavafta olur. Bu sebeple, "tavaf-ı kudûm"den sonra sa'y yapılmamışsa, "tavaf-ı ifâda"da ıztıba' ve remel yapılır, ardından da sa'y edilir. Şu halde bunların dışındaki tavaflarda ıztıba' yapılmayacağı gibi, sözkonusu tavafların bitiminde de ıztıba' terkedilir ve sağ omuz örtülür.

"Tavâf-ı kudûm", Mekke-i Mükerrreme'ye ilk varıldığı zaman yapılan tavaf, "tavaf-ı ifâda" -ki buna "tavaf-ı ziyaret" de denilir,- Arafât'tan inildikten sonra yapılan ve haccın bir rûknü olan tavaftır. Bir de, hac menâsikinin sonuncusu olan ve Mina'dan Mekke'ye inildiğinde yapılan tavaf vardır ki, buna "tavaf-ı sader" veya "tavaf-ı veda" denir.

«٢٩»

باب طواف القارن

29. BÂB

HACC-I KIRAN YAPANIN TAVAFI

١٨٥١ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ كَفَّاهُ طَوَافٌ وَاحِدٌ، وَلَا يَحِلُّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا^(١).

1851. Bize Saîd b. Mansûr haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Muhammed, Ubeydullah b. Ömer'den, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"Kim hac ile umre için telbiye getirip (ihrama girerse), ona bu ikisi

(yani hac ve umre) için bir tavaf yapmak kafi gelir. (Ama) o, bu ikisinin ihramından (tamamen) çıkmadıkça, ihramdan çıkmaz."¹⁹¹

«۳۰»

باب الطَّوَّافِ عَلَى الرَّادَّةِ

30. BÂB

BİNİT DEVESİ ÜZERİNDE TAVAF ETMEK

١٨٥٢ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - طَافَ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ فِي يَدِهِ، وَكَبَّرَ^(۱).

1852. Bize Amr b. Avn, Halid b. Abdillâh'tan, (O) Halid el-Hazza'dan, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Kâbe'yi bir deve üzerinde tavaf etmişti. O, (Hacer-i Esved) köşesine her geldiğinde, ona elindeki bir şeyle işaret etmiş ve tekbir getirmişti.¹⁹²

«۳۱»

باب مَا تَصْنَعُ الْحَاجَّةُ إِذَا كَانَتْ حَائِضًا

191- Müslim, Hac, 181(2/904); Tirmizi, Hac, 102(3/284); İbn Mace, Menasik, 39(2/990); Müsned, 2/67.

192- Buhari, Hac, 62(2/162); Müslim, Hac, 253(2/926); Ebu Davud, Menasik, 49(2/176); Nesai, Hac, 158(5/186); Tirmizi, Hac, 40(3/218); İbn Mace, Menasik, 28(2/983); Müsned, 1/214, 237, 304.

31. BÂB

HAC YAPMAKTA OLAN KADIN
HAYIZ OLDUĞUNDA NE YAPAR?

١٨٥٣ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا -، قَالَتْ: قَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ، وَلَمْ أَطْفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَقَالَ: أَفْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ^(١).

1853. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Abdurrahman İbnu'l-Kasım'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den -Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Mekke'ye hayızlı iken gelmiştim. Safa ile Merve arasında da sa'y yapmamıştım. Bunun üzerine bu derdimi Rasulullah'a (Salallahu Aleyhi ve Sellem) söylemiştim de O, şöyle buyurmuştu: "Sen, hac yapanın yaptığı şeylerin (hepsini) yap. Şu kadar var ki, Kâbe'yi tavaf etme!"¹⁹³

«٣٢»

باب الكلام في الطواف

32. BÂB

TAVAF ESNASINDA KONUŞMAK

193- Buhari, Hac, 31(2/148-149), 81(2/171); Müslim, Hac 119(2/873); Ebu Davud, Menasik, 23(2/152-154); Nesai, Hac, 51(5/121); İbn Mace, Menasik, 36(2/988); Muvatta, Hac, 224(1/411); Müsned, 6/39, 219, 273.

١٨٥٤ - أَخْبَرَنَا الْحَمِيدِيُّ، ثنا الْفَضِيلُ بْنُ عِيَّاضٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الطَّوَّافُ بِالْبَيْتِ صَلَاةٌ، إِلَّا أَنْ اللَّهَ أَبَاحَ فِيهِ الْمَنْطِقَ، فَمَنْ نَطَقَ فِيهِ فَلَا يَنْطِقُ إِلَّا بِخَيْرٍ^(١).

1854. Bize el-Humeydi haber verip (dedi ki), bize el-Fudayl b. İyâd, Atâ İbnu's-Saîb'den, (O) Tâvûs'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kâbe'yi tavaf etmek, namaz kılmaktır. Ancak Allah, onun (tavafı) esnasında konuşmayı helâl kılmıştır. Yine de, onun (tavafı) esnasında konuşan kimse, sadece hayırlı şeyleri konuşsun!"¹⁹⁴

١٨٥٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ أُعَيْنٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - نَحْوُهُ^(٢).

1855. Bize Ali b. Saîd, Musa b. A'yen'den, (O) Atâ İbnu's-Saîb'den, (O) Tâvûs'tan, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdi.

«٣٣»

باب الصلاة خلف المقام

194- Tirmizi, Hac, 112(3/293); Nesai, Hac, 135(5/176. İsmi verilmeyen "müphem" bir Sahabinin sözü "mevkuf" olarak); Müstedrek, 1/459, 2/267; Firdevs, 2/461.

33. BÂB

MAKAM-I (İBRAHİM'İN) ARKASINDA NAMAZ KILMAK

١٨٥٦ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ
عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: وَافَقْتُ رَبِّي فِي ثَلَاثٍ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْتُ مِنْ
مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَاتَّزَلْتُ اللَّهَ؟ ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾^(١٩٦).

**1856. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Hu-
meyd, Enes'ten rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ömer İbnu'l-Hattâb
dedi ki; "Üç şeyde Rabb'immin (vahyine, inişinden önce) uygun görüş
söyledim. (Bunlardan biri şudur:) "Ya Rasulullah", demiştim, "İb-
rahim'in Makamı'ndan kendine bir namazgâh edinsen..." Bunun üze-
rine Allah; "Siz de 'İbrahim'in Makamı'ndan kendinize bir na-
mazgâh edinin!"¹⁹⁵ (meâlindeki âyeti) indirmişti."¹⁹⁶**

AÇIKLAMA

Mezkûr âyette geçen "İbrahim'in Makamı" hakkında bazı mü-
fessirler farklı görüşler serdetmişlerse de, bunların en makbul ve
meşhuru şudur: "İbrahim'in Makamı, Kâbe'nin kapı tarafının biraz
ilerisinde, Hz. İbrahim'in (Aleyhisselam), Kâbe'yi inşa ederken üzerine
çıktığı, oturduğu nakledilen bir taştır. Sahih rivayetlere göre bu taş,
Hz. İbrahim'den (Aleyhisselam) Hz. Ömer'e (Radiyallahu Anh) kadar
Kâbe'ye bitişik bulunuyordu. Hz. Ömer (Radiyallahu Anh), tavaf eden-
lerin sıkışmamaları ve bu taşın önünde namaz kılanların, na-
mazlarını rahatça kılabilmeleri için onu asıl yerinden alıp bugünkü
yerine koymuş, üzerine de, ilk olarak küçük bir yapı yapmıştı. Bu taş

195- Bakara Sûresi, 125.

196- Buhari, Salat, 32(1/105), Tefsir, 2/9(5/149-150); Müslim, Fedailu's-Sahabe, 24(4/1865);
Tirmizi, Tefsir, 3(5/206); Müsned, 23, 24, 36.

el'ân, aynı yerde küçük bir yapı içinde bulunmaktadır. Kâbe'nin tavâfindan (yedi şavt'tan) sonra iki rekat namaz kılmak Hanefilere ve Malikilere göre vacib, Şafilere ve Hanbelilere göre müekked Sünnettir. Bu iki rekat "**tavaf namazı**"nı Makam-ı İbrahim'in arkasında kılmak ise, Hanefilere göre müstehab, Şafilere göre daha faziletlidir.

Hiz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) serdettiği bazı görüşlerine uygun vahiyylerin inmesi, "**Muvafakât-ı Ömer**" olarak bilinir. Hiz. Ömer (*Radıyallahu Anh*), yukarıdaki haberde bunların üçüne işaret etmektedir. Bu haberin mufassal rivayetlerinde sözkonusu üç "muva fakat"ın diğerlerinin "hicab=örtünme"¹⁹⁷ ile; Hiz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), hanımlarını boşaması halinde Allah'ın (*Celle Celaluhu*) O'na, onlardan daha hayırlılarını verebileceği¹⁹⁸ hakkında olduğu açıklanmaktadır. Bu haberin bazı rivayetlerine göre ise, üçüncü "muva fakat", Bedir esirleri ile ilgili¹⁹⁹ idi. Yukarıdaki haberde Hiz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) üç "muva fakat"ından bahsetmesi, O'nun, bunlardan başka "muva fakat"larının olmadığı manasına gelmez. Nitekim O'nun 15 kadar meseleye, bu meyanda müna fıkların cenaze namazının kılınmaması ile şarabın haram kılınmasına dair görüşlerine uygun vahiyylerin geldiği rivayet edilmektedir.

«۳۴»

باب في سنة الحج

34. BÂB

HACCIN SÜNNET'E (UYGUN YAPILIŞI) HAKKINDA

197- Bu konuda Hiz. Ömer'in görüşüne uygun inen ayet, Ahzab Sûresinin 53. veya 59. ayetidir.

198- Bu konuda Hiz. Ömer'in görüşüne uygun inen ayet, Tahrim Sûresinin 5. ayetidir.

199- Bu konuda Hiz. Ömer'in görüşüne uygun inen ayet, Enfal Sûresinin 67. ayetidir.

١٨٥٧ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، فَسَأَلَ عَنِ الْقَوْمِ حَتَّى انْتَهَى إِلَيَّ، فَقُلْتُ: أَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ. فَأَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى زُرِّي الْأَعْلَى وَزُرِّي الْأَسْفَلِ، ثُمَّ وَضَعَ قَمَهُ بَيْنَ تَدْيِي وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ شَابٌ، فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ يَا ابْنَ أَخِي، سَلْ عَمَّا شِئْتَ فَسَأَلْتَهُ - وَهُوَ أَعْمَى، وَجَاءَ وَقْتُ الصَّلَاةِ، فَقَامَ فِي رَسَاجَةٍ مُلْتَحِفًا بِهَا، كُلَّمَا وَضَعَهَا عَلَى مُنْكَبِيهِ رَجَعَ طَرَفُهَا إِلَيْهِ مِنْ صِغَرِهَا وَرَدَّاهُ إِلَى جَنْبِهِ عَلَى الْمِشْجَبِ فَصَلَّى - فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ حُجَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ بِيَدِهِ، فَقَعَدَ تَسْعًا، فَقَالَ: مَكَثَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - تِسْعَ سِنِينَ لَمْ يَحُجَّ، ثُمَّ أَدْنَى فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ فِي الْعَاشِرَةِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - حَاجٌّ. فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ بِشَرِّ كَثِيرٍ كُلُّهُمْ يَلْتَمِسُ أَنْ يَأْتِمَ بِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - وَيَعْمَلَ مِثْلَ عَمَلِهِ، فَخَرَجْنَا مَعَهُ حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ.

فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ، فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - كَيْفَ أَصْنَعُ؟ فَقَالَ: اغْتَسِلِي وَاسْتَفْرِغِي بِثَوْبٍ، وَآخِرِمِي، فَصَلِّي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ رَكِبَ الْقَصْوَاءَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ نَاقَتُهُ عَلَى الْبَيْدَاءِ، فَنَظَرْتُ إِلَى مَدِّ بَصَرِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ رَاكِبٍ وَمَاشٍ وَعَنْ يَمِينِهِ مِثْلَ ذَلِكَ، وَعَنْ يَسَارِهِ مِثْلَ ذَلِكَ، وَخَلْفَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَرَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بَيْنَ أَظْهُرِنَا، وَعَلَيْهِ يَنْزِلُ الْقُرْآنُ، وَهُوَ يَعْرِفُ تَأْوِيلَهُ. فَأَهْلَ بِالتَّوْحِيدِ: لَيْتَكَ اللَّهُمَّ لَيْتَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَيْتَكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ، فَأَهْلَ النَّاسُ بِهَذَا الَّذِي يُهْلُونَ بِهِ، فَلَمْ يَرُدَّ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَلَيْهِمْ شَيْئًا، وَلَبَّى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - تَلْبِيَةً، حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا الْبَيْتَ مَعَهُ، قَالَ جَابِرٌ: لَسْنَا نَتَوَى إِلَّا الْحَجَّ، لَسْنَا نَعْرِفُ الْعُمْرَةَ، حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا الْبَيْتَ مَعَهُ اسْتَلَمَ الرُّكْنَ، فَرَمَلَ ثَلَاثًا وَمَسَى أَرْبَعًا، ثُمَّ تَقَدَّمَ إِلَى مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ فَصَلَّى فَقَرَأَ: ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾^(١) فَجَعَلَ الْمَقَامَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ.

وَكَانَ أَبِي يَقُولُ: وَلَا أَعْلَمُهُ ذَكَرَهُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - أَمْ لَا؟ قَالَ: كَانَ يَقْرَأُ فِي الرُّكْعَتَيْنِ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الرُّكْنِ فَاسْتَلَمَهُ، ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْبَابِ إِلَى الصَّفَا، فَلَمَّا أَتَى الصَّفَا قَرَأَ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾^(١)، أَهْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ، فَبَدَأَ بِالصَّفَا، فَرَفَعِي عَلَيْهِ، حَتَّى رَأَى الْبَيْتَ، فَوَحَّدَ اللَّهَ، وَكَبَّرَهُ، وَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ، فَقَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ نَزَلَ إِلَى الْمَرْوَةِ حَتَّى إِذَا انْصَبَّتْ قَدَمَاهُ فِي بَطْنِ الْوَادِي - قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّارِمِيُّ: يَعْني فَوَحَّدَ - حَتَّى إِذَا صَعَدْنَا مَشَى، حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا الْمَرْوَةَ فَفَعَلَ عَلَى الْمَرْوَةِ كَمَا فَعَلَ عَلَى الصَّفَا، حَتَّى إِذَا كَانَ آخِرُ طَوَافٍ عَلَى الْمَرْوَةِ،

قَالَ: إِنِّي لَوِ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ لَمْ أَسُقِ الْهَدْيَ، وَجَعَلْتُهَا عُمْرَةً، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ لَيْسَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَحِلَّ، وَلْيَجْعَلْهَا عُمْرَةً. فَقَامَ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ ابْنُ جُعْشَمٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَعَيْنَا هَذَا أَوْ لِأَبَدٍ؟ فَشَبَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - أَصَابِعَهُ فِي الْأُخْرَى فَقَالَ: دَخَلْتَ الْعُمْرَةَ فِي الْحَجِّ - هَكَذَا مَرَّتَيْنِ - لَا بَلَّ لِأَبَدٍ أَبَدًا، لَا بَلَّ لِأَبَدٍ أَبَدًا.

وَقَدِيمٌ عَلَيَّ يُبْذَنُ مِنَ الْيَمَنِ لِلنَّبِيِّ ﷺ - فَوَجَدَ فَاطِمَةَ فِيمَنْ حَلَّ وَلَيْسَتْ ثِيَابًا صَبِيغًا وَانْتَحَلَتْ، فَأَنْكَرَ عَلَيَّ ذَلِكَ عَلَيْهَا، فَقَالَتْ: إِنَّ أَبِي أَمَرَنِي: فَكَانَ عَلَيَّ يَقُولُ: ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - مُحَرِّشًا عَلَى فَاطِمَةَ فِي الَّذِي صَنَعْتُ، مُسْتَفْتِيًا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ - فِيمَا ذَكَرْتُ، فَأَنْكَرْتُ ذَلِكَ عَلَيْهَا. فَقَالَ: صَدَقْتُ، مَا فَعَلْتُ حِينَ فَرَضْتُ الْحَجَّ؟ قُلْتُ: االلَّهُمَّ إِنِّي أَهْلُ بِمَا أَهْلُ بِهِ رَسُولُكَ؟ قَالَ: فَإِنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ فَلَا تَحِلُّ. قَالَ: فَكَانَ جَمَاعَةُ الْهَدْيِ الَّذِي قَدِمَ بِهِ عَلَيَّ مِنَ الْيَمَنِ، وَالَّذِي أَتَى بِهِ النَّبِيُّ ﷺ - مِائَةً بَدَنَةً، فَحَلَّ النَّاسُ كُلَّهُمْ وَقَصَرُوا إِلَّا النَّبِيُّ ﷺ - وَمَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ.

فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ التَّوْبَةِ وَجَّهَ إِلَى مِثًى، فَأَهْلَلْنَا بِالْحَجِّ، وَرَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَصَلَّى بِمِثًى: الظُّهْرَ، وَالْعَصْرَ، وَالْمَغْرِبَ، وَالْعِشَاءَ، وَالصُّبْحَ، ثُمَّ مَكَثَ قَلِيلًا، حَتَّى إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ أَمَرَ بِقُبَّةٍ مِنَ الشَّعْرِ تُضْرَبُ لَهُ بِبَنِمَرَةٍ.

ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَسَارَ لَا تَشْكُ قُرَيْشٌ إِلَّا أَنَّهُ وَقِفٌ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، كَمَا كَانَتْ قُرَيْشٌ تَصْنَعُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فِي الْمُرْدَلِفَةِ، فَسَارَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - حَتَّى إِذَا زَاغَتْ - يَعْنِي الشَّمْسُ - أَمَرَ بِالْقَصْوَاءِ فُرِجِلَتْ لَهُ، فَأَتَى بَطْنَ الْوَادِي، فَخَطَبَ النَّاسَ وَقَالَ: إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ، حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، أَلَا إِنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ نَحَتْ قَدَمِي مَوْضُوعٌ، وَدِمَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ، وَأَوَّلُ دَمٍ وَضِعَ دِمَاؤُنَا، دَمُ رِبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ كَانَ مُسْتَرْضِعًا فِي بَنِي سَعْدٍ فَقَتَلْتُهُ هَذِبِلٌ؟ وَرَبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ، وَأَوَّلُ رَبَا أَضَعُهُ رَبَا عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَإِنَّهُ مَوْضُوعٌ كُلُّهُ؛ فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّمَا أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللَّهِ، وَاسْتَخْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ، وَإِنْ لَكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِئَنَّ فُرُشَكُمْ أَحَدًا تَكْرَهُونَهُ، فَإِنْ فَعَلْنَ ذَلِكَ فَاصْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ،

وَلَهْنٌ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَأَنْتُمْ مَسْئُولُونَ عَنِّي فَمَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ؟ قَالُوا: نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَأَدَّبْتَ وَنَصَحْتَ. فَقَالَ بِأَصْبَعِهِ السَّيِّئَةَ فَرَفَعَهَا إِلَى السَّيِّئَةِ وَنَكَتُهَا إِلَى النَّاسِ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ، ثُمَّ أَذَّنَ بِلَالٍ بِنْدَاءٍ وَاحِدٍ وَإِقَامَةٍ، فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ لَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا.

ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى وَقَفَ فَجَعَلَ بَطْنَ نَاقَتِهِ الْقَصْوَاءِ إِلَى الصُّخَيْرَاتِ - وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ: إِلَى الصُّخَيْرَاتِ - وَجَعَلَ حَبْلَ الْمَشَاةِ بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَلَمْ يَزَلْ وَقِافًا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ، وَذَهَبَتِ الصُّفْرَةُ، حَتَّى غَابَ الْقُرْصُ. فَأَرْدَفَ أَسَامَةَ خَلْفَهُ، ثُمَّ دَفَعَ، وَقَدْ شَتَّى لِلْقَصْوَاءِ الرِّمَامَ، حَتَّى أَنَّهُ لَيُصِيبُ رَأْسَهَا مَوْرَكَ رَحْلِهِ، وَيَقُولُ بِيَدِهِ الْيُمْنَى: السَّيْكِيَّةُ، السَّيْكِيَّةُ، كُلَّمَا أَتَى جَبَلًا مِنَ الْجِبَالِ أَرُخَى لَهَا قَلِيلًا حَتَّى تَضَعْدَ، حَتَّى أَتَى الْمُرْدَلِفَةَ فَصَلَّى بِهَا الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِأَذَانٍ

وَإِقَامَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ، حَتَّى إِذَا طَلَعَ - يَعْنِي الْفَجْرَ -، صَلَّى الْفَجْرَ بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ، ثُمَّ رَكِبَ الْقُصُوءَ، حَتَّى وَقَفَ عَلَى الْمُشْعَرِ الْحَرَامِ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَدَعَا اللَّهَ، وَكَبَّرَهُ، وَهَلَّلَهُ، وَوَحَّدَهُ، حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا.

ثُمَّ دَفَعَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَأَرْدَفَ الْفَضْلَ بْنِ عَبَّاسٍ - وَكَانَ رَجُلًا حَسَنَ الشَّعْرِ، أَبْيَضَ وَسِيمًا - فَلَمَّا دَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ - مَرَّ بِالْطُّعْنِ بِحَجْرَيْنِ، فَطَفِقَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهِنَّ، فَأَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ - يَدَهُ فَوَضَعَهَا عَلَى وَجْهِ الْفَضْلِ، فَحَوَّلَ الْفَضْلُ رَأْسَهُ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ، فَوَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ - يَدَهُ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ. حَتَّى إِذَا أَتَى مُحِيطَ حَرَكٍ قَلِيلًا، ثُمَّ سَلَكَ الطَّرِيقَ الْوُسْطَى الَّتِي تُخْرِجُكَ إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى، حَتَّى إِذَا أَتَى الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَهَا الشَّجَرَةُ، فَرَمَى بِسَبْعِ حَصَيَّاتٍ، يُكَبِّرُ عَلَى كُلِّ حَصَاةٍ مِنْ حَصَى الْخَذْفِ، ثُمَّ رَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي.

ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمُنْحَرِ، فَحَرَّ ثَلَاثًا وَسِتِّينَ بِيَدِهِ، ثُمَّ أَعْطَى عَلِيًّا فَنَحَرَ مَا غَرَّ، وَأَشْرَكَهُ فِي بُدْنِهِ، ثُمَّ أَمَرَ مِنْ كُلِّ بَدَنَةٍ بِبَضْعَةٍ، فَجَعَلَتْ فِي قِدْرِ فُطِيخَتْ، فَأَكَلَا مِنَ الْحُومِهَا، وَشَرَبَا مِنْ مَرَقِهَا. ثُمَّ رَكِبَ فَأَفَاضَ إِلَى الْبَيْتِ، فَأَتَى الْبَيْتَ فَصَلَّى الظُّهْرَ بِمَكَّةَ، وَأَتَى بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَهُمْ يَسْتَقُونَ مِنْ زَمْزَمَ، فَقَالَ: انْزِعُوا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَلَوْلَا يَغْلِبَنَّكُمُ النَّاسُ عَلَى سِقَايَتِكُمْ لَتَزَعْتُ مَعَكُمْ، فَنَاولُوهُ دَلْوًا فَشَرَبَ⁽¹⁾.

1857. Bize İsmail b. Ebân haber verip (dedi ki), bize Hâtim b. İsmail b. Ebân, Ca'fer b. Muhammed'den, (O) babasından, (O da) Câbir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti. Ca'fer'in babası dedi ki: (Bir gün) Câbir b. Abdillâh'ın yanına girdik de O, (âmâ olduğu için, yanına giren) toplulukta (bulunanların kim olduklarını) sordu, nihayet (sıra) bana geldi. Ben de; "-ben, Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'im" dedim. Bunun üzerine elini (gömleğimin) üst düğmesiyle alt düğmesine uzattı (ve onları açtı), sonra ağzını göğsümün ortasına koydu -ki, ben o zaman genç bir delikanlıydım- ve "-hoş geldin yeğenim, dilediğini sor!" dedi. Ben

de O'na (bazı şeyler) sordum. O, (o vakit) âmâ idi. Derken namaz vakti geldi ve dokuma (bir örtüye) bürünerek kalktı. Bu (örtüyü) omuzlarına her koyduğunda, küçüklüğünden dolayı, etrafı (omuzlarından aşağı) düşüyordu. Halbuki kaftanı (ridâsı) yanibaşında, çatma elbise askılığıının üzerinde idi. Neyse, (bize) namazı kıldırdı. Ardından ben; "*-bana, Rasûlullah'ın haccından haber verin*" dedim. O da, eliyle işaret edip dokuz (parmağını) yumdu ve şöyle dedi:

Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (Medine'de) dokuz sene, hac-cetmeksizin kaldı. Sonra onuncu yılda, hac sebebiyle insanlara ilan ettirdi ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (bu yıl) hac yapacaktır. Bunun üzerine Medine'ye çok kimse geldi. Onların hepsi Rasûlullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) uymanın ve O'nun yaptığı gibi yapmanın peşindeydi. Neyse, biz O'nunla yola çıktık. Nihayet Zu'l-Huleyfe'ye²⁰⁰ geldik. (Orada) (Hz. Ebu Bekr'in hanımı) Esmâ' bint Umeys, Muhammed b. Ebi Bekr'i doğurdu ve Rasûlullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); "*-nasıl (ihrâm) yapacağım?*" diye (bir haberci) gönderdi. (Hz. Peygamber) de; "*-(Temizlik için) gusûl yap, kan akıntı yerine bir bez bağla ve ihrâma gir*" buyurdu. Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (orada bir gece kalıp) mescidinde (ikinci -iki rekat olarak-, akşam, yatsı -iki rekat olarak- ve sabah) namazlarını kıldırdı. Sonra el-Kasva' (denilen devesine) bindi. Devesi O'nu el-Beydâ' mevkiine²⁰¹ çıkardığında, gözümün görebildiğince (Hz. Peygamber'in) önündeki binekli ve yayalara, aynı şekilde sağındakilere, aynı şekilde solundakilere ve aynı şekilde arkasındakilere baktım. (O zaman) Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) aramızda idi. Kur'an O'na iniyor, yorumunu da O biliyordu. (Binaenaleyh, hac amellerini, O'nun yaptığı gibi yapıyorduk).

Sonra O, yüksek sesle, Tevhid'i (ihtiva eden şu cümleleri, telbiyeyi) söyleyip ihrama girdi. "*-Lebbeyk, Allahumme lebbeyk! Lebbeyk, lâ şerike leke lebbeyk! İnne'l-hamde, ve'n-ni'mete, leke ve'l-mülk! Lâ şerike lek!*" (= Emrine âmâdeyim, Allah'ım, emrin başüstüne! Yönelişim, sevgim, tâat-u ibadetim yalnız sanadır. Emrine

200- Zu'l-Huleyfe, Medine'nin güney-batısında, Medine'ye 18 km kadar uzaklıkta bir yerdir.

201- El-Beyda; Zu'l-Huleyfe'deki bir yerin adıdır.

âmâdeyim, senin hiçbir ortağın yoktur, emrin başüstüne! Hiç şüphe yok ki, hamd ve nimet senindir, mülk de! Senin hiçbir ortağın yoktur!) İnsanlar ise, yüksek sesle söylemekte oldukları telbiyeyi söyleyip ihrama girdiler. Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de onların (telbiyelerinde ilave ettikleri) hiçbir şeyi yadırgamadı. Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), (yolculuğu boyunca aynı) telbiyeyi söyledi, (onu hiç değiştirmede).

Nihayet O'nunla beraber Kâbe'ye geldiğimizde, -Câbir (bu arada) şöyle dedi: Biz (eskiden) sadece hacca niyet ederdik. (Hac'a beraber) Umre yapmayı (veya hac aylarında umre yapmayı) bilmezdik -, O Hacer-i Esved'i istilâm etti, sonra (kudüm tavafının ilk) üç (şavtında) remel yaptı, (sonraki) dört (şavtında âdeti üzere) yürüdü. Ardından Makam-ı İbrahim'in (arkasına) yaklaşp namaz kıldı ve "**Siz de İbrahim'in makam'ından kendinize bir namazgâh edinin!**"²⁰² (mealindeki âyeti) okudu. O, (bu namazında) Makâm-ı (İbrahim'i) kendisiyle Kâbe arasında bırakmıştı. -(Hadisin râvisi Ca'fer, rivâyetinin burasında şöyle demiştir:) "Babam şöyle derdi. Bilmiyorum O, bunu Câbir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) mi söyledi, yoksa (onlardan naklen) değil mi? (Babam) dedi ki, (Hz. Peygamber) bu iki rekât namazda "Kul Hüve'llahu Ehad" ile "Kul Yâ Eyyühe'l-Kâfirûn" (Sûrelerini) okudu.-(Hz. Peygamber) sonra Hacer-i Esved'in yanına dönüp onu istilâm etti. Sonra da (Mescid-i Haram'ın Safa) kapısından Safa (tepesine) doğru çıktı. Safa (tepesine) gelince; "**Şüphesiz Safâ ile Merve, Allah'ın alâmetlerindendir**"²⁰³ (mealindeki ayeti) okudu (ve) "**Allah'ın başladığı ile başlarım!**" (diyerek, Safa ile Merve arasındaki ca'ye) Safâ'dan başladı. Bunun üzerine, Kâbe'yi görünceye kadar²⁰⁴ Safa tepesinin) üzerine çıktı, Allah'ı birleyip tekbir getirdi ve şöyle dedi: "**Lâ ilâhe illallahu Vahdehu lâ şerike leh! Lehu'l-mülk ve lehu'l-hamd, yuhyi ve yumitu ve hüve alâ külli şey'in Kadir! La ilahe**

²⁰²- Bakara Sûresi, 125.

²⁰³- Bakara Sûresi, 158.

²⁰⁴- Günümüzde, araya yapılmış olan duvarlardan dolayı Safa tepesinden Kabe'yi görmek mümkün değildir.

illallahu Vahdeh, enceze va'deh ve nasara abdeh ve hezeme'l-ahzâbe Vahdeh!" (= Yalnız Allah'tan başka, hiçbir ilah yoktur, O'nun hiçbir ortağı yoktur! Mülk O'nundur, hamd da O'nun! O diriltir ve öldürür. O'nun gücü her şeye yeter. Yalnız Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O, (Peygamberine) verdiği sözü tam olarak yerine getirmiştir, kuluna yardım etmiş ve (Hendek savaşında veya her yerde düşman) gruplarını tek başına yenmiştir!) (Hz. Peygamber), müteakiben bunlar arasında dua etti ve bu (sözlerinin) aynısını üç defa söyledi.

Ardından Merve'ye doğru indi. Ayakları, (Safa ile Merve arasındaki) vadinin içine vardığı zaman, -Abdullah b. Abdurrahman ed-Dârimî dedi ki, "yani yürüyüşünü hızlandırdı"-, (vadiden) yukarı çıktığımızda (âdeti üzere) yürüdü ve Merve'ye geldiğimizde Merve'nin üzerinde, Safa'nın üzerinde yaptığı gibi yaptı (yani Kâbe'yi görece kadar yukarısına çıktı, zikir ve dua etti). Nihayet Merve'de sa'yın sonuna gelince şöyle buyurmuştu: "-Şüphe yok ki, ben, yapmış olduğum bu (hac) işime yeniden başlasaydım, kurbanlık (hedy) getirmez ve onu umre yapardım. Artık sizden kimin beraberinde kurbanlık yoksa, o (hac niyetini bozup) ihramdan çıksın ve onu (yani haccını) umreye çevirsin!" O zaman Surâka b. Mâlik b. Cuşum kalktı ve "ya Rasûlullah, (haccı umreye çevirebilmek ve hac aylarında umre yapabilmek) bu yıla mı hastır, yoksa ebediyyen mi (böyle yapılabilecektir?)" diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (bir elinin) parmaklarını diğerlerine kenetleyip şöyle buyurdu: "-Umre hac (aylarına) böyle girmiştir -(Bunu) iki kere (buyurdu)-. Hayır, bilakis (bu hüküm) sonsuza dek (geçerlidir!) Hayır, bilakis (bu hüküm) sonsuza dek (geçerlidir!)"

(O sırada) Ali, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) için (satın almış olduğu) develerle Yemen'den geldi ve (hanımı) Fatma'yı, ihramdan çıkıp boyalı giysiler giymiş ve sürme çekmiş olan kimseler arasında buldu. Ali, O'na bu (durumunu) yadırgadı da O; "*gerçekten (bunu) bana babam emretti!*" dedi. Ali, sonraları (Halife iken Kûfe'de, bu olay hakkında) şöyle derdi: "-(O zaman) ben kendisini, yaptığı şeylerden dolayı Fatıma aleyhine kışkırtmak, (yani Fatıma'nın, ayıplanmasını gerektirecek işlerini anlatmak) ve O'nun anlatıp da benim

O'na yadırgamış olduğum şeyler hususunda Rasûlullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) fetva sormak üzere Rasûlullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gittim. (Ben, Fatıma'nın söylediklerini nakledince Hz. Peygamber) de şöyle buyurdu: "-Doğru söylemiş. Sen, hac için ihrama girdiğin zaman ne yaptın?" Ben; "Allah'ım! Muhakkak ki ben Rasûlünün ihrama girdiği (niyetle) ihrama giriyorum!" dediğimi (naklettim). O da; "Öyle ise benim beraberimde kurbanlık var. Bu sebeple sen ihramdan çıkma!" buyurdu."

(Bu Hadisi anlatan) Câbir, sözüne şöyle devam etti: Neyse, Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklarla Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) getirdiklerinin toplamı yüz deve oldu. (Hz. Ali, Yemen'den 37 deve getirmişti). Neticede, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ile beraberinde kurbanlık bulunan kimselerden başka insanların hepsi (umre yaparak) ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar.

Sonra Terviye günü²⁰⁵ gelince, (Hz. Peygamber insanları) Mina'ya yöneltti. Biz de hac için yüksek sesle telbiye getirip ihrama girdik. Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bineğine bindi (ve yola koyulduk). Mina'da öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldırdı. (Sabah namazından) sonra biraz bekledi. Nihayet güneş doğunca, kendisi için Nemire mevkiinde²⁰⁶ kıl bir çadır kurulmasını emretti. Ardından Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), bineğine bindi ve (Mina'dan Arafat'a doğru) yola koyuldu. Kureyşliler O'nun, Kureyşlilerin cahiliye döneminde Müzdelife'de yaptıkları gibi, Meş'ar-ı Haram'ın²⁰⁷ yanında duracağından, ("Vakfe" yapacağından) hiç şüphe etmiyorlardı. Ama Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Arafat'ın (yakınına) gelinceye kadar yoluna devam etti ve çadırını Nemire'de kurulmuş buldu. Oraya konakladı. Nihayet O, yani güneş (batıya) meyledip (öğlenin vakti girince), Kasvâ (denilen devesinin) palanının vurulmasını emretti. (Devesinin palanı vurulup haz-

²⁰⁵- Terviye günü, Zilhicce ayının 8. günüdür. Bizde bu güne, kurban bayramının "şerefe günü" de denir.

²⁰⁶- Nemire, Arafat yakınında, "harem" bölgesi dışında kalan bir yerdir.

²⁰⁷- Meş'ar-ı Haram, Müzdelife'nin tamamına verilen bir isim veya Müzdelife'deki Kuzah tepesidir.

zırlanınca ona bindi ve Urene isimli) vadinin²⁰⁸ ortasına geldi. (Orada) halka bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu:

*"Şüphesiz ki, kanlarınız ve mallarınız; bu (Zilhicce) ayınızda, bu (Mekke) şehrinizde bu (arefe) gününüze hürmet edilişi, (bundan do-
layı da bu günde birbirinizin kanına ve malına sataşmayışınız) gibi,
birbirinize haramdır. Şunu iyi bilin ki, cahiliye işlerinden her şey
ayaklarımın altındadır, (onların geçerliliği kaldırılmıştır). Cahiliye
döneminin kan dâvâları da kaldırılmıştır. Kaldırılan ilk kan davası
ise, bizim kan davamız, yani (amcamın oğlu) Rebîa ibnu'l-Hâris'in
kan davasıdır. (Rabia'nın oğlu, Benû Sa'd kabilesinde süt çocuğu ola-
rak bulunuyordu da Hüzeyliler onu öldürmüşlerdi.) Cahiliye dö-
neminin faizi de kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk faiz ise Abbâs b. Ab-
dulmuttalib'in (alacağı olan) faizdir. Artık onun tamamı
kaldırılmıştır. Ayrıca kadınlar hakkında da Allah'tan korkup (onlara
iyi muamelede bulunun). Çünkü siz onları ancak Allah'ın (verdiği)
güvence ile aldınız, namuslarını da Allah'ın sözü ile helâl edindiniz.
Muhakkak ki sizin onlar üzerinde, evlerinize hoşlanmadığınız hiç
kimseyi ayak bastırmamaları hakkınız vardır. Şayet onlar bunu ya-
parlarsa, onları, incitmeksizin (hafifçe) dövün. Onların da sizin üye-
rinizde, meşrû örfe uygun olarak yiyeceklerini ve giyeceklerini (sağ-
lamanız) hakları vardır. Size (Kıyamet gününde) benden
sorulacaktır. O zaman siz ne diyeceksiniz?"*

(Sahâbe-i kiram) şöyle cevap verdiler: "-Tanıklık edeceğiz ki, sen
(Allah'ın sana, bize ulaştırmak üzere indirdiği şeyleri) ulaştırdın,
(onun elçiliği emanetini) yerine getirdin ve (insanlara) doğru yolu
gösterdin!" Bunun üzerine (Hz. Peygamber) şehadet parmağı ile işa-
ret edip onu insanlara çevirerek göğe kaldırdı (ve şöyle buyurdu):

"Allah'ım şahid ol! Allah'ım şahid ol! Allah'ım şahid ol!"

Sonra Bilâl tek ezan okudu, bir kamet getirdi, (Hz. Peygamber) de
öğleyi kıldırdı. Sonra (Bilâl tekrar) kamet getirdi, (Hz. Peygamber)

²⁰⁸- Urene vadisi, Arafat civarında bulunmaktadır. Alimlerin cumhurlarına göre burası Ara-
fat'a dahil değil, İmam Malik'e göre Arafat'a dahildir.

de ikindiye kıldırıldı. O, bu ikisinin arasında (başka) bir namaz kıldırılmamıştı. (Hz. Peygamber) sonra bineğine binip (Arafat'a gitti ve orada) vakfeye durdu. (Vakfesinde) devesi Kasvâ'nın karnını (Rahmet Tepesi'nin eteğindeki) kayacıklara doğru -(Râvi) İsmail "ağaççıklara doğru" demiştir- çevirdi, yayaların yolunu ise önünden geçirdi. Sonra kıbleye döndü ve güneş batıp sarılığı yok oluncaya kadar, yani güneş yuvarlağı batıncaya kadar vakfe yaptı. Sonra Usâme'yi terkisine bindirdi. Ardından (devesi) Kasvâ'nın yularını, başı, palanın başının iç yüzüne değecek kadar, kendisine çekerek ve sağ eliyle (hızlı gidenlere), "Sâkin olun! Sakin olun!" işareti yaparak yola çıktı. (Hz. Peygamber) her tepeye geldiğinde, (devesinin yularını, oraya rahatça çıkması için) biraz sarkıtıyordu. Nihayet Müzdelife'ye geldi ve orada akşam ile yatsıyı tek ezan ve iki kametle kıldırıldı. Sonra yan üstü yattı. Fecr doğduğunda sabah namazını tek ezan ve tek kametle kıldırıldı.

Ardından Kasvâ'ya bindi ve (gidip) Meş'ar-ı Haram tepesinin üzerinde durdu. (Orada) Kıbleye yönelip, ortalık iyice aydınlanıncaya kadar Allah'a dua etti, tekbir, tehlil ve Tevhid getirdi, (yani "-*Allahu Ekber; Lâ ilâhe illallah; Lâ ilâhe illallahu vahdehu lâ şerike leh, lehu'l-mülkü ve lehu'l-hamd, yuhi ve yumit ve huve alâ külli şey'in kadir*" dedi). Sonra güneş doğmadan önce, terkisine el-Fadl b. Abbas'ı alarak yola çıktı. (El-Fadl), güzel saçlı, beyaz tenli, güzel çehreli bir kimse idi. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yola çıkınca, çabuk çabuk giden kadınlara rastladı. El-Fadl da onlara bakmaya başladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) elini alıp el-Fadl'ın yüzüne koydu. O zaman el-Fadl başını diğer tarafa çevirdi. Bu sefer Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) elini diğer tarafa koydu. Nihayet (Hz. Peygamber) Muhassir vadisine gelince (devesini) biraz hareketlendirdi. Sonra, seni Büyük Cemre'ye (yani Akabe Cemresi'ne) çıkaran orta yola girdi.

Yanında ağaç bulunan Cemre'ye (yani Akabe Cemresi'ne) geldiğinde, küçük fiske taşları gibi olan (taşlardan), her bir taşta tekbir getirerek yedi taş attı. Ayrıca (Hz. Peygamber bu taşları) vadinin alt tarafından atmıştı. O, sonra kurban kesme yerine gitti ve eliyle 63

deve kesti. Sonra (bıçağı) Ali'ye verdi. O da, geri kalan (37) deveyi kesti. (Böylece) onu kendi kurbanlıklarına ortak etti. Sonra her kurbandan bir parça (alınmasını) ve bunların bir tencereye konulup pişirilmesini emretti. (Emri hemen yerine getirildi. Hz. Peygamber ile Hz. Ali) de etlerinden yediler, et suyundan içtiler. (Hz. Peygamber) sonra bineğine binip süratle Kâbe'ye doğru gitti.

Kâbe'ye varıp (ifâda tavâfını yaptı). Ardından öğle namazını Mekke'de kılip, (hacılara) zemzem (kuyusundan) su çıkarırlarken Abdulmuttaliboğularının yanına geldi ve şöyle buyurdu: *"-(Su) çekin, Abdulmuttaliboğulları! Şayet insanlar (ben zemzem suyu çekip hacılara dağıttığımda bunu hac ibadetlerinden zannedip hacılara zemzem) suyu dağıtma görevinizi elinizden zorla almayacak olsalardı, ben de sizinle beraber (su) çekerdim!"* Onlar da O'na bir kova (zemzem) verdiler. O da (ondan) içti.²⁰⁹

١٨٥٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَضْبَهَانِيُّ، أَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ بِهِذَا^(١).

1858. Bize Muhammed b. Saîd el-Isbehâni haber verip (dedi ki), bize Hâtim b. İsmâîl, Ca'fer'den, (O) babasından, (O da) Câbir'den (naklen), bunu (yani bir önceki Hadisi) haber verdi.

«٣٥»

باب فِي الْمَحْرَمِ إِذَا مَاتَ مَا يَصْنَعُ بِهِ

35. BÂB

İHRAMLI KİMSE ÖLDÜĞÜNDE ONA NE YAPILACAĞI

209- Müslim, Hac, 147(2/886); Ebu Davud, Menasik, 57(2/182); Nesai, Hac, 46(5/111); İbn Mace, Menasik, 84(2/1022); Müsned, 3/320. Bkz. 1812. hadis.

١٨٥٩ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادٌ - هُوَ ابْنُ زَيْدٍ -، عَنْ
أَيُّوبَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَيْنَا رَجُلٌ وَقَفَ مَعَ النَّبِيِّ -
ﷺ - بَعْرَفَةَ، فَوَقَعَ عَلَى رَاحِلَتِهِ، أَوْ قَالَ: فَأَقْعَصَتْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -:
اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ، وَلَا تُحْنَطُوهُ، وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ، فَإِنَّ
اللَّهَ - تَعَالَى - يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبَّيًّا^(٢١٠).

1859. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Hammâd -ki O, İbn Zeyd'dir-, Eyyûb'dan, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir ara bir adam Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber Arafat'ta Vakfe yapıyordu. Derken ansızın devesinden düştü (de, devesi onun boynunu kırdı) -veya (Hadisin râvisi); "(Devesi) onu hemen olduğu yerde öldürdü" demıştır-. Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Onu su ve sidr ağacı (yaprağıyla) yıkayın, iki bezle kefenleyin, (ancak) ona ne güzel kokular sürün, ne de onun başını örtün. Çünkü yüce Allah onu Kıyamet Günü, telbiye getirirken diriltecektir!"²¹⁰

«٣٦»

باب الذكر في الطواف والسعي بين الصفا والمروة

36. BÂB

TAVAFTA VE SAFA İLE MERVE ARASINDAKİ SA'YDA (ALLAH'I) ANMAK

210- Buhari, Sayd, 20(2/217); Müslim, Hac, 93-103(2/865-867); Ebu Davud, Cenaiz, 80(3/219); Nesai, Hac, 47(5/112); Tirmizi, Hac, 105(3/286); İbn Mace, Menasik, 89(2/1030); Müsned, 1/215, 220, 286.

١٨٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوْفُ بِالْبَيْتِ، وَرَمَى الْجِمَارِ، وَالسَّعْيُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ^(٣). قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: كَانَ يَرْفَعُهُ.

1860. Bize Ebû Asım, Ubeydullah b. Ebi Ziyâd'dan, (O) el-Kasım'dan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Kâbe'yi tavaf etme, (şeytanlara) çakıl taşları atma ve Safa ile Merve arasında sa'yetme (vecibeleri) ancak Allah'ın anılmasını devam ettirmek için konulmuştur!"

Ebû Asım demiştir ki, "(Ubeydullah) bu (Hadisi bazan Hz. Peygamber'e) nisbet ederdi."

١٨٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - نَحْوَهُ^(٣).

1861. Bize Ebû Nuaym ve Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Ubedullah b. Ebi Ziyâd'dan, (O) el-Kasım'dan, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (naklen); bunun (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdiler.²¹¹

«٣٧»

باب فِي فَسْخِ الْحَجِّ

37. BÂB

HACCI BOZMAK (FESİH) HAKKINDA

211- Ebu Davud, Menasik, 51(2/179); Tirmizi, Hac, 64(3/246); Müsned, 6/139.

١٨٦٢ - أَخْبَرَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ الْحَارِثِ بْنِ بِلَالٍ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَسَخُّ الْحَجِّ النَّاْ خَاصَّةٌ أَمْ لِمَنْ بَعْدَنَا؟ قَالَ: بَلْ لَنَا خَاصَّةٌ^(١).

1862. Bize Nuaym b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Muhammed, Rebia b. Ebi Abdirrahman'dan, (O) el-Hâris b. Bilâl İbni'l-Hâris'ten, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ya Rasûlullah", demiştim, "hacçı bozup (umre yapmak) sadece bizim için mi (meşru kılınmıştır), yoksa bizden sonrakiler için de (meşru mudur?)" Şöyle buyurmuştu: "Hayır, sadece bizim için (meşru kılınmıştır)".²¹²

AÇAKLAMA

Bu Hadis, hac niyetiyle ihrama girdikten sonra, hac niyetini bozup umre yapmanın ve ardından ihramdan çıkmanın, sadece Veda Haccı'nda Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber bulunanlara meşru kılındığını göstermektedir. Vedâ Haccı'nda bunun meşru kılınmasının hikmeti şöyle izah edilir: Cahiliye döneminde hac aylarında umre yapmanın yasak olduğuna inanılıyordu. Bu yanlış inancı yok etmek için veda haccında, hac yapmaya niyet edip de yanlarında kurbanlık getirmeyenlerin hac niyetlerini bozup umre yapmaları ve ardından ihramdan çıkmaları emredilmişti. Böylece hac aylarında umre yapmanın caiz olduğu fiilen gösterilmiş oldu. Hac aylarında umre yapmanın caizliği konusunda ihtilâf yoksa da, hac için yapılan niyetin bozulup umre yapılmasının caiz olup olmadığı konusunda ihtilâf vardır. Hanefiler ile İmam Malik (Rahmetullahi Aleyh) ve İmam Şâfiî (Rahmetullahi Aleyh), yukarıdaki Hadisle ilgili diğer naslara dayanarak bunun sadece Veda Haccı'ndakilere

212- Ebu Davud, Menasik, 25(2/161); Nesai, Hac, 77(5/140); İbn Mace, Menasik, 42(2/994); Müsned, 3/469.

meşru kılındığını, ondan sonrakiler için bunun caiz olmadığını söylemiştir. İmam Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise, haccın "fesh"i herkes için caizdir. O ve O'nun görüşünde olanlar, yukarıdaki Hadisin zayıf olduğunu, dolayısıyla delil olamayacağını söylemişlerdir.

«۳۸»

باب من اعتمر في أشهر الحج

38. BÂB

HAC AYLARINDA UMRE YAPAN KİMSELER

۱۸۶۳ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ،
عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: هَذِهِ عُمْرَةٌ اسْتَمْتَعْنَا بِهَا، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ
مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَحِلِّ الْحِلَّ كُلَّهُ؛ فَقَدْ دَخَلَتِ الْعُمْرَةُ فِي الْحَجِّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ^(۱).

1863. Bize Sehl b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, el-Hakem'den, (O) Mücahid'den, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Bu, kendisinden faydalandığımız bir umredir. Binaenaleyh, kimin beraberinde kurbanlık yoksa, o ihramdan tamamen çıksın. Artık umre, Kıyamet Gününe kadar hac (aylarına) girmiştir."²¹³

۱۸۶۴ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ

213- Müslim, Hac, 203(2/911); Ebu Davud, Menasik, 23(2/156); Nesai, Hac, 77(5/142); Tirmizi, Hac, 89(3/271); Müsned, 1/236, 341. "Hac ayları", Şevval ve Zilkade ayları ile Zilhicce ayının ilk on günüdür.

الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ سَارُوا مَعَ النَّبِيِّ - ﷺ - حَتَّى بَلَغُوا عُسْفَانَ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي مُدَلِجٍ، يُقَالُ لَهُ: مَالِكُ بْنُ سُرَاقَةَ، أَوْ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ: اقْضِ لَنَا قِضَاءَ قَوْمٍ وَلِدُوا الْيَوْمَ، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَدْخَلَ عَلَيْكُمْ فِي حَجِّكُمْ هَذَا عُمْرَةً فَإِذَا أَنْتُمْ قَدِمْتُمْ فَمَنْ تَطَوَّفَ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّافَا وَالْمَرَوَةِ فَقَدْ حَلَّ، إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ⁽²¹⁴⁾.

1864. Bize Ca'fer b. Avn haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Ömer b. Abdilaziz, Rebi' b. Sebre'den (naklen) rivayet etti ki, babası kendisine anlatmış ki, onlar (yani Sahabiler) Hz. Peygamber ile birlikte yol almışlar, nihayet Uşfân'a²¹⁴ varmışlar. O zaman, Mudlicoğullarından Mâlik b. Suraka veya Suraka b. Malik isimli bir adam O'na; "Bize (haccın hükümlerini) bugün doğmuş (yani o konuda hiçbir şey bilmeyen) bir topluluğa açıklanacak şekilde (net ve tam olarak) açıklayın" demiş. (Hz. Peygamber de) şöyle buyurmuş: "Muhakkak ki Allah sizin için bu haccınıza umre sokmuştur. Binaenaleyh (Mekke'ye) geldiğinizde, yanlarında kurbanlık olanlar hariç, kim Kâbe'yi tavaf eder, Safa ile Merve arasında sa'y yaparsa, ihramdan çıkmış olur."²¹⁵

«٣٩»

بَابُ كَيْفَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ؟

39. BÂB

HZ. PEYGAMBER KAÇ UMRE YAPTI?

١٨٦٥ - أَخْبَرَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَمْرِو

214- Uşfan, Mekke ile Medine arasında, Mekke'ye 120 km. kadar uzaklıkta bir yerdir.

215- Ebu Davud, Menasik, 24(2/159); Müsned, 3/404-405.

ابْنِ دِينَارٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - اعْتَمَرَ أَرْبَعَ عُمَرٍ: عُمَرَةَ الْحُدَيْبِيَّةِ، وَعُمَرَةَ الْقَضَاءِ، أَوْ قَالَ: الْقَصَاصِ - شَكَ شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ مِنْ قَابِلٍ -، وَالثَّالِثَةَ مِنَ الْجَعْرَانَةِ، وَالرَّابِعَةَ الَّتِي مَعَ حَجَّتِهِ^(*).

1865. Bize Şihâb b. Abbâd haber verip (dedi ki), bize Davud b. Abdirrahman, Amr. b. Dinâr'dan, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dört umre yapmıştı: (Hicri 6. yılın Zilkade ayında teşebbüs ettiği, ancak yapamadığı) Hudeybiye Umresi; ertesi yıl (Zilkade ayında yaptığı) Kaza Umresi -veya (ravi), "Kıyas (Umresi)" demiştir. (Bu kelimelerin hangisinin söylendiğinde) Şihâb b. Abbâd şüpheye düşmüştür-; üçüncüsü (Hicri 8. yılın Zilkade ayında) Cirâne (veya Ci'irrâne mevkiinden gidip yaptığı umre); dördüncüsü ise (Hicri 10. yılda, Veda) Haccıyla beraber (yaptığı umre).²¹⁶

«٤٠»

باب فضل العمرة في رمضان

40. BÂB

RAMAZAN AYINDA YAPILAN UMRENİN FAZİLETİ

١٨٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ لِمَرْأَةٍ: اعْتِمِرِي فِي رَمَضَانَ، فَإِنَّ عُمَرَةَ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حُجَّةً^(*).

216- Ebu Davud, Menasik, 80(2/206); Tirmizi, Hac, 7(3/180); İbn Mace, Menasik, 50(2/999); Müsned, 1/246,321.

1866. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Atâ'dan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bir kadına şöyle buyurdu: "Ramazan'da umre yap. Çünkü Ramazanda yapılan bir umre, bir hacca denktir."²¹⁷

١٨٦٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عِيسَى بْنِ مَعْقِلٍ بْنِ أَبِي مَعْقِلٍ الْأَسَدِيِّ أَسَدِ خُرَيْمَةَ، حَدَّثَنِي يُوسُفُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ جَدِّهِ أُمِّ مَعْقِلٍ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً^(*).

1867. Bize Ahmed b. Halid haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, Huzeyme Kabilesinin Esed boyundan olan İsa b. Ma'kıl b. Ebi Ma'kıl el-Esedî'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Yusuf b. Abdillâh b. Selam, ninesi Ümmü Ma'kıl'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Ramazanda yapılan bir umre, bir hacca denktir."²¹⁸

«٤١»

باب الميقات في العمرة

41. BÂB

UMREDE İHRAMA GİRME YER VE ZAMANLARI:

"MİKÂTLAR"

217- Buhari, Umre, 4(2/200); Müslim, Hac, 221-222(2/917); Ebu Davud, Menasik, 80(2/205); Nesai, Sıyam, 6(4/105); ibn Mace, Menasik, 45(2/996); Müsned, 1/308; Müstedrek, 1/484.

218- Ebu Davud, Menasik, 80(2/204-205); Tirmizi, Hac, 95(3/276); Müsned, 4/210, 6/375, 405, 406.

١٨٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْبَزَّازُ، ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي مُزَاهِمُ بْنُ أَبِي مُزَاهِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُحَرَّرِشِ الْكُفَيْيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - خَرَجَ مِنَ الْجِعْرَانَةِ حَتَّى أَنْشَأَ مُعْتَمِرًا فَدَخَلَ مَكَّةَ لَيْلًا، فَقَضَى عُمْرَتَهُ، ثُمَّ خَرَجَ مِنْ تَحْتِ لَيْلَتِهِ فَأَصْبَحَ بِالْجِعْرَانَةِ كَبَائِتٍ^(١).

1868. Bize Muhammed b. Yezid el-Bezzar haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Zekeriyya rivayet edip (dedi ki), bize İbn Cureyc rivayet edip (dedi ki), bana Muzahim b. Ebi Muzahım, Abdulaziz b. Abdillâh'tan, (O da) Muharriş el-Kabi'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Hicri 8. yılın Zilkade ayında) Cirâne'den²¹⁹ çıktı. Nihayet umre yapmak niyetiyle ihrama girdi ve Mekke'ye geceleyin girip umresini yaptı. Sonra gecesinin sonunda (Mekke'den çıkıp Cirâne'ye geldi) ve Cirâne'de gecelemiş olarak sabahladı.²²⁰

١٨٦٩ - حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، يَقُولُ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، يَقُولُ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ أُرْدِفَ عَائِشَةَ فَأَعْمِرَهَا مِنَ التَّنْعِيمِ^(١). قَالَ سُفْيَانُ: كَانَ شُعْبَةُ يُعْجِبُهُ مِثْلُ هَذَا الْإِسْنَادِ.

1869. Bize Sadaka İbnu'l Fadl rivayet edip (dedi ki), bize Uyeyne, Amr b. Evs'ten rivayet etti ki, O şöyle diyormuş: Bana Abdurrahman b. Ebi Bekr, şöyle diyerek haber verdi:

219- Cirane, Mekke'nin güneydoğusunda, Mekke'ye 16 km. kadar uzaklıkta ve "Harem"in dışında bir yerdir.

220- Ebu Davud, Menasik, 81(2/206); Nesai, Hac, 104(5/157); Tirmizi, Hac, 92(273-274); Müsned, 3/426, 427.

Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bana, Hz. Aişe'yi bineğimin ter-kisine alıp da O'na, Ten'im'den²²¹ (ihrama girdirerek) umre yap-tırmamı emretmişti.²²²

Süfyan demiştir ki, bu (Hadisin) senedi gibi (senedler) Şu'be'nin hoşuna giderdi.

١٨٧٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا دَاوُدُ الْعَطَّارُ، عَنْ ابْنِ خُثَيْمٍ،
عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ،
عَنْ أَبِيهَا، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ: أَرَدْتَ اخْتِكَ -
يَعْنِي عَائِشَةَ - وَأَعْمَرَهَا مِنَ التَّعْصِيمِ، فَإِذَا هَبَطْتَ مِنَ الْأَكْمَةِ مُرَهَا فَلْتَحْرِمِ، فَإِنَّهَا
عُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ^(٣).

1870. Bize Ahmed b. Yunus rivayet edip (dedi ki), bize Davud el-Attar, İbn Huseym'den, (O) Yusuf b. Mahek'ten, (O) Hafsa bint Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Siddik'ten, (O da) ba-basından (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Abdurrahman b. Ebi Bekr'e şöyle buyurmuştu: "Kız-kardeşini (yani Aişe'yi) bineğinin ter-kisine al ve O'na Ten'im'den umre yaptır. O, taşlık tepeden inince O'na emret de ihrama girsin. Çünkü (buradan yapılan umre) kabule şayan bir umredir."²²³

AÇIKLAMA

"Umre", Kabe'yi tavaf etmek, Safa ile Merve arasında sa'y yapmak

221- Ten'im, Mekke'nin kuzeyinde, Mekke'ye 6 km. kadar uzaklıkta ve " harem" in dışında bir yerdir.

222- Buhari, Umre, 6(2/200); Müslim, Hac, 135(2/880); Tirmizi, Hac, 91(3/273); İbn Mace, Menasik, 48(2/997); Müsned, 1/197.

223- Ebu Davud, Menasik, 81(2/206); Müsned, 1/198.

ve saçları kısaltmak, yahut tıraş etmekten ibaret bir ibadettir. Umre Hanefilere ve Malikilere göre Sünnet-i Müekkeke, Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed b. Hanbel'in (*Rahmetullahi Aleyh*) meşhur görüşlerine göre farzdır. Umre yapmanın muayyen bir zamanı yoktur. Ancak umre için ihrama girmenin belli yerleri vardır. Bu yerler hac ihramı için tesbit edilen ve "mikât" denilen yerlerdir. Bu yerlerin dahilinde bulunan kimselerin ihrama giriş yeri ise "harem" bölgesinin dışıdır. "Harem" bölgesinin dahilinde bulunan kimse de, umre için ihrama girmek istediğinde "harem"in dışına çıkıp ihram yapar.

«٤٢»

باب في تقبيل الحجر

42. BÂB

HACER-İ (ESVED'İ) ÖPMEK HAKKINDA

١٨٧١ - أَخْبَرَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ
ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ قَالَ: إِنِّي لَأَقِيلُكَ وَإِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ، وَلَكِنِّي رَأَيْتُ
رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يُقَبِّلُكَ^(١).

1871. Bize Musedded haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyub'dan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Ömer (Hacer-i Esved'i öptüğünde) şöyle demişti: "Muhakkak ki ben seni öpüyorum. Ve yine muhakkak ki ben senin bir taş olduğunu da biliyorum. Fakat ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) seni öperken görmüştüm."²²⁴

224- Buhari, Hac, 50(2/159-160), 60(2/162); Müslim, Hac, 249(2/925); Ebu Davud, Menasik, 47(2/175); Nesai, Hac, 146(5/180); Tirmizi, Hac, 37(3/214); İbn Mace, Menasik, 27(2/981); Mu-vatta, Hac, 115(1/367); Müsned, 1/16-17, 26,3 4; Tayâlisi, s. 8, 11.

١٨٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ، قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبَّادٍ بْنِ جَعْفَرٍ يَسْتَلِمُ الْحَجَرَ، ثُمَّ يَقْبَلُهُ، وَيَسْجُدُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ لَهُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: رَأَيْتُ خَالَكَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ يَفْعَلُهُ، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ فَعَلَهُ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرْتُمْ، وَلَكِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَفْعَلُ هَذَا^(١).

1872. Bize Ebu Asım, Ca'fer b. Abdillâh b. Osman'dan, O'nun şöyle dediğini haber verdi: Ben Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer'i, Hacer-i Esved'i istilâm eder (selâmlar), sonra öpüp başını üzerine koyarken gördüm de, O'na; "nedir bu (yaptığın?)" dedim. O da şöyle karşılık verdi: "Dayın Abdullâh b. Abbas'ı, bunu yaparken görmüştüm." O sonra şöyle demişti: "Ömer'in bunu yaptığını görmüştüm. O sonra şöyle demişti: -Şüphesiz ben biliyorum ki, sen bir taşsın. Fakat ben Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bunu yaparken görmüştüm!"²²⁵

«٤٣»

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الْكَعْبَةِ

43. BÂB

KABE'NİN İÇİNDE NAMAZ KILMAK

١٨٧٣ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مَكَّةَ وَرَدِيْفُهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، فَأَنَاحَ فِي أَصْلِ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَسَّعَى النَّاسُ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ -

225- Tayâlisî, s. 7; Müstedrek, 1/455; Mecmau'z-Zevaid, 3/241 (Bezzar ve Ebu Ya'la'dan).

ﷺ - وَبِلَالٍ وَأُسَامَةَ، فَقُلْتُ لِبِلَالٍ مِنْ وَرَاءِ الْبَابِ: أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -؟ فَقَالَ: بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ⁽¹⁾.

1873. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Eyyub'dan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) (Mekke'nin fethinde) Mekke'ye, terkisinde Usâme b. Zeyd olduğu halde girmiş ve devesini Kabe'nin dibine çöktürmüştü... Sonra ibn Ömer sözüne şöyle devam etti: İnsanlar da (O'na doğru) yönelmişlerdi. Derken Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ile Bilal ve Usâme (Kabe'nin içine) girmişler (ve Kabe'nin kapısı kapatılmıştı. Onlar içerde bir müddet kalmışlar, sonra kapı açılmış, ben de hemen içeriye girmiştim). O zaman kapının arkasından Bilal'e; "Rasûlullah nerede namaz kıldı?" demiştim de O; "iki direğin arasında!" cevabını vermişti.

١٨٧٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، ثنا لَيْثٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْبَيْتَ هُوَ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَذَكَرَ نَحْوَهُ⁽¹⁾.

1874. Bize Ahmed b. Abdillâh b. Yunus haber verip (dedi ki), bize Leys, İbn Şihâb'dan, (O) Salim'den, (O da) Abdullâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) ile Usâme b. Zeyd, Bilal ve Osman b. Talha el-Hacebi Kâbe'nin içine girmişlerdi..." (Ravi) daha sonra onun, (yani bir önceki hadisin) benzerini zikretti.²²⁶

226- Buhari, Salat, 81(1/120), Hac, 51(2/160); Müslim, Hac, 388-394(2/966-967); Ebu Davud, Menasik, 93 (2/213); Nesai, Hac, 125(5/171); Muvatta, Hac, 193(1/398); Müsned, 2/3, 33, 55, 113, 138.

«٤٤»

باب الحجر من البيت

44. BÂB

HİCR, KABE'DENDİR

١٨٧٥ - حَدَّثَنِي فَرْوَةُ بْنُ أَبِي الْمَغْرَاءِ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَوْلَا حَدَاثَةُ عَهْدِ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَنَقَضْتُ الْكَعْبَةَ، ثُمَّ لَبَيْتُهَا عَلَى أَسْرِ إِبْرَاهِيمَ، فَإِنَّ قُرَيْشًا حِينَ بَنَتْ اسْتَقْصَرَتْ، ثُمَّ جَعَلْتُ لَهَا خَلْفًا^(١).

1875. Bana Ferve b. Ebi'l-Mağra' rivayet edip (dedi ki), bize Ali b. Mushir, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz. Aişeden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) bana şöyle buyurmuştu: "Senin kavminin zamanı küfür (dönemine) yakın olmasaydı, Kâbe'yi yıkar, sonra onu İbrahim'in temeli üzerine bina ederdim. Çünkü Kureyş (onu, yıkıldığında yeniden) bina ettiklerinde (maddi imkânsızlıkları sebebiyle) tamamen asli temelleri üzerine bina etmekten) aciz kalmışlardı. Ayrıca ben ona, (ön kapısının karşısında) bir arka kapı yapardım."²²⁷

١٨٧٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا أَبُو الْأَحْوِصِ، عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - عَنِ الْجَدْرِ أَمِنْ الْبَيْتِ هُوَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ؟ فَقَالَ: إِنَّ قَوْمَكَ

227- Buhari, Hac, 42(2/156); Müslim, Hac, 398(2/968); Nesai, Hac, 124(5/170); Müsned, 6/57, 239.

فَصَرَّتْ بِهِمُ النَّفَقَةُ، قُلْتُ: فَمَا شَأْنُ بَيْتِهِ مُرْتَفِعٌ؟ قَالَ: فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكَ،
لِيَدْخُلُوا مَنْ شَاؤُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاؤُوا، وَلَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثُوا عَهْدَ بِيَاهِلِيَّةٍ
فَأَخَافُ أَنْ تُنْكَرَ قُلُوبُهُمْ، لَعَمَدْتُ إِلَى الْحِجْرِ فَجَعَلْتُهُ فِي الْبَيْتِ وَالزَّقْتُ بَابَهُ
بِالْأَرْضِ^(*).

1876. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Ebu'l-Ahvas, el-Eş'as b. Suleym'den, (O) el-Esved'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "bu duvar (yani Hicr-i İsmail'in duvarı) Kâbe'den midir?" diye sordum. "Evet" buyurdu. "Öyleyse", dedim, "onlar ne diye onu Kâbe'ye katmamışlar?" Şöyle buyurdu: "Doğrusu (bunu yapmaktan, helâl) para ve malzeme (eksikliği) alıkoymuştu!" "Peki, kapısı neden yüksek?" dedim. Buyurdu ki, "Kabilen bunu, dilediklerini içeri sokmaları, dilediklerine engel olmaları için yapmışlardı. Kabilenin zamanı, cahiliye dönemine yakın olmasaydı, bu sebeple de ben, kalplerinin (bunu) yadırgayacağından endişe etmeseydim, ciddi olarak Hicr-i (İsmail'e) yönelir ve onu Kâbe'ye katar, (Kâbe'nin) kapısını da yer seviyesine indirirdim."²²⁸

ACIKLAMA

Kâbe, Hz. İbrahim (Aleyhisselam) tarafından yapıldıktan sonra, tarih içinde bir kaç defa yıkılıp yapılmış, bazı tamirler görmüştür. Kâbe'nin ilk yapılışından sonraki beşinci yıkılıp yapılışı, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bi'setinden beş sene öncesine, (hicretten 18 yıl önceye) rastlar. Bu tarihte Kureyş'liler, sel suları ile yıkılmış olan Kâbe'yi sadece meşrû yollarla kazanılmış şeylerle bina etmeyi kararlaştırmış ve bu karara uygun olarak, Kâbe'nin üç tarafını, asli temelleri üzerine yükseltmişler, ancak Kâbe'nin kuzey ta-

rafını, helâl malzeme yetmediğinden, asli temelin biraz içerisinden yapmak zorunda kalmışlardı. Kâbe'nin bu tarafında yarım daire şeklinde bir duvarla çevrilmiş bir boşluk vardır. "**Hıcr-i İsmail**" denilen bu yerin 3 m. (6 zirâ) kadar kısmının Kâbe'nin asli temellerinin içinde kaldığında ihtilâf yoksa da, geri kalan kısmının asli temeller içinde olup olmadığına ihtilâf edilmiştir. Hıcr'in bu kısmı Kâbe'nin asli temelleri içinde kaldığından, Kâbe tavaf edilirken Hıcr'in dışından dolaşılır. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Hıcr'i Kâbe'ye katma, Kâbe'nin kapısını yer seviyesine indirme ve Kâbe'ye arkadan ikinci bir kapı yapma şeklindeki arzusunu Abdullah İbnu'z Zübeyr (*Radıyallahu Anh*) H. 64-65 tarihinde gerçekleştirmişti. Ancak Abdullah'ın (*Radıyallahu Anh*) şehid edilmesinden sonra Haccâc, Abdülmelik b. Mervan'ın emriyle Kâbe'yi Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) zamanındaki şekline çevirtmiştir. Abdullah İbnu'z-Zübeyr (*Radıyallahu Anh*), Kâbe'yi eski halinden biraz daha yükseltmişti. Ancak Haccac bu ilave yüksekliği değiştirmemiştir.²²⁹

Yukarıdaki Hadisten, fertlerde zihniyet gelişiminin zamanla gerçekleştiği; yöneticilerin, yapacakları işlerde kamuoyunu, en azından belli ölçüler dahilinde, nazar-ı dikkate almaları gerektiği de anlaşılmaktadır.

«٤٥»

باب في التحصيب

45. BÂB

MUHASSAB'DA KONAKLAMAK HAKKINDA

١٨٧٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو،

229- Kabe'nin tarihi hakkında bkz. Tecrid, 6/13 vd.

عَنْ عَطَاءٍ، سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: التَّخَصُّيبُ لَيْسَ بِشَيْءٍ، إِنَّمَا هُوَ مَنَزِلٌ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - . قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: التَّخَصُّيبُ مَوْضِعٌ بِمَكَّةَ، وَهُوَ مَوْضِعٌ يَبْطَحَاءَ.

1877. Bize Muhammed b. Ahmed haber verip (dedi ki), bize Süfyân b. Uyeyne, Amr'dan, (O da) Atâ'dan (naklen) rivayet etti (ki, O şöyle dedi): İbn Abbâs'ı, şöyle derken işittim: "Muhassab'da konaklamak, birşey değildir. O sadece, Rasûlullah'ın (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) (geride kalanların kavuşması ve topluca gitmeleri için) inmiş olduğu bir yerdir."²³⁰

Ebû Muhammed (ed-Dârimi) dedi ki: "Tahsib (Muhassab), Mekke'de bir yerdir. O Bathâ'da da bir yerdir."

AÇIKLAMA

Muhassab, Mekke-i Mükەرreme ile Mina arasında bir dere yoludur ki, bir ucu Bathâ'ya çıkar. Günümüzde Mekke binaları Muhassab'a varmış bulunmaktadır. Hacıların, hac ibadetlerini bitirdiklerinde, Mina'dan Mekke'ye dönüşleri esnasında Muhassab'da bir müddet konaklamaları Hanefilere göre Sünnet, diğer âlimlere göre ise müstehabdır. Kureyş ve Beni Kinane müşrikleri, bi'setin 7. yılında Haşimoğulları ve Muttaliboğulları ile, Rasûlullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kendilerine teslim edinceye kadar evlenmeme, alış-veriş yapmama hususunda burada, Muhassab'da antlaşma yapmışlardı. Hacılar burada konaklamakla, Hz. Peygamber'le (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) diğer müslümanların İslâm uğrunda yaşadıkları bu çileli dönemin acı hatırasını yâdederek, kâfirlerin hile ve düzenlerini başlarına geçirip müslümanları bu durumdan kurtaran yüce Allah'a (*Celle Celaluhu*) hamd-ü senâda bulunurlar.

230- Buhari, Hac, 147(2/196); Müslim, Hac, 341(2/952); Tirmizi, Hac, 81(3/263).

«٤٦»

باب كم صلاة يطلّي بمنى
حتى يغدّى الى عرفات؟

46. BÂB

MİNA'DA, ARAFAT'A GİDİLİNCEYE KADAR
KAÇ VAKİT NAMAZ KILINIR?

١٨٧٨ - أَخْبَرَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، ثنا أَبُو كُدَيْنَةَ - هُوَ يَحْيَى بْنُ الْمُهَلَّبِ -، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِمِنَى خَمْسَ صَلَوَاتٍ^(١).

1878. Bize el-Esved b. Âmir haber verip (dedi ki), bize Ebû Kudeyne -ki O, Yahya İbnu'l-Muhelleb'dir-, el-A'meş'ten, (O) el-Hakem'den, (O) Miksem'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Mina'da beş (vakit) namaz kıldı."²³¹

١٨٧٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ حَنْبَلٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: حَدِّثْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ؟ قَالَ: بِمِنَى، قَالَ: وَقُلْتُ: فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفَرِ؟ قَالَ: بِالْأَبْطَحِ، ثُمَّ قَالَ: إِصْنَعْ مَا يَصْنَعُ أُمَرَاؤُكَ^(٢).

231- Ebu Davud, Menasik, 59(2/188); Tirmizi, Hac, 50(3/227); Müsned, 1/255, 297, 303.

1879. Bize Muhammed b. Ahmed ile Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, İshak b. Yûsuf'tan rivayet ettiler (ki, O şöyle demiş): Bize Süfyân es-Sevri, Abdulaziz b. Rufey'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Enes b. Mâlik'e; "bana, Rasûlullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) aklında kalan birşey anlat! O, terviye günü (yani arefeden önceki gün) öğle namazını nerede kılmıştı?" diye sordum. "Mina'da!" cevabını verdi. (Abdulaziz, sözüne devamla) dedi ki, "peki, nefr günü²³² ikindi namazını nerede kılmıştı?" dedim. O da; "Abtah'da!" dedi, sonra sözüne şöyle devam etti: "Sen, emirlerinin yaptığı şeyi yap!"²³³

١٨٨٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، قَالَ: حَدَّثَنِي خَالِدٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَرَفَدَهُ بِمِنَى، ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ^(١).

1880. Bize Abdullah b. Sâlih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip dedi ki; bana Hâlid, Said b. Ebi Hilâl'den, (O) Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, O kendisine anlatmış ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Vedâ Haccı'nda, bayramın 3., Zilhicce ayının 13. günü) Mina'da öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kılmış ve iyice uyumuş, sonra binine binip Kâbe'ye (gitmiş) ve (vedâ) tavafını yapmıştı.²³⁴

232- "Nefr", Mina'dan Mekke'ye, adeta bir oluktan boşalan su gibi akıp gitmek demektir. Nefr iki çeşittir. Birincisi Zilhiccenin 12. günü, şeytan taşlamadan sonra yapılan nefirdir. İkincisi, Zilhiccenin 13. günü şeytan taşlamadan sonra yapılandır. Hz. Peygamber, Veda Haccında bu ikinci "nefr"i yapmıştı.

233- Buhari, Hac, 83(2/173); Müslim, Hac, 336(2/950); Ebu Davud, Menasik, 59(2/188); Nesai, Hac, 189(5/201) Tirmizi, Hac, 116(3/296); Müsned, 3/100.

234- Buhari, Hac, 144, 146(2/195-196); Beyhaki, 5/160. Buhari ve Beyhaki'nin rivayetlerinde, sözkonusu namazların Muhassab'da kılındığı açıklanmaktadır ki, doğrusu da bu olmalıdır. Nitekim Enes'in bir önceki 1879. rivayetinde de "nefr günü" ikindi namazının, Muhassab'ın diğer bir ismi olan Abtah'da kılındığı açıklanmıştır.

«٤٧»

باب قصر الصلاة بمني

47. BÂB

MİNA'DA NAMAZLARIN KISALTILMASI

١٨٨١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ - وَصَلَّى عَ عُثْمَانَ بَيْنَ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ -: لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي هَذَا الْمَكَانِ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، وَمَعَ عُمرَ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ تَفَرَّقَتْ بِكُمْ الطَّرُوقُ، فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكْعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ^(*).

1881. Bize Muhammed İbnu's-Salt, Mansûr b. Ebi'l Esved'den, (O) Süleyman'dan, (O) İbrahim'den, (O da) Abdurrahman b. Yezid'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi:

Abdullah, Hz. Osman'la Mina'da namazları dört rekât olarak kıldığı halde, şöyle demiştir:

"Andolsun ki, ben bu yerde (dört rekatlı) namazları Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile iki rekat iki rekat olarak, Ebû Bekir ile iki rekat iki rekat olarak, Ömer ile iki rekat iki rekat olarak kıldım. Sonra (namazları eda) yollarınız ayrıldı. Keşke (burada kıldığım) dört rekattan, kabul edilen iki rekat nasıbım olsa!"²³⁵

235- Buhari, Taksir, 2(2/35), Hac, 84(2/173); Müslim, Musafirin, 19(1/483); Ebu Davud, Menasik, 76(2/199), Müsned, 1/416, 425, 464.

١٨٨٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - صَلَّى بِمِنَى رَكْعَتَيْنِ، وَأَبَا بَكْرٍ رَكْعَتَيْنِ، وَعُمَرَ رَكْعَتَيْنِ، وَعُثْمَانَ رَكْعَتَيْنِ، صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ، ثُمَّ أَتَمَّهَا بَعْدَ^(٣).

1882. Bize Muhammed b. Yûsuf, el-Evzâi'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Sâlim'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Veda Haccı'nda) Mina'da (dört rekath) namazları iki rekat olarak kılmıştı. (Mina'da dört rekath namazları, Halifelikleri esnasında) Hz. Ebû Bekir de, Hz. Ömer de iki rekât olarak (kılmışlardı). Hz. Osman da Halifelığının başında iki rekât olarak kılmıştı. Ancak O, daha sonra onları tamamlamış, (yani dört rekât olarak kılmış) idi.²³⁶

AÇIKLAMA

Bu Hadis, zahiri manasıyla, hacıların Mina'da, şeytan taşıladıkları günlerde dört rekath namazları kısaltarak kılmaları gerektiğini göstermektedir. İmam Malik (Rahmetullahi Aleyh) bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. O'na göre mina'da namazların kısaltılmasının sebebi hac ibadetidir, yolculuk değildir. Âlimlerin cumhuru ise, Mina'da ve diğer yerlerde dört rekath namazları kısaltma konusunda hacıların da, namazların kısaltılmasını gerektirecek bir yolculuk yapıp yapmamalarına göre hareket etmeleri gerektiğini söylemişlerdir. Onlara göre Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Vedâ Haccı'nda dört rekath namazları, Mekke ve civarında on günden fazla kalmadığı için kısaltmıştı.

«٤٨»

باب كيف العمل في القدوم من منى الى عرفة؟

48. BÂB

MİNA'DAN ARAFAT'A GİDİLİRKEN NASIL HAREKET EDİLİR?

١٨٨٣ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ مِثْنَى فَمِثْنًا مَن يُكَبِّرُ، وَمِثْنًا مَن يُلَبِّي^(١).

1883. Bize Ubeydullah b. Mûsa, Süfyân'dan, (O) Yahya b. Saîd'den, (O) Abdullah b. Ebî Seleme el-Mâcişûn'dan, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Biz Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber Mina'dan (yola) çıkmıştık da, kimimiz tekbir, kimimiz telbiye getiriyordu."²³⁷

١٨٨٤ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا مَالِكٌ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَنَحْنُ غَادِيَانِ مِنْ مِثْنَى إِلَى عَرَفَاتٍ عَنْ التَّلْبِيَةِ، كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -؟ قَالَ: كَانَ يُلَبِّي الْمَلَبِّي فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ، وَيُكَبِّرُ الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ^(١).

237- Müslim, Hac, 272(2/933); Ebu Davud, Menasik, 28(2/163); Nesai, Hac, 190(5/201); Müsned, 2/3, 22, 30.

1884. Bize Ebû Nuaym rivayet edip (dedi ki), bize Malik rivayet edip (dedi ki), bana Muhammed b. Ebi Bekr es-Sakafi rivayet edip dedi ki; Enes b. Mâlik'e, "sabahleyin Mina'dan Arafat'a giderken, telbiyeyi Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile nasıl yapıyordunuz?" diye sormuştum. O da şöyle cevap vermişti: "Telbiye getiren telbiye getiriyordu, O (bunu) yadırgamıyordu. Tekbir getiren tekbir getiriyordu, O (bunu da) yadırgamıyordu."²³⁸

«٤٩»

باب الوقوف بعرفة

49. BÂB

ARAFAT'TA DURMAK: "VAKFE"

١٨٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، قَالَ: قَالَ جُبَيْرٌ: أَضَلَلْتُ بَعِيرًا لِي، فَذَهَبْتُ أَطْلُبُهُ، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - واقفاً مع النَّاسِ بِعَرَفَةَ، فَقُلْتُ: وَاللَّهِ إِنَّ هَذَا لَمِنْ الْحُمِسِ فَمَا شَأْنُهُ هَهُنَا^(١).

1885. Bize Muhammed b. Yûsuf rivâyet edip (dedi ki), bize İbn Uyeyne rivâyet edip (dedi ki), bana Amr b. Dinâr, Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Cübeyr şöyle dedi: Bir devemi kaybetmiştim de onu aramaya çıkmıştım. Derken Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), halkla beraber Arafat'ta dururken (vakfe yaparken) görmüş ve bunun üzerine şöyle demiştim:

238- Buhari, Hac, 86(2/174); Müslim, Hac, 274(2/933); Nesai, Hac, 191(5/201); İbn Mace, Menasik, 53(2/1000); Muvatta, Hac, 43(1/337); Müsned, 3/147.

"Vallahi hiç şüphesiz bu, dinlerine sıkı sıkıya bağlı olan Kureyş'tendir. Peki burada işi ne?"²³⁹

AÇIKLAMA

Arafat, Mekke-i Mükerreme'nin güneydoğusunda, Mekke'ye 24 km. kadar uzaklıkta bir vadidir. Hacda burada bir müddet durmak, hazır bulunmak farzdır, bu yapılmadan hac olmaz; yani bu, haccın bir rüknüdür. "Vukuf" veya "vakfe" denilen bu "durma veya hazır bulunma"nın zamanı; Hanefi, Şafii ve Malikilere göre Zilhicce ayının 9. günü, yani arefe günü güneşin tam tepeden batıya dönmesinden (zevalinden), ertesi günün fecr-i sadık'ının doğmasına kadar olan zamandır. Hanbelilere göre ise, arefe günü fecrin doğuşundan ertesi gün fecrin doğuşuna kadar olan zamandır. Bu zamanlar arasında arafat'ta bir müddet "vukuf" kâfidir. Vukuf, Arafat'ın güneyindeki Urene Vadisi ile Nemire Mescidi dışında, Arafat'ın her tarafında yapılabilirse de, Sünnet olanı, bu vadinin kuzey tarafında bulunan Rahmet tepesinin yakınında, oradaki kayalıkların yanında yapmaktır.

Arafat vadisi, "Harem Bölgesi"nin dışında kalan bir yerdir. Cahiliye döneminde Kureyşlilerle, onların yolunda giden diğer bazı kabileler, yanlış dini kanaatlerine bağlılıklarının bir tezahürü olarak, "Biz Harem ehliyiz. Bundan dolayı biz Harem dışına çıkmayız!" diyerek Müzdelife'de vakfe yapar, Arafat'a çıkmazlarmış. Bunun için yukarıdaki haberde Cübeyr (*Radıyallahu Anh*), İslamiyet'ten önce Hz. Peygamber'i (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Arafat'ta vakfe yaparken görünce şaşırılmıştı. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), bi'setinden önce, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) tevfiğiyle, arefe günü Arafat'a gider ve sair halkla orada vakfe yapar, sonra Müzdelife'de Kureyşlilerle sa bahlayıp orada vakfe yapardı. İslamiyet, Kureyşlilerle onların yo-

---

239- Buhari, Hac, 91(2/175); Müslim, Hac, (153(2/894); Nesai, Hac, 201(5/205); Müsned, 4/80; Humeydi, 1/255.

lundan gidenlerin bu yanlış kanaatlerini kaldırmış ve hac yapan herkes için Arafat'ta vakfe yapmayı farz kılmıştır. Bu vakfenin bir hikmeti, dünyanın dörtbir tarafından gelen müslümanların, kefeni andıran beyaz ihramları içinde bir araya gelerek âdetâ mahşer gününün bir nümûnesini yaşamaları; dilleri, renkleri ve yurtları değişik müslümanların birbirleriyle görüşmeleri, tanışmaları ve bu esnada, konuşmacılarının yapacakları konuşmalarla meselelerini müzakere etmeleridir.

«0»

باب عرفة كلها موقف

50. BÂB

ARAFAT'IN HEPSİ VAKFE YERİDİR

١٨٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - رَمَى ثُمَّ قَعَدَ لِلنَّاسِ، فَبَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرُ، قَالَ: لَا حَرَجَ: ثُمَّ جَاءَهُ آخَرُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ طُفْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ، قَالَ: لَا حَرَجَ: قَالَ: فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا قَالَ: لَا حَرَجَ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: كُلُّ عَرَفَةَ مَوْقِفٌ، وَكُلُّ مُزْدَلِفَةٍ مَوْقِفٌ، وَمِنْهُ كُلُّهَا مَنْحَرٌ، وَكُلُّ فِجَاجٍ مَكَّةَ طَرِيقٌ وَمَنْحَرٌ^(١).

1886. Bize Ubeydullah b. Musa, Usame b. Zeyd'den, (O) Atâ'dan, (O da) Cabir'den (naklen) rivayet etti ki, Rasullallah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Mina'da şeytana taş) atmış, sonra (halkın meselelerini dinlemek üzere) oturmuştu. Derken O'na bir adam gelip; "ya Rasullullah, doğrusu ben (kurban) kesmeden önce tıraş oldum, (ne buyurursunuz?)" demiş, (Hz. Peygamber de); "Hiçbir mah-

zuru yoktur!" buyurmuştu. Sonra O'na başkası gelip; "ya Rasullullah, (şeytana taş) atmadan önce tavaf yaptım, (ne buyurursunuz?)" demiş, (Hz. Peygamber yine); "*Hiçbir mahzuru yoktur*" buyurmuştu. Böylece (o gün Hz. Peygamber'e) hiçbir şey sorulmamıştı ki, O, "*Hiçbir mahzuru yoktur!"* buyurmuş olmasın. Sonra Rasullullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştu: "Arafat'ın hepsi vakfe yeridir. Müzdelife'nin hepsi vakfe yeridir. Mina'nın hepsi (kurban) kesme yeridir! Mekke'nin dağ aralarının hepsi yol ve kurban kesme yeridir."²⁴⁰

AÇAKLAMA

Hacda bayramın birinci (nahr) günü dört şey yapılır: Akabe Cemresini atmak, sonra (temettu' ve kıran haccı yapanlar için) kurban kesmek, sonra saçları kısaltmak veya kesmek, sonra ifâda (ziyaret) tavafı yapmak. Buların bu sırayla yapılması Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Hanefi âlimlerden Ebu Yusuf (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Muhammed ibnul-Hasan'a (*Rahmetullahi Aleyh*) göre Sünnettir ve bunlar arasında takdim-tehir yapmanın da bir mahzuru yoktur. Yukarıdaki Hadisin zahiri manası da bunu göstermektedir. Yalnız Ahmed b. Hanbel'den (*Rahmetullahi Aleyh*) gelen bir görüşe göre, bu işlerin yapılış sırası yanılma veya bilgisizlikten dolayı değil de, bile bile değiştirilirse, ceza olarak kurban kesilmesi gerekir. Malikiler ise tıraş ile tavafı, Cemre-i Akabe'yi atmadan sonraya bırakmanın vacib olduğunu, bu sebeple bunlardan birini bu Cemre'yi atmadan önceye almanın kurban kesme cezasını gerektirdiğini söylemişlerdir. Bununla beraber onlara göre Cemre'yi atmayı kurbandan önce, kurbanı tıraştan ve kurbanla tıraşı tavaftan önce yapmak mendubdur. Bu sebeple bunların birini diğerinden sonraya bırakmaktan dolayı birşey gerekmez. Hanefiler ise, sözkonusu işlerin zikredilen sırayla yapılmasının vacib olduğunu, dolayısıyla onların

---

240- Müslim, Hac, 149(2/893); Ebu Davud, Menasik, 65(2/193-194); İbn Mace, Menasik, 73(2/1013); Müsned, 3/326.

takdim ve tehirlerinin, kurban kesme cezasını gerektirdiğini söylemişlerdir. Bu görüşte olan Hanefi âlimlerin bazısına göre, yukarıdaki Hadisle benzerlerinde geçen "hiçbir mahzuru yoktur" ifadesi, "hiçbir günahı yoktur" demektir. Bu da, sözkonusu takdim ve tehirlerden dolayı ceza gerekmeyeceği manasına gelmez. Bazı âlimlere göre yukarıdaki Hadiste sözkonusu edilen takdim-tehirler "bilgisizlik"ten veya yanılmadan dolayı yapıldığı için, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) öyle buyurmuştur. İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) de, bu takdim ve tehirleri bilmeyerek veya yanılarak yapan kimseye bir şey gerekmeyeceğini söylemiştir.

Bilgisizlik=cehalet'in bir mazeret olup olmayacağı ise, farklı durumlar arzeden bir meseledir. Bu mesele, fıkıh usûlü kitaplarının "el-Avârizu'l-Ehliyye" bölümlerinde ele alınmaktadır. Biz bu konunun tafsilatını bu bölümlere havale ederek, burada, büyük âlim Muhammed Enver el-Keşmiri'nin bir tesbitini özetle nakledelim: "Cehalet, diğer mezheblerin aksine Hanefi fıkında neredeyse hiç mazeret kabul edilmemiştir. Diğerleri bunu mazeret olarak çokça, Buhari (Rahmetullahi Aleyh) ise çok çok nazar-ı itibara almışlardır. Hakikatte ise cehalet, ne Hanefilerin daralttığı kadar az, ne de Buhari'nin (Rahmetullahi Aleyh) genişlettiği kadar çok mazeret sayılmalıdır. Ayrıca Hanefiler cehaleti, fıkıh usûlü kitaplarının "el-Avârizu'l-Ehliyye" bölümlerinde bir mazeret olarak saydıkları halde, fıkıh kitapları da hemen hemen hiç zikretmemişlerdir. Halbuki onun mazeret sayılacağı hakkında pek çok Hadis vardır. Bu sebeple münasip olanı, onu fıkıhlarında kullanmaları, meselelerinde de mazeret saymalarıdır. Bilhassa bu, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dönemi ile ilgili meselelerde mazeret olarak değerlendirilmelidir."²⁴¹

«01»

باب كيف السير في الإفاضة من عرفة؟

51. BÂB

ARAFAT'TAN AKIN AKIN DÖNME ESNASINDA
NASIL GİDİLİR?

١٨٨٧ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّهُ كَانَ رَدِيفُ النَّبِيِّ - ﷺ - فَأَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ، وَكَانَ يَسِيرُ الْعَنْقَ، فَإِذَا أَنَى عَلَى فَجْوَةِ نَصٍّ^(١).

1887. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Hişam b. Urve, babasından, (O da) Usâme b. Zeyd'den (naklen) haber verdi ki, O (yani Usâme), Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) terkisinde imiş de, (Hz. Peygamber) Arafat'tan (Müzdelife'ye) dönmüştü. O (bu yolculuğunda bineğini) orta bir hızla sürüyordu. Geniş bir yere gelince ise (bineğini) iyice hızlandırıyordu.²⁴²

«٥٢»

باب الجمع بين الصَّلَاتَيْنِ بجمع

52. BÂB

MÜZDELİFE'DE İKİ NAMAZI BİRLEŞTİRMEK

١٨٨٨ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ، أَنَّهُ سَأَلَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عِشْيَةُ رَدِيفُ النَّبِيِّ - ﷺ - كَيْفَ فَعَلْتُمْ أَوْ صَنَعْتُمْ؟ قَالَ: جِئْنَا الشَّعْبَ الَّذِي يُنِيجُ النَّاسَ فِيهِ لِلْمُعَرَّسِ، فَأَنَاخَ

242- Buhari, Hac, 92(2/175); Müslim, Hac, 283(2/936); Ebu Davud, Menasik, 64(2/191); Nesai, Hac, 204(5/208); İbn Mace, Menasik, 58(2/1004); Muvatta, Hac; 176(1/392), Müsned, 5/205, 210.

رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - نَاقَتَهُ، ثُمَّ بَالَ - وَمَا قَالَ: إِهْرَاقَ الْمَاءِ - ثُمَّ دَعَا بِالْوُضُوءِ
فَتَوَضَّأَ وَضُوءًا لَيْسَ بِالسَّابِغِ جِدًّا، ثُمَّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الصَّلَاةُ، قَالَ:
الصَّلَاةُ أَمَامَكَ.

قَالَ: فَرَكِبَ حَتَّى قَدِمْنَا الْمُزْدَلِفَةَ، فَأَقَامَ الْمَغْرِبَ، ثُمَّ أَنَاخَ وَالنَّاسُ فِي
مَنَازِلِهِمْ، فَلَمْ يَحْلُوا حَتَّى أَقَامَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ، فَصَلَّى، ثُمَّ حَلَّ النَّاسُ. قَالَ:
قُلْتُ: أَخْبِرْنِي كَيْفَ فَعَلْتُمْ حِينَ أَصَبَحْتُمْ؟ قَالَ: رَدَفَهُ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ
فَانْطَلَقْتُ أَنَا فِي سُبَّاقٍ قُرَيْشٍ عَلَى رِجْلَيْ⁽¹⁾.

1888. Bize Ebu Nuaym rivayet edip (dedi ki), bize Züheyr, İbrahim b. Ukbe'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Küreyb haber verdi ki, O, Usâme b. Zeyd'e sorup şöyle demiş: "Bana, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) terkisine bindiğin öğle sonrasında nasıl hareket ettiğinizi -veya "nasıl yaptığınızı"- söyler misin?" O da şöyle cevap vermiş:

"Şu insanların konaklamak için develerini çökerttikleri vadiye geldik ve Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) devesini (orada) çökertti, sonra (gidip) işedi -(Ravi Züheyr, rivayetinde, "işedi" yerine) "su döktü" dememiştir-. Ardından abdest suyu istedi ve çok tam olmayan, (yani abdest uzuvlarını birer defa yıkayarak) bir abdest aldı. Sonra ben; "ya Rasulullah", dedim, "namaz mı (kılacaksın?)" "*Namaz, önünde(ki Müzdelife'de kılınacaktır)*" buyurdu. (Usâme) sözüne şöyle devam etti: Peşinden (Hz. Peygamber) bineğine bindi. Nihayet Müzdelife'ye geldik ve akşam (namazı için ezan okutup) kamet getirtti. Sonra O ve halk, bineklerini konak yerlerine çökerttiler. Ancak (hayvanlarının yüklerini) çözmediler. Nihayet yatsı için kamet getirtip (akşam ve yatsı namazlarını birlikte) kıldırdı. Ardından halk, (hayvanlarının yüklerini) çözdüler.

(Küreyb) sözüne şöyle devam etti: (Ayrıca); "bana, sabahladığınızda nasıl hareket ettiğinizi söyleseniz?" dedim, O da şöyle

karşılık verdi: (Hz. Peygamber'in) terkisine el-Fadl b. Abbas bindi. Ben ise (Mina'ya) ilk önce varan Kureyşlilerin içinde yaya olarak (yola) koyuldum.²⁴³

١٨٨٩ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجٌ، ثَنَا حَمَّادٌ، ثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ كُرَيْبِ بْنِ أَبِي مُسْلِمٍ، عَنْ أُسَامَةَ نَحْوَهُ^(١).

1889. Bize Haccâc haber verip (dedi ki), bize Hammâd ri-vayet edip (dedi ki), bize Musa b. Ukbe, Küreyb b. Ebi Müslim den, (O da) Usâme'den (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.²⁴⁴

١٨٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ أَنَّنَا لِي قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، يَغْنِي بِجَمْعِهِ^(٢).

1890. Bize Ebul-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be ri-vayet edip dedi ki, Adiyy b. Sabit bana haber verip dedi ki, Abdullah b. Yezid'i, Ebu Eyyub'dan (naklen anlatırken) işit-tim ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) akşam ile yatsı (na-mazlarını yatsı vaktinde) birleştirmişti. -O, Müzdelife'de (bir-leştirmesini) kastediyor.²⁴⁵

243- Buhari, Hac, 93(2/176); Müslim, Hac, 278-279(2/935); Ebu Davud, Menasik, 64(2/190); Nesai, Mevakit, 50(1/235), Hac, 205(5/209); İbn Mace, Menasik, 59(2/1005); Müsned, 5/199, 200, 210.

244- Buhari, Vudu, 6(1/44); Müslim, Hac, 276-277(2/934); Ebu Davud, Menasik, 64(2/191); Muvatta; Hac, 197 (1/400); Müsned, 5/208.

245- İbn Mace, Menasik, 60(2/1005). Ayrıca bkz. 1524. hadis.

١٨٩١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - صَلَّى الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِالْمُزْدَلِفَةِ، لَمْ يُنَادِ فِي وَاحِدَةٍ مِنْهَا إِلَّا بِالِاقَامَةِ، وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا، وَلَا عَلَى أَثَرٍ وَاحِدٍ مِنْهُمَا^(٢٤٦).

1891. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize İbn Ebi Zi'b, İbn Şihâb'dan, (O) Salim'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de, bu (namazların) birinde (ezan okutmayıp) sadece kamet getirterek ve ne aralarında, ne de birisinin peşinde nafile namaz kılmayarak, (birlikte) kıldırması.²⁴⁶

«٥٣»

باب التَّخَصُّصِ فِي النَّفْرِ مِنْ جَمْعِ بَلِيلٍ

53. BÂB

MÜZDELİFE'DEN GECELEYİN AYRILMA (NEFR)

HUSUSUNDA KOLAYLIK

١٨٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ شَوَّالٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَمَرَهَا أَنْ تَنْفِرَ مِنْ جَمْعٍ بَلِيلٍ^(٢٤٧).

246- Buhari, Hac, 96(2/177); Müslim, Hac, 286(2/937); Ebu Davud, Menasik, 65(2/192); Nesai, Hac, 206(5/210); Müsned. 2/56, 157.

1892. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyç'den (O) Atâ'dan, (O da) İbn Şevval'den (naklen) haber verdi ki, O (yani İbn Şevval) O'na haber vermiş ki, Hz. Ümmü Habibe kendisine haber vermiş ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na, (yani Hz. Ümmü Habibe'ye) Müzdelife'den geceleyin ayrılmasını emretmişti.²⁴⁷

١٨٩٣ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا أَمْلَحُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ بِنْتَ زَمْعَةَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ يَأْذَنَ لَهَا، فَتَدْفَعُ قَبْلَ أَنْ يَدْفَعَ، فَأَذِنَ لَهَا - وَقَالَ الْقَاسِمُ: وَكَانَتْ امْرَأَةً ثَبُطَةً، قَالَ الْقَاسِمُ: الثُّبُطَةُ الثَّقِيلَةُ - فَدَفَعْتُ، وَحَبَسْنَا مَعَهُ، حَتَّى دَفَعْنَا يَدْفَعِهِ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَلَأَنْ أَكُونَ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ [كَمَا اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ، فَادْفَعْ قَبْلَ النَّاسِ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ^(١).

1893. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize Eflah rivayet edip dedi ki, el-Kasım b. Muhammedi, Hz. Aişe'den (naklen) şöyle rivayet ederken işittim: (Hz. Aişe) demiş ki: "Sevde bint Zem'a; Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), (O'nun Müzdelife'den) ayrılmasından önce kendisinin ayrılması için izin istemişti." -El-Kasım demiştir ki, O (yani Hz. Sevde) "sebte" bir hanım idi. El-Kasım sözüne şöyle devam etmiştir: "Sebte", "ağır, kilolu" demektir.- "(Hz. Peygamber de O'na izin vermiş), O da (geceleyin Müzdelife'den) ayrılmıştı. (Hz. Peygamber) bizi ise beraberinde alkoymuştu. Nihayet biz de (Müzdelife'den), O'nun ayrılmasıyla ayrılmıştık." Hz. Aişe (sözünün devamında) şöyle demiş: "Şimdi ben de, Sevde'nin izin istemesi gibi, Rasulullah'tan izin istemiş olsaydım da (Müzdelife'den) halktan önce ayrılabilseydim, (bu) bana, kendisiyle sevinilecek (her şeyden) daha sevimli gelirdi."²⁴⁸

247- Müslim, Hac, 298(2/940); Nesai, Hac, 207(5/211); Müsned, 6/327, 426, 427.

248- Buhari, Hac, 98(2/178); Müslim, Hac, 293-295 (2/939); Nesai, Hac, 213(5/215-216); Müsned, 6/94, 133.

«٥٤»

باب بما يتم الحج

54. BÂB

HAC NE İLE TAMAM OLUR?

١٨٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا بُكَيْرُ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَعْمَرَ الدِّيلِيَّ يَقُولُ: سُئِلَ النَّبِيُّ - ﷺ - عَنِ الْحَجِّ: فَقَالَ: الْحَجُّ عَرَفَاتٌ، أَوْ قَالَ: عَرَفَةُ، وَمَنْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ جَمْعٍ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَقَدْ أَدْرَكَ، وَقَالَ: أَيَّامُ مِنَى ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِيَّامَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِيَّامَ عَلَيْهِ ۝ (١).

1894. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Bukeyr b. Atâ rivayet edip dedi ki, Abdurrahman b. Ya'mer ed-Dili'yi, şöyle derken işittim: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hac sorulmuştu da O şöyle buyurmuştu: "Hac, Arafat'ta (vakfe yapmaktan) ibarettir." - veya O, "Arafe'de (vakfe yapmaktan) ibarettir" buyurmuştu.-²⁴⁹ "Kim Müzdelife (yani kurban bayramı) gecesine sabah namazından önce kavuşursa, (hacca) kavuşmuş demektir." (Hz. Peygamber şöyle) de buyurmuştu: "Mina'da (Allah'ı zikretme) günleri üç gündür. Artık kim iki günde (yani kurban bayramının 2. ve 3. günde) zikir ve ibadetlerini bitirip Mina'dan (dönmek için) acele ederse, ona hiçbir

249- "Arafat" Mekke'ye 22-24 km. kadar uzaklıkta, hacın rükünlerinden biri olan vukuf yapıldığı yerin, "arefe" ise, Zilhicce ayının 9. gününün yani kurban bayramından bir önceki günün ismidir. Bazı alimler, vukuf yapılan mezkur yere "arafa" da denildiğini söylemişlerdir. Bu hadiste rivayet farkı olarak zikredilen "arafe" de, şarihler tarafından yer ismi olarak anlaşılmıştır.

*günah yoktur. (Kurban bayramının 4. gününün gecesı Mina'da geceleyp) geri kalana da hiçbir günah yoktur!"*²⁵⁰

١٨٩٥ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ مُضَرِّسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - بِالْمَوْقِفِ عَلَى رُؤُوسِ النَّاسِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ جِئْتُ مِنْ جَبَلٍ طَيِّءٍ، أَكَلْتُ مُطِيطِي وَأَتَعَبْتُ نَفْسِي، وَاللَّهِ إِنْ بَقِيَ جَبَلٌ إِلَّا وَقَفْتُ عَلَيْهِ، فَهَلْ لِي مِنْ حَجٍّ؟ قَالَ: مَنْ شَهِدَ مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ، وَقَدْ أَتَى عَرَفَاتٍ قَبْلَ ذَلِكَ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا، فَقَدْ قَضَى تَفَنَّهُ وَتَمَّ حَجُّهُ^(١).

1895. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize İsmail, Âmir'den, (O da) Urve b. Mudarris'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir adam (Müzdelife'deki) vakfe yerinde kalabalığın içinde Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle demişti: "Ya Rasulullah! Tayyi dağından geldim. Binek hayvanımı da yordum, kendimi de yordum. Vallahi, hiçbir dağ da kalmadı ki, üzerinde vakfe yapmış olmayayım! Şimdi benim hacım oldu mu?" (Hz. Peygamber de) şöyle buyurmuştu: "*Kim bizimle (Müzdelife'deki) bu (sabah) namazında, daha önce -gece veya gündüz- Arafat'a gelmiş olduğu halde hazır bulunursa, o, hac ibadetlerini yerine getirmiş (yani saç ve tırnaklarını kesip temizlenerek ihramdan çıkma zamanına gelmiş), onun hacı da tamam olmuş demektir!"*²⁵¹

١٨٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ، عَنْ

250- Ebu Davud, Menasik, 69(2/196); Nesai, Hac, 210(5/214); Tirmizi, Hac, 57(3/237); İbn Mace, Menasik, 57(2/1003); Müsned, 4/309-310, 335; Müstedrek, 1/464, 2/278; Tayâlisî, s. 185. Son iki cümle, Bakara Sûresi, 203. ayetinin bir kısmıdır.

251- Ebu Davud, Menasik, 69(2/196); Nesai, Hac, 210(5/213); Tirmizi, Hac, 57(3/238); İbn Mace, Menasik, 57(2/1004); Müsned, 4/261

الشَّعْبِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ مُضَرِّسٍ بْنِ حَارِثَةَ بْنِ لَامٍ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَذَكَرَ نَحْوَهُ⁽¹⁾.

1896. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Abdullah b. Ebi's-Sefer'den, (O) eş-Şabi'den, (O da) Urve b. Mu-darris b. Hârise b. Lam'dan (naklen) rivayet etti ki, O; "Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) geldim..." dedi ve (devamında) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini zikretti.²⁵²

«00»

باب وقت الدّفع من المزدلفة

55. BÂB

MÜZDELİFE'DEN AYRILMA VAKTİ

١٨٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو غَسَّانٍ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يُفِيضُونَ مِنْ جَمْعٍ بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، وَكَانُوا يَقُولُونَ: أَشْرَقَ نَبِيرُ لَعَلَّتْ نُشْرُ، وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - خَالَفَهُمْ، فَدَفَعَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، بَعْدَ صَلَاةِ الْمُسْغَرِّينَ، - أَوْ قَالَ: الْمَشْرِقِينَ - بِصَلَاةِ الْغَدَاةِ⁽¹⁾.

1897. Bize Ebu Gassan Malik b. İsmail haber verip (dedi ki), bize İsrail, Ebu İshak'tan, (O) Amr b. Meymûn'dan, (O da) Hz. Ömer İbnu'l-Hattab'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

252- Nesai, Hac, 210(5/213-214); Müsned, 4/261-262; Tayâlisî, s. 181.

Cahiliye dönemi insanları Müzdelife'den, güneşin doğuşundan sonra akın akın dönerler ve "aydınlan, Sebir dağı! Ta ki (bineklerimizi) seğırttirerek (gidelim!)" derlerdi. Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ise onlara muhalefet etmiş ve güneşin doğmasından önce, sabah namazını ortalık ağarınca -veya O; "ortalık aydınlanınca" demiştir- kılanların sabah namazını (kılma zamanından) sonra (Müzdelife'den) ayrılmıştı.²⁵³

«01»

باب الوضع في وادي محسر

56. BÂB

MUHASSİR VADİSİNDE

(BİNEK HAYVANLARININ) HIZLANMASI

١٨٩٨ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّ أَبَا مَعْبُدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ الْفَضْلِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - قَالَ فِي عَشِيَةِ عَرَفَةَ، وَغَدَاؤِ جَمْعٍ حِينَ دَفَعُوا: عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ - وَهُوَ كَأُفٍّ نَاقَتُهُ - حَتَّى إِذَا دَخَلَ وَادِي مُحَسِّرٍ أَوْضَعَ^(١).

1898. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize İsa b. Yunus, İbn Cüreyc'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Ebu'z-Zübeyr haber verdi ki, İbn Abbas'ın azadlısı Ebu Ma'bed O'na, İbn Abbas'tan, (O da) el-Fadl'dan (naklen) haber vermiş ki, Hz. Peygamber' (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Arefe akşamı ve Müzdelife sabahı (halk) yola çıktığında (onlara); "Sükûnetle, yavaş

253- Buhari, Hac, 100(2/179); Ebu Davud, Menasik, 65(2/194); Nesai, Hac, 212(5/215); Tirmizi, Hac, 60(3/242); İbn Mace, Menasik, 61(2/1006); Müsned, 1/14, 29, 39, 42, 54.

yavaş gidiniz!" buyurmuştu. Bu esnada kendisi de, devesinin (hızlanmasına) engel oluyordu. Nihayet Muhassir vadisine girdiğinde (devesini) hızlandırmıştı.²⁵⁴

١٨٩٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا لَيْثٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: الْإِضَاعُ لِلَّيْلِ، وَالْإِجَافُ لِللَّيْلِ.^(١)

1899. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Leys, Ebu'z-Zübeyr'den (naklen), kendi senediyle onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.²⁵⁵

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "El-îdâ: hızlandırmak" (fili) develer için, "el-îcaf: yeldirmek, hızlandırmak" (fili) atlar için kullanılır.

«0V»

باب في المحصر بعدو

57. BÂB

(HAC YAPMASI) DÜŞMAN TARAFINDAN ENGEL OLUNAN
KİMSE HAKKINDA

١٩٠٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ وَسَلِّمًا كَلَّمَا ابْنَ عُمَرَ - لَيْلِي نَزَلَ الْحَجَّاجُ بِابْنِ الزُّبَيْرِ قَبْلَ أَنْ يُقْتَلَ -، فَقَالَا: لَا يَضُرُّكَ أَنْ لَا تَحُجَّ الْعَامَ، نَخَافُ أَنْ يُحَالَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْبَيْتِ، فَقَالَ: قَدْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مُعْتَمِرِينَ فَحَالَ كُفَّارُ

254- Müsned, 1/210, 213.

255- Müslim, Hac, 268(2/932); Nesai, Hac 203(5/207-208); Müsned, 1/210.

قَرِيشَ دُونَ الْبَيْتِ، فَنَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - هَدْيَهُ، وَحَلَقَ رَأْسَهُ، ثُمَّ رَجَعَ، فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ عُمْرَةً، فَإِنْ خُلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ الْبَيْتِ طُفْتُ، وَإِنْ حِيلَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ فَعَلْتُ كَمَا كَانَ فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَأَنَا مَعَهُ، فَأَهْلُ بِالْعُمْرَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، ثُمَّ سَارَ، فَقَالَ: إِنَّمَا شَأْنُهُمَا وَاحِدٌ، أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ حَجًّا مَعَ عُمْرَتِي، فَقَالَ نَافِعٌ: فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا، وَسَعَى لَهُمَا سَعْيًا وَاحِدًا، ثُمَّ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى جَاءَ يَوْمُ النَّحْرِ فَأَهْدَى، وَكَانَ يَقُولُ هُنَّ جَمَعَ الْعُمْرَةِ وَالْحَجِّ، فَأَهْلُ لَهُمَا جَمِيعًا، لَمْ يَحِلَّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا يَوْمَ النَّحْرِ⁽¹⁾.

1900. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usâme, Ubeydillah'tan, (O da) Nafi'den (naklen) rivayet etti ki; Abdullah b. Abdullah ile Salim, el-Haccac'ın İbnu'z-Zübeyr'le (savaşmaya) geldiği gecelerde, (İbnu'z-Zübeyr'in) öldürülmesinden önce, (babaları) İbn Ömer'le konuşup şöyle demişlerdi: "Bu sene hac yapmaman sana zarar vermez. Biz seninle Kabe'nin arasına girilmesinden, (sana engel olmalarından) endişe ediyoruz!" (İbn Ömer) de şöyle cevap vermişti: "Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber umre yapmak üzere çıkmıştık da, Kureyş kâfirleri Kabe'ye (gitmemize) engel olmuşlardı. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kurbanını kesmiş, başını tıraş etmiş, sonra da geri dönmüştü. Binaenaleyh, ben sizi şahid tutarım ki, ben (kendime) bir umre vacip kıldım. Artık benimle Kabe'nin arası boş bırakılırsa, tavaf ederim. Benimle onun arasına girilirse, Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ben kendisiyle iken yapmış olduğu gibi yaparım!" (İbn Ömer) sonra da Zu'l-Huleyfe'den umre niyetiyle ihrama girmişti. Ardından (bir müddet) yürümüş, sonra şöyle demişti: "(Böyle bir sebeple engel olunma meselesinde) o ikisinin (yani hac ile umrenin) durumu aynıdır. Sizi şahid tutarım ki, ben (kendime) umremle beraber bir hac vacip kıldım, (yani hacc-ı kırân yapmaya niyet ettim!)"

Nafi' sözüne şöyle devam etti: (İbn Ömer) o ikisi için bir tavaf ve bir sa'y yapmış, sonra kurban kesme günü gelip de kurban kesinceye kadar "ihram"dan çıkmamıştı. O şöyle derdi: "Umre ile haccı birleştirip de ikisi için birlikte ihrama giren kimse, kurban kesme günü

ihramdan, bu ikisinden (yani umre ile hacdan) birlikte çıkıncaya kadar ihramdan çıkmamış olur!"²⁵⁶

AÇIKLAMA

Başlanılmış bir hac veya umrenin bitirilmesine, düşmanın engel olması gibi zorlayıcı bir sebeple engel olmaya "ihzar", bu şekilde engel olunan kimseye de "muhsar" denir. Kur'an-ı Kerim'de de yer alan²⁵⁷ "ihzar" meselesi, fıkıh kitaplarında teferruatıyla ele alınmıştır.

H. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), yukarıdaki Hadiste sözü edilen, umre yapmasına engel olunması hadisesi, H. 6. yılın Zilkade ayında vukubulmuştu. H. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ve Ashabı, yapılan Hudeybiye antlaşması gereğince o sene geri dönmüş ve umresini, ertesi yılın aynı ayında yapmıştı. Haccac'ın, Abdullah ibnu'z-Zübeyr'le (*Radiyallahu Anh*) savaşı ve Abdullah b. Ömer'in (*Radiyallahu Anh*) hacı Hadisesi ise H. 73 yılının Zilhicce ayında meydana gelmişti. Haccac bu tarihte bir orduyla gelip Mekke'yi kuşatmış ve Ebu Kubeys dağının üzerine bir mancınık kurarak Kabe'yi taş yağmuruna tutmuştu. Abdullah bin Ömer'in (*Radiyallahu Anh*), hac ifa edilinceye kadar taş atımını durdurmasını rica etmesi üzerine taş atımını hacın bitimine kadar durduran Haccac, hacdan sonra tekrar taş atımına başlamış, ardından Mekke'ye girip, Kabe'ye sığınmış olan Abdullah ibnu'z-Zübeyr'i (*Radiyallahu Anh*) öldürmüştü.

١٩٠١ - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ حَجَّاجِ الصَّوَّافِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي
كَثِيرٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ الْحَجَّاجِ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ:
مَنْ كُسِرَ أَوْ عَرَجَ فَقَدْ حَلَّ، وَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى^(١).

256- Buhari, Muhsar, 1(2/206); Müslim, Hac, 181(2/903); Nesai, Hac, 53(5/123), 102(5/156); Muvatta, Hac, 42(1/337, muallak ve muhtasar olarak); Müsned, 2/4, 54.

257- Bakara Süresi, 196.

- قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: رَوَاهُ مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ وَمَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - (٢٧).

1901. Bize Ebu Asım, Haccac es-Savvaftan, (O) Yayha b. Ebi Kesir'den, (O) İkrime'den, (O) el-Haccac b. Amr el-Ensari'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kimin (bir yeri) kırılırsa veya ayağına birşey isabet edip total düşerse, (niyet etmiş olduğu haccın) ihramından çıkabilir. (Bu durumda) onun, (kaza olarak) başka bir hac yapması gerekir."²⁵⁸

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Bu (Hadisi) Muaviye b. Selam ile Ma'mer, Yahya b. Ebi Kesir'den, (O) İkrime'den, (O) Abdullah b. Rafi'den, (O) el-Haccac b. Amr'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet ettiler."²⁵⁹

AÇIKLAMA

Bu Hadisin zahiri, başlanılmış bir hac veya umre, vücudun bir yerinin kırılması gibi bir arıza veya hastalık sebebiyle tamamlanmadan, ihramdan çıkılabileceğini göstermektedir. Hanefiler, bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. İmam Malik (Rahmetullahi Aleyh) ise, Bakara Suresinin 196. ayetine dayanarak, hac ve umre tamamlanmadan önce ihramdan sadece düşmanın engellemesi sebebiyle çıkılabileceğini söylemiştir. İmam Şafii (Rahmetullahi Aleyh) ile İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) ise, hastalık sebebiyle, başlanılan hac veya umre tamamlanmadan ihramdan çıkmanın, ihrama girilirken bunun şart koşulmuş olmasına bağlı olduğunu, yani ancak şart koşulmuş ise çıkılabileceği görüşünü beyan etmişlerdir. Bu görüşte olanlara göre yukarıdaki Hadis de, ihrama

258- Ebu Davud, Menasik, 44(2/173); Nesai, Hac, 102(5/156); Tirmizi, Hac, 96(3/277); İbn Mace, Menasik, 85 (2/1028); Müsned, 3/450; Müstedrek, 1/470, 483.

259- Ebu Davud, Menasik, 44(2/173); Tirmizi, Hac, 96(3/278); İbn Mace, Menasik, 85(2/1028).

girerken, hastalandığında ihramdan çıkılacağını şart koşan kimse hakkındadır.

«٥٨»

باب في جمرۃ العقبة أي ساعة ترص؟

58. BÂB

AKABE CEMRE'SİNİN HANGİ VAKİTTE ATILACAĞI HAKKINDA

١٩٠٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: رَمَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْجَمْرَةَ يَوْمَ النَّحْرِ الضُّحَى، وَبَعْدَ ذَلِكَ عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ^(٣).

1902. Bize Ubeydullah b. Musa haber verip (dedi ki), bize İbn Cüreyc, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) cemreyi, kurban kesme günü kuşluk vaktinde, ondan sonraki (günler) güneşin tam tepeden batıya döndüğü (zeval) esnasında atmıştı.²⁶⁰

١٩٠٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِي الْبَدَّاحِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَرَخَصَ لِرِعَاءِ الْإِبِلِ أَنْ يَرْمُوا يَوْمَ النَّحْرِ، ثُمَّ يَرْمُوا الْغَدَا أَوْ بَعْدَ الْغَدَا، لِيَوْمَيْنِ، ثُمَّ يَرْمُوا يَوْمَ النَّفَرِ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْبَدَّاحِ.

260- Buhari, Hac, 134(2/192, muallak olarak); Müslim, Hac, 314(2/945); Ebu Davud, Menasik, 78(2/201); Nesai, Hac, 220(5/219); Tirmizi, Hac, 59(3/241); Müsned, 3/319, 399-400.

1903. Bize Abdullah b. Mesleme haber verip (dedi ki), bize Malik, Abdullah b. Ebi Bekr'den, (O) Ebu'l-Beddah b. Asım'dan, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) deve çobanlarının, kurban kesme günü (yani bayramın 1. günü Akabe Cemresi'ni) atmalarına, sonra ertesi gün veya ertesi günden sonraki gün iki günün (cemrelerini birden) atmalarına, sonra da ayrılma ("nefr") günü (son cemrelerini) atmalarına izin vermişti.²⁶¹

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Raviler) arasında (bu Hadisin senedinde), "Abdullah b. Ebi Bekr, babasından, (O da) Ebu'l-Beddah'tan (naklen)" diyenler vardır.

AÇIKLAMA

"Cemre"nin konumuzla ilgili olan manaları, "küçük çakıl taşı", "çakıl taşlarının atıldığı yer"dir. Mina ve çevresinde, şeytanın sembolik olarak taşlandığı üç cemre vardır: 1) Büyük Cemre: Akabe Cemresi de denilen bu yer, Mina'nın, Mekke tarafından giriş yerindedir; 2) Orta Cemre: Mina'da, Büyük Cemre'nin karşısında ve ondan 117 m. uzaklıktadır; 3) Küçük Cemre: Bu da Mina'da, Orta Cemre'den 156 m. uzaklıkta ve Hayf Mescidi'nin karşısında bulunmaktadır. Bu cemreler, bir daire duvar içine alınmışlardır. Dairelerin ortalarında birer kaya parçası vardır. Küçük taşlar, bu kaya parçalarına değil, daire içindeki yere atılır. Bu cemrelere taş atmak, haccın vaciplerindendir. "Yevm-i Nahr: Kurban Kesme Günü" denilen bayramın 1. günü sadece Akabe Cemresi'ne 7 taş atılır. Bu taşları güneşin doğuşu ile zeval vakti arasında atmak Sünnettir. Bayramın 2. ve 3. günleri sırayla küçük, orta ve büyük cemrelere yedişer (toplam 21) taş atılır. Taşlar, bu günlerde zevalden sonra atılır. Bayramın 3. günü cemreler atılınca Mekke'ye dönülebilir. Buna "Nefr-i Evvel: Birinci Ayrılma" denir. Bu durumda, bayramın dördüncü gününün cemrelerini atmak vecibesi kalkar. Bayramın 4. gününe kalan

²⁶¹- Ebu Davud, Menasik, 78(2/202); Nesai, Hac, 224(5/221); Tirmizi, Hac, 108(3/289-290); İbn Mace, Menasik, 67(2/1010); Muvatta, Hac, 218(1/408); Müsned, 5/450; Müstedrek, 1/478, 3/420. Sened, verilen yerlerde, Darimi'nin işaret ettiği bazı ravilerinki gibidir.

kimse, yine zevalden sonra üç cemreye yedişer taş atar ve ondan sonra Mekke'ye döner. Buna da "Nefr-i Sani: İkinci Ayrılma" denir. Burada kurban bayramının 2., 3. ve 4. günlerine "Teşrik Günleri", "Mina Günleri" dendiğini de kaydedelim.

Bu taşları atmanın hikmeti; dinin emirlerine uymanın yanında, işlenmiş olan günahlardan duyulan pişmanlığı, günahlara ve onları yapmaya teşvik eden şeytana karşı hissedilen nefret ve hoşnutsuzluğu ifade etmektir.

«09»

باب في الرمي بمثل حصي الخذف

59. BÂB

(CEMRELERİ) FİSKE TAŞI GİBİ TAŞLARLA ATMAK HAKKINDA

١٩٠٤ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمرَ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ أَنْ نَرْمِيَ الْجَمْرَةَ بِمِثْلِ حَصِي الْخَذْفِ^(١).

1904. Bize Osman b. Ömer haber verip (dedi ki), bize Osman b. Murre, Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan, (O) Abdurrahman b. Osman et-Teymi'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Veda Haccı'nda Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) bize, cemreleri, fiske taşı gibi (taşlarla) atmamızı emretmişti.²⁶²

262- Bu hadisi Taberani de, Büyük Mu'cem'inde rivayet etmiştir. Mu'cem'deki raviler, "ri-cal-u's-sahih"tir (Mecmeu'z-Zevaid, 3/258-259).

١٩٠٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: أَمَرَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَرَمَوْا بِمِثْلِ حَصَى الْخَذْفِ، وَأَوْضَعَ فِي وَادِي مُحَسَّرٍ، وَقَالَ: عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ⁽²⁶³⁾.

905. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyan'dan, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) onlara emretmişti de, (cemreleri) fiske taşı gibi (taşlarla) atmışlardı. (Hz. Peygamber) Muhassir vadisinde (devesini) hızlandırmıştı. (Daha önce Müzdelife sabahı yola çıkıldığında ise, halka); "*Sükûnet içinde olunuz, (yavaş yavaş gidiniz!)*" buyurmuştu.²⁶³

١٩٠٦ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا خَالِدُ بْنُ حُمَيْدٍ الْأَعْرَجُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُعَاذٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ نَرْمِيَ الْجِمَارَ بِمِثْلِ حَصَى الْخَذْفِ⁽²⁶⁴⁾. قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ مُعَاذٍ لَهُ صُحْبَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ.

1906. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Halid b. Humeyd el-A'rec, Muhammed b. İbrahim'den, (O da) Abdurrahman b. Muaz'dan (naklen) haber verdi ki, (O şöyle dedi): Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bize cemreleri, fiske gibi (taşlarla) atmamızı emrederdi.²⁶⁴

Ebu Muhammed (ed-Darimi'ye); "Abdurrahman b. Muaz'ın Sahabiliği var mıdır?" diye soruldu, O da; "evet" dedi.

263- Ebu Davud, Menasik, 66 (2/195); Nesai, Hac, 214(5/217); İbn Mace, Menasik, 61(2/1006); Müsned, 3/301, 332, 367, 391; Beyhaki, 5/125.

264- Ebu Davud, Menasik, 74(2/198); Nesai, Hac, 188(5/200); Müsned, 4/61, 5/374; Beyhaki, 5/127-128.

«٦٠»

باب في رمي الجمار يرمىها راكبا

60. BÂB

CEMRELERİ (TAŞLARI), BİNEK ÜZERİNDEN ATMAK
HAKKINDA

١٩٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ وَالْمُؤَمِّلُ وَأَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ أَيُّمَنَ بْنِ نَابِلٍ، عَنْ قُدَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمَّارٍ الْكِلَابِيِّ^(١)، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَرْمِي الْجِمَارَ عَلَى نَاقَةٍ صَهْبَاءَ، لَيْسَ نَمَّ ضَرْبٌ، وَلَا طَرْدٌ، وَلَا إِلَيْكَ إِلَيْكَ^(٢).

1907. Bize Ebu Asım, el-Muemmel ve Ebu Nuaym, Eymen b. Nabil'den, (O da) Kudâme b. Abdillâh b. Ammar el-Kilabi'den (naklen) haber verdiler ki, O şöyle demiş: Ben Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem), cemreleri, kırmızıya mail kumral bir deve üzerinde atarken görmüştüm. Orada ne vurma, ne itme-kakma, ne "çekil, çekil!" (gibi sözler) vardı.²⁶⁵

١٩٠٨ - أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا عُبيدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ - هُوَ الْجَزَرِيُّ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ الْفَضْلِ، قَالَ: كُنْتُ رَدَفَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَلَمَّ يَزُلُّ يُلْبِي حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ^(١).

1908. Bize Zekerıyya b. Abde haber verip (dedi ki), bize Ubeydullah b. Amr, Abdülkerim'den -ki O, el-Cezeri'dir-, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O) İbn Abbas'tan, (O da) el-Fadl'dan

265- Nesai, Hac, 219(5/219); Tirmizi, Hac, 65(3/247); İbn Mace, Menasik, 66(2/1009); Müsned, 3/413.

(naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Veda Haccı'nda) Rasulullah'ın terkisindeydim. O, cemreyi atıncaya kadar telbiye getirmeye devam etmişti.²⁶⁶

«٦١»

باب الرمي من بطن الوادي والتكبير مع كل حصاة

61. BÂB

(TAŞLARI) VADİNİN İÇİNDEN ATMAK VE
HER TAŞ (ATMADA) TEKBİR GETİRMEK

١٩٠٩ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُفَيْرٍ، أَنَا يُؤُسُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ إِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ الَّتِي تَلِي الْمَسْجِدَ - مَسْجِدَ مِنَى - يَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ، يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ تَقَدَّمَ أَمَامَهَا، فَوَقَفَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، رَافِعًا يَدَيْهِ، وَكَانَ يُطِيلُ الْوُقُوفَ. ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ، يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، ثُمَّ يَنْحَدِرُ ذَاتَ الْيَسَارِ مِمَّا يَلِي الْوَادِي، رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الْعَقْبَةِ، فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ، يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا. قَالَ الزُّهْرِيُّ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يُحَدِّثُ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ^(١).

1909. Bize Osman b. Ömer haber verip (dedi ki), bize Yunus, ez-Zühri'den (naklen) haber verdi ki; Rasululah (Sal-

266- Buhari, Hac, 101(2/179); Müslim, Hac, 267(2/931); Ebu Davud, Menasik, 28(2/163); Ne-sai, Hac, 215(5/217); Tirmizi, Hac, 78(3/260); İbn Mace, Menasik, 69(2/1011); Müsned, 1/210-214.

lallahu Aleyhi ve Sellem) o mescide, yani Mina Mescidi'ne yakın olan Cemre'yi attığı zaman ona her bir taşta tekbir getirerek yedi taş atarmış. Sonra (bu Cemre'nin) önüne gelir ve kibleye dönmüş bir halde ellerini kaldırarak dururmuş. O, bu duruşu uzatarmış. Ardından ikinci Cemre'ye gelip ona da, her bir taş attığında tekbir getirerek yedi taş atar, sonra dönüp gidermiş. Sonra vadi (kenarına) yakın olan sol tarafa iner, (ayakta durup) ellerini kaldırarak dua edermiş. Sonra Akabe'nin yanındaki Cemreye gelip ona da, her bir taş attığında tekbir getirerek yedi taş atarmış. Peşinden, yanında durmayarak dönüp gidermiş.

Ez-Zühri demiştir ki; "Ben, Salim b. Abdullah'ı, bu Hadisi, babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (naklen) rivayet ederken işittim."

(Ez-Zühri, sözünün devamında) şöyle demiştir: "İbn Ömer de bunu yaparmış, (yani cemreleri böylece atarmış)." ²⁶⁷

«١٢»

باب البقرة تجزى، عن البدنة

62. BÂB

SIĞIR, KURBANLIK DEVENİN YERİNE GEÇER

١٩١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ - هُوَ الْمَاجِشُونُ -، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ - هُوَ ابْنُ الْقَاسِمِ -، عَنْ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ، فَلَمَّا جِئْنَا سَرَفَ طَمِثْتُ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ التَّحْرِيطِ طَهَّرْتُ، فَأَرْسَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَأَفْضْتُ، فَأَتَيْتُ بِلَحْمِ بَقَرٍ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: أَهْدَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ نِسَائِهِ الْبَقَرَةَ^(١).

1910. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz -ki O, el-Mâcişûn'dur-, Abdurrahman'dan -ki O, İbnu'l-Kasım'dır-, (O) el-Kasım'dan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte aklımızdan sadece hac yapmayı geçirerek yola çıkmıştık. Derken Serif denilen yere geldiğimizde ben hayız olmuştum. Sonra kurban kesme, (yani bayramın 1.) günü olduğunda temizlenmiştim. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beni göndermiş, ben de ifâda tavafi yapmıştım. Sonra bir sığır eti getirilmişti. Ben; "nedir bu?" demiştim. Onlar da: "Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), hanımlarının yerine sığır kurban kesti" cevabını vermişlerdi.²⁶⁸

«٦٣»

باب من قال: ليس على النساء حلق

63. BÂB

"KADINLARIN, (SAÇLARINI) TIRAŞ ETMELERİ
GEREKMEZ" DİYEN KİMSELER

١٩١١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ، ثنا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَبْرِ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، قَالَتْ: أَخْبَرْتَنِي أُمُّ عُثْمَانَ بِنْتُ أَبِي سُفْيَانَ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، إِنَّمَا عَلَى النِّسَاءِ التَّقْصِيرُ^(١).

1911. Bize Ali b. Abdillâh el-Medîni haber verip (dedi ki), bize Hişam b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize İbn Cüreyc rivayet edip (dedi ki), bana Abdulhamid b. Cübeyr, Safiyye bint

²⁶⁸⁻ Buhari, Hayz 7(1/79), Hac, 33(2/150), Edâhi, 3(6/235); Müslim, Hac, 120(2/874); Ebu Davud, Menasik, 23(2/153-154); Nesai, Taharet, 182(1/126); İbn Mace, Menasik, 36(2/988); Mu-vatta, Hac, 179(1/393); Müsned, 6/39, 273.

Şeybe'den haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Ümmü Osman bint Ebi Süfyan haber verdi ki, İbn Abbas şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Kadınların (saçlarını) tıraş etmeleri gerekmez. Kadınların, (saçlarını) sadece kısaltmaları gerekir!*"²⁶⁹

«٦٤»

باب فضل الحلق على التقصير

64. BÂB

TIRAŞ ETMENİN KISALTMAYA ÜSTÜNLÜĞÜ

١٩١٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - أَنَّهُ قَالَ: رَجِمَ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ. قِيلَ: وَالْمُقَصِّرِينَ. قَالَ: رَجِمَ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ. قَالَ فِي الرَّابِعَةِ: وَالْمُقَصِّرِينَ^(١).

1912. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Abdullah'tan, (O) Nafi'den, (O) İbn Ömer'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O; "Allah (saçlarını) tıraş edenlere merhamet etsin!" buyurdu. "Kısaltanlara da!" denildi. (Hz. Peygamber yine); "Allah (saçlarını) tıraş edenlere merhamet etsin!" buyurdu. O, dördüncüsü (defada) "Kısaltanlara da (merhamet etsin!)" buyurdu.²⁷⁰

«٦٥»

باب فيمن قدّم نسكه شيئاً قبل شيء

269- Ebu Davud, Menasik, 79(2/203); Dârektunî, 2/271.

270- Buhari, Hac, 127(2/189); Müslim, Hac, 316-319(2/945-946); Ebu Davud, Menasik, 79(2/202); Tirmizi, Hac, 74(3/256); İbn Mace, Menasik, 71(2/1012); Muvatta, Hac, 184(1/395); Müs-ned, 2/16, 34, 79.

65. BÂB

HAC İBADETLERİNDE BİR ŞEYİ BİR ŞEYDEN ÖNE ALAN
KİMSELER HAKKINDA

١٩١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ - هُوَ ابْنُ أَبِي سَلَمَةَ
الْمَاجَشُونُ -، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،
قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عِنْدَ الْجَمْرَةِ وَهُوَ يُسَالُّ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ، قَالَ: إِرْمِ وَلَا حَرَجَ. قَالَ آخَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ حَلَقْتُ
قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ، قَالَ: إِنْحَرِ وَلَا حَرَجَ. قَالَ: فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ قُدَّمَ وَلَا أَخَّرَ،
إِلَّا قَالَ: إِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ^(١).

1913. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz -ki O, İbn Ebi Seleme el-Mâcişûn'dur-, ez-Zühri'den, (O) İsa b. Talha'dan, (O da) Abdullah b. Amr'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

(Veda Haccı'nda) Rasulullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (Akabe) Cemresi'nin yanında, kendisine (bazı şeyler) sorulurken görmüştüm. Derken bir adam; "ya Rasulullah, (cemreyi) atmadan kurban kestim, (ne buyurursunuz?)" demiş, (Hz. Peygamber de); "(Cemreni) at. *Hiçbir mahzuru yoktur!*" buyurmuştu. Bir diğeri; "Ya Rasulullah, kurban kesmeden önce tıraş oldum, (ne buyurursunuz?)" demiş, (Hz. Peygamber yine); "*Kurbanını kes. Hiçbir mahzuru yoktur!*" buyurmuştu.

(Abdullah b. Amr, sözünün devamında) şöyle dedi: Böylece (o gün Hz. Peygamber'e, sırasından) ne öne alınan, ne de sonraya bırakılan hiçbir şey sorulmamıştı ki, O; "*Yap! Hiçbir muhzuru yoktur!*" buyurmuş olmasın.

١٩١٤ - أَخْبَرَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى، ثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، ثنا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - وَقَفَ لِلنَّاسِ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أذْبَحَ، قَالَ: لَا حَرَجَ. قَالَ [آخِرُ]: لَمْ أَشْعُرْ ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ، قَالَ: لَا حَرَجَ. فَلَمْ يُسَأَلْ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ أَوْ أُخِّرَ إِلَّا قَالَ: لَا حَرَجَ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَنَا أَقُولُ بِهَذَا، وَأَهْلُ الْكُوفَةِ يُشَدِّدُونَ^(٢٧١).

1914. Bize Musedded haber verip (dedi ki), bize Yahya rivayet edip (dedi ki), bize Malik b. Enes rivayet edip (dedi ki), bize ez-Zühri, İsa b. Talha'dan, (O da) Abdullah b. Amr'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Veda Haccı'nda halkın (meselelerini dinlemeye) durmuş. Derken bir adam O'na; "ya Rasulullah", demiş, "(kurban) kesmemden önce tıraş oldum, (ne buyurursunuz?)" (Hz. Peygamber); "*Hiçbir mahzuru yoktur!*" buyurmuş. (Başka bir adam); "bilmedim, (cemreyi) atmamdan önce (kurban) kestim, (ne buyurursunuz?)" demiş. (Hz. Peygamber yine); "*Hiçbir mahzuru yoktur!*" buyurmuş. Böylece (o gün Hz. Peygamber'e, sırasından) önceye veya sonraya alınan hiçbir şey sorulmamış ki, O; "*Hiçbir mahzuru yoktur!*" buyurmuş olmasın.²⁷¹

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "Ben bu (Hadisin zahirinin delalet ettiği) görüşü kabulleniyorum. Kûfeliler ise işi sıkı tutuyorlar."²⁷²

«١١»

بَابُ سَنَةِ الْبَدْنَةِ إِذَا عَطِبَتْ

66. BÂB

MEKKE'DE KURBAN EDİLMEK ÜZERE GÖNDERİLEN

271- Buhari, Hac, 131(2/190); Müslim, Hac, 327(2/948); Ebu Davud, Menasik, 88(2/211); Tirmizi, Hac, 76(3/258); İbn Mace, Menasik, 74(2/1014); Muvatta; Hac, 242(1/421); Müsnet, 2/192, 217.

272- Bkz. 1886. Hadisin "Açıklama"sı.

DEVE VEYA SIĞIR TELEF OLACAĞI ZAMAN SÜNNET'E (UYGUN OLARAK YAPILACAK ŞEY)

١٩١٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ نَاجِيَةَ الْأَسْلَمِيِّ - صَاحِبِ هَذِي رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَيْفَ أَصْنَعُ بِمَا عَطَبَ مِنَ الْهَدْيِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: كُلُّ بَذَنَةٍ عَطِبَتْ فَأَنْحَرَهَا، ثُمَّ أَلْقِ نَعْلَهَا فِي دِمَهِهَا، ثُمَّ خَلَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَ النَّاسِ فَلْيَاكُلُوهَا^(٢٧٣).

1915. Bize Abdulvehhab b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Şuayb b. İshak, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hedy'lerinin çobanı Naciye el-Eslemi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), (kesilme yerlerine ulaşmadan) telef olacak olan hedy'leri ne yapacağımı sormuştum da, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Telef olacak olan (yani telef olacağı anlaşılan) her kurbanlık deveyi kes, sonra (kurbanlık alameti olarak boynuna takılan) pabucu kanının içine at, sonra da onu halkla baş-baş bırak da (etini alıp) yesinler!"²⁷³

١٩١٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ نَاجِيَةَ نَحْوَهُ^(٢٧٤).

1916. Bize Muhammed b. Saîd haber verip (dedi ki), bize

273- Ebu Davud, Menasik, 19(2/148); Tirmizi, Hac, 7(3/253); İbn Mace, Menasik, 101(2/1036); Muvatta, Hac, 148(1/380); Müsned, 4/334.

Hafs b. Ğıyâs, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Naciye'den (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.

AÇIKLAMA

"Hedy", Harem-i Şerife, Kabe'ye hediye edilen kurban demektir. Başka bir tarifile "hedy", Harem'de kesilmek üzere götürülen veya kendisi yahut parası oraya gönderilen kurbandır. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), yukarıdaki Hadiste sözkonusu olan hedy'leri, Hz. Ebu Bekr'in (Radiyallahu Anh) "hac emiri" olduğu H. 9. yılın haccında, Medine'den göndermişti.

Yukarıdaki Hadis, hedy'in, kesilme yerine ulaşmadan telef olacağı veya oraya ulaşamayacağı anlaşıldığında onun kesileceğini, boynuna takılan kurbanlık alâmetinin kanına bulaştırılacağını ve etinin, halkın alması için kesilen yerde bırakılacağını göstermektedir. Hedy'in boynuna bir nişan, bu arada nişan olarak pabuç takmak müstehabdır. Nişan, sevinçle dolu bir fedakârlığı göstermenin yanında, kurbanlık hayvanın, diğerlerinden kolayca ayrılmasına yardım eder. Ayrıca başkalarının da benzeri fedakârlıklar yapmasına bir teşvik olur. Kurbanlık nişanı olarak pabuç (nalın) takılmasının hikmetine gelince; pabuç insanın kolayca yol almasını sağlayan, âdetâ onun bir bineği gibidir. Kurban sahibi, kurbanın boynuna pabuç takmakla, en özel bineğini de Allah yoluna feda ettiğini anlatmak ister. Yolda kesilen hedy'in kurbanlık alâmetinin kanına batırılması ise, görenlerin onun kurban olduğunu ve meşru bir şekilde kesildiğini anlamaları ve etinden sadece hak sahiplerinin almalarını sağlamak içindir.

Yerine ulaşmadan kesilmek zorunda kalınan hedy'in etiyle alâkalı bazı görüşler de şöyledir: Hanefiler, yolda mecburen kesilen nafiye hedy'in etinden ne çobanın, ne de zengin kimselerin yiyemeyeceğini söylemişlerdir. Malikilere göre bu meselede iki durum söz konusudur. Böyle bir kurban, gönderen tarafından sadece fakirlerin yemesi için niyet edilerek gönderilmişse, onun etinden ne gönderen, ne çobanı, ne de zengin kimse yiyemez. Böyle bir niyet

yoksa, onun etinden, gönderen ve çoban dışında herkes yiyebilir. Şafilere göre ise, böyle bir kurban hakkında, kurbanın sahibi istediği gibi hareket eder.

«٦٧»

باب من قال: الشاة تجزى، في الهدي

67. BÂB

"HAREM'DE KESİLECEK KURBANLARDA
KOYUN YETERLİ OLUR" DİYEN KİMSELER

١٩١٧ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ وَأَبُو نُعَيْمٍ، قَالَا: ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ
إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَهْدَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مَرَّةً
غَنَمًا^(١).

1917. Bize Ya'lâ b. Ubeyd ve Ebu Nuaym haber verip dediler ki, bize el-A'meş, İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir defasında, Harem'de kurban edilmek üzere koyun göndermişti."²⁷⁴

«٦٨»

باب في الإشعار كيف يشعر؟^(٢)

68. BÂB

KURBANLIK HAYVANA BİR BELİRTİ KOYMANIN

274- Buhari, Hac, 110(2/183); Müslin, Hac, 367(2/958); Nesai, Hac, 69(5/135); Tirmizi, Hac, 70(3/252); ibn Mace, Menasik, 95(2/1034); Müsned, 6/41, 42, 208.

NASIL YAPILACAĞI HAKKINDA

١٩١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَسَّانٍ يُحَدِّثُ: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - صَلَّى الظُّهْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، ثُمَّ دَعَا بَدَنَةً فَأَشْعَرَهَا مِنْ صَفْحَةِ سَنَامِهَا الْأَيْمَنِ، ثُمَّ سَلَّتِ الدَّمَ عَنْهَا، وَقَلَّدَهَا نَعْلَيْنِ، ثُمَّ أَتَى بِرَاحِلَتِهِ، فَلَمَّا قَعَدَ عَلَيْهَا وَاسْتَوَتْ عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهَلَ بِالْحَجِّ (١).

1918. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Ebu Hasan'ı, İbn Abbas'tan (naklen) rivayet ederken işittim ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Veda Haccı'na giderken) öğle namazını Zu'l-Huleyfe'de kılmış, sonra kurbanlık bir deve (getirilmesini) istemiş. (Getirilince) de, hörgücünün sağ tarafından bir çizik çizmiş, sonra (parmağıyla sıkıp) oradan kan çıkarmış, (ve böylece onu işaretlemiş). (Hz. Peygamber) onun boynuna iki pabuç da takmış. Ardından binek devesi getirilmiş. Üstüne oturup da (deve) el-Beydan'ın üzerine çıkınca ise, hac niyetiyle telbiye getirmiş.²⁷⁵

«٦٩»

باب في ركوب البدنة

69. BÂB

BEDENE'YE BİNİLMESİ HAKKINDA

275- Müslim, Hac, 205(2/912); Ebu Davud, Menasik, 15(2/146); Nesai, Hac, 63(5/132); Tirmizi, Hac, 67(3/249); İbn Mace, Menasik, 96(2/1034); Müsned, 1/254, 280, 339.

١٩١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: قَتَادَةُ أَخْبَرَنِي، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - أَنَّهُ أَنْتَهَى إِلَى رَجُلٍ يَسُوقُ بَدَنَةً، قَالَ: ارْكَبْهَا، قَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ: ارْكَبْهَا، قَالَ: ارْكَبْهَا، قَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ: ارْكَبْهَا وَيُحْكُ.^(١)

1919. Bize Ebu'n-Nadr Haşım İbnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip dedi ki, Katâde bana haber verip dedi ki, ben Enes'i, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) anlatırken işittim ki, (Hz. Peygamber) bir "bedene" süren bir adam görmüş (ve adama); "Ona bin!" buyurmuş. (Adam); "şüphesiz o, bedenedir" demiş. (Hz. Peygamber tekrar), "Ona bin!" buyurmuş. (Adam yine); "şüphesiz o, bedenedir" demiş. (Hz. Peygamber tekrar); "Yazıklar olsun sana, ona bin!" buyurmuş. ²⁷⁶

AÇIKLAMA

"Bedene", kurban edilmek üzere Mekke'ye götürülen veya gönderilen deve veya sığır demektir. Bu Hadis, zaruret olsun-olmasın, mutlak olarak bedeneye binmenin caiz olduğunu göstermektedir. Kendisinden meşhur olarak gelen rivayete göre İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. Hanefiler, bedeneye, zaruret olmaksızın binilemeyeceğini, İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bedeneye, ihtiyaçtan dolayı binmenin caiz olduğunu söylemişlerdir. Çünkü, konuyla ilgili rivayetlerin bazısında, bedenesinin arkasından giden adamın yorgunluktan bitkin halde olduğu bildirilmektedir.

«٧٠»

باب في نحر البدن قياما

²⁷⁶- Buhari, Hac, 103(2/181); Müslim, Hac, 373(2/960); Nesai, Hac, 74, 75(5/138); Tirmizi, Hac, 72(3/254); İbn Mace, Menasik, 100(2/1036); Müsned, 3/99.

70. BÂB

MEKKE'DE KURBAN EDİLMEK ÜZERE
GÖNDERİLEN DEVELERİN AYAKTA OLDUKLARI HALDE
BOĞAZLANMALARI HAKKINDA

١٩٢٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ عَبْدِ
عَنْ زِيَادِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا قَدْ أَنَاخَ بَدَنَةً، فَقَالَ: ابْعَثْهَا
قِيَامًا مُقَيَّدَةً سَنَةَ مُحَمَّدٍ - ﷺ -^(١).

1920. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Yunus b. Ubeyd'den, (O) Ziyad b. Cübeyr'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O, bir adamın, bir bedeneyi, (kurban etmek için) yere çöktürdüğünü görmüş de, bunun üzerine şöyle demiş: "Onu salıver, (kalksın da), Hz. Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sünnetine uyararak, (onu, bir bacağı) bağlı, (geri kalan üç ayağının üzerinde) ayakta olduğu halde (boğazla!)"²⁷⁷

«٧١»

باب في خطبة الموسم

71. BÂB

(HAC) MEVSİMİ'NİN HUTBESİ HAKKINDA

١٩٢١ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَبِي قُرَّةَ - هُوَ
مُوسَى بْنُ طَارِقٍ -، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنُ
خُنَيْمٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - جِئَ رَجَعَ مِنْ

277- Buhari, Hac, 117(2/185); Müslim, Hac, 358(2/956); Ebu Davud, Menasik, 20(2/149); Müsned, 2/3, 86, 139.

عُمَرَةُ الْجَعْفَرَانَةَ بَعَثَ أَبَا بَكْرٍ عَلَى الْحَجِّ، فَأَقْبَلْنَا مَعَهُ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْعَرْجِ ثَوَّبَ بِالصَّيْحِ، فَلَمَّا اسْتَوَى لِكَبْرِ سَمِعَ الرُّغْوَةَ خَلْفَ ظَهْرِهِ، فَوَقَفَ عَنِ التَّكْبِيرِ فَقَالَ: هَذِهِ رَغْوَةُ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - الْجَدْعَاءِ، لَقَدْ بَدَأَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي الْحَجِّ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَنُصِّلِي مَعَهُ، فَإِذَا عَلِيٌّ عَلَيْهَا. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمِيرُ أَمْ رَسُولٌ؟ قَالَ: لَا بَلَّ رَسُولٌ، أَرْسَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِرَاءَةً أَقْرَأُهَا عَلَى النَّاسِ فِي مَوَاقِفِ الْحَجِّ، فَقَدِمْنَا مَكَّةَ، فَلَمَّا كَانَ قَبْلَ التَّروِيَةِ يَوْمٍ، قَامَ أَبُو بَكْرٍ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَدَّثَهُمْ عَنْ مَنَاسِكِهِمْ، حَتَّى إِذَا فَرَغَ قَامَ عَلِيٌّ، فَقَرَأَ عَلَى النَّاسِ بَرَاءَةً، حَتَّى خَتَمَهَا.

ثُمَّ كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ فَأَنْصَنَّا، فَلَمَّا رَجَعَ أَبُو بَكْرٍ خَطَبَ النَّاسَ فَحَدَّثَهُمْ عَنْ إِفَاضَتِهِمْ، وَعَنْ نَحْرِهِمْ، وَعَنْ مَنَاسِكِهِمْ؛ فَلَمَّا فَرَغَ قَامَ عَلِيٌّ فَقَرَأَ عَلَى النَّاسِ بَرَاءَةً حَتَّى خَتَمَهَا، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ النَّفْرِ الْأَوَّلِ قَامَ أَبُو بَكْرٍ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَدَّثَهُمْ كَيْفَ يَنْفِرُونَ، وَكَيْفَ يَرْمُونَ، فَعَلَّمَهُمْ مَنَاسِكَهُمْ، فَلَمَّا فَرَغَ قَامَ عَلِيٌّ فَقَرَأَ بَرَاءَةً عَلَى النَّاسِ حَتَّى خَتَمَهَا⁽¹⁾.

1921. Bize İshak b. İbrahim haber verip dedi ki, bana Ebu Kurre -ki O, Musa b. Tarık'tır-, benim kırâatım yoluyla İbn Cüreyc'den haber vermiş ki, O şöyle demiş: Bana Abdullah b. Osman b. Huseyn, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), el-Cirâne Umresi'nden döndüğünde Ebu Bekr'i Hac (Emiri olarak) göndermiş, biz de O'nunla beraber gelmiştik. Nihayet el-Arc denilen yere geldiğimizde (bizi) sabah namazına çağırmıştı. Sonra, (namaza başlama) tekbiri almaya yöneldiği zaman, arkasında bir deve böğürtüsü işitmiş, bunun üzerine tekbir almayı bırakıp şöyle demişti: "Bu, Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) devesinin, yani el-Ced'a'nın böğürtüsü! Muhakkak ki Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hac yapma hakkındaki kanaatı değişti. Belki (gelen) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'dir de, biz O'nunla namaz kılarız." Bir de ne görelim, (devenin) üzerinde Ali var. O zaman Ebu Bekr;

"(Hac) emiri misin, yoksa elçi misin?" diye sormuş, O da şu cevabı vermişti: "Hayır. (Ben), Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), haccın durak yerlerinde insanlara okumak üzere Berâe (Tevbe) Sûresinin başından 30 küsur ayetle gönderdiği bir elçiyim!" Derken Mekke'ye gelmiştik. Sonra Terviye (gününden) bir önceki gün olunca Ebu Bekr kalkıp halka bir konuşma yapmış ve onlara hac ibadetlerinden bahsetmişti. O, (konuşmasını) bitirince Ali kalkmış ve halka, Berâe (Sûresinin baş tarafından 30 küsur ayeti) bitirinceye kadar okumuştur. Sonra kurban bayramının birinci günü gelmiş, biz de akın akın (Mekke'ye) dönmüştük. Ebu Bekr (Mekke'ye) döndüğünde (yine) halka bir konuşma yapmış ve onlara "ifâda" (ziyaret tavaflarından), kurban kesmelerinden ve (diğer) hac ibadetlerinden bahsetmişti. O, (konuşmasını) bitirince Ali (yine) kalkmış ve halka, Berâe'nin (söz-konusu ayetlerini) sonuna kadar okumuştur. Daha sonra "Nefr-i Evvel: Birinci Ayrılma" (yani bayramın üçüncü) günü olduğunda Ebu Bekr (yine) kalkıp halka bir konuşma yapmış ve onlara, nasıl ayrılacaklarını, (cemreleri) nasıl atacaklarını anlatmış, böylece onlara hac ibadetlerini öğretmişti. O, (konuşmasını) bitirince Ali (yine) kalkmış ve halka, Berâe'nin (söz-konusu ayetlerini) bitirinceye kadar okumuştur.²⁷⁸

«٧٢»

باب في الخطبة يوم النحر

72. BÂB

KURBAN BAYRAMININ BİRİNCİ GÜNÜNDEKİ HUTBE HAKKINDA

١٩٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَاتِمٍ أَشْهَلُ بْنُ حَاتِمٍ، ثنا أَبُو عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ،

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَا كَانَ ذَلِكَ الْيَوْمُ قَعَدَ النَّبِيُّ - ﷺ - عَلَى بَعِيرٍ لَا أُدْرِي جَمَلٌ أَوْ نَاقَةٌ، وَأَخَذَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ، أَوْ قَالَ: بِزِمَامِهِ، فَقَالَ: أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ قَالَ فَسَكَنَّا، حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ سِوَى اسْمِهِ، فَقَالَ: أَلَيْسَ يَوْمُ النَّحْرِ، قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟ قَالَ: فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ سِوَى اسْمِهِ. فَقَالَ: أَلَيْسَ ذُو الْحِجَّةِ، قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟ قَالَ: فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ سِوَى اسْمِهِ، فَقَالَ: أَلَيْسَ الْبَلَدَةُ، قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، أَلَا يُبْلَغُ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى مِنْهُ⁽¹⁾.

1922. Bize Ebu Hatim Eşhel b. Hatim haber verip (dedi ki), bize İbn Avn, Muhammed'den, (O) Abdurrahman b. Ebi Bekre'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: O gün (yani kurban bayramının birinci günü) olduğunda Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), erkek deve mi, dişi deve mi olduğunu bilemediğim bir devenin üzerine oturdu. Bir insan da (devenin) hıtâmını=yularını -veya O, "zimâmını=yularını" demişti-, tutmuştu. Derken (Hz. Peygamber); "(Bu gün), hangi gün?" buyurdu. (Ebu Bekre) dedi ki, "o zaman biz, O'nun, bu (güne) isminden başka bir isim vereceğini zannettiğimiz için sustuk." Bunun üzerine; "(Bu gün) yevm-i nahr, (yani kurban bayramının birinci günü) değil mi?" buyurdu. Biz; "evet" dedik. Sonra; "(Bu ay), hangi aydır?" buyurdu. (Ebu Bekre) dedi ki; "biz (yine) O'nun, bu (aya) isminden başka bir isim vereceğini zannettiğimizden sustuk." O da; "(Bu ay) Zilhicce değil mi?" buyurdu. Biz; "evet" dedik. (Hz. Peygamber, sonra); "(Bu şehir), hangi şehirdir?" buyurdu. (Ebu Bekre) dedi ki; "biz (yine) O'nun, bu (şehre) isminden başka bir isim vereceğini zannederek sustuk." O da; "(Bu şehir), Belde-i (Tayyibe-i Mekke) değil mi?" buyurdu. Biz; "evet" dedik. (Hz. Peygamber de) sözüne şöyle devam etti: "İşte, muhakkak ki aranızda kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız; bu ayınızda, bu şehrinizde, bu gününüze hürmet edildiği gibi hürmete lâyıktırlar, (ha-

ramdırlar). Dikkat edin! Burada hazır bulunan, (duyduklarını, gördüklerini) hazır bulunmayana ulaştırırsın! Çünkü burada hazır bulunan kimse, belki, (duyduklarını, gördüklerini) kendisinden daha anlayışlı, daha iyi koruyucu olan kimseye ulaştırır!"²⁷⁹

AÇIKLAMA

Bu Hadisin zahiri, hacda bayramın birinci günü hutbe okumanın, haccın menâsikinden biri olarak meşru olduğunu göstermektedir. İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. Hanefilerle Malikiler ise, bugünde okunacak bir hutbe olmadığını, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), yu-karıdaki Hadiste bahsedilen hutbesini tavsiye mahiyetindeki bir ko-nuşma olarak yaptığını söylemişlerdir. Onlara göre hacda, Terviye, Arefe ve bayramın ikinci günlerinde olmak üzere üç hutbe vardır. İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) bu günlere ilaveten, bayramın birinci gününde de bir hutbe olduğunu söylemiştir. Ayrıca O'na göre, hut-belerden biri, bayramın ikinci günü değil, üçüncü günü okunur.

«۷۳»

باب المرأة تحيض بعد الزيارة

73. BÂB

KADIN ZİYARET (TAVAFI'NDAN) SONRA HAYIZ OLABİLİR?

١٩٢٣ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ الْأَسْوَدِ، عَنْ

²⁷⁹- Buhari, İlm, 9(1/24), Hac, 132(2/191); Müslim, Kasame, 30(3/1306); İbn Mace, Mu-kaddime, 18(1/85); Müsned, 5/37, 39, 49. Bkz. 233. ve 1857. Hadisler.

عَائِشَةَ، قَالَتْ: حَاضَتْ صَفِيَّةُ، فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةَ النَّفْرِ قَالَتْ: أَيُّ حَلَقَى أَيُّ عَقُرَ - بُلْغَةٍ لَهُمْ -، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَلَسْتَ قَدْ طُنْتَ يَوْمَ النَّحْرِ؟ قَالَتْ: بَلَى، قَالَ: فَارْكَبِي⁽¹⁾.

1923. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize el-A'meş, İbrahim'den, (O) El-Esved'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Hac esnasında) Safiyye hayız olmuştu. Sonra nefr-i (sani, yani bayramın 4. günü) gelip (de hâlâ temizlenemeyince), kendilerine ait bir dil ile; "Hay boğazına acı saplanasıcı! Hay kökü kesilesice!" diyerek (hayıflandı). Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "*Sen bayramın birinci günü (ziyaret) tavaftı yapmamış mıydın?*" buyurdu. O; "Evet, (yapmıştık)" dedi. (Hz. Peygamber de); "*Öyleyse (bineğine) bin!*" buyurdu.²⁸⁰

١٩٢٤ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، بِنَحْوِهِ⁽¹⁾.

1924. Bize Sehl b. Hammâd, Şu'be'den, (O) el-Hakem'den, (O) İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.

«٧٤»

باب لَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عَرِيَانًا

74. BÂB

KABE'Yİ HİÇBİR ÇIPLAK TAVAF ETMEYECEK

280- Buhari, Hac, 34(2/151), 145(2/195); Müslim, Hac, 387(2/965); Ebu Davud, Menasik, 85 (2/208); Nesai, Hayz, 22(1/160); Tirmizi, 99(3/280); İbn Mace, Menasik, 83(2/1021); Müsned, 6/122, 175, 224.

١٩٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْبَزَّازِ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ يُثَيْعٍ، قَالَ: سَأَلْنَا عَلِيَّاً بِأَيِّ شَيْءٍ بُعِثْتُ؟ قَالَ: بُعِثْتُ بِأَرْبَعٍ: لَا يَدْخُلُ الْحَجَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُؤْمِنَةٌ؛ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ؛ وَلَا يَجْتَمِعُ مُسْلِمٌ وَكَافِرٌ فِي الْحَجِّ، بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا؛ وَمَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - عَهْدٌ فَعَهْدُهُ إِلَى مُدَّتِهِ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عَهْدٌ فَهِيَ أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ يَقُولُ: بَعْدَ يَوْمِ النَّحْرِ: أَجَلُهُمْ عَشْرِينَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ فَاقْتُلُوهُمْ بَعْدَ الْأَرْبَعَةِ²⁸¹.

1925. Bize Muhammed b. Yezid el-Bezzar haber verip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, Ebu İshak'tan, (O da) Zeyd b. Yusey'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Hacca giderken, arkadan bize ulaştığında) Ali'ye; "ne ile, (hangi emirlerle) gönderildin?" diye sorduk. O da şu cevabı verdi: "(Şu) dört şeyle gönderildim: Cennet'e sadece inanmış olan nefis girecektir; Kâbe'yi hiçbir çıplak tavaf etmeyecektir; müslümanlar ve kâfirler hacda, bu yıllarından sonra bir araya gelmeyeceklerdir. Kiminle Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) arasında (süresi belli) bir antlaşma varsa, onun antlaşması (bitiş) müddetine kadar (geçerlidir). Kimin (böyle) bir antlaşması yoksa, onun (serbest) dolaşma müddeti) dört aydır. - Yani bayramın birinci gününden sonra onlara Zilhicce ayından 20 gün mühlet verin ve onları dört aydan (yani Rebiulahir'in onundan)²⁸¹ sonra da (bulduğunuz yerde) öldürün!-"²⁸²

281- Son parantez içi ilave şu sebepten dolayı yapılmıştır: Hz. Peygamber'le hiçbir antlaşmaları veya bitiş vakti belli bir antlaşmaları olmayan müşriklerin serbest dolaşım süreleri olan dört ayın başlangıcı hakkında iki görüş vardır: Bir görüşe göre bu müddet, Tevbe Süresi, 5. ayetinin iniş tarihi olan h. 9. yılın Şevval ayından başlamış ve Muharrem ayının sonunda bitmiştir. Bu durumda, yukarıda sözkonusu edilen dört hususun halka ilân edildiği gün olan bayramın birinci günü, dört aylık müddetten geriye Zilhicce ayının 20 günü ile Muharrem ayı kalmıştı. Bu görüş, Taberi tarafından, dört aylık müddetin ilanı Şevval'de değil de bayramın birinci günü yapıldığı için, makul görülmemiştir. İkinci görüşe göre dört aylık müddet bayramın birinci günü başlamış, Rebiulahir'in 10'unda bitmiştir. Bu iki görüşün dışında, bilindiği kadarıyla, bu müddetin Zilhicce ayının sonunda bittiğini söyleyen kimse olmadığı, dolayısıyla, iki görüşten ikincisine uygun gelmesi için yukarıdaki parantez içi ilave yapılmıştır.

282- Tirmizi, Hac, 44(3/222), Tefsir, 10(5/276); Müsned, 1/79; Tefsiru't-Taberi, 14/106; Nesai, Hac, 160(5/187)

«V0»

باب اذا ودّع البيت لا يرفع يديه

5. BÂB

(HACI) KÂBE'YE VEDA ETTİĞİNDE ELLERİNİ KALDIRMAZ

١٩٢٦ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الثَّقَفِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو قَزَعةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُهَاجِرًا يَقُولُ: سَأَلَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ رَفْعِ الْأَيْدِي عِنْدَ الْبَيْتِ، فَقَالَ: إِنَّمَا كَانَ يَصْنَعُ ذَلِكَ الْيَهُودُ، حَجَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَمَا صَنَعْنَا ذَلِكَ^(١).

1926. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid es-Sakafi rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bana Ebu Kaza'a haber verip (dedi ki), Muhacir'i şöyle derken işittim: Cabir b. Abdillâh'a Kabe'ye (veda edilmesi) esnasında ellerin kaldırılması sorulmuştu da O şöyle demişti: "Bunu sadece yahudiler yaparlardı. Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte hac yapmıştık da, bu (el kaldırma işini) yapmamıştık."²⁸³

AÇIKLAMA

Bu Hadisin diğer rivayetlerinde O'nun; "Kâbe'nin görülmesi esnasında ellerin kaldırılması" ile alâkah olduğu görülmektedir. Nitekim O, kaynak olarak verilen kitaplarda da bu konu ile ilgili bölümlerde zikredilmiştir. Her halükârda bu Hadis Kabe'nin görülmesi veya ona veda edilmesi esnasında elleri kaldırmanın meşru olmadığı, mekruh olduğunu göstermektedir. Hanefiler ile İmam

283- Ebu Davud, Menasik, 46(2/175); Nesai, Hac, 122(5/167); Tirmizi, Hac, 32(3/210).

Malik (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Şafiiler ile İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, Kabe görüldüğünde elleri kaldırmanın meşruluğunu gösteren diğer bazı Hadislere dayanarak, bunun meşru olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre yukarıdaki Hadis, ravilerinden Muhacir'in "meçhul" biri olması sebebiyle zayıf, dolayısıyla delil olmaya elverişli değildir. Hanefiler de, Şafiilerin dayandıkları Hadislerin zayıf olduğu kanaatindedirler.

«٧٦»

باب في حرمة المسلم

76. BÂB

MÜSLÜMANIN (CANININ) HARAMLIĞI HAKKINDA

١٩٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: ثنا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُذْرِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - اسْتَنْصَتَ النَّاسَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ ثُمَّ قَالَ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفْرًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ^(٢٨٤).

1927. Bize Ebu'l-Velid ile Haccac haber verip dediler ki, bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bana Ali b. Müdrîk haber verip dedi ki, Ebu Zur'a'yı, Cerir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet ederken işittim ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Veda Haccı'nda halkın susturulmasını istemiş, sonra şöyle buyurmuş: "Benden sora, birbirinin boynunu vuran kâfirler haline dönmeyin (veya, " birbirinin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın!)"²⁸⁴

284- Buhari, İlm, 43(1/38); Müslim, İman, 118-120(1/81-82); Nesai, Tahrim, 29(7/117); İbn Mace, Fiten, 5(2/1300); Müsned, 4/358, 363, 366; Tayâlisi, s. 92.

«٧٧»

باب في السعي بين الصفا والمروة

77. BÂB

SAFA İLE MERVE ARASINDA SA'Y ETMEK HAKKINDA

١٩٢٨ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ: سَعَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَنَحْنُ نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَنْ يُصِيبَهُ أَحَدٌ بِحَجَرٍ أَوْ يَرْمِيَهُ^(١).

1928. Bize Ca'fer b. Avn haber verip dedi ki, bize İsmail b. Ebi Halid rivayet edip dedi ki; ibn Ebi Evfa'yı şöyle derken işittim: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Safa ile Merve arasında, biz kendisini, Mekke müşriklerinden birinin O'na bir taş ulaştırmasından (veya "atmasından") koruduğumuz bir halde sa'y etmişti."²⁸⁵

«٧٨»

باب في القران

78. BÂB

KIRAN (HACCI) HAKKINDA

285- Buhari, Umre, 11(2/203); Ebu Davud, Menasik, 56(2/182); İbn Mace, Menasik, 44(2/995); Müsned, 4/353, 355, 381. Hz. Peygamber'in, burada sözkonusu olan sa'yı, h. 7. yılın Zil-kade ayında yapmış olduğu umre ("umretu'l-kaza") esnasındaki sa'yıdır.

١٩٢٩ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، أَنَّهُ شَهِدَ عَلِيًّا وَعُثْمَانَ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ وَعُثْمَانُ يَنْهَى عَنِ الْمُتَمَتَّةِ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَلِيُّ أَهْلَ بَيْتِهِمَا جَمِيعًا، فَقَالَ: لَبَّيْكَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ مَعًا، فَقَالَ: تَرَانِي أَنَّهُ عَنَّا وَتَفَعَّلَهُ، فَقَالَ: لَمْ أَكُنْ لِأَدْعَ سُنَّةَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ^(٢٨٦).

1929. Bize Sehl b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, el-Hakem'den, (O) Ali b. Hüseyin'den, (O da) Mervan ibnu'l-Hakem'den (naklen) rivayet etti ki, O (yani Mervan), Hz. Ali ile Hz. Osman'a Mekke ile Medine arasında tanık olmuştu. O sırada Hz. Osman (halkı) "mut'a" (haccından) menediyordu. Hz. Ali bunu görünce ikisi (yani hac ve umre) için birden niyet edip telbiye getirmiş ve "Hac ve Umre'ye birlikte niyetle lebbeyk!" demişti. Bunun üzerine (Hz. Osman); "Beni, bunu menederken görüyorsun. Sen yine onu yapıyorsun?" demiş, (Hz. Ali) de şöyle cevap vermişti: "Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sünnetini, insanlardan birinin sözüyle terkedecek değilim!"²⁸⁶

١٩٣٠ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ - ﷺ - يَقُولُ: لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجٍّ^(٢٨٧).

1930. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Humeyd, Enes'ten rivayet etti ki, O, Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Umre ve hac niyetiyle Lebbeyk!" buyururken işitmişti.²⁸⁷

286- Buhari, Hac, 34(2/151); Nesai, Hac, 49(5/115); Müsned, 1/136. Bkz. 1820. hadisin "Açıklama"sı.

287- Buhari, Hac, 27(2/147); Müslim, Hac, 215(2/915); Ebu Davud, Menasik, 24(2/157); Nesai, Hac, 49(5/116); Tirmizi, Hac, 11(3/184); İbn Mace, Menasik, 14(2/973), 38(2/989); Müsned, 3/99, 111, 182.

١٩٣١ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَهَلَ بِهِمَا جَمِيعاً، فَلَقِيْتُ ابْنَ عُمَرَ فَأَخْبَرَنِي بِقَوْلِ أَنَسٍ، فَقَالَ: إِنَّمَا أَهَلَ بِالْحَجِّ، فَرَجَعْتُ إِلَى أَنَسٍ فَأَخْبَرَنِي بِقَوْلِ ابْنِ عُمَرَ، فَقَالَ: مَا يَعْدُونَا إِلَّا صَبِيَانًا^(١).

1931. Bize Saîd b. Amir, Habib ibnu's-Şehid'den, (O) Bekr b. Abdillâh'tan, (O da) Enes'ten (naklen) haber verdi ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), o ikisine (yani umre ve hacca) birden niyet edip telbiye getirmişti. (Bekr b. Abdillâh dedi ki): Sonra İbn Ömer'le karşılaştım ve O'na, Enes'in (bu) sözünü haber verdim de O; "(Hz. Peygamber) sadece hacca niyet edip telbiye getirmişti!" dedi. Bunun üzerine Enes'in yanına dönüp O'na, İbn Ömer'in sözünü haber verdim. O da şu karşılığı verdi: "Bizi çocuktan başka bir şey saymıyorlar!"²⁸⁸

«٧٩»

باب الطَّوَّافِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ

79. BÂB

NAMAZ VAKTİNİN DIŞINDA TAVAF YAPMAK

١٩٣٢ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَاهُ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ إِنْ وَلَّيْتُمْ مِنْ هَذَا الْأَمْرِ فَلَا تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ أَوْ صَلَّى أَيْ سَاعَةً شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ^(١).

1932. Bize Amr b. Avn rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, Ebu'z-Zübeyr'den, (O) Abdullah b. Babah'tan, (O da) Cübeyr b. Mut'im'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Abd-i Menafogulları! Eğer size bu (devlet idaresi) işinden (bir görev) verilirse, gece veya gündüz, istediği saatte tavaf yapan veya namaz kılan hiç kimseyi (bunlardan) men etmeyin!"²⁸⁹

«٨٠»

باب في دخول البيت نهارا

80. BÂB

KABE'YE GÜNDÜZ GİRMEK HAKKINDA

١٩٣٣ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - بَاتَ بِذِي طُوًى حَتَّى أَصْبَحَ، ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ^(١).

1933. Bize Mussededded rivayet edip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Ubeydullah rivayet edip (dedi ki), bana Nafi, İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Veda Haccı'nı yapmak üzere Mekke'ye giderken) Zu Tuva'da gecelemiş, nihayet sabah olmuş, sonra Mekke'ye girmişti. İbn Ömer de bunu (böyle) yapardı.²⁹⁰

289- Ebu Davud, Menasik, 53(2/180); Nesai, Hac, 136(5/176); Tirmizi, Hac, 42(3/220); İbn Mace, İkamet, 149(1/398); Müsned, 4/80-84; Müstedrek, 1/448; Dârekutnî, 2/266.

290- Buhari, Hac, 38-39(2/154); Müslim, Hac, 226-228(2/919); Ebu Davud, Menasik, 45(2/174); Nesai, Hac, 103(5/157); Muvatta, Hac, 6(1/324, sadece mevkuf olarak); Müsned, 2/14, 16, 48. Zû Tuva, Mekke'nin batısında, Keda yolunun girişinde bir vadi veya yerdir.

«٨١»

باب في أيّ طريق يدخل مكة؟

81. BÂB

(HACI) MEKKE'YE HANGİ YOLDAN GİRER?

١٩٣٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ يَدْخُلُ مَكَّةَ مِنَ الثَّنِيَةِ الْعُلْيَا، وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَةِ السُّفْلَى (١).

1934. Bize Abdullah b. Saïd haber verip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid, Ubeydullah'tan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Nafi', İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) Mekke'ye, üst dağ yolundan girer, (oradan) alt dağ yolundan çıkarmış.²⁹¹

«٨٢»

باب متى يهَلّ الرجل

82. BÂB

(HAC YAPACAK OLAN) KİMSE NE ZAMAN
YÜKSEK SESLE TELBİYE GETİRMEYE (BAŞLAR?)

١٩٣٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ،

291- Buhari, Hac, 41(2/154); Müslim, Hac, 223(918); Ebu Davud, Menasik, 45(2/174); Nesai, Hac, 105(5/158); İbn Mace, Menasik, 26(2/981); Müsned, 2/14, 21, 29-30

عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَدْخَلَ رَجُلَهُ فِي الْغُرُزِ، وَاسْتَوَتْ بِهِ نَافَتُهُ، أَهْلًا مِنْ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ⁽¹⁾.

1935. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid, Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ayağını (devesinin) özengisine sokunca ve devesi tam doğrulunca Zu'l-Huleyfe Mescidi'nden yüksek sesle telbiye getirmeye (başlamıştı)."²⁹²

«۸۳»

بَاب مَا يَصْنَعُ الْمُحْرِمُ إِذَا اشْتَكَى عَيْنَيْهِ

83. BÂB

İHRAMLI, GÖZLERİNDEN RAHATSIZ OLDUĞUNDA
NE YAPAR?

۱۹۳۶ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَلْفٍ، قَالَا: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نُبَيْهِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ فِي الْمُحْرِمِ إِذَا اشْتَكَى عَيْنَيْهِ: يُضَمُّهَا بِالضُّبْرِ!

1936. Bize Osman b. Muhammed b. Ebi Şeybe ve Muhammed b. Ahmed b. Ebi Halef haber verip dediler ki, bize Sufyan, Eyyub b. Musa'dan, (O) Nubeyh b. Vehb'den, (O) Ebân b. Osman'dan, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, Hz.

Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ihramlı hakkında şöyle buyurdu: "(İhramlı) gözlerinden rahatsız olduğunda onlara sabır otu özsuyu süre(bili)r."²⁹³

«٨٤»

باب أين يصلي الرجل بعد الطواف؟

84. BÂB

KİŞİ TAVAFTAN SONRA NEREDE NAMAZ KILAR?

١٩٣٧ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ - فَطَافَ بِالْبَيْتِ، وَصَلَّى عِنْدَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الصَّفَا^(١). قَالَ شُعْبَةُ: فَحَدَّثَنِي أَيُّوبُ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: هِيَ السُّنَّةُ.

1937. Bize Haşım ibnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Amr b. Dinâr'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben İbn Ömer'i, şöyle derken işittim: "Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Veda Haccında) gelip Kabeyi tavaf etmiş ve Makam-ı (İbrahim'in) yanında iki rekât namaz kılmış, sonra da Safa'ya dönmüştü."

Şu'be demiş ki; bana Eyyub da, Amr b. Dinâr'dan, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O; "Sünnet olan budur!" demiştir.²⁹⁴

293- Müslim, Hac, 89-90(2/863); Ebu Davud, Menasik, 37(2/168); Nesai, Hac, 45(5/111); Tirmizi, Hac, 106(3/287); Müsned, 1/60, 65, 68.

294- Buhari, Salat, 30(1/103), Hac, 72(2/166); Müslim, Hac, 174(2/901); Nesai, Hac, 150(5/182); İbn Mace, Menasik, 33(2/986); Müsned, 2/15, 85, 152.

«٨٥»

باب في طواف الوداع

85. BÂB

VEDA TAVAFI HAKKINDA

١٩٣٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ النَّاسُ يَنْصَرِفُونَ فِي كُلِّ وَجْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ^(١).

1938. Bize Muhammed b. Yusuf, İbn Uyeyne'den, (O) Süleyman el-Ahve'den, (O) Tâvûs'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: (Eskiden) halk, (haccın sonunda hemen) etrafa dağılırlardı. Bunun için Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Hiçkimse, son işi Kabe'ye (Veda Tavafı yapmak) olmadıkça sakın ayrılmasın!"²⁹⁵

١٩٣٩ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا وَهَيْبٌ، ثنا ابْنُ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا أَفَاضَتْ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ عَامَ أَوَّلٍ: إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ، ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: تَنْفِرُ إِنْ النَّبِيَّ - ﷺ - رَخَّصَ لَهُنَّ^(١).

1939. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Vuheyb rivayet edip (dedi ki), bize İbn Tâvâs, babasından, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Hayızlı

295- Buhari, Hac, 144(2/195); Müslim, Hac, 379(2/963); Ebu Davud, Menasik, 84(2/208); İbn Mace, Menasik, 82(2/1020); Müsned, 1/222.

kadının, ifâda (ziyaret) tavafi yaptığında, (veda tavafi yapmadan Mekke'den) ayrılmasına izin ("ruhsat") verildi."

(Tâvûs, aynı senede göre) sözüne şöyle devam etmiştir: Önceki sene İbn Ömer'i; "(hayızlı kadın, veda tavafi yapmadan) ayrılmaz!" (derken) işitmiştim. Sonra O'nu, şöyle derken işittim: "O ayrılır. Çünkü Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onlara izin ("ruhsat" vermiştir!"²⁹⁶

١٩٤٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي عَقِيلٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي طَاوُسُ الْيَمَانِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، وَهُوَ يُسْأَلُ عَنْ حَبْسِ النِّسَاءِ عَنِ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ إِذَا حِضْنَ قَبْلَ النَّفْرِ وَقَدْ أَفْضَنَ يَوْمَ النَّحْرِ، فَقَالَ: إِنْ عَائِشَةُ كَانَتْ تَذْكُرُ رُخْصَةً لِلنِّسَاءِ، وَذَلِكَ قَبْلَ مَوْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بِعَامٍ^(١).

1940. Bize Abdullah b. Salih, şöyle diyerek haber verdi: Bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Ukayl, İbn Şihâb'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana Tâvûs el-Yemânî haber verdi ki, O; Abdullah b. Ömer'i, kendisine; kadınların, bayramın birinci günü ifâda (ziyaret) tavafinı yaptıkları halde (daha sonra) hayız olduklarında (Mekke'den) ayrılmadan önce Kabe'ye (veda) tavafi yapmalarına engel olunması (meselesi) sorulurken işitmiş de O, (buna cevap olarak) şöyle demiş: "Muhakkak ki Aişe, (bu konuda) kadınlara tanınan bir kolaylıktan ("ruhsat"tan) bahsederdi."

Bu (soru-cevap Hadisesi), Abdullah b. Ömer'in ölümünden bir yıl önce olmuştu.

«٨٦»

باب فِي الَّذِي يَبْعَثُ هَدِيَّةَ

وهو مقيم في بلده

86. BÂB

BELDESİNDE MUKİM OLDUĞU HALDE HEDY'İNİ (MEKKE'YE) GÖNDEREN KİMSE HAKKINDA

١٩٤١ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ، - يَعْنِي ابْنَ أَبِي خَالِدٍ -، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، أَنَّهُ قَالَ لِعَائِشَةَ: يَا أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ رَجُلًا يَبْعَثُ أَحَدَهُمْ بِالْهَدْيِ مَعَ الرَّجُلِ، فَيَقُولُ: إِذَا بَلَغْتَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا فَقُلْهُ، فَإِذَا بَلَغَ ذَلِكَ الْمَكَانَ لَمْ يَزَلْ مُخْرِماً حَتَّى يَحِلَّ النَّاسُ، قَالَ: فَسَمِعْتُ صَفْقَتَهَا يَبْدِهَا مِنْ وَرَاءِ الْحِجَابِ، وَقَالَتْ: لَقَدْ كُنْتُ أَقْبِلُ الْقَلَائِدَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَيَبْعَثُ بِالْهَدْيِ إِلَى الْكَعْبَةِ، مَا يَحْرُمُ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِمَّا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ مِنْ أَهْلِهِ حَتَّى يَرْجِعَ النَّاسُ^(١).

1941. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize İsmail -yani İbn Ebi Halid-, Âmir'den, (O da) Mesrûk'tan (naklen) rivayet etti ki; O, Hz. Aişe'ye (şöyle) demiş:

"Mü'minlerin annesi! Doğrusu bazı insanlar hedy'ini bir adamla (Mekke'ye) gönderiyor ve "şu şu yere ulaştığında onun boynuna (kurbanlık alâmeti olarak) bir gerdanlık tak" diyor, (adam) bu yere ulaştığında da o, hacılar ihamdan çıkıncaya kadar "ihramlı" olarak kalıyor, (buna ne buyursunuz?)" (Mesrûk) sözüne şöyle devam etmiş: O zaman ben O'nun, perde arkasından el çırpışını²⁹⁷ duydum. Sonra şöyle dedi:

297- Hz. Aişe, soru sorulduğunda, muhtemelen, namaz kılmakta olduğunu bildirmek için el çırpıyordu.

"Andolsun ki ben Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) için, (hedy'lerine takacağı) gerdanlıklar bükerdim. Sonra o hedy'lerini Kabe'ye gönderirdi. (Fakat) kendisine, hacılar dönünceye kadar, adama hanımından helâl olan şeylerden hiçbir haram olmazdı!"²⁹⁸

١٩٤٢ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، أَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ:
أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ وَعَمْرَةُ بِنْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَفِيلُ
فَلَائِدَ هَذِي رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَيَبِغْتُ بِهِذِي مُقْلَدَةً، وَيُقِيمُ بِالْمَدِينَةِ، وَلَا
يُجْتَنَبُ شَيْئًا، حَتَّى يُنْحَرَ هَذِي^(١).

1942. Bize el-Hakem b. Nafi' haber verip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Urve ibnu'z-Zübeyr ile Amra bint Abdirrahman haber verdiler ki, Hz. Aişe şöyle dedi:

"Ben Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hedy'lerinin (kurbanlık alâmeti olan) gerdanlıklarını bükerdim de, O, hedy'lerini gerdanlıkları takılmış olarak gönderir, kendisi ise Medine'de kalır ve hedy'leri (Mekke'de) kesilinceye kadar hiçbir şeyden uzaklaşmazdı."²⁹⁹

«٨٧»

بَابُ كَرَاهِيَةِ الْبِنْيَانِ بِمَنَى

87. BÂB

MİNA'DA BİNA YAPMANIN MEKRUHLUĞU

298- Buhari, Hac, 110(2/183); Müslim, Hac, 370(2/959); Müsned, 6/127, 190, 191.

299- Buhari, Hac, 107(2/182); Müslim, 359(2/957); Ebu Davud, Menasik, 17(2/147); Nesai, Hac, 66(5/133); Tirmizi, Hac, 69(3/251); İbn Mace, Menasik, 94(2/1033); Müsned, 6/82.

١٩٤٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، ثنا وَكِيعٌ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ، عَنْ أُمِّهِ مُسَيِّكَةَ - وَأَنْنِي عَلَيْهَا خَيْرٌ -، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا نَبِيٌّ لَكَ بِمِنَى بِنَاءٌ يُظَلُّكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا مِنَى مُنَاخٌ مِنْ سَبَقِ^(١).

1943. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Veki rivayet edip (dedi ki), bize İsrail, İbrahim b. Muhacir'den, (O) Yusuf b. Mahek'ten, (O) kendisini hayırla yadettiği annesi Museyke'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ya Rasulullah, senin için Mina'da, seni gölgelendirecek bir bina yapalım mı?" demiştim de, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Hayır. Mina, (oraya) önce varanların deve çöktürme yeridir!"³⁰⁰

«M»

باب في دخول مكة بغير احرام حج ولا عمره

88. BAB

MEKKE'YE NE HAC, NE DE UMRE İHRAMI OLMAKSIZIN
GİRMEK HAKKINDA

١٩٤٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - دَخَلَ مَكَّةَ عَامَ الْفَتْحِ وَعَلَى رَأْسِهِ مِغْفَرٌ، فَلَمَّا نَزَعَهُ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا ابْنُ خَطْلٍ مُتَعَلِّقٌ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: اقْتُلُوهُ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَالِدٍ:

300- Ebu Davud, Menasik, 90(2/212); Tirmizi, Hac, 51(3/228); İbn Mace, Menasik, 52(2/1000); Müstedrek, 1/467; Müsned, 6/187, 207.

وَقَرِئَ عَلَى مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَوْمَئِذٍ مُحَرَّمًا.

1944. Bize Abdullah b. Halid haber verip (dedi ki), bize Malik b. Enes, İbn Şihâb'dan, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Mekke'ye fetih yılı, başında miğfer olduğu halde girmişti. Sonra onu (başından) çıkardığında bir adam yanına gelip; "ya Rasulullah! Bakın, şu İbn Hatal! Kabe'nin örtülerine tutunmuş. (Onu ne yapalım?)" demiş, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "Onu öldürün!" buyurmuştu.³⁰¹

Abdullah b. Halid demiştir ki; Malik'ten kırâat yoluyla ise, O'nun şöyle dediği nakledildi: İbn Şihâb dedi ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) o gün ihramlı da değilmış.

١٩٤٥ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمَّارٍ الدَّهْنِيُّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ - ﷺ - مَكَّةَ حِينَ افْتَتَحَهَا وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ بَغِيرَ إِحْرَامٍ^(١). قَالَ إِسْمَاعِيلُ: سَمِعَهُ مِنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، كَانَ مَعَ أَبِيهِ.

1945. Bize İsmail b. Ebân haber verip (dedi ki), bize Muaviye b. Ammar ed-Duhni, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Mekke'yi fethettiğinde oraya, başında siyah bii sarık var iken, ihramsız olarak girmişti.³⁰²

İsmail dedi ki, (Muaviye) bu (Hadisi), babasıyla birlikte olan Ebu'z-Zübeyr'den işitmişti.

301- Buhari, Cezau's-Sayd, 18(2/216), Meğazi, 48(5/92); Müslim, Hac, 450(2/989-990); Ebu Davud, Cihad, 125(3/60); Nesai, Hac, 107(5/158); Tirmizi, Cihad, 18(4/202); İbn Mace, Cihad, 18(2/938); Muvatta, Hac, 247(2/423); Müsned, 3/109, 164, 186. Bkz. 2460. Hadis.

302- Müslim, Hac, 451(2/990); Ebu Davud, Libas, 23(4/54); Nesai, Hac, 107(5/159); Tirmizi, Libas, 11(4/225); İbn Mace, Libas, 14(2/1186); Müsned, 3/363, 387.

«٨٩»

باب لا يعطى الجزاء من البدن شيئاً

89. BÂB

KASABA, KURBANLARDAN HİÇBİR ŞEY VERİLMEZ

١٩٤٦ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَعَبْدُ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيُّ، أَنَّ مُجَاهِدًا أَخْبَرَهُمَا: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَلِيًّا أَخْبَرَهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَمَرَهُ أَنْ يَقُومَ عَلَى بُذْنِهِ وَأَنْ يَقْسِمَ بُذْنَهُ كُلَّهَا، لِحُومِهَا وَجُلُودِهَا وَجِلَالِهَا، وَلَا يُعْطِيَ فِي جَزَارَتِهَا مِنْهَا شَيْئًا^(١).

1946. Bize Musedded rivayet edip (dedi ki), bize Yahya, İbn Cüreyc'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana el-Hasan b. Müslim ile Abdülkerim el-Cezeri haber verdiler ki, Mücahid onlara haber vermiş ki, Abdurrahman b. Ebi Leyla kendisine haber vermiş ki, Hz. Ali O'na haber vermiş ki, Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) kendisine, O'nun kurbanlık develerinin ("bedene"lerinin) başında durmasını ve "bedene"lerinden, kasaplıkları için hiçbir şey vermeyerek onların tamamını; etlerini, derilerini, çullarını dağıtmasını emretmişti.³⁰³

«٩٠»

باب في جزاء الضبيع

303- Buhari, Hac, 120(2/186); Müslim, Hac, 348-349(2/954); Ebu Davud, Menasik, 20(2/149-150); İbn Mace, Menasik, 97(2/1035); Müsned, 1/79, 123, 143.

90. BÂB

SIRTLAN (AVLAMANIN) CEZASI HAKKINDA

١٩٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُبَيْدٍ بْنَ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الضَّبُعِ، فَقَالَ: هُوَ صَيْدٌ، وَفِيهِ كِبْشٌ إِذَا أَصَابَهُ الْمُحْرِمُ^(١).

1947. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Cerir b. Hazim rivayet edip dedi ki, Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr'i, Abdurrahman b. Ebi Amir'den, (O da) Cabir'den (naklen anlatırken) işittim ki, (Cabir) şöyle demiş: Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sırtlan sorulmuştu da O; "(Sırtlan) bir av hayvanıdır. İhramlı kimse onu avladığında, onun için bir koç (kurban etmesi gerekir)"³⁰⁴ demişti.

١٩٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ بْنَ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، قَالَ: سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الضَّبُعِ أَكْلُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: هُوَ صَيْدٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: مَا تَقُولُ فِي الضَّبُعِ تَأْكُلُهُ؟ قَالَ: أَنَا أَكْرَهُ أَكْلَهُ.

1948. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr'den, (O da) Abdurrahman b. Abdillah b. Ebi Ammar'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Cabir b. Abdillah'a; "sırtlan (etini) yiyebilir miyim?" diye sordum. "Evet" dedi.

304- Ebu Davud, Et'ime, 31(3/355); İbn Mace, Menasik, 90(2/1030-1031); Dârekutnî, 2/246.

"O, av hayvanı mıdır?" dedim. "Evet" dedi. "Bunu Rasulullah'tan (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) mı duydu?" dedim. "Evet" dedi.³⁰⁵

Ebu Muhammed (ed-Darimi'ye); "sırtlan hakkında ne dersin, onun (etini) yer misin?" denildi. O da; "ben onun (etini) yemeği kerih görüyorum" dedi.

AÇIKLAMA

İhramlıya yasak olan şeylerden biri de avlanmadır. İhramlının, ihramdan çıkıncaya kadar, "harem" dahilinde olsun, "harem" haricinde olsun, avlanması caiz değildir. İhramlı iken avlanan kimsenin bir "ceza" ödemesi gerekir. Âlimler bu "ceza"nın takdiri ve yerine getirilmesi hususunda, ilgili Ayet ve Hadisleri değerlendirerek farklı görüşler açıklamışlardır.

Yukarıdaki son Hadis, sırtlan etinin helâl olduğunu göstermektedir. İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ile İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) bu Hadise uygun görüş beyan etmişlerdir. Âlimlerin cumhuru ise, ilgili diğer Hadislere dayanarak sırtlan etinin haram olduğunu söylemişlerdir.³⁰⁶

«٩١»

باب فيمن يبيت بمكة
ليالي منى من علة

91. BÂB

MİNA GECELERİNDE BİR SEBEPTEN DOLAYI
MEKKE'DE GECELEYEN KİMSE HAKKINDA

305- Nesai, Hac, 89(5/150); Tirmizi, Hac, 28(3/208); Dârekutnî, 2/245-246; Müsned, 3/297, 318, 322.

306- Bkz. 1988. Hadisin "Açıklama"sı.

١٩٤٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - لِيَلْبِثَ بِمَكَّةَ لَيْلًا مِّنِّي مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ، فَأُذِنَ لَهُ^(٣٧).

1949. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usame, Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki; el-Abbas b. Abdilmuttalib, (hacılara zemzem) suyu dağıtma işinden dolayı Mina geceleri Mekke'de geceleme için Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) izin istemiş, (Hz. Peygamber) de O'na izin vermişti.³⁰⁷

١٩٥٠ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ عِيْسَى بْنِ يُونُسَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، نَحْوَهُ^(٣٨).

1950. Bize Saîd ibnu'l-Muğîre, İsa b. Yunus'tan, (O da) Ubeydullah b. Ömer'den (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.

AÇIKLAMA

"Mina geceleri", kurban bayramının 2., 3. ve 4. günlerinin, yani "teşrik günleri"nin geceleridir. Bu geceleri Mina'da geçirmek gerekir ki, bu Malikilere, Şafiilere ve Hanbelilere göre vacib, Hanefilere göre Sünnet-i Mükkededir. Ancak bir özürden dolayı bu geceleri Mina dışında, Mekke'de geçirmek caiz olur. Malikilere göre bu geceleri Mina'da geçirmemeyi caiz kılan özürler sadece çobanlık ve hacılara zemzem dağıtma işi ("sikaye")dir. Hanefilerle Şafiilere göre ise, bunlarla beraber, malını muhafaza, hastalık gibi diğer sebeplerden dolayı da bu geceleri Mina dışında geçirmek caizdir.

307- Buhari, Hac, 75(2/167), 133(2/192); Müslim, Hac, 346(2/953); Ebu Davud, Menasik, 75 (2/199); İbn Mace, Menasik, 80(2/1019); Müsned, 2/19, 22, 28, 88.

KURBANLAR KİTABI

«ا»

باب السنة في الأضحية

1. BÂB

KURBANDA SÜNNET OLAN

١٩٥١ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: ضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ وَيُسَمِّي وَيُكَبِّرُ، لَقَدْ رَأَيْتُهُ يَذْبَحُهُمَا بِيَدِهِ، وَاضِعاً عَلَى صِفَاحِهِمَا قَدَمَهُ قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ^(١).

1951. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) alaca renkli, güzel boynuzlu iki koçu, besmele çekerek ve tekbir getirerek kurban kesmişti. Andolsun ki, ben O'nu, bu (iki koçu), ayağını yan taraflarının üzerine koyarak eliyle keserken görmüştüm.

(Şu'be demiştir ki, ben Katâde'ye); "bunu (Enes'ten) sen işittin mi?" dedim. O da; "evet" dedi.³⁰⁸

AÇIKLAMA

"Kurban", Allah'a (*Celle Celaluhu*) yakınlık kazanmak maksadıyla kesilen hayvandır. Dinen zengin sayılan bir müslümanın, yılda bir defa, kurban bayramında kurban kesmesi gerekir. Kurban kesme, Hicri 2. yılın Zilhicce ayında meşru kılınmış olup, âlimlerin cumhuruna göre Sünnet-i Müekkede, Hanefilere göre vacib bir ibadettir.

308- Buhari, Edâhî, 9(6/237); Müslim, Edâhî, 17-18(3/1556-1557); Ebu Davud, Dahâyâ, 4(3/95); Nesai, Dahâyâ, 14(7/193-194); Tirmizi, Edâhî, 2(4/84); Ibn Mace, Edâhî, 1(2/1043); Müsned, 3/115, 170, 183.

Kurban ancak koyun, keçi, deve ve sığırdan kesilebilir. Bunlardan koyun cinsinin erkeğini kurban kesmek daha faziletlidir.

Kurban kesmenin meşru kılınmasının pek çok hikmeti vardır. Bunlar arasında, Allah Azze ve Celle ile Rasul'ünün (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hoşnudluklarını kazanmak başta olmak üzere; Allah'ın (*Celle Celaluhu*) nimetinin, Allah (*Celle Celaluhu*) rızası için yapılan fedakârlığın gösterilmesi; nefsi cimrilik, bencillik gibi kötü duygulardan temizleme; ziyafet günleri olan bayramlarda fakir-fukaraya yardım, eşe-dosta hediye suretiyle ictimai yardımlaşmanın sağlanması zikredilebilir. Kurban kesmenin bir hikmeti de, Hz. İbrahim'e (*Aleyhisselam*) bahşedilen bir nimetin hatırasını yaşatmaktır. Bilindiği gibi, oğlunu kesmesi emredilen Hz. İbrahim (*Aleyhisselam*), bu emri yerine getirmeye teşebüs edip samimiyet ve bağlılığını gösterince, Allah Azze ve Celle O'na büyük bir kurbanlık hayvan göndermiş ve oğlu yerine onu kesmesini emretmişti. Bu büyük bir lütuftu. Bu lütuf, gerçekte, tüm insanlık için yapılmış oldu. Çünkü Hz. İbrahim'in (*Aleyhisselam*) bu oğlunun neslinden, "âlemlere rahmet" olarak gönderilen Hz. Muhammed (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelmiştir. İşte müslümanlar, kurban kesmekle Allah'ın (*Celle Celaluhu*) bu âlemşümül lütfuna karşı da şükran duygularını ifade etmiş olurlar.

١٩٥٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي عَيَّاشٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِكَبْشَيْنِ فِي يَوْمِ الْعِيدِ، فَقَالَ حِينَ وَجَّهَهُمَا: إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ. إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ. اَللّٰهُمَّ إِنَّ هَذَا مِنْكَ، وَلَكَ، عَنْ مُحَمَّدٍ وَأُمِّيهِ ثُمَّ سَمَى اللَّهَ، وَكَبَّرَ وَذَبَحَ^(١).

1952. Bize Ahmed b. Halid haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Ebu Ayyâş'tan,

(O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bayram günü iki koç kurban kesmişti de, bunları (kıbleye) doğru çevirdiğinde şöyle buyurmuştu: "Şüphesiz ben, Hakk'a yönelerek yüzümü, gökleri ve yeri yaratmış olan (Allah'a) çevirdim ve ben, (O'na) ortak koşanlardan değilim.³⁰⁹ Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm, alemlerin Rabb'i olan Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben müslümanların ilkiyim.³¹⁰ Allahım! Şüphesiz bu, Muhammed ve ümmeti için senden ve sanadır!" (Hz. Peygamber) sonra Allah'ın adını anmış, (besmele çekmiş), tekbir getirmiş ve (onları) kesmişti.³¹¹

«۲»

بَاب مَا يَسْتَحِلُّ مِنْ حَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ أَنْ الْأُضْحِيَّةِ لَيْسَ بِوَاجِبٍ

2. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.Ş.), KURBANIN
VACİP OLMADIĞINA DELİL GÖSTERİLEN HADİSLERİ

۱۹۵۳ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي خَالِدٌ - يَعْنِي ابْنَ يَزِيدَ -، حَدَّثَنِي سَعِيدٌ - يَعْنِي ابْنَ أَبِي هِلَالٍ -، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُسْلِمٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ الْمُثَنَّبِ، أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يُضْحِيَ فَلَا يَقْلِمَ أَظْفَارَهُ، وَلَا يَخْلُقَ شَيْئًا مِنْ شَعْرِهِ، فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ^(۱).

309- En'am Süresi, 79

310- En'am Süresi, 162-163.

311- Ebu Davud, Dahâyâ, 4(3/95); İbn Mace, Edâhî, 1(2/1043); Müsned, 3/356, 375.

1953. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Halid -yani İbn Yezid- rivayet edip (dedi ki), bana Saîd -yani ibn Ebi Hilâl-, Amr b Müslim'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana İbnu'l-Müseyyeb haber verdi ki, Hz. Ümmü Seleme, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) kendisine haber vermiş ki, (Rasulullah) (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Kim kurban kesmek isterse, Zilhicce ayının ilk on gününde ne tırnaklarını kessin, ne de saçlarından-kıllarından birşey tıraş etsin!"³¹²

١٩٥٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: إِذَا دَخَلْتَ الْعَشْرَ وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَصْحِيَ، فَلَا يَمَسَّ مِنْ شَعْرِهِ وَلَا أَظْفَارِهِ شَيْئًا^(١).

1954. Bize Muhammed b. Ahmed haber verip (dedi ki), bize Süfyan rivayet edip (dedi ki), bana Abdurrahman b. Humeyd, Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den, (O) Hz. Ümmü Seleme'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "(Zilhicce ayının ilk) on günü girdiği ve biriniz kurban kesmek istediği zaman, ne saçlarından-kıllarından, ne de tırnaklarından hiçbir şeye dokunmayın!"³¹³

AÇIKLAMA

Bu Hadisin zahiri manası, kurban kesecek kimsenin, Zilhicce ayının ilk on günü girince kurbanını kesinceye kadar, saç-sakal ve sair vücut kıllarını tıraş etmesinin, tırnaklarını kesmesinin haram ol-

312- Müslim, Edâhî, 41(3/1565); Ebu Davud, Dahâyâ, 3(3/94); Nesai, Dahâyâ 1(7/187); Tirmizi, Edâhî, 24(4/102); İbn Mace, Edâhî, 11(2/1052); Müsned, 6/301.

313- Müslim, Edâhî, 39-40(3/1565); Nesai, Dahâyâ, 1(7/187); İbn Mace, Edâhî, 11(2/1052); Müsned, 6/289.

duğunu göstermektedir. İmam Ahmed'le bazı Şafii âlimler, bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefilerle Şafiiler ve bir rivayete göre İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bunları yapmanın tenzihen mekruh olduğunu söylemişlerdir. Çünkü Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hedy'leri Medine'den Mekke'ye gönderdiğinde, kendisine, ihramlı kimselere yasak olan şeylerden hiçbirini haram kılmamıştı. Şu halde ihramlı kimseye haram olan saç ve tırnak kesme filleri de ihramlı olmayana haram olmamalıdır. Belki bunları yapmamak, hacılara benzeme, dolayısıyla hac yapma arzusunun bir ifadesi olarak müstehabdır.

Dârimî (*Rahmetullahi Aleyh*), yukarıdaki Hadisi, kurbanın vacib olmadığını bir delili olarak zikretmiştir. Çünkü Hadiste kurban kesme, kişinin "istegine" bırakılmıştır. Vacib olsaydı, kişinin istegine bırakılmazdı.

«۳»

بَاب مَا لَا يَجُوزُ فِي الْأَضَاحِي

3. BÂB

KURBANLARDA CAİZ OLMAYAN ŞEYLER

١٩٥٥ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ ، ثنا مَالِكٌ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ فَيْرُوزَ ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، قَالَ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : مَا يُتَّقَى مِنَ الضَّحَايَا ؟ قَالَ : الْعَوْرَاءُ الْبَيِّنُ عَوْرُهَا ، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيِّنُ ظَلْعُهَا ، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا ، وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي لَا تُنْفِي ^(١) .

1955. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Amr ibnu'l-Haris'ten, (O) Ubeyd b. Feyruz'dan, (O da) el-Bera' b. Azib'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), kaçınılacak kurbanlıklar sorulmuş, O da

Şöyle buyurmuŐtı: "Körlüğü açıkça belli olan tek gözü kör (kurbanlık); topallığı açıkça belli olan topal (kurbanlık); hastalığı açıkça belli olan hasta (kurbanlık); (zayıflıktan dolayı) kemiklerinde ilik kalmamıŐ olan zayıf (kurbanlık)."³¹⁴

١٩٥٦ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ فَيْرُوزٍ، قَالَ: سَأَلْتُ الْبَرَاءَ عَمَّا نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مِنَ الْأَصْحَاحِ؟ فَقَالَ: أَرْبَعٌ لَا يُجِزُنَن: الْعَوْرَاءُ الْبَيِّنُ عَوْرَهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيِّنُ ظَلْعُهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا، وَالْكَسِيرُ الَّتِي لَا تُنْقِي.

قَالَ: قُلْتُ لِلْبَرَاءِ: فَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ فِي السِّنِّ نَقْصٌ، وَفِي الْأُذُنِ نَقْصٌ، وَفِي الْقَرْنِ نَقْصٌ؟ قَالَ: فَمَا كَرِهْتَ فَدَعُهُ، وَلَا تُحَرِّمَهُ عَلَى أَحَدٍ^(١).

1956. Bize Saîd b. Âmir, Őu'be'den, (O) Süleyman b. Abdirrahman'dan, (O da) Ubeyd b. Feyruz'dan naklen Şöyle rivayet etti: El-Bera'ya, Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (kesilmelerini) menettiğı kurbanlıkları sordum da O, Şöyle cevap verdi: "Dört (çeşit kurbanlık, kurban olarak) yeterli olmaz. Körlüğü açıkça belli olan tek gözü kör (kurbanlık); topallığı açıkça belli olan topal (kurbanlık); hastalığı belli olan hasta (kurbanlık); zayıflıktan (dolayı) kemiklerinde ilik kalmamıŐ olan zayıf -veya ayağı kırık-³¹⁵ (kurbanlık)."

(Ubeyd) sözüne Şöyle devam etmiştir: (Sonra el-Bera'ya dedim ki; "peki, ben (kurbanlık hayvanın) diŐlerinde bir eksikliğin, kulaklarında bir noksanlığın, boynuzlarında bir nokanlığın olmasından hoŐlanmıyorum, (buna ne dersiniz?)" O Şöyle cevap verdi: "Öyleyse hoŐlanmadığını bırak, fakat onu hiçkimseye haram kılma!"³¹⁶

314- Nesai, Dahâyâ, 7(7/189); Muvatta; Dahâyâ 1(2/482); Müsned, 4/301.

315- Bu kelime Darimi'nin bazı nüshalarında "... yaşlı, büyük" şeklindedir.

316- Ebu Davud, Dahâyâ, 6(3/97); Nesai, Dahâyâ, 5-6(7/188-189); Tirmizi, Edâhî, 5(4/85-86); İbn Mace, Edâhî, 8(2/1050); Müsned, 4/284, 289, 300; Müstedrek, 1/468, 4/223.

١٩٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حُجَبَةَ بْنَ عَدِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا وَسَلَّاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، الْبَقَرَةُ؟ قَالَ: عَنْ سَبْعَةٍ. قُلْتُ: الْقَرْنُ؟ قَالَ: لَا يَضُرُّكَ. قَالَ: قُلْتُ: الْعُرْجُ؟ قَالَ: إِذَا بَلَغَتِ الْمَنَسِكَ، ثُمَّ قَالَ: أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ نَسْتَشْرِفَ الْعَيْنَ وَالْأَذْنَ^(٣١٧).

1957. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Seleme b. Küheyl'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Huceyye b. Adiyy'i, şöyle derken işittim: Ali'ye, bir adamın; "ey mü'minlerin emiri! Sığır (kaç kişi adına kurban edilebilir?)" diye bir mesele hakkında sorduğunda, işitmiştim ki, (bu soruya) O; "(Sığır) yedi kişi adına (kurban edilebilir)" cevabını vermişti. (O zaman ben de); "boy-nuzu (kırık olan bir hayvanın kurban edilmesine ne dersiniz?)" diye sormuştum. "Zarar vermez" cevabını vermişti. "(Ya) topal (hayvanlar kurban edilebilir mi?)" demiştim. "Kurban kesme yerine ulaşabilirse, (kurban edilebilir)" karşılığını vermiş, sonra sözüne şöyle devam etmişti: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize, (kurbanın) gözlerine ve kulaklarına dikkat etmemizi emretmişti."³¹⁷

١٩٥٨ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ شَرِيحِ بْنِ التَّعْمَانِ الْعَابِدِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ نَسْتَشْرِفَ الْعَيْنَ وَالْأَذْنَ، وَأَنْ لَا نُضْجِيَ بِمُقَابَلَةٍ وَلَا مُدَابَرَةٍ، وَلَا خَرْقَاءَ، وَلَا شَرْقَاءَ، فَالْمُقَابَلَةُ: مَا قُطِعَ طَرَفُ أُذُنِهَا، وَالْمُدَابَرَةُ: مَا قُطِعَ مِنْ جَانِبِ الْأَذَنِ، وَالْخَرْقَاءُ: الْمَثْقُوبَةُ، وَالشَّرْقَاءُ: الْمَشْقُوقَةُ^(٣١٧).

1958. Bize Ubeydullah b. Musa, İsrail'den, (O) Ebu

317- Nesai, Dahâyâ, 11(7/191); İbn Mace, Edâhî, 8(2/1050); Tayâlisi, s. 23; Müsned, 1/95, 105, 125; Müstedrek, 1/468, 4/224-225.

İshak'tan, (O) Şureyh ibnu'n-Nu'man el-Abidi'den, (O da) Hz. Ali'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) bize (kurbanın) gözlerine ve kulaklarına dikat etmemizi ve ne "mukabele", ne "mudabere", ne "harka", ne de "şerka" (olan hayvanları) kurban etmememizi emretmişti. "Mukabele", kulağının (ön) tarafı kesilen (ve kesik parçası ön tarafında asılı bırakılan hayvan); "mudabere", kulağının (arka) tarafından (bir parça) kesilen (ve bu kesik parçası arka tarafında asılı bırakılan hayvan); "harka", (kulağı) delinmiş (hayvan), "şerka" ise, (kulağı uzunluğuna) yarılmış (hayvandır).³¹⁸

«ع»

باب ما يجزى من الضحايا

4. BÂB

YETERLİ OLAN KURBANLAR

١٩٥٩ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ بَعْجَةِ الْجُهَنِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - ضَحَايَا بَيْنَ أَصْحَابِهِ، فَأَصَابَنِي جَذَعٌ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا صَارَتْ لِي جَذَعَةٌ، فَقَالَ: ضَحَّ بِهَا^(١).

1959. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Hişam, Yahya'dan, (O) Ba'ce el-Cuheni'den, (O da) Ukbe b. Amir el-Cuheni'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) kurbanları Ashabı arasında dağıtmıştı da, bana bir "ceze" isabet etmişti. O zaman ben, "ya Rasulullah! Gerçekten

318- Ebu Davud, Edâhî, 6(3/98-99) Nesai, Dahâyâ, 9-11(7/190-191); Tirmizi, Edâhî, 6(4/86-87); İbn Mace, Edâhî, 8(2/1050); Müsned, 1/108, 128, 149; Müstedrek, 1/468.

durum şu ki, bana bir "ceze" düştü, (onu ne yapayım?)" demiştim. (Hz. Peygamber) de; "*Onu kurban kes*" buyurmuştu.³¹⁹

١٩٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: أَعْطَانِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - غَنَمًا أَقْسَمَهَا عَلَى أَصْحَابِهِ، فَقَسَمْتُهَا وَبَقِيَ مِنْهَا عَتُودٌ، فَذَكَرْتُ [ذَلِكَ] لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: ضَحَّ بِهِ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: الْعَتُودُ: الْجَذَعُ مِنَ الْمَعْرِزِ^(١).

1960. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize el-Leys ri-vayet edip (dedi ki), bana Yezid b. Ebi Habib, Ebu'l-Hayr'dan, (O da) Ukbe b. Amir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bana, Ashabına dağıtmam için bir miktar davar vermiş, ben de onları dağıtmıştım. Onlardan bir "atûd" ise geriye kalmış, (artmıştı). Ben de bunu Rasulullah'a (*Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem*) söylemiştim. (Rasulullah) da; "*Onu kurban kes*" buyurmuştu.³²⁰

Ebu Muhammed (ed-Dârimî); "Atûd, ceze olan keçidir" dedi.

AÇIKLAMA

"Ceze", lügattaki asıl manası itibariyle, ön dişlerini düşürme za-manına varmamış hayvan, genç demektir. Şer'i ıstılahta ise "ceze", altı aydan büyük ve yaşlılarıyla karıştırıldığında onlardan ayır-dedilemeyecek kadar bakımlı olan havyan demektir. Koyunun böyle olanına Türkçede "toklu" denir. Âlimlerin cumhuruna göre toklu, kurban için yeterlidir. Şafii âlimler ise, bir yaşını doldurmuş, iki ya-şına girmiş koyunun kurban için yeterli olduğunu söylemişlerdir. Dil-

319- Buhari, Edâhî, 2(6/234); Müslim, Edâhî, 16(3/1556); Nesai, Dahâyâ, 13(7/192); Tirmizi, Edâhî, 7(4/88); Müsned, 4/144-145, 156; Tayâlisi, s. 135.

320- Buhari, Edâhî, 7(6/236); Müslim, Edâhî, 15(3/1555-1556); Nesai, Dahâyâ, 13(7/192); Tirmizi, Edâhî, 7(4/88); İbn Mace, Edâhî, 7(2/1048); Müsned, 4/149.

cilerin meşhur olan görüşlerine göre de, bir yaşını tamamlamış olan koyuna "ceze" denir. Yukarıdaki Hadis, Şer'i manasıyla, "keçinin ceze"inin de, -ki buna Türkçede "çebeş" denir-, kurban için elverişli olduğunu göstermektedir. Ancak âlimlerin cumhuru, ilgili diğer Hadislere dayanarak, onun kurban için yeterli olmadığını söylemişlerdir. Bu görüşte olan âlimlere göre yukarıdaki Hadisle benzerleri ya ilk dönemlerle alâkalıdır ve hükümleri sonradan kaldırılmıştır, yahut onlar, sözkonusu Sahabiler için özel hüküm ihtiva etmektedirler. Nitekim bu Hadislerin bazı rivayetlerinde, "keçinin ceze'i"ni kurban etmenin başkaları için yeterli olmayacağı kayıtları vardır. Bazı Şafii âlimlerle Atâ' ve Evzai ise, "çebeş" in de kurban için yeterli olduğunu söylemişlerdir. Hanefi, Maliki ve Hanbelilere göre keçinin en az bir yaşını tamamlamış olanı; Şafilere göre ise iki yaşını tamamlamış olanı kurban edilebilir. Burada lügatta, bir yaşını tamamlayıp iki yaşına giren keçiye de ceze' (=atûd) dendiğini kaydedelim. Öyle anlaşıyor ki, bu konudaki ihtilâfta, farklı rivayetleri değerlendirmenin yanında, ceze' kelimesinin lügat ve ıstılah manaları da etkili olmuştur.

«0»

باب البدنة عن سبعة والبقرة عن سبعة

5. BÂB

DEVE YEDİ KİŞİ ADINA, SIĞIR DA YEDİ KİŞİ ADINA
(KURBAN EDİLEBİLİR)

١٩٦١ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ:
نَحَرْنَا يَوْمَ الْحَدِيثِ سَبْعِينَ بَدَنَةً، الْبَدَنَةُ عَنْ سَبْعَةٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -:
اشْتَرِكُوا فِي الْهَدْيِ^(١).

1961. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Biz Hudeybiye günü yetmiş "bedene"yi,³²¹ bir "bedene" yedi kişi adına olmak üzere, kurban kesmiştik. Çünkü Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Hedy'lerde (yani Harem-i Şerife hediye edilen kurbanlarda) ortak olun!" buyurmuştu.³²²

١٩٦٢ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: نَحَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - الْبَقَرَةَ عَنْ سَبْعَةٍ^(١). قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: تَقُولُ بِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ.

1962. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber sığırı yedi kişi adına kurban kesmiştik.³²³

Ebu Muhammed (ed-Dârimî'ye); "bu (Hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü kabullenir misin?" denildi, O da;"evet" karşılığını verdi.

«١»

باب في لحوم الأضاحي

321- "Bedene", dilcilerin çoğuna göre, deve, sığır ve davara denir. Ancak hadis ve fıkıh kitaplarında daha ziyade "deve" manasına kullanılır.

322- Bir sonraki Hadisin kaynaklarına bkz.

323- Müslim, Hac, 350-357(2/955-956); Ebu Davud, Edâhî, 7(3/98); Nesai, Dahâyâ, 16(7/195); Tirmizi, Hac, 66(3/248), Edâhî, 8(4/89); İbn Mace, Edâhî, 5(2/1047); Muvatta; Dahâyâ, 9(2/486); Müsned, 3/292-294, 353.

6. BÂB

KURBAN ETLERİ HAKKINDA

١٩٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنْ لُحُومِ الْأَضَاحِيِّ، أَوْ قَالَ: لَا تَأْكُلُوا لُحُومَ الْأَضَاحِيِّ بَعْدَ ثَلَاثٍ^(١).

1963. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kurban etlerini üç günden sonraya (bırakmayı) yasakladı -veya O; "Kurban etlerini (üç günden sonra) yemeyin!" buyurdu.³²⁴

١٩٦٤ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ خَالِدٍ - هُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ الطَّحَّانُ -، عَنْ خَالِدِ الْحَذَاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ نَيْشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِنَّا كُنَّا نَهَيَّاكُمْ عَنْ لُحُومِ الْأَضَاحِيِّ أَنْ تَأْكُلُوهَا فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، كَيْ تَسْعَكُمْ فَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالسَّعَةِ، فَكُلُوا وَادَّخِرُوا وَاتَّجِرُوا. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: اتَّجِرُوا: أَطْلُبُوا فِيهِ الْأَجَرَ^(١).

1964. Bize Amr b. Avn, Halid'den -ki O, İbn Abdillah et-Tahhan'dır-, (O) Halid el-Hazza'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Melih'ten, (O) Nubeyşe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu:

324- Buhari, Edâhî, 16(6/240); Müslim, Edâhî, 26(3/1560); Nesai, Dahâyâ, 35(7/205); Tirmizi, Edâhî, 13(4/94).

"Biz size kurban etlerini üç günden fazla yemeyi, hepinize yetmeleri için yasaklamıştık. Şimdi Allah bolluk ihsan etmiştir. Binaenaleyh, (kurban etlerini) yiyin, saklayın, sevap kazanmak niyetiyle dağıtın ("ittecirû)." ³²⁵

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "İttecirû, 'onunla sevap peşine düşün, onunla sevap kazanmaya bakın' (demektir)."

١٩٦٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ، - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا -، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - قَدْ نَهَى عَنْ لُحُومِ الْأَضَاحِيِّ بَعْدَ ثَلَاثٍ، فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْقَابِلُ، وَصَحَّى النَّاسُ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ كَانَتْ هَذِهِ الْأَضَاحِيُّ لَتَرْفُقَ بِالنَّاسِ، كَانُوا يَدْخِرُونَ مِنْ لُحُومِهَا وَوَدَكُهَا. قَالَ: مَا يَمْنَعُهُمْ مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمَ. قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَوَلَمْ تَنْهَهُمْ عَامَ أَوَّلٍ عَنْ أَنْ يَأْكُلُوا لُحُومَهَا فَوْقَ ثَلَاثٍ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا نَهَيْتُ عَنْ ذَلِكَ لِلْحَاضِرَةِ الَّتِي حَضَرَتْهُمْ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ لِيَشْتُوا لُحُومَهَا فِيهِمْ، فَأَمَّا الْآنَ فَلْيَأْكُلُوا وَلْيَدْخِرُوا^(١).

1965. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rakâşî haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zuray' rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak rivayet edip (dedi ki), bana Abdullah b. Ebi Bekr, Amra bint Abdirrahman'dan, (O da) Hz. Aişe'den -Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kurban etlerini üç günden sonraya (bırakmayı) yasaklamıştı. Ertesi yıl (bayram vakti) gelip insanlar kurban kesince; "ya Rasulullah! Şüphesiz bu kurbanlar (eskiden) in-

325- Ebu Davud, Edâhî, 10(3/100); Nesai, Fera, 2(7/150); İbn Mace, Edâhî 16(2/1055); Müs-ned, 5/75, 76.

sanlara fayda verirlerdi. Onlar (kurbanların) etlerini, yağlarını depo edip saklardı!" demiştim. O da; "*Bugün onları bundan ne men ediyor?*" buyurmuştu. Ben; "ya Nebiyyullah! Sen onlara önceki sene, (kurban) etlerini üç günden fazla yemeyi yasaklamamış mıydın?" deyince O, şöyle buyurmuştu: "*Ben bunu, yanlarına köylülerin geldiği şehirlilere, (kurban) etlerini onlara dağıtsınlar diye yasaklamıştım. Şimdi ise yesinler ve (kalanları) depo edip saklasınlar!*"³²⁶

١٩٦٦ - أَخْبَرَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ ابْنُ الْوَلِيدِ الزُّبَيْدِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُ سَمِعَ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - - وَنَحْنُ بِمِنَى: أَصْلِحْ لَنَا مِنْ هَذَا اللَّحْمِ، فَأَصْلَحْتُ لَهُ مِنْهُ، فَلَمْ يَزَلْ يَأْكُلُ مِنْهُ حَتَّى بَلَّغْنَا الْمَدِينَةَ^(١).

1966. Bize Mervan b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza rivayet edip (dedi ki), bana Muhammed ibnu'l-Velid ez-Zübeydi, Abdurrahman b. Cübeyr b. Nufeyr'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana babam rivayet etti ki; O, Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) azadlısı Sevban'ı şöyle derken işitmiş: Biz Mina'dayken Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bana; "Bize şu etten hazırla!" buyurmuştu. Bunun üzerine ben O'nun için o (etten) hazırlamıştım da O, Medine'ye varıncaya kadar ondan yemeye devam etmişti.³²⁷

١٩٦٧ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءً، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا، يَقُولُ: إِنْ كُنَّا لَتَرَوَدُّ مِنْ مَكَّةَ إِلَى

326- Buhari, Et'ime, 27(6/206), Edâhî, 16(6/239); Müslim, Edâhî, 28(3/1561); Ebu Davud, Edâhî, 10(3/99); Nesai, Dahâyâ 37(7/207); Tirmizi, Edâhî, 14(4/95); Muvatta, Dahâyâ, 7(2/484); Müsned, 6/51.

327- Müslim, Edâhî, 35-36(3/1563); Ebu Davud, Edâhî, 11(3/100); Müsned, 5/277, 281.

الْمَدِينَةَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: يَغْنِي: لُحُومَ الْأَضَاحِيِّ.

1967. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Amr b. Dinâr'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Atâ'nın şöyle dediğini işittim: Ben Cabir'i şöyle derken işittim: Muhakkak ki biz, Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) zamanında Mekke'den Medine'ye (yaptığımız yolculuklarda) yanımıza azık alırdık.³²⁸

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Cabir), kurban etlerini (azık alırdık), demek istiyor."

AÇIKLAMA

Bu Hadislerde bir yıl kurban etlerini üç günden fazla saklamanın yasaklandığı, bunun sebebinin de, etlerin gelen fakir köyülere dağıtılmasını sağlamak olduğu, sonra bu yasağın kaldırıldığı ve kurban etlerinin üç günden fazla saklandığı, bu arada hac veya umre sonrası Mekke'den Medine'ye dönüşte azık olarak alındığı görülmektedir. Âlimlerin cumhuru, kurban etlerini üç günden fazla saklama yasağının kaldırılmasını bir "nesh" olarak değerlendirmişlerdir. İmam Şafiî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) bir görüşüyle Ahmed Muhammed Şakir'in incelemelerinin sonucuna göre ise, bu yasağın kaldırılması bir "nesh" değil, yasağı gerektiren illetin ortadan kalkması sebebiyledir.³²⁹ Buna göre, yasağı gerektiren durumun ortaya çıkması halinde aynı yasak konulabilecek demektir.

«V»

باب في الذبح قبل الإمام

328- Buhari, Edâhî, 16(6/239); Müslim, Edâhî, 36(3/1562); Müsned, 3/309, 368, 386.

329- Bkz. Risale, s. 240-242.

7. BÂB

İMAMDAN ÖNCE (KURBAN) KESMEK HAKKINDA

١٩٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ وَزُبَيْدٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، أَنَّ أَبَا بُرْدَةَ بْنَ نِيَّارٍ ضَحَّى قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ، فَلَمَّا صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ دَعَاهُ، فَذَكَرَ لَهُ مَا فَعَلَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّمَا شَأْنُكَ شَأْنُ لَحْمٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدِي عَنَاقٌ أَوْ جَذَعَةٌ مِنَ الْمَغْزِهِی أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ، قَالَ: فَضَحَّ بِهَا وَلَا تُجْزِئُ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: قَرِئَ عَلَى مُحَمَّدٍ، عَنْ سُفْيَانَ: وَمَنْ ذَبَحَ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ أَجْزَأُهُ⁽³³⁰⁾.

1968. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Mansur ile Zübeyd'den, (onlar) eş-Şa'bi'den, (O da) el-Bera' b. Azib'den (naklen) rivayet etti ki, Ebu Bürde b. Niyâr (bayram) namazını kılmadan önce kurbanını kesmiş. Sonra Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) namazını kılınca O'nu çağırmış, O da yaptığını O'na anlatmış. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na; "Senin (kestiğin) koyun, et (için kesilen bir) koyun (olmuş!)" buyurmuş. O zaman O; "ya Rasulullah! Yanımda dişi bir oğlak -veya dişi bir keçi yavrusu- var. Bu bana bir koyundan daha sevimlidir, (acaba bunu kurban etsem olur mu?)" demiş. (Hz. Peygamber de); "O halde onu kurban et. Ancak o, (kurban edilmeye), senden sonra hiç kimse için yeterli olmaz!" buyurmuş.

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) şöyle demiş: "Muhammed kırâat yoluyla haber verdi ki, Süfyan'dan (naklen gelen rivayetin sonunda şu cümle varmış): Kim dè (bayram) namazından sonra, imam hutbe okuyorken (kurbanını) keserse, (bu kurban) ona yeter."³³⁰

330- Buhari, Edâhi, 8(6/236-237); Müslim, Edâhi, 4-5(3/1552); Ebu Davud, Edâhi, 5(3/96); Nesai, Dahâyâ 17(7/196); Tirmizi, Edâhi, 12(4/93); Müsned, 4/45.

١٩٦٩ - حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ
بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ نِيَارٍ، أَنَّ رَجُلًا ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ النَّبِيُّ -
ﷺ - فَأَمَرَهُ أَنْ يُعِيدَ^(١).

1969. Bize Ebu Ali el-Hanefi rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Yahya b. Saîd'den, (O) Buşeyr b. Yesâr'dan, (O da) Ebu Burde b. Niyar'dan (naklen) rivayet etti ki, bir adam, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bayram namazından) ayrılmadan önce (kurbanını) kesmişti de, (Hz. Peygamber) ona tekrar (kurban kesmesini) emretmişti.³³¹

ACIKLAMA

Bu Hadis, İmam'ın bayram namazını kıldırmasından önce kurban kesmenin caiz olmadığını göstermektedir. Âlimlerin, bu ve ilgili diğer Hadislere dayanarak bu konuda serdettikleri görüşleri şöyledir:

Hanefiler kurban kesme vaktinin, kendilerine bayram namazı vacib olmayan köylü ve bedeviler için bayramın birinci günü fecr-i sadık doğduğunda girdiğini, şehirliler için, İmam'ın bayram namazını kıldırmasından sonra girdiğini, bu sebeple daha önce kesilen kurbanın geçerli olmayacağını söylemişlerdir.

İmam Malik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre, imamın bayram namazını kıldırmasından, hutbesini okumasından ve İmam kurban kesecekse, kurbanını kesmesinden önce kurban kesmek caiz değildir.

İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, güneşin doğuşu ve bayram namazı kılınacak, iki hutbe de okunacak kadar bir vaktin geçmesi ile, kurban kesme vaktinin gireceğini söylemiştir.

İmam Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre de, imamın bayram namazını kıldırmasından önce kurban kesmek caiz değildir.

331- Nesai, Dahâyâ, 17(7/197); Muvatta, Dahâyâ, 4(2/483); Müsned, 3/466, 4/45.

«٨»

باب في الفرع والعتيرة

8. BÂB

DEVENİN (KURBAN EDİLEN) İLK YAVRUSU (FERA') VE
RECEB AYINDA KURBAN EDİLEN KOYUN (ATİRE)
HAKKINDA

١٩٧٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ
سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا فَرَعٌ وَلَا
عَتِيرَةٌ^(١).

1970. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) Saîd İbnu'l-Museyyeb'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Devenin ilk yavrusunu, (fera'ı) (kurban etmek) yok. Recep ayında koyun kurban etmek, (atire) de yok!"³³²

AÇIKLAMA

Cahiliye döneminde devenin ilk yavrusu (fera') putlara kurban edilirdi. O dönemde deve veya koyun sahibinin hayvan sayısı yüze ulaştığında, genç bir hayvanı kurban etmek ve sahip olunan malların bereketlenmesi için kurban kesmek âdetleri de vardı. Son iki âdete uyararak kesilen kurbana da "fera" deniyordu. Ayrıca Recep ayında, yıl içindeki haram ayların ilki olan bu aya hürmeten kurban kesme âdeti de vardı ki, bu kurbana ise "atire" denirdi. Yukarıdaki Hadis,

332- Buhari, Akika, 3-4(6/217); Müslim, Edâhî, 38(3/1564); Ebu Davud, Edâhî, 20(3/105); Nesai, Ferd, 1(7/147); Tirmizi, Edâhî, 15(4/95-96); İbn Mace, Zebâih, 2(2/1058); Müsned, 2/239, 279, 490.

bu kurbanların kesilmelerinin her şekliyle kaldırıldığını göstermektedir. Hanefilerle Şafiiler bu Hadisin zahiri manasına uygun görüş beyan etmişlerdir. Onlara göre müslümanlar ilk zamanlarda, putlara kurban kesme dışındaki iki "fera" âdetini uyguluyorlardı. Sonra bu âdet tamamen kaldırılmıştı. Binaenaleyh, "fera"nın caizliğini gösteren Hadisler ilk zamanlarla alâkalıdır. Şafiilerle Hanbeliler ise, "fera" ve "atire"nin caizliğini gösteren Hadislere dayanarak, bu kurban âdetlerinin kökten kaldırılmadığını söylemişlerdir. Onlara göre yukarıdaki Hadis ya bu kurbanların vacib olmadıkları manasınadır, veya onda, putlar için kesilen kurbanlar sözkonusudur. Şu halde "fera" ve "atire" kurbanları, Allah Azze ve Celle'nin rızası için herhangi bir vakitte kesilebilir. Şafiilere göre bu müstehabdır.

١٩٧١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكِيعِ بْنِ عَدْسٍ، عَنْ أَبِي رَزِينِ الْعُقَيْلِيِّ، لَقِيطِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا كُنَّا نَذْبَحُ فِي رَجَبٍ، فَمَا تَرَى؟ قَالَ: لَا بَأْسَ بِذَلِكَ. قَالَ وَكِيعٌ: لَا أَدْعُهُ أَبَدًا.

1971. Bize Muhammed b. İsa rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Avâne, Ya'lâ b. Atâ'dan, (O) Veki' b. Uduş'tan, (O da) Ebu Rezin el-Ukayli Lakit b. Amir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

"Ya Rasulullah", dedim, "bizler Receb ayında (kurban) keserdik, şimdi (buna) ne buyurursun?" "*Bunun hiçbir mahzuru yok!*" buyurdu.

Veki', sözüne şöyle devam etti: "Bu (kurbanı kesmeyi) ebediyen bırakmayacağım!"³³³

«٩»

باب السنة في العقيقة

9. BÂB

AKİKA'DA SÜNNET OLAN

١٩٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ، عَنْ حَبِيبَةَ بِنْتِ مَيْسَرَةَ بْنِ حُثَيْمٍ، عَنْ أُمِّ كُرَيْزٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: فِي الْعَقِيقَةِ عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ مُكَافَتَانِ، وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةٌ^(١).

1972. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Atâ', Habibe bint Meysere b. Ebi Huseym'den, (O) Ümmü Kürz'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki; O, akika (kurbanı) hakkında şöyle buyurdu: "Erkek çocuk için, (yaş bakımından) birbirine yakın, (veya kurban edilmeye elverişli koyunlara denk) iki koyun, kız çocuk için bir koyun (kesilir)."³³⁴

١٩٧٣ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَعَ الْغُلَامِ عَقِيقَةٌ فَأَهْرَقُوا عَنْهُ الدَّمَ، وَأَمِيطُوا عَنْهُ الْأَذَى^(١).

1973. Bize Saïd b. Amir, Hişam'dan, (O) Hafsa bint Sîrîn'den, (O da) Selman b. Amir ed-Dabbi'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Ço-

334- Ebu Davud, Edâhi, 21(3/105); Nesai, Akika, 3(7/146); Müsned, 6/381, 422; Musanaf, 4/327.

*cukla beraber bir "akika" vardır. Bu sebeple onun için kan akıtın, (kurban kesin) ve ondan eziyet verici şeyi giderin."*³³⁵

ACIKLAMA

"Akika", yeni doğan çocuğun başındaki saç ve çocuğun doğumunun yedinci gününde kesilen kurban manalarına gelir. Bu Hadiste bu iki manadan her biri kastedilmiş olabilir. "*Çocukla beraber bir akika vardır*" cümlesinin manası ise, "çocuk akika'ya bir sebeptir" şeklinde anlaşılmıştır. Çocuktan giderilmesi emredilen eziyet verici şeye ("eza"ya) gelince, bununla ya çocuğun başındaki saç, veya Sünnette kesilen kısım ile çocuğun doğum esnasında bulaşan pislikler kastedilmiş olmalıdır.

١٩٧٤ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، ثنا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ سِبَاعِ بْنِ نَابِتٍ، عَنْ أُمِّ كُرْزٍ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: عَنْ الْغُلَامِ شَاتَانِ مِثْلَانِ، وَعَنْ الْجَارِيَةِ شَاةٌ.

1974. Bize Amr b. Avn rivayet edip (dedi ki), bize Hammad b. Zeyd, Ubeydullah b. Ebi Yezid'den, (O) Siba' b. Sabit'ten, (O da) Ümmü Kürz'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Akika kurbanı olarak) erkek çocuk için iki benzer koyun, kız çocuk için bir koyun (kesilir)."³³⁶

١٩٧٥ - أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ

335- Buhari, Akika, 2(6/217); Ebu Davud, Edâhî, 21(3/106); Nesai, Akika, 2(7/145-146); Tirmizi, Edâhî, 17(4/97-98); İbn Mace, Zebâih, 1(2/1056); Müsned, 4/17, 18, 214; Musannaf, 4/328.

336- Ebu Davud, Edâhî, 21(3/105-106); Nesai, Akika, 4(7/146); Tirmizi, Edâhî, 17(4/98); İbn Mace, Zebâih, 1(2/1056); Müsned, 6/381, 422; Musannaf, 4/328.

سَمُرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: كُلُّ غُلَامٍ رَهِينَةٌ بِعَقِيقَتِهِ يُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ، وَيُحْلَقُ، وَيُدَمَّى (337). وَكَانَ قَتَادَةُ يَصِفُ الدَّمَ فَيَقُولُ: إِذَا ذُبِحَتِ الْعَقِيقَةُ يُؤْخَذُ صُوفَةٌ فَيُسْتَقْبَلُ بِهَا أَوْدَاجُ الذَّبِيحَةِ ثُمَّ يُوَضَّعُ عَلَى يَافُوخِ الصَّبِيِّ، حَتَّى إِذَا سَالَ شَبَهُ الْخَيْطِ غُسِلَ (338) رَأْسُهُ ثُمَّ حُلِقَ بَعْدُ. قَالَ عَفَّانُ: ثَنَا أَبَانُ بِهَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ: وَيُسَمَّى. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَلَا أَرَاهُ وَاجِبًا.

1975. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Hemmâm, Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O) Semûre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Her çocuk "akika"sına karşılık rehindir. (Bu sebeple) onun için (akika kurbanı) kesilir, (saçı) tıraş edilir ve (başına) kan sürülür."

Katâde, bu kan (sürme işini) tarif edip şöyle derdi: Akika boğazlanıldığı zaman bir parça yün alınır ve onunla, boğazlanılan hayvanın can damarlarına dönülüp (kana bulaştırılır), sonra (bu kanlanmış yün parçası) bebeğin bingıldağının üzerine konur. Nihayet (kan başından) ip gibi akınca başı yıkanır, sonra da tıraş edilir.³³⁷

Affân dedi ki; Ebân bize bu Hadisi rivayet etmiş ve; "... kan sürülür" (yerine) "ve adı konulur" demiştir.³³⁸

Abdullah (ed-Dârimî ise); "ben bunu (yani çocuğun başına kan bulaştırmayı) gerekli görmem" dedi.

ACIKLAMA

Ebu Davud (Rahmetullahi Aleyh), bu Hadiste geçen "kan sürülür" cümlesinin, Hemmâm'ın (Rahmetullahi Aleyh) bir rivayet hatası olduğunu ve doğrusunun; "adı konulur" şeklinde olduğunu söylemiştir. Âlimlerin cumhuru da, çocuğun başına akika kurbanının kanından

337- Ebu Davud, Edâhî, 21(3/106); Müsned, 5/8, 17, 22.

338- Ebu Davud, Edâhî, 21(3/106); Nesai, Akika, 5(7/147); Tirmizi, Edâhî, 23(4/101); İbn Mace, Zebâih, 1(2/1057); Müsned, 5/17.

sürmenin bir cahiliye âdeti olduğunu, İslam Dini'nin bu âdeti iptal ettiğini söylemiş ve bunu yapmanın mekruh olduğunu açıklamışlardır. Onlar; "*Çocuktan ezayı (pis şeyleri) giderin*" buyuran Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), çocuğa pis olan kanın sürülmesini emretmeyeceğini de söylemişlerdir. Ancak, "*kan sürülür*" rivayeti hatalı kabul edilse de, bu hatayı Hemmâm'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) yapmış olması şüphelidir. Zira Hemmâm'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) hocası Katâde (*Rahmetullahi Aleyh*), rivayetinde kanın nasıl sürüleceğini tarif etmekte, ayrıca Katâde (*Rahmetullahi Aleyh*) ve hocası Hasan Basri'nin (*Rahmetullahi Aleyh*), akika kurbanının kanından çocuğun başına sürülebileceği görüşünde oldukları nakledilmektedir. Şu halde, rivayette bir hata yapılmışsa, bunu ya Katâde (*Rahmetullahi Aleyh*), veya Hasan (*Rahmetullahi Aleyh*) yapmış olmalıdır.

Akika kurbanı, yüce Allah'ın (*Celle Celaluhu*) çocuk ihsanına bir şükür olarak, doğumun yedinci gününde kesilir. Çünkü daha önce çocuğun ve annenin bakım işleriyle meşgul olunmaktadır. Bu kurban kesmek âlimlerin cumhuruna göre Sünnet, Hanefilere göre müstehtabdır. Ayrıca âlimlerin çoğu, yukarıdaki Ümmü Kürz rivayetine ve benzeri Hadislere dayanarak, erkek çocuk için iki, kız çocuk için bir kurban kesileceğini söylemişlerdir. Bunun hikmeti ise, erkek çocuğun ileride üsteleneceği görev ve mes'uliyetlerin, yapacağı işlerin, kızinkinden daha fazla olacağı ile açıklanmıştır. Malikiler ise, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Hz. Hasan (*Radıyallahu Anh*) ve Hz. Hüseyin (*Radıyallahu Anh*) için birer akika kurbanı kestığını bildiren Hadise dayanarak, kız ve erkek için birer kurban kesileceğini söylemişlerdir. Hanefiler de bu görüştedirler.

Akika kurbanı kesmede, Hz. İbrahim'in (*Aleyhisselam*) Hanif gelenegini sürdürme de sözkonusudur. Bilindiği gibi Hz. İbrahim (*Aleyhisselam*), Allah'ın (*Celle Celaluhu*) emri üzerine çocuğunu kurban etmeye teşebbüs etmiş, bunun üzerine Allah Azze ve Celle O'na, bu fedakârlık ve sadakatının mükâfaatı olarak "büyük bir kurbanlık (koç)" göndermiş, O da çocuğunun yerine onu kurban etmişti. İşte çocuk için akika kurbanı kesmekle, âdetâ Hz. İbrahim (*Aleyhisselam*) gibi, çocuğun Allah (*Celle Celaluhu*) yolunda feda edildiği anlatılmış olmaktadır. Bu kurbanı kesmede, çocuğun nesebini açıklama hikmeti de vardır.

Yukarıdaki Hadis, doğumun yedinci gününde çocuğun başındaki saçın tıraş edilmesinin ve adının konulmasının müstehab olduğunu da göstermektedir. Çocuğun tıraş edilen saçının ağırlığı kadar gümüş (karşılığı para), sadaka olarak verilir ve çocuğa; hem manası ve hem de düşündürdüğü, hatırlattığı şeyler bakımından güzel bir isim konulur. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) güzel isimleri severdi. Öyle ki, isimleri kötü olan yerlerden ve oralardan geçmekten hoşlanmazdı. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), isimleri güzel olmayan bazı Sahabilerin isimlerini değiştirdiği de nakledilmektedir.

«١٠»

باب في حسن الذبيحة

10. BÂB

BOĞAZLANILACAK HAYVANA GÜZEL MUAMELE HAKKINDA

١٩٧٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - اثْنَتَيْنِ قَالَ: إِنْ اللَّهُ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلْيُحْدِثْ أَحَدُكُمْ شَفَرَتَهُ، ثُمَّ لِيُرْخْ ذَبِيحَتَهُ^(١).

1976. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Halid el-Hazza'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Eş'as es-San'ani'den, (O da) Şeddad b. Evs'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) iki şey belledim. (Bunlardan birinde) O şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah, her şeyin güzel yapılmasını istemiştir. Binaenaleyh, (kısas gibi bir sebeple birini) öldüreceğiniz zaman güzelce öldürün, (bir hayvanı) boğazlayacağınız

zaman güzelce boğazlayın. Biriniz (bir hayvan keseceği vakit) bıçağını keskinleştirsın, sonra boğazlayacağı hayvanı rahat ettirsin!"³³⁹

«۱۱»

باب ما يجوز به الذبح

11. BÂB

KENDİLERİYLE (HAYVAN) BOĞAZLAMANIN CAİZ OLDUĞU ŞEYLER

۱۹۷۷ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ
ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَرْعَى لَالِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ غَنَمًا بَسْلَعُ، فَخَافَتْ عَلَى
شَاةٍ مِنْهَا أَنْ تَمُوتَ فَأَخَذَتْ حَجَرًا فَذَبَحَتْهَا بِهِ، وَإِنَّ ذَلِكَ ذِكْرٌ لِرَسُولِ اللَّهِ -
ﷺ - فَأَمَرَهُمْ بِأَكْلِهَا^(۱).

1977. Bize Yezid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, bir kadın Sel' (dağında) Ka'b b. Malikoğulları'nın koyunlarını otlatıyormuş. Derken bir koyunun ölmesinden korkmuş ve bir taş alıp onunla onu boğazlamış. Bu (olay) Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) anlatılmıştı da O, onlara (yani koyun sahiplerine) onu yemelerini emretmişti.³⁴⁰

«۱۲»

باب في ذبيحة المتردي في البئر

339- Müslim, Sayd, 57(3/1548); Ebu Davud, Edâhi, 12(3/100); Nesai, Dahâyâ, 23(7/200); Tirmizi, Diyat, 14(4/23); İbn Mace, Zebâih, 3(2/1058); Müsned, 4/123-125; Tayâlisî, s. 152.

340- Buhari, Zebâih, 18-19(6/225-226); Muvatta, Zebâih, 4(2/489); Müsned, 2(76,80).

12. BÂB

KUYUYA DÜŞEN HAYVANIN BOĞAZLANIŞI HAKKINDA

١٩٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ وَعُثْمَانُ بْنُ عُمرَ وَعَقَّانُ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي الْعَشْرَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمَا تَكُونُ الذَّكَاءُ إِلَّا فِي الْحَلْقِ، وَاللَّبَّةِ؟ فَقَالَ: لَوْ طَعَنْتَ فِي فَخْذِهَا لَأَجَزَأَ عَنْكَ. قَالَ حَمَّادٌ: حَمَلْنَاهُ عَلَى الْمُتَرَدِّيِّ³⁴¹.

1978. Bize Ebu'l-Velid, Osman b. Ömer ve Affân, Hammâd b. Seleme'den, (O) Ebu'l-Uşera'dan, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Ya Rasulullah, boğazlama sadece boğazdan ve gerdandan mı olur?" demiştim de, (Hz. Peygamber); "(Hayvanın) uyluğunu yaralarsan, senin için yeterli olur" buyurmuştu.³⁴¹

Hammâd dedi ki; "biz bu (Hadisi) yukarıdan aşağıya düşen hayvana yorduk."

«١٣»

باب النهي عن مثلة الحيوان

13. BÂB

CANLIYA İŞKENCE (MÜSLE) YAPMA YASAĞI

١٩٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي الْمِنْهَالُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: خَرَجْتُ مَعَ ابْنِ عُمرَ فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ، فَإِذَا بِغِلْمَةٍ يَرْمُونَ دَجَاجَةً، فَقَالَ ابْنُ عُمرَ: مَنْ فَعَلَ هَذَا؟ فَتَفَرَّقُوا.

341- Ebu Davud, Edâhi, 16(3/103); Nesai, Dahâyâ, 25(7/200); Tirmizi, Et'ime, 5(4/75); İbn Mace, Zebâih, 9(2/1063); Müsned, 4/334; Tayâlisî, s. 169.

فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - لَعَنَ مَنْ مَثَلَ بِالْحَيَوَانِ⁽³⁴²⁾.

1979. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bana el-Minhâl b. Amr rivayet edip dedi ki, Saîd b. Cübeyr'i, şöyle derken işittim: İbn Ömer'le beraber Medine yollarından bir yola çıkmıştık. Derken ne görelim, bazı çocuklar bir tavuğa (taş) atıyorlar! İbn Ömer hemen; "bunu kim yaptı?" dedi. Bunun üzerine (çocuklar) dağıldılar. O zaman O şöyle dedi: "Muhakkak ki Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), canlıya işkence (müsle) yapan kimselere lânet etti."³⁴²

AÇIKLAMA

"Müsle", insan olsun hayvan olsun, bir canlıya; burnunu, kulağını kesmek, kolunu-bacağını kırmak gibi şekillerle diri diri işkence yapmaya denir. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "müsle" yapmayı şiddetle menetmiştir (Bkz. 1663. Hadis). İster insan olsun, ister hayvan, bir canlıya işkence yapmak haramdır.³⁴³

١٩٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ يَعْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنْ صَبْرِ الدَّابَّةِ. قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: لَوْ كَانَتْ دَجَاجَةً مَا صَبَرْتُهَا⁽³⁴³⁾.

1980. Bize Ebu Asım, Abdulhamid b. Ca'fer'den, (O) Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Bukeyr b. Abdillâh ibni'l-Eşecc'den, (O) ba-

342- Buhari, Zebâih, 25(6/228); Müslim, Sayd, 59(3/1549-1560); Nesai, Dahâyâ, 41(7/210); Müsned, 2/13, 86, 103; Tayâlisî, s. 255.

343- Fethu'l-Bari, 21/57.

basından), (O) Ubeyd b. Ti'li'den, (O da) Ebu Eyyub el-Ensari'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir canlının tutularak bir şey atıla atıla öldürülmesini, ("sabır"ını) yasaklamıştır.

Ebu Eyyub (sözünün devamında) şöyle dedi: "(Canlı varlık) bir tavuk da olsa, onu tutup bir şey a+~ ata öldürmem!"³⁴⁴

١٩٨١ - حَدَّثَنَا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادٌ، ثنا قَتَادَةُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنِ الْمُجْتَمَةِ^(١). فَقَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: الْمُجْتَمَةُ: الْمَضْبُورَةُ.

1981. Bize Affan rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Katâde, İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "mücesseme"nin (etinin yenilmesini) yasaklamıştır!³⁴⁵

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) de şöyle demiştir: "Mücesseme, tutulup bir hedef olarak dikilen ve kendisine bir şeyler atıla atıla öldürülen hayvandır."

«١٤»

باب اللحم يوجد فلا يدرى
أذكر اسم الله عليه أم لا؟

14. BÂB

BİR ET BULUNUR DA, (KESİLDİĞİNDE) ÜZERİNDE
ALLAH'IN ADININ ANILIP ANILMADIĞI
BİLİNMEYEBİLİR?

344- Ebu Davud, Cihad, 127(3/60-61); Müsned, 5/422.

345- Ebu Davud, Eşribe, 14(3/336); Müsned, 1/241, 339. Bkz. 1987. ve 2007. Hadisler.

١٩٨٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ - هُوَ ابْنُ سُلَيْمَانَ -، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، أَنَّ قَوْمًا قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - : إِنْ قَوْمًا يَأْتُونَنَا بِاللَّحْمِ لَا نَذْكُرُ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَمْ لَا؟ فَقَالَ: سَمَوْا أَنْتُمْ وَكُلُوا. وَكَانُوا حَدِيثَ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ."

1982. Bize Muhammed b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Abdurrahman -ki O, İbn Süleyman'dır-, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) mü'minlerin annesi Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, bir topluluk Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "bazı kimseler bize, (kesildiğinde) üzerine Allah'ın adının anılmış olup olmadığını bilmediğimiz et getiriyorlar, (ne yapmamızı emredersiniz?)" diye sormuşlardı da Hz. Peygamber; "Besmeleyi siz çekin ve yiyin!" buyurmuştu. (Et getirenler) de cahiliye dönemine yakın (yani yeni müslüman olmuş, dolayısıyla dinin hükümlerini tam olarak bilmeyen) kimselerdi.³⁴⁶

AÇIKLAMA

Bu Hadisin zahiri manası, müslümanın kestığı hayvanın etinin, keserken besmele çekip çekmediği bilinmezse de, yenmesinin caiz olduğu ve hayvan keserken besmele çekmenin şart olmadığını göstermektedir. Şafililerle, bir rivayete göre Ahmed b. Hanbel (Rahmetullahi Aleyh), bu Hadisin zahirine uyun görüş beyan etmişlerdir. Şafilere göre hayvan keserken besmele çekmek müstehabdır. Bu sebeple, ister bilerek isterse bilmeyerek olsun, besmele çekilmemesi bir zarar vermez. Malik (Rahmetullahi Aleyh) ve Ahmed b. Hanbel'in (Rahmetullahi Aleyh) meşhur görüşü ile Hanefilere göre ise, hayvan keserken, unutulması durumu hariç, besmele çekmek şarttır. Besmele bilerek çekilmezse, hayvanın eti helâl olmaz. Bu görüşte olanlar, diğer nasslar meyanında; "Üzerlerine Allah'ın adı anılmamış

346- Buhari, Zebâih, 21(6/226); Ebu Davud, Edâhi, 19(3/104); Nesai, Dahâyâ, 39(7/209); İbn Mace, Zebâih, 4(2/1059-1060); Muvatta, Zebâih, 1(2/488, mürsel olarak); Dârekutnî, 4/296.

olan (hayvan)lardan yemeyin" ayetine dayanmışlardır. Şafiiler bu Ayette, Allah'tan (*Celle Celaluhu*) başkası adına kesilen hayvanların kastedildiğini söylemişlerdir. Onlar, hayvan keserken besmele çekmenin şart olduğunu gösteren diğer nassların da, "şart"lık değil müstehablık ifade ettiği görüşündedirler. Hayvan keserken besmele çekmenin şart olduğunu söyleyenlere göre, yukarıdaki Hadiste, müslümanlara hüsn-i zan besleyerek onların besmele çektikleri kabul edilmiş, bu sebeple de, artık onun düşünülmeyip, yemeye besmeleyle başlanması tavsiye edilmiştir.

«10»

باب في البهيمة اذا نذت

15. BÂB

HAYVAN ÜRKÜP KAÇINCA (NE YAPILACAĞI) HAKKINDA

١٩٨٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبَّادَةَ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ جَدِّهِ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، أَنَّ بَعِيرًا نَذَّ وَلَيْسَ فِي الْقَوْمِ إِلَّا خَيْلٌ بِسِيرَةٍ فَرَمَاهُ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَحَبَسَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ: إِنَّ لِهَذِهِ الْبَهَائِمِ أَوَايِدَ كَأَوَايِدِ الْوَحْشِ، فَمَا غَلَبَكُمْ مِنْهَا فَاصْنَعُوا بِهِ هَكَذَا^(١).

1983. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) babasından, (O) Abaye b. Rifaa b. Rafi'den, (O da) dedesi Rafi' b. Hadic'den (naklen) haber verdi ki, (birgün) bir deve ürküp kaçmıştı. Toplulukta da (onu yakalamak için) az sayıda at vardı. Bu sebeple bir adam ok atıp onu durdurmuştu (yani öldürmüştü). Bunun üzerine Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ona şöyle buyurmuştu:

"Hakikaten bu hayvanların, vahşi hayvanların şaşılacak halleri gibi garip halleri vardır. Binaenaleyh, onların sizi aciz bırakanlarına böyle yapın!"³⁴⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadis, evcil hayvanların ürküp kaçanlarının, yalakanamamaları halinde vahşi hayvan hükmünde sayılacaklarını ve onları, herhangi bir yerlerinden öldürücü bir yara ile yaralamak suretiyle öldürmenin caiz olduğunu göstermektedir. Bu şekilde öldürülen bir hayvanın etinin helâl olduğunda hiçbir ihtilâf yoktur.

«۱۷»

باب من قتل شيئاً من الدواب عبثاً

16. BÂB

HERHANGİ BİR HAYVANI BOŞ YERE ÖLDÜREN KİMSE

۱۹۸۴ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ أَبُو مَعْمَرٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو - هُوَ ابْنُ دِينَارٍ -، عَنْ صُهَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ قَتَلَ عُصْفُورًا بِغَيْرِ حَقِّهِ سَأَلَهُ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. قِيلَ: وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ: أَنْ تَذْبَحَهُ فَتَأْكُلَهُ^(۱).

1984. Bize İsmail Ebu Ma'mer b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan, Amr'dan -ki O, İbn Dinâr'dır-, (O da) İbn Abbas'ın azadlısı Suheyb'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle

347- Buhari, Zebâih, 15(6/224); Müslim, Edâhî, 20(3/1558); Ebu Davud, Edâhî, 15(3/102); Nesai, Sayd, 17(7/169); Tirmizi, Sayd, 19(4/82); İbn Mace, Zebâih, 9(2/1062); Müsned, 3/463, 464; 4/140, 142.

dedi: Abdullah b. Amr'ı şöyle derken işittim: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim bir serçeyi hakkına karşılık olmaksızın öldürürse, Allah Kıyamet Gününde ona onu soracaktır!" (Bunun üzerine); "onun hakkı nedir ki?" denildi de; "Kesip yemen!" buyurdu.³⁴⁸

«IV»

باب في ذكاة الجنين ذكاة أمه

17. BÂB

"ANNESİNİN KARNINDAKİ YAVRUNUN BOĞAZLANMASI,
ANNENİN BOĞAZLANMASI (İLE HASIL OLUR)"
(HADİSİ) (HAKKINDA)

١٩٨٥ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَتَّابُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ^(١). قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: يُؤْكَلُ؟ قَالَ: نَعَمْ.

1985. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Attab b. Beşir, Ubeydullah b. Ebi Ziyad'dan, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O) Cabir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, o şöyle buyurdu: "Annesinin karnındaki yavrunun ("cenin"in) boğazlanması, annesinin boğazlanması (ile hasil olur.)"³⁴⁹

Ebu Muhammed (ed-Dârimî'ye); "(annesi kesildikten sonra karnından çıkan yavru) yenir mi?" diye soruldu, O da; "evet" dedi.

348- Nesai, Sayd 34(7/182-183), Dahâyâ, 42(7/211); Müsned, 2/166, 197, 210; Musannaf, 4/450; Tayâlisî, s. 301.

349- Ebu Davud, Edâhî, 18(3/103); Dârekutnî, 4/273; Mecmâu'z-Zevâid, 4/35; Müstedrek, 4/114.

AÇIKLAMA

Bu Hadis, kesilen bir hayvanın karnından ölü olarak çıkan yavrusunun etinin helâl olduğunu, çünkü, bir parçası olduğu annesinin kesilmesinin, onun da kesilmesi yerine geçtiğini göstermektedir. Şafii, Ahmed, Ebu Yusuf ve Muhammed (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*); bu Hadise uygun görüş beyan etmişlerdir. Onlara göre bu durumda ölü yavrunun tüylenip tüylenmemesi arasında fark yoktur. Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, başka bir Hadise dayanarak, ceninin tüyleri bitmişse, annesinin boğazlanmasının kendi boğazlanması yerine geçeceğini söylemiştir. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ise bu Hadisi; "(Kesilen annesinin karnından canlı çıkan) ceninin boğazlanması, annesinin boğazlanması (gibi yapılır)" şeklinde anlayarak, kesilen hayvanın karnından ölü olarak çıkan yavrunun meyte hükmünde olup helâl olmayacağını söylemiştir. Kesilen hayvanın karnından canlı çıkan cenine gelince, bunun etinin helâl olması için ölmeden önce mutlaka boğazlanması gerekir, aksi taktirde, yani boğazlanmadan ölürse, helâl olmaz. Bu konuda hiçbir ihtilâf yoktur.

«۱۸»

بَاب مَا لَا يُوْكَلُ مِنَ السَّبَاعِ

18. BÂB

(ETLERİ) YENİLMEYEN YIRTICI HAYVANLAR

۱۹۸۶ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْحُسَيْنِيِّ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ^(۱).

1986. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik,

İbn Şihab'dan, (O) Ebu İdris el-Havlani'den, (O da) Ebu Sa'lebe el-Huşeni'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) azı dişli bütün yırtıcı hayvanların (etinin) yenilmesini yasakladı.³⁵⁰

١٩٨٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا أَبُو أُوَيْسٍ بْنُ عَمْرِو مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَيْنِيِّ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الْخُطْفَةِ وَالْمَجْتَمَةِ وَالنُّهْبَةِ، وَعَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ^(١).

1987. Bize Abdullah b. Mesleme haber verip (dedi ki), bize Malik b. Enes'in amcasının oğlu Ebu Uveys, ez-Zühri'den, (O) Ebu İdris el-Havlani'den, (O da) Ebu Sa'lebe el-Huşeni'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (yırtıcı bir hayvanın canlı bir hayvandan) kapıp kopardığı et ile, tutulup bir hedef olarak dikilen ve kendisine birşeyler atıla atıla öldürülen hayvanın ("mucesseme"nin) etini (yemeyi), taksiminden önce ganimet malından kapıp almayı ve azı dişli tüm yırtıcı hayvanların (etini) yemeyi yasakladı.³⁵¹

١٩٨٨ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ مِمْوُنِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ، [وَعَنْ] كُلِّ ذِي مَخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ^(٢).

1988. Bize Yahya b Hammad haber verip (dedi ki), bize Ebu Avane, Ebu Bişr'den, (O) Meymûn b. Mihran'dan, (O da) İbn

350- Buhari, Zebâih, 29(6/230); Müslim, Sayd 12-14(3/1533); Ebu Davud, Et'ime, 32(3/355); Nesai, Sayd, 28(7/177); Tirmizi, Sayd, 11(4/73); İbn Mace, Sayd. 13(2/1077); Muvatta, Sayd, 13 (2/496); Müsned, 4/193, 194, Musannaf, 4/519.

351- Nesai, Sayd, 28(7/177); Müsned, 4/194.

Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) azı dişli bütün yırtıcı hayvanların ve pençeli bütün kuşların (etini) yemeyi yasakladı.³⁵²

ACIKLAMA

Bu Hadisler "azı dişli yırtıcı hayvanlar"ın etlerinin yenmesinin haram olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru da bu Hadise uygun görüş beyan etmişlerdir. Ancak "azı dişli hayvan" ifadesiyle ne kastedildiği hakkında ihtilâf edilmiştir. Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) bundan, azı dişleriyle avlanan, kendini onlarla koruyan, insanlara tabii olarak saldıran yırtıcı hayvanların kastedildiğini anlamış ve aslan, kurt, pars gibi hayvanların haram; insanlara saldırmayan sırtlan ve tilkinin helâl olduğunu söylemiştir. Şafii'nin (*Rahmetullahi Aleyh*), sırtlan ve tilkiyi bu Hadisin hükmüne dahil etmeyişi, onların azı dişlerinin zayıflığından dolayı olduğu da söylenmiştir. Hanefiler ise azı dişleriyle kapıp avlanan ve kendisini koruyan bütün hayvanların, bu meyanda sırtlanın da etinin haram olduğunu söylemişlerdir.

Yukarıdaki Hadis, pençeli, yani pençeleriyle kapıp avlanan kuşların etlerinin de haram olduğuna delâlet etmektedir. Cumhur da buna uygun görüş beyan etmiştir. Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bu Hadislerdeki yasağın "kerahet" ifade ettiği görüşündedir.

«۱۹»

باب النهي عن لبس جلود السباع

19. BÂB

YIRTICI HAYVANLARIN DERİLERİNİ GİYME YASAĞI

352- Müslim, Sayd, 16(3/1534); Ebu Davud, Et'ime, 32(3/355); Nesai, Sayd, 33(7/182); İbn Mace, Sayd, 13(2/1077); Müsned, 1/244, 302, 327.

١٩٨٩ - أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ بَشْرٍ، عَنْ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنْ جُلُودِ السِّبَاعِ أَنْ تُفْتَرَشَ^(١).

1989. Bize Ma'mer b. Bişr, İbnu'l-Mübarek'ten, (O) Saîd'den, (O) Katâde'den, (O) Ebu'l-Melih'ten, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), yırtıcı hayvanların derilerinin yaygı edinilmesini yasakladı.³⁵³

١٩٩٠ - أَخْبَرَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ^(١)، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - نَحْوَهُ^(١).

1990. Bize Musedded haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Katâde'den, (O) Ebu'l-Melih'ten, (O) babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.³⁵⁴

AÇIKLAMA

Bu Hadis, yırtıcı hayvanların derilerinin yaygı olarak kullanılmalarının caiz olmadığını göstermektedir. El-Mikdâm b. Ma'dikerib'in rivayetinde bu derilerin elbise olarak kullanılmalarının da yasaklandığı açıklanmaktadır. Bazı âlimler bu yasağın, yırtıcı hayvanların tabaklanmamış derileri hakkında olabileceğini veya bu yasağın; yırtıcı hayvan derilerinin, israfçı ve kibirli kimselerin kullandığı eşyalar olduğundan konmuş olabileceğini söylemişlerdir. Bu

353- Tirmizi, Libas, 32(4/241); Müsned, 5/74).

354- Ebu Davud, Libas, 42(4/69); Nesai, Fera', 7(7/156); Tirmizi, Libas, 32(4/241); Müsned, 5/75. Bu hadisin zikredilen kaynaklarındaki senedinde Yahya b. Said ile Katade arasında Said b. Ebi Arube vardır. Bunun için yukarıdaki senedde "Yahya" ve "Said" kelimeleri arasındaki "b." (=ibn) kelimesi, "an" kelimesinden tahrif edilmiş olmalıdır.

yaşagın bir hikmetinin, yırtıcı hayvanları, dolayısıyla yabancı hayatı korumak olduğu da düşünölebilir.

Bazı Sahabilerle, İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Abdullah ibnu'l-Mübarek (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi bazı âlimler, sözkonusu Hadislere dayanarak, yırtıcı hayvanların derilerini elbise ve seccade olarak kullanmanın mekruh olduğunu söylemişlerdir.³⁵⁵

«۲۰»

باب الاستمتاع بجلود الميتة

20. BÂB

MURDAR HAYVAN ÖLÜLERİNİN DERİLERİNDEN YARARLANMAK

۱۹۹۱ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَعْلَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ عَنِ الْأَسْقِيَةِ؟ فَقَالَ: مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لَكَ، غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: أَيَّمَا إِهَابٍ دُبِغَ فَقَدْ طَهِّرْ^(۳).

1991. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Zeyd b. Eslem'den, (O da) Abdurrahman b. Va'le'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: İbn Abbas'a, (deriden yapılmış) su kaplarını sormuştum da O şöyle cevap vermişti: Sana ne diyeceğimi bilmiyorum. Şu kadar var ki, ben Rasulullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyururken işitmiştim: "Hangi hayvan postu tabaklanırsa temizlenmiş olur."³⁵⁶

355- Bkz. Tirmizi, Libas, 7(4/221); Neyl, 1/75.

356- Müslim, Hayz, 105(1/227); Ebu Davud, Libas, 40(4/66); Nesai, Fera, 4(7/153); Tirmizi, Libas, 7(4/221); İbn Mace, Libas, 25(2/1193); Muvatta, Sayd, 17(2/498); Müsned, 1/219, 270, 343. Bkz. 2574. Hadis.

١٩٩٢ - حَدَّثَنَا يَعْلَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَعْلَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ عَنْ جُلُودِ الْمَيْتَةِ، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : دَبَاغُهَا طَهُورُهَا^(١). قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ: تَقُولُ بِهَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا كَانَ يُؤْكَلُ لَحْمُهُ.

1992. Bize Ya'lâ, Muhammed b. İshak'tan, (O) el-Ka'ka' b. Hakim'den, (O da) Abdurrahman b. Va'le'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: İbn Abbas'a, murdar hayvan ölülerinin derilerini sormuştum da O, şöyle cevap vermişti: (Onlar hakkında) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Onları tıbbaklamak, temizlemektir!"³⁵⁷

Ebu Muhammed Abdullah (ed-Dârimî'ye); "bu (Hadisin delâlet ettiği) görüşü kabullenir misin?" denildi. O da; "eti yenen (bir hayvan) olduğunda, evet, (kabullenirim!)" karşılığını verdi.

١٩٩٣ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ قُسَيْطٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ يُسْتَمَعَ بِجُلُودِ الْمَيْتَةِ^(٢).

1993. Bize Halid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Yezid b. Kuseyt'ten, (O) Muhammed b. Abdurrahman b. Sevban'dan, (O) annesinden, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), murdar hayvan ölülerinin derilerinden yararlanılmasını emretti.³⁵⁸

357- Müslim, Hayz, 106-107(1/278); Müsned, 1/279,280. Bkz. 2574 hadis.

358- Ebu Davud, Libas, 40(4/66); Nesai, Fera', 6(7/155); İbn Mace, Libas, 25(1/1194); Mu-vatta, Sayd, 18(2/498); Müsned, 6/73, 104, 148; Musannaf, 1/64.

١٩٩٤ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَاتَتْ شَاةٌ لِمَيْمُونَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَوْ اسْتَمْتَعْتُمْ بِإِهَائِهَا. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا مَيْتَةٌ؟ قَالَ: إِنَّمَا حُرِّمَ أَكْلُهَا^(٣٥٩).

1994. Bize Yahya b. Hassan rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Meymûne'ye ait bir koyun ölmüştü, (onlar da onu atmışlardı). Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "*Onun derisinden yararlanırsanız!"* buyurmuştu. Onlar; "*ya Rasulullah, doğrusu o murdardır!"* demişler, (Hz. Peygamber de); "*Onun sadece yenilmesi haram kılındı!"* buyurmuştu.³⁵⁹

١٩٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ الْمُصَفَّى، ثنا بَقِيَّةٌ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، نَحْوَ هَذَا الْحَدِيثِ. قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: مَا تَقُولُ فِي الثَّعَالِبِ إِذَا دُبِغَتْ؟ قَالَ: أَكْرَهُهَا.

1995. Bize Muhammed ibnu'l-Musaffa haber verip (dedi ki), bize Bakıyye, ez-Zübeydi'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah'tan, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen), bunun (yani bir önceki) Hadisin benzerini rivayet etti.

Ebu Muhammed (ed-Dârimî'ye); "tilkilerin (derileri) hakkında ne dersin, tabaklandıklarında (kullanılabilirler mi?)" denildi, O da; "onların (derilerini kullanmayı) kerih görüyorum" cevabını verdi.

359- Buhari, Buyu', 101(3/40), Zebâih, 30(6/231); Müslim, Hayz, 100(1/276); Ebu Davud, Libas, 40(4/66); Nesai, Fera, 4(7/152); Tirmizi, Libas, 7(4/220-221); Müsned, 1/262, 330, 365; Mu-vatta, Sayd, 16(2/498); Musannaf, 1/62.

AÇIKLAMA

Bu bölümdeki Hadisler, murdar hayvan ölülerinin ("meyte"lerin), yani kendiliklerinden ölen veya gayr-ı meşru bir şekilde öldürülen hayvanların derilerinin tabaklanmakla ("dibağat"la) temizleneceklerini ve bu suretle, kullanılmalarının caiz olacağını göstermektedir. Bu Hadislerde bu konuda eti yenen hayvanlarla yemeyenler arasında bir ayırım yapılmamıştır. Ebu Yusuf (*Rahmetullahi Aleyh*) ile zahirilerin, bu Hadislerin zahirine uygun görüş beyan ettikleri nakledilmektedir. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*), domuzun derisinin tabaklanmakla da temizlenemeyeceğini söylemişlerdir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de domuzun "pis" olduğu açıklanmıştır.³⁶⁰ Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*), buna kıyasla köpek derisinin de tabaklanmakla temizlenemeyeceğini söylemiştir. Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, tabaklanmakla, hiçbir ayırım yapmaksızın bütün meytelerin derilerinin "dış kısımlarının" temizleneceği, ancak iç kısımları temizlenemeyeceği için, sıvı işlerde kullanılamayacakları görüşündedir. Ahmed b. Hanbel'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise, meytelerin derilerinin tabaklanmakla temizleneceğine delâlet eden Hadisler mensuh olup, meyte derileri hiçbir suretle temizlenemezler, dolayısıyla da kullanılamazlar. Bir rivayete göre Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) de bu görüştedir. Dârimî, Abdullah ibnu'l-Mübarek ve Ebu Sevr (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) gibi bazı âlimler ise, tabaklamakla sadece eti yenen hayvanların derilerinin temizleneceğini söylemişlerdir. Onlar bu görüşe, bazı Hadislerde "tabaklama"nın, "boğazlama"ya benzetilmesinden hareketle varmışlardır. Dolayısıyla "tabaklama" ile, sadece "boğazlama" ile etleri helâl olan hayvanların derileri temizlenebilir.

«۲۱»

باب في لحوم الحمير الأهلية

360- Bkz. En'am Sûresi, 145. Bu ayeteki, "çünkü o pistir" cümlesindeki "o" zamirinin, "domuz eti"ne mi, yoksa "domuz"a mı raci olduğu ihtilafıdır.

21. BÂB

EVCİL EŞEKLERİN ETLERİ HAKKINDA

١٩٩٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ الْحَسَنِ، وَعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِمَا، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ عَلِيًّا قَالَ لِابْنِ عَبَّاسٍ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ مُتَعَةِ النِّسَاءِ يَوْمَ خَيْبَرَ، وَعَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْإِنْسِيَّةِ^(١).

1996. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Malik, ez-Zühri'den, (O), Muhammed'in oğulları el-Hasan ile Abdullah'tan, (onlar) babalarından, (O da) Hz. Ali'den (naklen) rivayet etti ki; Hz. Ali, İbn Abbas'a şöyle dedi: "Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) Hayber günü (H. 7. yılın Muharrem ayında) kadınlarla mut'a nikahı yapmayı ve evcil eşeklerin etlerini (yemeyi) yasaklamıştı."³⁶¹

١٩٩٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَامَ رَجُلٌ يَوْمَ خَيْبَرَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَكَلَتِ الْحُمْرُ، أَوْ أُفْنِيَتِ الْحُمْرُ، ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُفْنِيَتِ الْحُمْرُ أَوْ أَكَلَتِ الْحُمْرُ؟ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - رَجُلًا فَنَادَى: إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَنْهَيَانِكُمْ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ، فَإِنَّهَا رِجْسٌ^(١).

1997. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Hişam'dan, (O) İbn Sîrîn'den, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Hayber günü bir adam kalkıp; "ya Ra-

361- Buhari, Zebâih, 28(6/230); Müslim, Sayd, 22(3/1537); Nesai, Sayd, 31(7/179); Tirmizi, Et'ime, 6(4/254); İbn Mace, Nikah, 44(1/630); Muvatta, Nikah, 41(2/542). Bkz. 2203. hadis.

sulullah, eşekler yenildi -veya, eşekler bitirildi!" dedi. Ardından (başka bir adam); "ya Rasulullah, eşekler bitirildi -veya, eşekler yenildi!" dedi. Bunun üzerine Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir adama emretti de, O; "Muhakkak ki Allah ve Rasulü sizi eşek etleri (yemekten) menediyor. Çünkü onlar pistir!" diye bağırdı.³⁶²

«٢٢»

باب في أكل لحوم الخيل

22. BÂB

AT ETLERİNİN YENİLMESİ HAKKINDA

١٩٩٨ - حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: أَكَلْنَا لَحْمَ فَرَسٍ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - بِالْمَدِينَةِ^(١).

1998. Bize Ca'fer b. Avn, Hişam b. Urve'den, (O) Fatıma bintu'l-Munzir'den, (O da) Esmâ bint Ebi Bekr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) zamanında Medine'de at eti yedik.³⁶³

١٩٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو التُّعْمَانِ، ثنا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَوْمَ خَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ، وَأَذِنَ فِي لُحُومِ الْخَيْلِ^(٢).

362- Buhari, Zebâih 28(6/230); Müslim, Sayd 35(3/1540); Nesai, Fera', 31(7/180); İbn Mace, Zebâih, 13(2/1066); Musannaf, 4/523.

363- Buhari, Zebâih, 24(6/227-228), 27(6/229); Müslim, Sayd, 38(3/1541); Nesai, Dahâyâ, 33(7/204); İbn Mace, Zebâih, 12(2/1064); Müsned, 6/353.

1999. Bize Ebu'n-Numan haber verip (dedi ki), bize Ham-mad b. Zeyd, Amr b. Dinâr'dan, (O) Muhammed b. Ali'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hayber günü evcil eşeklerin et-lerini (yemeyi) yasakladı, at etlerini (yemeye) ise izin verdi.³⁶⁴

AÇIKLAMA

Bu Hadisler, at etini yemenin mübah olduğunu göstermektedir. İçlerinde Şafii, Ahmed, Ebu Yusuf ve Muhammed'in (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) de bulunduğu âlimlerin cumhuru bu Hadislere uygun görüş beyan etmiş ve at etini yemenin mübah olup hiçbir kerahatinin olmadığını söylemişlerdir. Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Malik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise at etinin yenilmesi mekruhtur. Onlar bu görüşlerinde; "**atları, katırları ve eşekleri, onlara binmeniz için ve süs (hayvanı) olarak (yarattı)**"³⁶⁵ mealindeki ayetle, Halid b. Velid'in (*Radyallahu Anh*) rivayet ettiği ve at etinin yenmesinin yasak olduğunu ifade eden bir Hadise³⁶⁶ dayanmışlardır. Ancak âlimler, Halid b. Velid'in (*Radyallahu Anh*) rivayet ettiği bu Hadisin zayıf olduğunu söylemişlerdir. Bazı âlimlere göre ise bu Hadis mensuhtur. At etinin mübah olduğunu söyleyen âlimler, mezkur ayetten de, at etinin mekruh olduğu hükmünün çıkarılamayacağını söylemişlerdir.

«۲۳»

باب النهي عن النهبة

23. BÂB

KAPIP ALMA, YAĞMA ETME ("NÜHBE") YASAĞI

364- Buhari, Zebâih, 27(6/229); Müslim, Sayd, 36(3/1541); Ebu Davud, Et'ime, 25(3/351); Nesai, Sayd, 29(7/177); Tirmizi, Et'ime, 5(4/253); Müsned, 3/361, 385; Tayâlisi, s. 236.

365- Nahl Sûresi, 8.

366- Bkz. Ebu Davud, Et'ime, 25(3/352); Nesai, Sayd, 30(7/178).

٢٠٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي الرَّهْرِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَا يَنْتَهَبُ نَهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ، وَهُوَ حِينَ يَنْتَهَبُهَا مُؤْمِنٌ^(١).

2000. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize el-Evzai rivayet edip (dedi ki), bana ez-Zühri, Saîd ibnu'l-Müseyyeb ile Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan, (onlar da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet ettiler ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Bir kimse), mü'minlerin gözlerini kendisine diktiği kıymetli bir malı gizlice kapıp almaz ki, o bunu kapıp aldığı anda mü'min olsun!"³⁶⁷

٢٠٠١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ يَعْلَى بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي لَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ النَّهْبَةِ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: هَذَا فِي الْغَزْوِ، إِذَا غَنِمُوا قَبْلَ أَنْ يُقَسَمَ.

2001. Bize İshak b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Vehb b. Cerir b. Hazim, babasından, (O) Ya'lâ b. Hakim'den, (O) Ebu Lebid'den, (O da) Abdurrahman b. Semûre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), gizlice kapıp almayı, yağma etmeyi ("nühbeyi) yasakladı.³⁶⁸

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Bu (kapıp alma yasağı), savaşta ganimet elde edildiğinde ganimetin bölüştürülmesinden önce (ondan gizlice kapıp alma hakkındadır)."

367- Buhari, Mezalim, 30(3/107); Müslim, İman, 100-103(1/76-77); Nesai, Sârik, 1(8/57-58); İbn Mace, Fiten, 3(2/1299); Müsned, 2/317,386.

368- Ebu Davud, Cihad, 136(3/66); Müsned, 5/62-63.

«٢٤»

باب في أكل الميتة للمظطر

24. BÂB

DARDA KALANIN,

MURDAR HAYVAN ÖLÜSÜNDEN YEMESİ HAKKINDA

٢٠٠٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَاطِيَةَ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا بِأَرْضٍ يَكُونُ بِهَا الْمَخْمَصَةُ فَمَا يَجِلُّ لَنَا مِنَ الْمَيْتَةِ؟ قَالَ: إِذَا لَمْ تَضْطَحُوا، وَلَمْ تَغْتَبِقُوا، وَلَمْ تَخْتَفُوا بَقْلًا فَشَأْنُكُمْ بِهَا^(١). قَالَ النَّاسُ: يَقُولُونَ بِالْحَاءِ، وَهَذَا قَالَ بِالْخَاءِ.

2002. Bize Ebu Asım, el-Evzai'den, (O) Hassan b. Atıyye'den, (O da) Ebu Vâkıd'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ya Rasulullah", dedik, "biz açlığın bulunduğu bir yerde yaşıyoruz. Murdar hayvan ölüsünden bize ne helâl olur?" (Hz. Peygamber) şöyle buyurdu:

"Ne sabah yemeği, ne akşam yemeği yiyemediğinizde, ne de (yerden) bir sebze çıkaramadığınızda işiniz ona kalır!"³⁶⁹

(Ed-Dârimî) dedi ki: "(Diğer) raviler, ("tahtefû" kelimesini) "ha" ile söylüyorlar. (Bu durumda mana, "ne de bir sebze ko-parmadığınızda..." şeklinde olur). Bu ise "hı" ile söylemiştir."

«٢٥»

باب في الحالب يجهد الحلب

25. BÂB

SÜT SAĞIMINI HADDİNDEN FAZLA YAPAN KİMSE
HAKKINDA

٢٠٠٣ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ
ضَرَّارِ بْنِ الْأَزْوَ، قَالَ: أَهْدَيْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - لَفْجَةً فَأَمَرَنِي أَنْ أَحْلِبَهَا،
فَحَلَبْتُهَا، فَجَهَدْتُ فِي حَلِبِهَا، فَقَالَ: دَعْ دَاعِيَ اللَّبَنِ^(١).

2003. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize el-A'meş, Ya'kub b. Yahya'dan, (O da) Dırâr ibnu'l-Ezver'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sağmal bir deve hediye etmiştim de O, bana onu sağmamı emretmişti. Ben de onu sağmış ve sağımında haddi aşmıştım. Bunun üzerine (Hz. Peygamber); "Sütün (devamlı gelmesini) sağlayacak olan (bir miktar sütü memede) bırak!" buyurmuştu.³⁷⁰

«١»

باب النهي عن قتل الضفادع والنحلة

26. BÂB

KURBAĞA VE ARILARI ÖLDÜRME YASAĞI

٢٠٠٤ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ سَعِيدِ
ابْنِ خَالِدٍ الْقَارِضِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ، أَنَّ

370- Müsned, 4/76,311, 322, 339; Müstedrek, 2/63, 3/237, 620. Bu hadisi Taberani de rivayet etmiştir (Mecmeu'z-Zevaid, 8/196).

رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنْ قَتْلِ الضَّفَادِعِ⁽³⁷¹⁾.

2004. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize İbn Ebi Zi'b, Saïd b. Halid el-Karidi'den, (O) Saïd ibnu'l-Müseyyeb'den, (O da) Abdurrahman b. Osman'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kurbağaları öldürmeyi yasakladı.³⁷¹

٢٠٠٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ قَتْلِ أَرْبَعَةٍ مِنَ الدَّوَابِّ: النَّمْلَةِ، وَالنَّحْلَةِ، وَالْهُدُودِ، وَالضُّرَدِ⁽³⁷²⁾.

2005. Bize Muhammed b. Yahya haber verip (dedi ki), bize Abdurrezzak rivayet edip (dedi ki), bize Ma'mer, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillahi b. Utbe'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dört hayvanın; karınca, arı, çavuş kuşu ve göçen kuşunun öldürülmesini yasakladı.³⁷²

«٢٧»

باب فِي قَتْلِ الْوُزَغِ

27. BÂB

ZEHIRLİ KELERLERİ ÖLDÜRMEK HAKKINDA

371- Ebu Davud, Tıb, 10(4/7), Edeb, 165(4/368); Nesai, Sayd, 36(7/185); Müsned, 3/453,499; Tayâlisî, s. 163; Müstedrek, 4/411.

372- Ebu Davud, Edeb, 164(4/121); İbn Mace, Sayd, 10(2/1074); Müsned, 1/332, 347.

٢٠٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَبْرِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أُمِّ شَرِيكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - أَمَرَ بِقَتْلِ الْأَوْزَاعِ^(١).

2006. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Abdulhamid b. Cübeyr b. Şeybe'den, (O) Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den, (O da) Ümmü Şerik'ten (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Salallahu Aleyhi ve Sellem) zehirli kelerlerin öldürülmesini emretmişti.³⁷³

«٢٨»

باب في الجلالة وما جاء فيه من النهي

28. BÂB

PİSLİK YİYEN HAYVAN VE HAKKINDA GELEN YASAĞA DAİR

٢٠٠٧ - حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثَنَا هِشَامُ الدَّسْتَوَائِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ - نَهَى عَنِ الْمُجْتَمَةِ، وَعَنْ لَبَنِ الْجَلَالَةِ، وَأَنْ يُشْرَبَ مِنْ فِي السِّقَاءِ^(١).

2007. Bize Ebu Zeyd Saîd ibnu'r-Rebi rivayet edip (dedi ki), bize Hişam ed-Destuvâî, Katâde'den, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi

373- Buhari, Bed'u'l-Halk, 15(4/98); Enbiya, 8(4/112); Müslim, Selam, 142(4/1757); Nesai, Menasik, 115(5/164); İbn Mace, Sayd, 12(2/1076); Müsned, 6/421, 462.

ve Sellem), bir hedef olarak dikilip kendisine birşeyler atıla atıla öldürülen hayvanın, ("mücesseme"nin etinin yenmesini); pislik yiyen hayvanın, ("cellale"nin) sütünün (içilmesini) ve kırbaların ağzından (su) içilmesini yasaklamıştır.³⁷⁴

ACIKLAMA

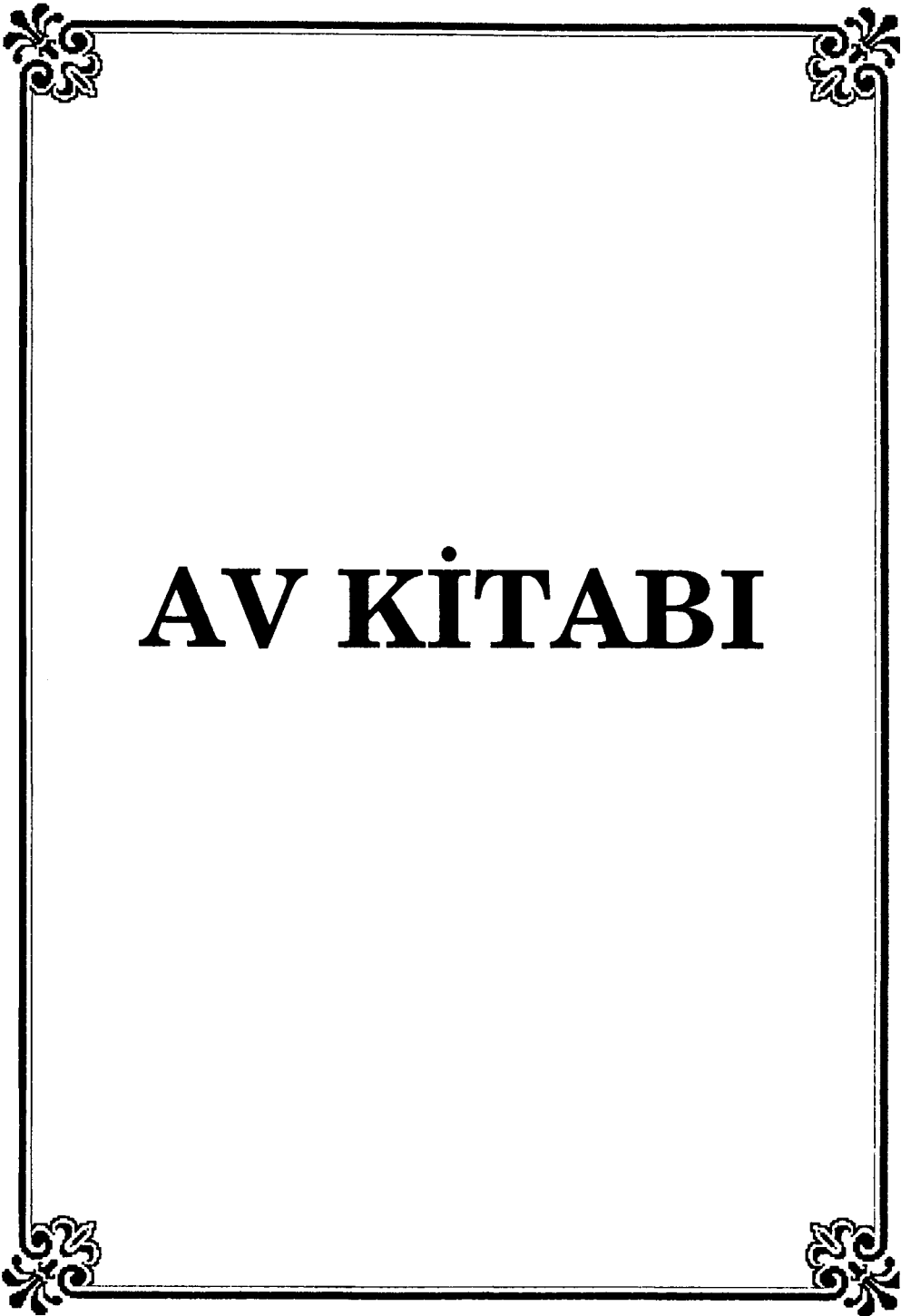
Bir hedef olarak dikilip, kendisine birşeyler atıla atıla öldürülen hayvan ("mücesseme"), Kur'an-ı Kerim'de, etinin yenmesinin haram olduğu bildirilen "mevkuze: (bir yerine) vurularak öldürülmüş hayvan"³⁷⁵ hükmündedir.

Pislik (dışkı) yiyen hayvanın ("cellale"nin) hemen kesilip etinin yenmesi de yasaklanmıştır. Çünkü pislikle beslenen hayvanın etinde ve sütünde pis kokular hasıl olur. Böyle bir hayvanın hemen kesilip etinin yenmesi Hanefilerle İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve İmam Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre mekruhtur. Ancak böyle bir hayvan, etinden ve sütünden pis kokular gidecek kadar bir müddet hapsedilip temiz şeylerle beslenir de sonra kesilirse, etini yemenin hiçbir mahzuru olmaz. İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, pislik yiyen hayvan hakkındaki yasağın, böyle bir hayvanın tiksindiriciliğinden dolayı konduğunu, binaenaleyh, bekletmeden hemen kesilip etinin yenmesinin bir mahzuru olmadığını söylemiştir.

Bu Hadiste kırbanın, (su tulumunun) ağzından su içmek de menedilmektedir. Âlimlerin çoğuna göre bu yasak, "tenzihi"dir, yani kırbanın ağzından su içmek tenzihen mekruhtur. Bunun hikmeti de, içi görülmeyen, dar boğazlı olun su kabının içinde sağlığa zararlı bir şeyin, zararlı böcek, yılan gibi bir hayvanın olması ihtimalidir. Bununla beraber, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), kırbanın ağzından su içtiğini belirten Hadisler de vardır. Bunun için, söz konusu muhtemel tehlikelerin olmadığı ve bir mecburiyetin bulunduğu hallerde, içi görülmeyen, dar boğazlı su kaplarından su içmede bir mahzurun olmadığı açıklanmıştır.

374- Ebu Davud, Et'ime, 24(3/351); Nesai, Dahâyâ, 44(7/212); Tirmizi, Et'ime, 24(4/270); Müsned, 1/226, 293,3 21; Müstedrek, 2/102. Bkz. 1981., 2123. ve 2124. hadisler.

375- MaideSûresi, 3.

AV KİTABI

«ا»

باب التسمية

عند ارسال الكلب، وصيد الكلاب

1. BÂB

KÖPEĞİ GÖNDERME ESNASINDA BESMELE ÇEKME VE
KÖPEKLERİN AVLAMASI

٢٠٠٨ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا زَكْرِيَّا، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ صَيْدِ الْكَلْبِ؟ فَقَالَ: مَا أَمْسَكَ عَلَيْكَ كَلْبُكَ فَكُلْ، فَإِنْ أَخَذَهُ ذَكَاتُهُ، وَإِنْ وَجَدَتْ مَعَهُ كَلْبًا فَخَشِيتَ أَنْ يَكُونَ قَدْ أَخَذَهُ مَعَهُ وَقَدْ قَتَلَهُ فَلَا تَأْكُلْهُ، فَإِنَّكَ إِنَّمَا ذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تَذْكُرْهُ عَلَى غَيْرِهِ^(١)

2008. Bize Ya'lâ b. Ubeyd haber verip (dedi ki), bize Zekerriyya, Amir'den, (O da) Adiyy b. Hatim'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) köpeğin avını sormuştum da, O şöyle buyurmuştu:

"Köpeğinin sana tuttuğunu ye. Çünkü (köpeğinin, avı) yakalaması, boğazlaması (sayılır). Ancak onunla beraber (başka) bir köpek bulur da, (avı) onunla birlikte yakalamış ve öldürmüş olmasından korkarsan, onu yeme! Zira sen Allah'ın adını, (besmeleyi) sadece senin köpeğinin üzerine andın, onu başkasının üzerine anmadın!"³⁷⁶

376- Buhari, Zebâih, 7-8(6/220); Müslim, Sayd, 1(3/1529); Ebu Davud, Sayd, 2(3/109); Nesai, Sayd, 1(7/158); Tirmizi, Sayd, 1(4/65), 6(4/68); İbn Mace, Sayd, 3(2/1070); Müsned, 4/256-258, 377. Bkz. 2009. ve 2015. hadisler.

٢٠٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا زَكَرِيَّا، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حَاتِمٍ،
قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ صَيْدِ الْمِعْرَاضِ، فَذَكَرَ مِثْلَهُ؛

2009. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Zekeriyya, Amir'den, (O da) Adiyy b. Hatim'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mi'raz³⁷⁷ (ile yapılan) avı sormuştum...". (Ravi, bundan sonra) onun, (yani bir önceki Hadisin) aynısını anlattı.³⁷⁸

«ف»

باب في اقتناء كلب الصيد أو المشية

2. BÂB

AV VEYA DAVAR KÖPEĞİ EDİNMEK HAKKINDA

٢٠١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ
عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : مَنْ اقْتَنَى كَلْبًا إِلَّا كَلَبَ صَيْدٍ أَوْ مَاشِيَةٍ
نَقَصَ مِنْ عَمَلِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانٍ^(١).

2010. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Abdullah b. Dinâr'dan, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim, av veya davar köpeği hariç bir köpek edinirse, amelinden her gün iki kîrat eksilir."³⁷⁹

377- Bkz. 2015. hadis.

378- Buhari, Zebâih, 1(6/218).

379- Buhari, Zebâih, 6(6/219); Müslim, Musakat, 50-55(3/1201-1202); Nesai, Sayd, 12(7/164-165); Tirmizi, Sayd, 17(4/79); Muvatta, İsti'zan, 13(2/969), Müsned, 2/4, 8, 37. Bkz. 743. Hadis.

٢٠١١ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ، عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، أَنَّهُ سَمِعَ سُفْيَانَ بْنَ أَبِي رَافٍ يُحَدِّثُ نَاسًا مَعَهُ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ اقْتَنَى كَلْبًا لَا يُغْنِي عَنْهُ زَرْعًا، وَلَا ضَرْعًا، نَقَصَ مِنْ عَمَلِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ. قَالُوا: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -؟ قَالَ: إِي وَرَبِّ هَذَا الْمَسْجِدِ⁽³⁸⁰⁾.

2011. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Yezid b. Husayfa'dan, (O da) es-Saib b. Yezid'den (naklen) rivayet etti ki, O (yeni es-Saib), Süfyan b. Züheyr'i, Mescid-i (Haram'ın) kapısının yanında beraberindeki insanlara anlatırken işitmiş. O demiş ki, Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Kim, kendisine ne ekinde, ne de davar (çobanlığında) faydası dokunmayacak bir köpek edinirse amelinden her gün bir kîrat eksilir!"

(Bu rivayet üzerine Süfyan'ın beraberindekiler); "bunu Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sen işittin mi?" demişler. O da; "bu Mescid-i (Haram'ın) Rabb'inin hakkı için, evet!" karşılığını vermiş.³⁸⁰

AÇIKLAMA

Bu Hadisler, köpek bulundurmanın sadece av ve hayvan bekçiliği için mübah olduğunu göstermektedir. İlgili diğer Hadislerde ziraat bekçiliği için köpek beslemenin de mübah olduğu görülmektedir. Âlimler bu Hadislerin hükmüne; bir fayda sağlamak, bir zarara engel olmak için bulundurulan köpeklerin de dahil olduğunu açıklamışlardır. Şafiilere göre, bir ihtiyaç için olmaksızın köpek bulundurmak haramdır. Çoğu âlimlere göre ise bunun mekruh olduğu anlaşılmaktadır. Bu yasağın sebebi, köpek olan yere Meleklerin girmemesi, köpeğin gelip geçenleri rahatsız etmesi, misafiri korkutması

380- Buhari, Hars, 3(3/67); Müslim, Musâkat, 61(3/1204), Nesai, Sayd, 12(165); İbn Mace, Sayd, 2(2/1069); Muvatta, İsti'zan, 12(969); Müsned, 5/219, 220.

gibi hususlar olmalıdır. Bu yasağa, bazı hastalıkların köpek vasıtasıyla yayılması veya insan emek ve şefkatinin öncelikle insana yöneltilmesi, yeryüzünün sınırlı beslenme imkânlarının yine öncelikle insanlara tahsis edilmesi gibi durum ve düşünceler de sebep olmuş olabilir.

Hadislerde geçen "kîrat" kelimesi, aslında, miktarı bölgelere göre değişen bir ağırlık ölçüsüdür. Bir tarife göre bir "kîrat", 4 veya 5 arpa tanesi ağırlığı, yani 0.200046 gr.'dır. Genel olarak bazı Hadislerde "kîrat" bu manaya kullanılmış olabilir. Ancak yukarıdaki Hadislerle diğer bazılarında "kîrat" kelimesi, bir bütünün, miktarı belli olmayan bir parçası manasına gelebilir. Buna göre, yukarıdaki Hadislerin manası, "bulundurulmasına müaade edilmeyen bir köpek bulunduranın sevabından bir veya iki parça eksilir", demek olur. Bu konudaki Hadislerin bazısında bir kîrat, diğer bazısında iki kîrat sevabın eksileceğinin ifade edilmesine gelince, bu farklılığın sebebi, şu hususlardan biri veya birkaçı olabilir:

Farklı Hadisler ayrı zamanlarda söylenmiş ve her ravi duyduğunu nakletmiştir. Buna bağlı olarak Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) önce bir kîrat sevap eksileceğini açıklamış, sonra işin kötülüğünün büyüklüğünü anlatmak için de iki kîrat sevap eksileceğini söylemiş olabilir. Sevabın eksilmesi, verilen zarara yahut köpeğin şirretliğine göre bir veya iki kîrat olmaktadır. Bir kîrat köylerde bulundurulan, iki kîrat şehirlerde bulundurulan köpeklerden dolayı eksilir.

٢٠١٢ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَغْفَلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - أَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلَابِ، ثُمَّ قَالَ: مَالِي وَلِلْكِلابِ، ثُمَّ رَخَّصَ فِي كَلْبِ الرَّعْيِ وَكَلْبِ الصَّيْدِ^(١).

2012. Bize Vehb b. Cerir haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ebu't-Teyyah'tan, (O) Mutarrıf'tan, (O da) Abdullah b. Muğaffel'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) köpeklerin öldürülmesini emretmişti. Sonra; "Köpeklerden

bana ne?" buyurmuş, ardından da çoban köpeği ile av köpeği (beslemeye) izin vermişti.³⁸¹

«۳»

باب في قتل الكلاب

3. BÂB

KÖPEKLERİN ÖLDÜRÜLMESİ HAKKINDA

٢٠١٣ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : بِقَتْلِ الْكِلَابِ^(۱).

2013. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) köpeklerin öldürülmesini emretti.³⁸²

٢٠١٤ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، ثنا عَوْفٌ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : لَوْلَا أَنَّ الْكِلَابَ أُمَّةٌ مِنَ الْأُمَمِ، لَأَمَرْتُ بِقَتْلِهَا كُلِّهَا، وَلَكِنْ أَقْتُلُوا مِنْهَا كُلَّ أَسْوَدَ بَهِيمٍ^(۲). قَالَ سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ: الْبَهِيمُ: الْأَسْوَدُ كُلُّهُ.

2014. Bize Saîd b. Âmir haber verip (dedi ki), bize Avf, el-

381- Müslim, Musâkat, 48(3/1200-1201); Ebu Davud, Taharet, 37(1/19); Nesai, Taharet, 52 (1/47); İbn Mace, Sayd, 1(2/1068); Müsned, 4/86, 5/56.

382- Buhari, Bed'u'l-Halk, 17(4/101); Müslim, Musakat, 43(3/1200); Nesai, Sayd, 9(7/163); Tirmizi, Sayd, 17(4/79); İbn Mace, Sayd, 1(2/1068); Muvatta, İsti'zan, 14(2/969); Müsned, 2/22-23, 113, 133.

Hasan'dan, (O da) Abdullah b. Muğaffel'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Köpekler şayet (canlı) soylarından bir soy olmasaydılar, onların hepsinin öldürülmesini emrederdim. (Binaenaleyh, hepsini öldürüp nesillerini kurutmayın). Fakat onlardan bütün katışıksız kara (köpekleri) öldürün!"³⁸³

Saîd b. Âmir; "(Hadiste geçen) "el-behim: katışıksız" kelimesi, "bütünü kara olan, kap-kara" manasınadır" dedi.

AÇIKLAMA

İlgili Hadislerden anlaşıldığına göre, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) önce bütün köpeklerin öldürülmesini emretmişti. Zira halk o zaman, aşırı bir şekilde köpek besleme işine dalmıştı. Bu dönemde kuduz gibi bir salgının ortaya çıkmış olması da akla geliyor.

Daha sonra, tamamen kara olanlar hariç, köpeklerin öldürülmesi uygulamasına son verilmişti. Şafii âlimlerden İmamı'l-Haremeyn (Rahmetullahi Aleyh), yukarıdaki 2012 numaralı Abdullah b. Muğaffel'in (Rahmetullahi Aleyh) Hadisine dayanarak, son aşamada simsiyah köpeklerin öldürülme emrinin de kaldırıldığını ve bütün köpekler hakkındaki dini hükmün bu şekilde, yani öldürülmemeleri şeklinde kesinleştiğini söylemiştir. Âlimler arasında, kuduz ve ısırğan köpeklerin öldürüleceği hakkında ise ihtilâf yoktur.

Yukarıdaki son Hadis, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), hayvan türlerinin korunmasına verdiği ehemmiyet açısından da dikkat çekicidir.

«ع»

باب في صيد المراض

383- Ebu Davud, Sayd, 1(3/108); Nesai, Sayd, 10(7/163); Tirmizi, Sayd, 16(4/78), 17(4/80); İbn Mace, Sayd, 2(2/1069); Müsned, 4/85, 5/54, 56, 57.

4. BÂB

Mİ'RAZ (İLE YAPILAN) AV HAKKINDA

٢٠١٥ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عِدِّيَّ بْنَ حَاتِمٍ، قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - عَنْ الْمِعْرَاضِ؟ فَقَالَ: إِذَا أَصَابَ بِحَدِّهِ فَكُلْ، وَإِذَا أَصَابَ بِعَرَضِهِ فَقَتْلُ فَإِنَّهُ وَقِيدٌ فَلَا تَأْكُلُ^(٣٨٤).

2015. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Abdulah b. Ebi's-Sefer'den, (O da) eş-Şa'bi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Adıy b. Hatim'i, şöyle derken işittim: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mi'raz (ile yapılan) avı sormuştum, O da şöyle buyurmuştu: "(Mi'raz) sivri tarafı ile isabet ettiğinde, (avı) ye; enli tarafı ile isabet edip de öldürdüğünde ise, artık o "mekûze : (taş, sopa gibi şeylerle) vurulup öldürülen hayvan" (hükümündedir), (onu) yeme!"³⁸⁴

AÇIKLAMA

"Mi'raz", "iki tarafı ince, ortası kalın olan yeleksiz ok; iki tarafında demir bulunan değnek; bir tarafı değnek şeklinde olan ağaç" gibi, değişik şekillerde tanıtılan eski bir av âletidir. Böyle bir âletle av yapıldığında şayet hayvana âletin sivri tarafı isabet ederse, bu hayvanın boğazlanması sayılır ve hayvan helâl olur; şayet hayvana âletin enli tarafı isabet ederse, bu durumda hayvan, Kur'an-ı Kerim'de haramlığı bildirilen "mekûze: (taş, sopa gibi şeylerle) vurulup öldürülen hayvan"³⁸⁵ sayılır, dolayısıyla etini yemek haram olur.

384- Buhari, Zebâih, 2(6/218); Müslim, Sayd, 3(3/1530); Ebu Davud, Sayd, 2(3/110); Nesai, Sayd, 22(7/172); Tirmizi, Sayd, 7(4/69); İbn Mace, Sayd, 7(2/1072); Müsned, 4/380. Bkz. 2009. Hadis.

385- Maide Sûresi, 3.

«0»

باب في أكل الجراد

5. BÂB

ÇEKİRGENİN YENİLMESİ HAKKINDA

٢٠١٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي يَعْفُورَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - سَبْعَ غَزَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ^(١).

2016. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Ebu Ya'fur'dan, (O da) Abdullah b. Ebi Evfa'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi:

"Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber yedi savaş yaptık, (bunlarda) çekirge yerdik!"³⁸⁶

«1»

باب في صيد البحر

6. BÂB

DENİZ AVI HAKKINDA

٢٠١٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ قِرَاءَةً، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَلَمَةَ مِنْ آلِ الْأَزْرَقِ: أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ أَبِي بُرْدَةَ - وَهُوَ

386- Buhari, Zebâih, 13(6/223); Müslim, Sayd 52(3/1546); Ebu Davud, Et'ime, 34(3/357); Nesai, Sayd, 37(7/185); Tirmizi, Et'ime, 22(4/268); Müsned, 4/353, 357, 380; Musannaf, s.110.

رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَبْدِ الدَّارِ - أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: إِنَّا نَرْكَبُ الْبَحْرَ، وَنَحْمِلُ مَعَنَا الْقَلِيلَ مِنَ الْمَاءِ، فَإِنْ تَوَضَّأْنَا بِهِ عَطِشْنَا، أَفَتَتَوَضَّأُ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: هُوَ الظَّهْوُ مَاؤُهُ الْجِلُّ مَيْتُهُ.

2017. Bize Muhammed ibnu'l-Mübarek kırâat yoluyla Malik'ten, (O) Safvan b. Suleym'den, (O da) el-Ezrak sülalesinden olan Saïd b. Seleme'den (naklen) haber verdi ki, el-Muğire b. Ebi Burde -ki, O Abduddaroğulları'ndan bir adamdır-, kendisine haber vermiş ki, O, Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işitmiş: Bir adam Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) sorup şöyle demiş: "Muhakak ki bizler denize açılıyoruz. Beraberimizde ise az su taşıyabiliyoruz. Bu sebeple şayet biz bu (su) ile abdest alırsak, susarız. Acaba deniz suyundan abdest alabilir miyiz?" Bunun üzerine Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); "*Onun (yani denizin) suyu temiz ve temizleyici, ölmüş hayvanı, ("meyte"(si) helâldir*" buyurmuş.³⁸⁷

ACIKLAMA

Bu Hadis bütün deniz hayvanlarının "ölmüş = meyte"lerinin yenmesinin helâl olduğunu göstermektedir. Buradaki "ölmüş hayvan = meyte" kelimesi, âlimlerin cumhuruna göre, sadece denizde yaşayan ve hem suyun içinde kendi kendine ölmüş olan, hem de avlanarak su dışına çıkarılmakla ölmüş olan deniz hayvanlarının ölümlerini kapsamaktadır. Hanefilere göre bu Hadiste helâllığı bildirilen deniz "meyte"sinden maksat, sadece balıklardır. Onlara göre suda kendi kendine ölüp su yüzüne çıkan balıklar da, eğer sırtları su üzerindeyse yenir, karınları su üstündeyse yenmezler. Bu son konuda onların, zayıf bir Hadis delilleri de vardır. Suda, suyun aşırı soğukluğu veya aşırı sıcaklığı gibi bir sebepten dolayı ölen balıklar ise yenir.

Âlimler, bu Hadis ve ilgili diğer Hadis ve Ayetlere dayanarak, deniz hayvanlarının helâllığı konusunda da farklı görüşler serdetmişlerdir. Hanefilere göre deniz hayvanlarından sadece, bütün çeşitleriyle balıklar helâldir. Malikiler, Şafililer ve Hanbeliler ise, bütün deniz hayvanlarının helâl olduğunu söylemişlerdir. Bir rivayete göre Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*), kurbağayı, Malikiler ise deniz domuzunu bundan istisna etmiş, yani bunların helâl olmadığını söylemişlerdir.

٢٠١٨ - أَخْبَرَنَا زَكْرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو - يَغْنِي ابْنِ دِينَارٍ -، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي ثَلَاثِ مِائَةٍ، فَأَصَابَنَا جُوعٌ حَتَّى أَتَيْنَا الْبَحْرَ وَقَدْ قَذَفَ دَابَّةٌ فَأَكَلْنَا مِنْهَا حَتَّى ثَابَتْ أَجْسَامُنَا فَأَخَذَ أَبُو عُيَيْنَةَ ضِلْعًا مِنْ أَضْلَافِهَا، فَوَضَعَهُ ثُمَّ حَمَلَ أَطْوَلَ رَجُلٍ فِي الْجَيْشِ عَلَى أَعْظَمِ بَعِيرٍ فِي الْجَيْشِ، فَمَرَّ تَحْتَهُ هَذَا مَعْنَاهُ^(٣).

2018. Bize Zekeriyya b. Adiyy haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, Amr'dan -yani ibn Dinâr'dan-, (O da) Cabir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bizi üçyüz kişi ile (bir sefere) göndermişti. Derken acıkmış ve nihayet denize varmıştık. (Deniz dışarıya) bir hayvan atmıştı. Biz de ondan yemiştik. Öyle ki, sonunda vücutlarımız (eski hallerine) dönmüşlerdi. Sonra Ebu Ubeyde (bir gün, Anber balığı denilen bu hayvanın) kaburga kemiklerinden birini alıp (yere) koymuş, ardından gaziler arasındaki en uzun adamı, gazilerde bulunan en büyük devenin üzerine bindirmiş, (bu adam) da o (kaburga kemiğinin) altından geçmiş idi.³⁸⁸

Bu, (Hadisin asıl lafızlarıyla değil de) mana (ile rivayet edilmiş şeklidir.)

388- Buhari, Zebâih, 12(6/223); Müslim, Sayd, 18(3/1536); Ebu Davud, Et'ime, 46(3/364); Nesai, Sayd, 135(7/183); Müsned, 3/309,311.

AÇIKLAMA

Bu sefer, Şam'dan gelmekte olan Kureyş kervanını gözetlemek için H. 8. yılın Receb ayında yapılmıştı. Bu sefere "Seyfu'l-Bahr Gazvesi", "Ceyşu'l-Habat" adları verilir. Seferin komutanı Ebu Ubeyde ibnu'l-Cerrah (*Radıyallahu Anh*) idi. Sahabiler dönüşlerinde, buldukları anber balığının etinden Medine'ye de götürmüşler ve Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ondan yemiş idi. Bu husus, Hadisin bazı rivayetlerinde açıklanmaktadır. Deniz "meyte"sinin helâllüğünü gösteren, bazı rivayetlerdeki bu açıklamadır.

«V»

باب في أكل الأرنب

7. BÂB

TAVŞANIN YENİLMESİ HAKKINDA

٢٠١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ هِشَامُ بْنُ زَيْدٍ بْنُ أَنَسٍ: أَخْبَرَنِي، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: أَنْفَجْنَا أَرَنْبًا وَنَحْنُ بِمَرْ الظَّهْرَانِ، فَسَعَى الْقَوْمُ فَلَغَبُوا فَأَخَذْتُهَا، وَجِئْتُ بِهَا إِلَى أَبِي طَلْحَةَ، فَذَبَحَهَا وَبَعَثَ بِوَرَكَيْهَا - أَوْ فَجَذَيْهَا - شَكَّ شُعْبَةُ - إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَبِلَهَا^(١).

2019. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip dedi ki, Hişam b. Zeyd b. Enes bana haber verip dedi ki, Enes b. Malik'i şöyle derken işittim: Biz Merru'z-Zahrân denilen yerde iken bir tavşan ürkütüp kaçırmıştık. Bunun üzerine topluluktakiler (yakalamak için peşinden) koşmuş, ama (yakalayamadan) yorulmuşlardı. Sonra ben onu tutmuş ve (babam) Ebu Talha'ya getirmiştim. O da onu boğazlamış ve iki uyluğunun üst taraflarını -veya "iki budunu" (Şu'be, hocasının hangisini söylediğinde

şüphe etmiştir)- Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) göndermiş, (Rasulullah da) onları kabul buyurmuştu.³⁸⁹

٢٠٢٠ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَفْوَانَ، أَنَّهُ مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ - بِأَرْبَعِينَ مُعَلِّقَهُمَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي دَخَلْتُ غَتَمَ أَهْلِي، فَاصْطَدْتُ هَذَيْنِ الْأَرَبَيْنِ، فَلَمْ أَجِدْ حَدِيدَةً أَذْكِيَهُمَا بِهَا فَذَكَيْتُهُمَا بِمَرَّةٍ أَفَاكُلُ؟ قَالَ: نَعَمْ^(١).

2020. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Davud b. Ebi Hind, Amir'den, (O da) Muhammed b. Safvan'dan (naklen) haber verdi ki; O (yani Muhammed), iki tavşanı (omuzuna) asmış olduğu bir halde Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) rastlamış ve şöyle demiş: "Ya Rasullulah! Gerçekten ben ailemin davar sürüsüne girdim ve şu iki tavşanı avladım. Sonra, kendisiyle onları boğazlayacağım keskin bir şey bulamadım ve onları çakmak taşı ile boğazladım. Şimdi (onları) yiyebilir miyim?" (Hz. Peygamber de) "Evet" buyurmuş.³⁹⁰

«A»

باب في أكل الضب

8. BÂB

KELERİN YENİLMESİ HAKKINDA

389- Buhari, Zebâih, 32(6/231); Müslim, Sayd, 53(3/1547); Ebu Davud, Et'ime, 26(3/352); Nesâi, Sayd, 25(7/173); Tirmizi, Et'ime, 2(4/251); İbn Mace, Sayd, 17(2/1080); Müsned, 3/118, 171, 291; Tayâlisti, s.275.

390- Ebu Davud, Edâhi, 15(3/102); Nesâi, Sayd, 25(7/174); Dahâyâ, 18(7/198); Tirmizi, Sayd, 8(4/70); İbn Mace, Sayd, 17(2/1080); Müsned, 3/471.

٢٠٢١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ - عَنِ الصَّبِّ؟ فَقَالَ: لَسْتُ بِأَكِلِهِ، وَلَا مُحَرَّمِهِ³⁹¹.

2021. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Abdullah b. Dinâr'dan, (O da) ibn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kelerin (hükmü) soruldu da O; "Ben onu ne yerim, ne de haram kılarım!" buyurdu³⁹¹

٢٠٢٢ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا الْحَكَمُ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ، يُحَدِّثُ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ وَدِيعَةَ، قَالَ: أُنِيَ النَّبِيُّ ﷺ - بِضَبِّ فَتَنَالَ: أُمَةٌ مُسِيخَتْ³⁹². وَاللَّهِ أَعْلَمُ.

2022. Bize Sehl b. Hammad haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize el-Hakem rivayet edip dedi ki, Zeyd b. Vehb'i, el-Bera b. Azib'den, (O da) Sabit b. Vedia'dan (naklen) rivayet ederken işittim ki, (Sabit) şöyle demiş: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir keler getirilmişti de O; "Allah daha iyi bilir ya, (bu), şekli değiştirilmiş bir türdü, (veya, şekli hayvan şekline çevrilmiş bir ümmettir!)" buyurmuştu.³⁹²

٢٠٢٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يُونُسُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو أُمَامَةَ بْنُ سَهْلٍ بْنُ حَنِيفٍ الْأَنْصَارِيُّ: أَنَّ

391- Buhari, Zebâih, 33(6/231); Müslim, Sayd, 39(3/1541-1542); Nesai, Sayd, 26(7/174); Tirmizi, Et'ime, 3(4/251-252); İbn Mace, Sayd, 16(2/1080); Muvatta; İsti'zan, 11(2/968); Müsned, 2/9, 10, 33.

392- Ebu Davud, Et'ime, 27(3/353); Nesai, Sayd, 26(7/176); İbn Mace, Sayd, 16(2/1078); Müsned, 4/220.

عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ الَّذِي يُقَالُ لَهُ: سَيْفُ اللَّهِ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - عَلَى مَيْمُونَةَ زَوْجَةِ النَّبِيِّ - ﷺ -، وَهِيَ خَالَتُهُ وَخَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ، فَوَجَدَ عِنْدَهَا ضَبًّا مَخْنُودًا قَدِمَتْ بِهِ أُخْتُهَا حَفِيدَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ مِنْ نَجْدٍ، فَقَدِمَتْ الضَّبُّ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، وَكَانَ قَلَمًا يُقَدِّمُ يَدَهُ لِبَطْعَامٍ حَتَّى يُحَدِّثَ وَيُسَمِّي لَهُ، فَأَهْوَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَدَهُ إِلَى الضَّبِّ، فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْ نِسْوَةِ الْحَضُورِ: أَخْبَرَنَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - مَا قَدَّمْتُ لَهُ. قُلْنَ: هَذَا الضَّبُّ، فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَدَهُ. فَقَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ: انْهَرَمَ الضَّبُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنَّهُ لَمْ يَكُنْ بِأَرْضِ قَوْمِي فَأَجِدُنِي أَعَافُهُ. قَالَ خَالِدٌ: فَاجْتَرَزْتُهُ فَأَكَلْتُهُ وَرَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَنْظُرُ فَلَمْ يَنْهَيْهِ⁽¹⁾.

2023. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki), bana Yunus, İbn Şihâb'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana Ebu Umame b. Sehl b. Huneyf el-Ensari haber verdi ki, Abdullah b. Abbas O'na haber vermiş ki, kendisine "Allah'ın Kılıcı" denilen Halid ibnu'l-Velid O'na haber vermiş ki, O (yani Halid), Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımı Hz. Meymûne'nin -ki O, (Halid'in) de teyzesidir, İbn Abbas'ın da teyzesidir- yanına girmişler ve yanında, kızkardeşi Hafide bintu'l-Haris'in Necd'den getirmiş olduğu kızartılmış bir keler bulmuşlar. (Hz. Meymûne) de hemen bu keleri Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sunmuş. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) elini bir yemeğe, (durumu) kendisine anlatılıp ismi söylenmedikçe nadiren yaklaştırmış. Neyse Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) elini bu kelere uzatmış. Bunun üzerine orada bulunan kadınlardan biri; "Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kendisine ne sunduğunuzu bildirin!" demiş. Onlar da; "bu, kelerden başka birşey değildir!" demişler. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) elini (yemekten) çekmiş. Bu sefer Halid ibnu'l-Velid; "keleri haram mı kılıyorsun, ya Rasulullah?" demiş. Hz. Peygamber de; "Hayır! Fakat o, kavmimin yurdunda olmaz. Bu sebeple ondan tiksiniyorum!" buyurmuş.

Halid, sözüne devamla şöyle demiş: Bunun üzerine ben onu (önüne) çekmiş ve Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bakıyorken yemiştim de, O beni (bundan) menetmemişti.³⁹³

«٩»

باب في الصيد يبين منه العضو

9. BÂB

KENDİSİNDEN BİR UZUV AYRILAN AV HAKKINDA

٢٠٢٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، ثنا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ أَحْسِبُهُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْمَدِينَةَ، وَالنَّاسُ يَجُبُونَ أَسْنِمَةَ الْإِبِلِ وَإِلْيَاتِ الْغَنَمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَا قُطِعَ مِنْ بَهِيمَةٍ وَهِيَ حَيَّةٌ فَهُوَ مَيْتَةٌ.

2024. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize Abdurrahman b. Abdillâh b. Dinâr rivayet edip (dedi ki), bize Zeyd b. Eslem -Abdurrahman demiştir ki, zannediyorum-, Atâ' b. Yesâr'dan, (O da) Ebu Vâkıd el-Leysi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye, halkın, develerin hörgüçlerini, butlarını kesip (yedikleri) bir durumda gelmişti. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Bir hayvandan canlı iken kesilen şeyler, "meyte" (hükmündedir, murdardır)" buyurmuştu.³⁹⁴

393- Buhari, Zebâih, 33(6/231); Müslim, Sayd, 44(3/1543); Ebu Davud, Et'ime, 27(3/353); Nesai, Sayd, 26(7/174); İbn Mace, Sayd, 16(2/1079); Muvatta, İsti'zan, 10(2/968); Müsned, 4/88, 89.

394- Ebu Davud, sayd, 3(3/111); Tirmizi, Sayd, 12(4/74); Müsned, 5/218; Müstedrek, 4/124, 239; Dârekutnî, 4/292; Musannaf, 4/494(Mu'dal olarak).

AÇIKLAMA

Bu Hadis, bir hayvandan, diri iken kesilen bir parçanın "meyte" hükmünde ve dolayısıyla yenmesinin haram olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, yakalanan bir av hayvanından da, ölümden önce kesilen, koparılan bir uzuv da yenmez. Bu Hadisten, "*rahmet Peygamberi*" Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Medine'yi şereflendirmeleri esnasında Medine halkının hayvanlara ne zâlimâne muameleler yaptıklarını da öğrenmekteyiz. Böyle bir toplumdan "Sahabe" gibi örnek bir nesil çıkarması, Hz. Peyamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) mucizelerinden sayılsa yeridir.

YİYECEKLER KİTABI

«ا»

باب في التسمية على الطعام

1. BÂB

YEMEĞİN BAŞINDA BESMELE ÇEKMEK HAKKINDA

٢٠٢٥ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ
عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ لَهُ: سَمِ اللَّهَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ^(١).

2025. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Vehb b. Keysan'dan, (O da) Ömer b. Ebi Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na; "Allah'ın adını söyle, (besmele çek) ve önünden ye!" buyurmuş.³⁹⁵

٢٠٢٦ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا هِشَامُ، عَنْ بُدَيْلٍ، عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ يَأْكُلُ طَعَامًا
فِي سِتَّةِ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَاءَ أَغْرَابِيُّ فَأَكَلَهُ بِلَقْمَتَيْنِ، فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: أَمَا
إِنَّهُ لَوْ ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ لَكَفَاكُمْ، فَإِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ
يَذْكُرَ اسْمَ اللَّهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ^(١).

2026. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Hişam, Budeyl'den, (O) Abdullah b. Ubeydillah b. Umeyr'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir gün), Ashabından altı kişi ile bir yiyecek yiyordu.

395- Buhari, Et'ime, 2-3(6/196); Müslim, Eşribe, 108(3/1599); Ebu Davud, Et'ime, 19(3/349); Tirmizi, Et'ime, 47(4/288); İbn Mace, Et'ime, 7-8(2/1087); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi, 32(2/934, mürsel olarak), Müsned, 4/26-27, Tayâlisî, s. 193. Bkz. 2051. hadis.

Derken bir bedevi geldi ve onu iki lokmada yiyip (bitirdi). Bunun üzerine Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bakınız, şayet O, Allah'ın adını ansaydı (besmele çekseydi, yemek) size yetecekti! Binaenaleyh, biriniz (bir şey) yediğinde Allah'ın ismini ansın, (besmele çeksin). Şayet Allah'ın ismini anmayı (başında) unutursa; "Bismallah evvelehu ve ahireh: Başında ve sonunda Allah'ın adıyla (başlarım!)" desin.³⁹⁶

٢٠٢٧ - أَخْبَرَنَا بُنْدَارٌ، ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بُدَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أُمِّ كَلْثُومَ، عَنْ عَائِشَةَ، بِهَذَا الْحَدِيثِ.

2027. Bize Bundar haber verip (dedi ki), bize Muaz b. Hişam, babasından, (O) Budeyl'den, (O) Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr'den, (O) Ümmü Gülsüm'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen), bu (yani bir önceki) Hadisi rivayet etti.³⁹⁷

«Γ»

بَابُ الدُّعَاءِ لِصَاحِبِ الطَّعَامِ إِذَا أَطْعَمَ

2. BÂB

YEMEK YEDİRDİĞİ ZAMAN, YEMEK SAHİBİNE DUA ETMEK

٢٠٢٨ - أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ خَالِدٍ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ يَسِيرَةً، قَالَ: قَالَ أَبِي

396- İbn Mace, Et'ime, 7(2/1086); Müsned, 6/143. Hadisin bu senedi munkatı'dır. Abdullah'ın, Hz. Aişe'den sema'ı yoktur.

397- Ebu Davud, Et'ime, 16(3/347); Tirmizi, Et'ime, 47(4/288); Müsned, 6/208,246,265; Tayâlisi, s. 219.

لَأَمِّي: لَوْ صَنَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - طَعَامًا [فَصَنَعْتُ] ثَرِيدَةً، وَقَالَ يَبْدِيهِ: يُقَلِّلُ، فَانْطَلَقَ أَبِي فَدَعَا، فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَدَهُ عَلَى ذُرْوَتِهَا، ثُمَّ قَالَ: خُذُوا بِاسْمِ اللَّهِ، فَأَخَذُوا مِنْ نَوَاحِيهَا، فَلَمَّا طَعِمُوا دَعَا لَهُمْ فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمْهُمْ وَبَارِكْ لَهُمْ فِي رِزْقِهِمْ⁽³⁹⁸⁾.

2028. Bize Musa b. Halid haber verip (dedi ki), bize İsa b. Yunus, Safvan b. Amr'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bize Abdullah b. Busr -ki O'nun az (bir müddet) Sahabiliği vardır-, rivayet edip dedi ki: Babam anneme; "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) için bir yemek yapsan?" demiş, O da tirit yapmıştı. -(Abdullah) eliyle (tirit yemeğinin) az yapıldığına işaret etti.- Bunun üzerine babam gidip O'nu çağırmıştı. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de (davete icabet edip gelince), elini tiritin tepesine koymuş, sonra; "Allah'ın adını (anarak) alın!" buyurmuştu. (Yemekte bulunan Sahabiler) de onun etrafından alıp (yemişlerdi). Nihayet onlar doyunca (Hz. Peygamber, yemek sahiplerine) hayır dua etmiş ve şöyle buyurmuştu: "Allah'ım, onları bağışla, onlara merhamet et ve rızıklarına bereket ver!"³⁹⁸

«۳»

بَابُ الدُّعَاءِ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنَ الطَّعَامِ

3. BÂB

YEMEĞİ BİTİRDİKTEN SONRA DUA ETMEK

٢٠٢٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْأَسَدِيُّ، ثنا ثَوْرٌ، عَنْ خَالِدِ بْنِ

398- Müslim, Eşribe, 146(3/1615); Ebu Davud, Eşribe, 20(3/338); Tirmizi, Deavât, 118(4/568); Müsned, 4/187-190.

مَعْدَانٌ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَكَلَ أَوْ شَرِبَ قَالَ: **الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، غَيْرَ مَكْفُورٍ، وَلَا مُودَعٍ، وَلَا مُسْتَعْنَى عَنْهُ رَبَّنَا⁽³⁹⁹⁾.**

2029. Bize Muhammed ibnu'l-Kasım el-Esedi haber verip (dedi ki), bize Sevr, Halid b. Ma'dan'dan, (O da) Ebu Umame'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) yediği veya içtiği zaman şöyle derdi: "Allah'a, (gösteriştan uzak) temiz, bereketli, terkedilmeyen, inkâr da edilmeyen, kendisinden müstağni de kalınmayan pek çok hamdolsun, ey Rabb'imiz!"³⁹⁹

«ع»

باب في الشكر على الطعام

4. BÂB

YEMEKTEN DOLAYI ŞÜKRETMEK

٢٠٣٠ - أَخْبَرَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَنَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : **الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ كَالصَّائِمِ الصَّابِرِ⁽⁴⁰⁰⁾.**

2030. Bize Nuaym b. Hammad, Abdulaziz b. Muhammed'den, (O) Muhamed b. Abdillahi b. Hurre'den, (O) amcasından, (O) Sinan b. Senne'den, (O da) babasından (naklen)

399- Buhari, Et'ime, 54(6/214); Ebu Davud, Et'ime, 52(3/366); Tirmizi, Deavât, 56(5/507); İbn Mace, Et'ime, 16(2/1092); Müsned, 5/252, 256, 262; Müstedrek, 4/136.

haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Şükreden yemek yiyici, sabreden oruçlu gibidir."⁴⁰⁰

AÇIKLAMA

Yemekten dolayı şükretmenin asgari ölçüsü, yemeğin başında bes-mele çekmek, sonunda Allah'a (*Celle Celaluhu*) hamdetmektir. Allah'ın (*Celle Celaluhu*) bahşettiği bir nimeti yaymak da, o nimetin şükründen sayılır.

«0»

باب في لعق الأصابع

5. BÂB

PARMAKLARI YALAMAK HAKKINDA

٢٠٣١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، أَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَنْعَقْ أَصَابِعَهُ الثَّلَاثَ^(١).

2031. Bize İshak b. İsa rivayet edip (dedi ki), bize Hammad b. Seleme, Sabit'ten, (O) Enes'ten, (O da) Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) **(naklen) haber verdi ki**, O şöyle buyurdu:

"-Biriniz (yemeğini) yediği zaman üç parmağını yalasın."⁴⁰¹

400- İbn Mace, Siyam, 55(1/561); Müsned, 4/343.

401- Bu hadisi Taberani de orta Mu'cem'inde rivayet etmiştir (Mecmeu'z-Zevaid, 5/28). Müslim, (Eşribe, 136(3/1607)), Ebu Davud (Et'ime, 49(3/365)) ve Tirmizi'de (Et'ime, 11(4/259)); "Resulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir yemek yediği zaman üç parmağını yalardı" şeklinde Hz. Peygamber'in fiili olarak yine Enes'ten nakledilen bir Hadis de vardır.

AÇIKLAMA

Yemekten sonra tavsiye edilen, üç parmağı, yani baş parmak, şehadet parmağı ve orta parmağı yalamak, yemek kaşıksız olarak elle yendiği zaman sözkonusudur. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir Hadisinden bunun hikmetinin, yemekte bulunan "bereket" in kaçırılmaması olduğunu anlamaktayız. Şöyle ki, yemekte bir "bereket" vardır. Bu bereketin, yemeğin yenen kısmında mı, tabağın altında kalanında mı, yoksa pamağa bulaşanında mı olduğu bilinemeyeceği için, tabağın altında yemek bırakmamak, parmakları yalamak suretiyle bu bereketin kaçırılmaması tavsiye edilmektedir. Bunun yanında parmak yalamanın; israfi önleme, el temizliğini kolaylaştırma veya zaruri hallerde el temizliğini sağlama gibi ekonomik ve sıhhi hikmetlerinden de söz edilebilir.

«1»

باب في المنديل عند الطعام

6. BÂB

YEMEĞİN BİTİMİNDE HAVLU (KULLANMAK) HAKKINDA

٢٠٣٢ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْدٍ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمْسَحُ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَ أَصَابِعَهُ أَوْ يُلْعِقَهَا^(١).

2032. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, Amr b. Dinâr'dan, (O) Atâ'dan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

"-Biriniz (bir şey) yediği zaman parmaklarını yalamadıkça veya yalatmadıkça elini silmesin!"⁴⁰²

«۷»

باب في لعق الصفة

7. BÂB

TABAĞI YALAMAK HAKKINDA

۲۰۳۳ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْبَرَاءُ وَهُوَ مُعَلَّى بْنُ رَاشِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَدِّي أُمُّ عَاصِمٍ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا بُيُوتُهُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - وَنَحْنُ نَأْكُلُ طَعَامًا فَدَعَوَانَهُ، فَأَكَلَ مَعَنَا، ثُمَّ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنَّهُ: مَنْ أَكَلَ فِي قِصْعَةٍ ثُمَّ لَحِسَهَا اسْتَغْفَرَتْ لَهُ الْقِصْعَةُ^(۱).

2033. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Ebu'l-Yeman el-Berra' -ki O, Mualla b. Raşid'dir-, haber verip dedi ki, bana ninem Ümmü Asım rivayet edip dedi ki, (bir gün) biz bir yemek yerken yanımıza, Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) azadlısı Nubeyşe girdi, biz de O'nu (yemeğe) davet ettik. O da bizimle yedi, sona şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize anlatmıştı ki; kim bir tabakta yemek yer, sonra onu yalarsa, tabak (Allah'tan) onun bağışlanmasını ister."⁴⁰³

«۸»

باب اللقمة اذا سقطت

402- Buhari, Et'ime, 52(6/213); Müslim, Eşribe, 129(3/1605); Ebu Davud, Et'ime, 51(3/366); İbn Mace, Et'ime, 9(2/1088); Muned, 1/221, 293, 346.

403- Tirmizi, Et'ime, 11(4/259-260); İbn Mace, Et'ime, 10(2/1089); Müsned, 5/76.

. BÂB

LOKMA DÜŞTÜĞÜ ZAMAN

٢٠٣٤ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةٌ أَحَدِكُمْ فَلْيَمْسَحْ عَنْهَا التُّرَابَ، وَلْيُسِّمْ اللَّهَ وَلْيَأْكُلْهَا^(١).

2034. Bize İshak b. İsa haber verip (dedi ki), bize Hammad b. Seleme, Sabit'ten, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"Birinizin lokması düşünce (onu alıp) üzerinden toprağı silsin ve Allah'ın adını söyleyip, (besmele çekip) onu yesin!"⁴⁰⁴

٢٠٣٥ - أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: كَانَ مَعْقِلُ بْنُ يَسَارٍ يَتَعَدَّى فَسَقَطَتْ لُقْمَتُهُ فَأَخَذَهَا، فَأَمَاطَ مَا بِهَا مِنْ أَدَى، ثُمَّ أَكَلَهَا، فَجَعَلَ أَوْلَئِكَ الدَّهَاقِينَ يَتَغَامَزُونَ بِهِ، فَقَالُوا لَهُ: مَا تَرَى مَا يَقُولُ هَؤُلَاءِ الْأَعَاجِمُ، يَقُولُونَ: أَنْظَرُوا إِلَى مَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الطَّعَامِ وَإِلَى مَا يَصْنَعُ بِهِذِهِ اللَّقْمَةِ؟ فَقَالَ: إِنِّي لَمْ أَكُنْ لِأَدَعِ مَا سَمِعْتُ [مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -] يَقُولُ هَؤُلَاءِ الْأَعَاجِمُ، إِنَّا كُنَّا نُوْمَرُ إِذَا سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِنَا لُقْمَةٌ أَنْ يُمِيطَ مَا بِهَا مِنَ الْأَدَى، وَأَنْ يَأْكُلَهَا^(٢).

2035. Bize Zekeriyya b. Adiyi haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey, Yunus'tan, (O da) el-Hasan'dan (naklen) ri-

404- Müslim, Eşribe, 136(3/1607); Ebu Davud, Et'ime, 49(3/365); Tirmizi, Et'ime, 11(4/259); Müsned, 3/100, 177, 290.

vayet etti ki, O şöyle dedi: Ma'kıl b. Yesar (birgün) sabah yemeğini yiyordu. Derken lokması düşmüş, O da onu alıp, üzerindeki pis şeyleri gidermiş, sonra da yemişti. Bunun üzerine O soysuzlar, (ayıplararcasına) birbirlerine gözleriyle O'nu işaret etmişlerdi. O zaman (Ma'kıl'ın adamları) O'na; "şu acemlerin söylediklerine ne dersin? Onlar; 'önündeki (bunca) yemeğe ve şu lokmaya yaptığına bakın' diyorlar" demişlerdi. O da şöyle cevap vermişti: "Hiç şüphesiz ben, (Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) duymuş olduğum şeyleri, şu acemlerin sözünden dolayı terkedecek değilim. Gerçekten bizler, bizimizden bir lokma düştüğünde, üzerindeki pis şeyleri giderip onu yemekle emrolunurduk."⁴⁰⁵

AÇIKLAMA

Temiz bir yere düşen lokmanın alınıp, üzerine bulaşan toz-toprak giderildikten sonra yenmesi müstehabdır. Ancak lokma pis (necis) bir yere düşerse, yıkanması mümkünse mutlaka yıkanıp temizlenmesi gerekir. Aksi halde, yani yıkanması mümkün değilse, düşen lokma, üzerine bulaşan şey hayvan sağlığına zararlı olmadığı takdirde, hayvana yedirilir. Böylece Allah'ın (*Celle Celaluhu*) bir ni'meti küçümsememiş ve zayi edilmemiş olur. Bazı Hadislerde, düşen lokmanın alınmaması halinde onun şeytana bırakılmış olacağı açıklanmıştır. Çünkü düşen lokmayı almamak, bir kibir alâmeti ve israftır. Bunlar da şeytani iş ve vasıflardır.

«٩»

باب الأكل باليمين

9. BÂB

SAĞ EL İLE YEMEK

٢٠٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَنْفِيُّ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ^(١).

2036. Bize Ebu Muhammed el-Hanefi haber verip (dedi ki), bize Malik, İbn Şihab'dan, (O) Ebu Bekr b. Ubeydillah b. Abdillahi b. Ömer'den, (O da) Abdullah b. Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz yediği zaman sağ eliyle yesin, sağ eliyle içsin. Çünkü şeytan sol eliyle yer, sol eliyle iç⁴⁰⁶!"

٢٠٣٧ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - بِنَحْوِهِ^(٢).

2037. Bize Amr b. Avn, İbn Uyeyne'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Ebu Bekr'den, (O) İbn Ömer'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdi.⁴⁰⁷

٢٠٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا عِكْرَمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي إِيسَى بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بُسْرَ بْنَ رَاعِي الْعَبْرِيَّ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، فَقَالَ: كُلْ بِيَمِينِكَ. قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ. قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ.

406- Müslim, Eşribe, 105(3/1598); Tirmizi, Et'ime, 9(4/257-258); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi, 6/2/922-923; Müsned, 2/33, 106.

407- Müslim, Eşribe, 105(3/1598); Ebu Davud, Et'ime, 19(3/349); Tirmizi, Et'ime, 9(4/258); Müsned, 2/8.

قَالَ: فَمَا وَصَلْتُ يَمِينَهُ إِلَى فِيهِ^(١).

2038. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize İkrime b. Ammar rivayet edip (dedi ki), bana İyas b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bana babam rivayet edip dedi ki; Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Büsr b. Rail'ayr'ı, sol eliyle yerken gördü ve "Sağ elinle ye!" buyurdu. O, "yiyemem" dedi. (Hz. Peygamber de) "Yiyemeyesin!" buyurdu.

(İyas'ın babası Seleme) dedi ki, bunun üzerine (Büsr'ün) eli ağzına ulaşamadı, (üzüntüsünden, âdetâ donakaldı!)⁴⁰⁸

ACIKLAMA

Bu Hadislerde sağ elle yiyip içme emredilmekte, sol elle yiyip içme de yasaklanmaktadır. Şafii âlimlerin çoğu, bu Hadislere dayanarak sağ elle yiyip içmenin müstehab, sol elle yiyip içmenin mekruh olduğunu söylemişlerdir. İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ise bazı eserlerinde, sağ elle yiyip içmenin vacib olduğunu açıklamıştır. Hastalık, yara gibi mazeretlerden dolayı sağ elle yiyip içme mümkün olmadığında, sol elle yiyip içmede ise hiçbir mahzur yoktur. Bazı âlimler sağ elle yiyip içmeyi, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) nimetine saygının bir işareti olarak değerlendirmişlerdir. Şeytanın sol elle yeyip içmesine gelince bu, hakiki manada, yani şeytanın gerçekten sol elle yiyip içtiği şeklinde anlaşılabilir. Bazı âlimler ise bunu, şeytanın insan dostlarını, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) salih kullarına muhalefet etmeye -çünkü onlar sağ elle yiyip içerler- teşvik ve sevketmesi şeklinde anlamışlardır.

«١٠»

باب الأكل بثلاث أصابع

10. BÂB

ÜÇ PARMAKLA YEMEK

٢٠٣٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ الْمَدَنِيِّ، عَنْ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ - يَأْكُلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعٍ، وَلَا يَمْسُحُ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَهَا^(١).

2039. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Ebu Muaviye, Hişam b. Urve'den, (O) Abdurrahman b. Sa'd el-Medeni'den, (O) İbn Ka'b b. Malik'ten, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) üç parmağıyla yer ve yalamadıkça elini silmezdi."⁴⁰⁹

٢٠٤٠ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ خَالِدٍ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ الْمَدَنِيِّ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبٍ - أَوْ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ كَعْبٍ - شَكَ هِشَامَ - أَخْبَرَهُ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - كَانَ يَأْكُلُ بِأَصَابِعِهِ الثَّلَاثِ، فَإِذَا فَرَغَ لَعَقَهَا، وَأَشَارَ هِشَامُ بِأَصَابِعِهِ الثَّلَاثِ^(١).

2040. Bize Musa b. Halid rivayet edip (dedi ki), bize İsa b. Yunus, Hişam b. Urve'den, (O da) Abdurrahman b. Sa'd el-Medini'den (naklen) rivayet etti ki, Abdullah b. Ka'b -veya Abdurrahman b. Ka'b (bunlarda Hişam şüpheye düşmüştür)-, kendisine babasından (naklen) haber vermiş ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) üç parmağıyla yer, (yemeğini) bitirince de onları yalardı. -Hişam bu esnada üç parmağını göstermişti.⁴¹⁰

409- Müslim, Eşribe, 131(3/1605); Ebu Davud, Et'ime, 51(3/366); Müsned, 3/454, 6/386.

410- Müslim, Eşribe, 132(3/1605); Müsned, 3/454, 6/386.

«II»

باب في الضيافة

11. BÂB

MİSAFİRLİK HAKKINDA

٢٠٤١ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي شَرِيحٍ الْخَزَاعِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ يَوْمًا وَلَيْلَةً، وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ وَمَا بَعْدَ ذَلِكَ صَدَقَةٌ^(١).

2041. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Muhamed b. İshak, Saîd b. Ebi Saîd'den, (O da) Ebu Şureyh el-Huzai'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa, komşusuna saygı göstereceğini, ikramda bulunsun! Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa, misafirine bir gün bir gece ağırlama ikramında bulunsun! Misafirlik ise üç gündür. Bundan sonrası sadakadır."⁴¹¹

٢٠٤٢ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، سَمِعْتُ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي شَرِيحٍ الْخَزَاعِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ

411- Buhari, Edeb, 31(7/79); Müslim, Lukata, 14-16(3/1352-1353); Ebu Davud, Et'ime, 5(3/342); Tirmizi, Birr, 43(4/345); İbn Mace, Edeb, 5(2/1212); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi, 22(2/929); Müsned, 4/31, 6/385.

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنِ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا
أَوْ لَيْسَ كُنْتُ⁽¹⁾.

2042. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, Amr b. Dinâr'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Ben Nafi' b. Cübeyr'i, Ebu Şureyh el-Huzai'den (naklen anlatırken) işittim ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Kim Allah'a ve Ahiret Gününe inanıyorsa, misafirine saygı gösterebilir, ikramda bulunsun. Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa, komşusuna iyilik yapsın. Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa ya hayır söylesin, yahut sussun!"⁴¹²

٢٠٤٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الْجَوْدِيِّ، عَنْ
سَعِيدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرَبَ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ - ﷺ -: أَيُّمَا مُسْلِمٍ ضَافَ قَوْمًا فَأَصْبَحَ الضَّيْفُ مُحْرُومًا، فَإِنَّ عَلَى كُلِّ
مُسْلِمٍ نَصْرَهُ حَتَّى يَأْخُذَ لَهُ بِقَرَى لَيْلَتِهِ مِنْ زَرْعِهِ وَمَالِهِ⁽³⁾.

2043. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ebu'l-Cudi'den, (O) Saîd ibnu'l-Muhacir'den, (O da) el-Mikdam b. Ma'dikerib Ebu Kerime'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Herhangi bir müslüman, bir topluluğa misafir olur da bu misafir (yemekten) mahrum kalırsa, her müslümanın ona yardım etmesi gerekir. Hatta bu (misafir) kendisi için, (misafir olarak kaldığı) gecesinin misafir yemeğini (konuk sahibinin) ekininden ve malından alabilir!"⁴¹³

AÇIKLAMA

Bu Hadis, misafire bir gece yemek vermenin vacib olduğunu gös-

412- Müslim, İman, 77(1/69); İbn Mace, Edeb, 4(2/1211); Müsned, 4/31, 6/385.

413- Ebu Davud, Et'ime, 5(3/343); Müsned, 4/131, 133; Müstedrek, 4/132.

termektedir. İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. Âlimlerin cumhuru ise bu Hadisin müslümanlığın ilk yıllarıyla alâkalı olduğunu söylemişlerdir. Şöyle ki, müslümanlar arasında "müsavat"ın vacib olduğu ilk zamanlarda misafiri ağırlamak da vacibdi. Sonra müslümanlar arasında "müsavat"ın vacibliği hükmü kaldırılınca, misafiri ağırlamanın vacibliği hükmü de kaldırıldı. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin, misafiri ağırlamanın ehemmiyetini vurgulamak (te'kit) için ifade buyurulmuş olabileceğini de söylemişlerdir.⁴¹⁴

«۱۲»

باب الذباب يقع في الطعام

12. BÂB

YEMEĞİN İÇİNE SİNEK DÜŞEBİLİR(?)

۲۰۴۴ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: إِذَا سَقَطَ الذَّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ، فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً أَوْ فِي الْآخِرِ شِفَاءً^(۱).

2044. Bize Abdullah b. Mesleme haber verip (dedi ki), bize Süleyman b. Bilal, Utbe b. Müslim'den, (O da) Ubeyd b. Hu-neyn'den (naklen) rivayet etti (ki, Ubeyd) O'na (yani Utbe'ye) haber vermiş ki; O, Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işitmiş: Ra-sulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Birinizin içeceğine sinek (zübab) düştüğünde, onu (içine) dal-

dırsın, (sonra çıkarıp atsın). Çünkü onun kanatlarının birinde hastalık, diğerinde şifa vardır!"⁴¹⁵

٢٠٤٥ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ، فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي الْآخَرِ شِفَاءً^(١).
 قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: قَالَ غَيْرُ حَمَّادٍ: ثُمَامَةُ عَنْ أَنَسٍ مَكَانَ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَقَوْمٌ يَقُولُونَ: عَنْ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَحَدِيثُ عَبْدِ بْنِ حُنَيْنٍ أَصَحُّ.

2045. Bize Süleyman b. Harb rivayet edip (dedi ki), bize Hammad b. Seleme, Süname b. Abdillâh b. Enes'ten, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Birinizin yemek ve su kabına sinek (zübab) düştüğünde, onu (içine) batırsın, (sonra çıkarıp atsın). Çünkü onun kanatlarının birinde hastalık, diğerinde şifa vardır!"⁴¹⁶

Ebu Muhammed şöyle dedi: "Hammad'dan başkaları, Süname'nin, Ebu Hüreyre yerine Enes'ten⁴¹⁷ (rivayet ettiğini) söylemişlerdir. Bir topluluk ise (bu Hadisin) el-Ka'ka'dan, (O'nun da) Ebu Hüreyre'den⁴¹⁸ (nakli ile geldiğini) söylerler. Ubeyd b. Hu-ney'nin (2044 numaralı) rivayeti ise daha sahihtir.

AÇIKLAMA

Sıvı bir yiyeceğe sinek düştüğünde, sineğin içine batırılıp çıkarılmasından sonra yiyeceğin yenebileceğini gösteren bu Hadisin sened ve metni sahihtir. Bununla beraber o, bilhassa son yıllarda,

415- Buhari, Bed'u'l-Halk, 17(4/100), Tıb, 58(7/33); Ebu Davud, Et'ime, 48(3/365); İbn Mace, Tıb, 31(2/1159); Müsned, 2/398.

416- Müsned, 2/263, 355, 388.

417- Bkz. Mecmâ'u'z-Zevaid, 5/38.

418- Bkz. Müsned, 2/340 (Burada el-Ka'ka' ile Ebu Hüreyre arasında Ebu Salih vardır).

sağlık kaidelerine aykırı olduğu iddiasıyla bazı kimselerin delilsiz, indi tenkidlerine maruz kalmıştır. Halbuki, sahihliğini ilgili âlimlerin tesbit ettiği bir Hadis, imkânlar ölçüsünde anlaşılmaya çalışılır. Söz konusu Hadiste izahı mümkün olmayan bir husus olursa, susulur. Makul olan budur. Kaldı ki, yukarıdaki Hadisin sahihliği tıbben de ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, öncelikle bu Hadis, sineğin hastalık (mikrop) taşıdığını açıklamaktadır ki, bu husus tıbbın çok sonraları tesbit ettiği bir vakıdır. İkinci olarak, bazı modern araştırmalar ortaya çıkarmıştır ki, sinekte yaşayan bir kısım mantarlar mikrop öldürücü maddeler taşımaktadırlar. İşte sinek sıvıya daldırıldığında, vücudundaki bu mantar hücresi patlamakta ve içindeki mikrop öldürücü madde dışarı çıkmakta, bu madde de sineğin taşıdığı mikropları öldürmektedir. Tabiatıyla hastalıklarla mücadele için, sineklerle mücadele etmek gerekir. Bu Hadis de buna aykırı bir hüküm ifade etmemektedir. Bu Hadis, sadece, bir sıvıya sinek düştüğünde, sıvıyı zayı etmemek için ne yapılabileceği hakkında, bir mecburiyet de koşmaksızın, yol göstermektedir. Nitekim âlimler bu Hadisteki "emr"i, bir "emr-i irşad" olduğunu söylemişlerdir.⁴¹⁹

«۱۳»

باب المؤمن يأكل في معى واحد

13. BÂB

MÜ'MİN TEK BİR BAĞIRSAKLIK YER

٢٠٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: أَلْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ^(۱).

419- Bkz. Fethu'l Bari, 21/386-388; "Allah'ın Resulü'nün Sözlerinde Tıbbi İ'caz", Sa'deddin Raslan, çev: S. Ateş, Hakses (Mecmuası), yıl: 2, sayı:17, Mayıs 1966, s. 4-6; Sübülü's-Selam, 1/26-28.

2046. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O) Cabir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Mü'min tek bir bağırsaklık yer, kâfir ise yedi bağırsaklık yer!"⁴²⁰

٢٠٤٧ - أَخْبَرَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُيَيْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ^(١).

2047. Bize Ubeydullah b. Ömer el-Kavariri haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Ubeydullah'tan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Nafi', İbn Ömer'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki...⁴²¹

٢٠٤٨ - وَحَدَّثَنِي يَحْيَى، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ أَبِي الْوَدَّاءِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ^(١).

2048. (Ubeydullah b. Ömer el-Kavariri dedi ki), bana Yahya, Mücalid'den, (O) Ebu'l-Veddak'tan, (O) Ebu Saîd'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) de rivayet etti ki...⁴²²

٢٠٤٩ - وَحَدَّثَنِي يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ^(١)، قَالَ: الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ^(٢).

420- Müslim, Eşribe, 184(3/1631); Müsned, 3/333,357,392.

421- Buhari, Et'ime, 12(6/200-201); Müslim, Eşribe, 182(3/1631); Tirmizi, Et'ime, 20(4/266-267); İbn Mace, Et'ime, 3(2/1084); Müsned, 2/21, 145; Musannaf, 10/419; Tayâlisî, s. 251.

422- Bu hadisi Ebu Ya'la da rivayet etmiştir. Senedindeki Mucâlid, zaif bir ravidir (Mecmeu'z-Zevaid, 5/32-33).

2049. (Ubeydullah b. Ömer el-Kavariri dedi ki), bana Yahya, Muhammed b. Amr'dan, (O) Ebu Seleme'den, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) de rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Mü'min tek bağırsaklık yer, kâfir ise yedi bağırsaklık yer!"⁴²³

AÇIKLAMA

Bu Hadisin değişik izahları yapılmıştır. Bunlardan birine göre bu Hadiste zahiri mana kastedilmemiş, onunla, mü'minin dünyaya ve diğer maddi şeylere karşı isteksizliği, kanaatı, kâfirin ise bunlara karşı olan şiddetli arzusu ve düşkünlüğü anlatılmak istenmiştir. Buna yakın diğer bir izaha göre bu Hadis; mü'minin ibadeti, zühdü, işlerinin hesabını verme endişesi, helâl kazanç mecburiyeti gibi sebeplerle onun bir vasfının "az yeme" olduğunu ifade etmekte ve mü'mini az yemeye teşvik etmektedir. Kâfir ise, helâl-haram düşünmeden nefsinin istediği gibi yiyip içebilmektedir.

«۱۴»

باب طعام الواحد يكفي الاثنين

14. BÂB

BİR KİŞİNİN YEMEĞİ İKİ KİŞİYE YETER

۲۰۵۰ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْإِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ^(۳).

423- Buhari, Et'ime, 12(6/201); Müslim, Eşribe, 185-186(3/1632); Tirmizi, Et'ime, 20(4/267); İbn Mace, Et'ime, 3(2/1084); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi, 9(2/924); Musannaf, 10/419; Müsned, 2/257, 318, 415.

2050. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O) Cabir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Bir kişinin yemeği iki kişiye yeter, iki kişinin yemeği dört kişiye yeter, dört kişinin yemeği ise sekiz kişiye yeter!"⁴²⁴

«10»

باب في الذي يأكل مما يليه

15. BÂB

ÖNÜNDEN YİYEN KİMSE HAKKINDA

٢٠٥١ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ [أَبِي] سَلَمَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ لَهُ: سَمِ اللَّهَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ^(١).

2051. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Vehb b. Keysan'dan, (O da) Ömer b. Ebi Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na (yani Ömer'e); "Allah'ın adını söyle, (besmele çek) ve önünden ye!" buyurmuş.⁴²⁵

«11»

باب النهي عن أكل وسط الثريد حتى يأكل جوانبه

16. BÂB

424- Müslim, Eşribe, 179(3/1630); Tirmizi, Et'ime, 21(4/268); İbn Mace, Et'ime, 2(2/1084); Müsned, 3/301, 382.

425- Bkz. 2025. Hadis.

TİRİTİN YANLARI YENİNCEYE KADAR ORTASINDAN YEME YASAĞI

٢٠٥٢ - أَخْبَرَ نَاسِعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - إِنِّي بِحَفْنَةٍ - أَوْ قَالَ: فَصَعَةٍ - مِنْ ثَرِيدٍ، فَقَالَ: كُلُوا مِنْ حَافَاتِهَا -، أَوْ قَالَ: جَوَانِبِهَا -، وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ وَسْطِهَا، فَإِنَّ الْبَرَكَهَ تَنْزِلُ فِي وَسْطِهَا^(١).

2052. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Ata' ibnu's-Saib'den, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki; Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir büyük tas -veya (ravi) "bir çanak" demiştir- tirit getirilmiş, O da; "Kenarlarından - veya (Hz. Peygamber) "yanlarından" buyurmuş- yiyin, ortasından yemeyin. Çünkü bereket onun ortasına iner!"⁴²⁶ buyurmuş.

«IV»

باب النهي عن أكل الطعام الحار

17. BÂB

SICAK YEMEK YEMekten MEN

٢٠٥٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ: أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا أَتَيْتْ بِثَرِيدٍ أَمَرَتْ بِهِ فَعَطِي، حَتَّى يَذْهَبَ فَوْرُهُ وَدُخَانُهُ، وَتَقُولُ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: هُوَ أَعْظَمُ لِلْبَرَكَهَةِ^(١).

426- Ebu Davud, Et'ime, 18(3/348); Tirmizi, Et'ime, 12(4/260); İbn Mace, Et'ime, 12(2/1090); Müsned, 1/270, 343, 345.

2053. Bize Abdurrahman b. İbrahim ed-Dımeşki rivayet edip (dedi ki), bize İbn Vehb, Kurre b. Abdirrahman'dan, (O) ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Esmâ bint Ebi Bekr'den (naklen) rivayet etti ki, O'na (yani Esmâ'ya) bir tirit yemeği getirildiğinde O; yemeğin, şiddetli sıcaklığı ve buharı gidinceye kadar örtülmesini emreder ve "Ben gerçekten Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Bu, daha bereketlidir!" buyururken işitmiştim" derdi.⁴²⁷

«۱۸»

باب أبي الإدام كان أحب إلى رسول الله ﷺ؟

18. BÂB

RASULULLAH HANGİ KATIĞI DAHA ÇOK SEVERDİ?

٢٠٥٤ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا الْمُثَنَّى بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ - بِيَدِي ذَاتَ يَوْمٍ إِلَى مَنْزِلِهِ، فَقَالَ: هَلْ مِنْ غَدَاءٍ - أَوْ مِنْ عَشَاءٍ - شَكَ طَلْحَةُ -؟ قَالَ: فَأَخْرَجَ إِلَيْهِ فَلَقْتُ مِنْ خُبْزٍ، فَقَالَ: مَا مِنْ إِدَامٍ؟^(١) قَالُوا: لَا، إِلَّا شَيْءٌ مِنْ خَلٍّ. فَقَالَ: هَاتُوهُ فَنِعَمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ. قَالَ جَابِرٌ: فَمَارَزْتُ أَحَبَّ الْخَلِّ، مِنْذُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - . فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: فَمَارَزْتُ أَحَبَّهُ مِنْذُ سَمِعْتُهُ مِنْ جَابِرٍ^(١).

2054. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize el-

427- Müsned, 6/350. Bu Hadisi Taberani de rivayet etmiştir (Mecmâu'z-Zevaid, 5/19).

Musenna b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Talha b. Nafi Ebu Süfyan rivayet edip (dedi ki), bize Cabir b. Abdillâh rivayet edip dedi ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir gün elimi tutup (beni) evine (götürmüş) ve "*Hiç sabah yemeği -veya "hiç akşam yemeği" (Talha şüpheye düşmüştür)- var mı?"* buyurmuştu. (Cabir) sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine (Hz. Peygamber'e) ekmek parçaları çıkarılmış, O da; "*Hiç katık yok mu?"* buyurmuştu. (Evdekiler); "*hayır, sadece biraz sirke var!"* cevabını vermişlerdi. O zaman (Hz. Peygamber); "*Onu getirin. Sirke ne güzel katıktır!"* buyurmuştu.

Cabir, sözünün devamında şöyle dedi: Artık ben bunu Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) duyduğumdan beri sirkeyi sevmekteyim.

Ebu Süfyan da şöyle dedi: İşte ben bunu Cabir'den duyduğumdan beri onu (yani sirkeyi) sevmekteyim.⁴²⁸

٢٠٥٥ - حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: نَعَمَ الْإِدَامُ - أَوِ الْأُدْمُ - الْخَلُّ^(١).

2055. Bana Yahya b. Hassan rivayet edip (dedi ki), bana Süleyman b. Bilal, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Sirke ne güzel "idam: katık" -veya "udm: katık"-tır."⁴²⁹

«١٩»

باب القرع

428- Müslim, Eşribe, 167(3/1622); Ebu Davud, Et'ime, 39(3/359-360); Nesai, Eyman, 22(7/13); Tirmizi, Et'ime, 35(4/278); İbn Mace, Et'ime, 33(2/1102); Müsned, 3/400.

429- Müslim, Eşribe, 164(3/1621); Tirmizi, Et'ime, 35(4/278).

19. BÂB

KABAK

٢٠٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - أَتَى بِمَرْقَةٍ فِيهَا دُبَاءٌ وَقَدِيدٌ، فَرَأَيْتُهُ يَتَبَّعُ الدُّبَاءَ يَأْكُلُهُ^(١).

2056. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Malik, İshak b. Abdillâh b. Ebi Talha'dan, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), içinde kabak ve kurutulmuş et bulunan bir çorba getirildiğini görmüştüm. Sonra da görmüştüm ki, (Hz. Peygamber) yemek için (çorbanın içinde) kabak araştırıyor.⁴³⁰

٢٠٥٧ - أَخْبَرَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، ثنا [شُعْبَةُ]، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ - ﷺ - يُعْجِبُهُ الْقَرْعُ. قَالَ: فَقَدِمَ إِلَيْهِ فَجَعَلْتُ أَتَنَاوَلُهُ وَأَجْعَلُهُ بَيْنَ يَدَيْهِ^(٢).

2057. Bize el-Esved b. Amir haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kabaktan hoşlanırdı. (Enes) sözüne şöyle devam etti:

İşte (birgün) O'na (kabaklı bir yemek) sunulmuştu da, ben (kabakları) alıp önüne koymaya başlamıştım.⁴³¹

430- Buhari, Et'ime, 4(6/197); Müslim, Eşribe, 144(3/1615); Ebu Davud, Et'ime, 21(3/350); Tirmizi, Et'ime, 42(4/284); Muvatta, Nikah, 51(2/546-547); Müsned, 3/160, 204, 252.

431- İbn Mace, Et'ime, 26(2/1098); Müsned, 3/108, 174, 264; Tayâlisî, s. 266.

«٢٠»

باب في فضل الزيت

20. BÂB

ZEYTİN YAĞININ ÜSTÜNLÜĞÜ HAKKINDA

٢٠٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَطَاءٍ - وَلَيْسَ بِابْنِ أَبِي رَبَاحٍ - عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: كُلُوا الزَّيْتَ، فَإِنَّهُ مُبَارَكٌ، وَاتَّسِدُوا بِهِ، وَادَّهِنُوا بِهِ، فَإِنَّهُ يُخْرِجُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ^(١).

2058. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Abdullah b. İsa'dan, (O) Atâ'dan -ki bu, İbn Ebi Rebah değildir-, (O da) Ebu Esîd el-Ensari'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Zeytinyağı yiyin. Çünkü o, mübarektir. Onu katık yapın, onunla (sacınızı) yağlayın. Zira o mübarek bir ağaçtan çıkar."⁴³²

«٢١»

باب في أكل الثوم

21. BÂB

SARMISAK YEMEK HAKKINDA

٢٠٥٩ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي

432- Tirmizi, Et'ime, 43(4/285); Müsned, 3/497; Müstedrek, 2/398.

نَافِعٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ: مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ - يَعْنِي الثُّومَ - فَلَا يَأْتِيَنَّ الْمَسْجِدَ⁽⁴³³⁾.

2059. Bize Musedd edip (dedi ki), bize Yahya b. Said, Ubeydullah'tan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Nafi', İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Hayber savaşında şöyle buyurdu: "Kim şu bitkiden -yani sarmısaktan- yerse, (kokusu ağzından gidinceye kadar) camiye sakın gelmesin!"⁴³³

٢٠٦٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ أُمَّ أَيُّوبَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ: نَزَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَتَكَلَّفْنَا لَهُ طَعَامًا فِيهِ شَيْءٌ مِنْ بَعْضِ هَذِهِ الْبُقُولِ، فَلَمَّا أَتَيْنَا بِهِ كَرِهَهُ، وَقَالَ لِأَصْحَابِهِ: كُلُّوْا فَإِنِّي لَسْتُ كَأَحَدٍ مِنْكُمْ، إِنِّي أَخَافُ أَنْ أُؤْذِيَ صَاحِبِي. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: إِذَا لَمْ يُؤْذِ أَحَدًا، فَلَا بَأْسَ بِأَكْلِهِ⁽⁴³⁴⁾.

2060. Bize Ali b. Abdillah haber verip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne rivayet edip (dedi ki), bana Ubeydullah b. Ebi Yezid, babasından rivayet etti ki, Ümmü Eyyub O'na haber verip şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize konuk olmuştu. Biz de, içinde şu sebzelerin bazısından bir şey bulunan bir yemek yapmaya çalışmıştık. Sonra bu (yemeği Hz. Peygamber'e) getirdiğimizde, o hoşlanmamış ve Ashabına şöyle buyurmuştu: "Siz yiyin. Çünkü ben sizden biri değilim. Doğrusu ben arkadaşımı (yani Cebrail'i) incitmekten endişe ediyorum!"⁴³⁴

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Sarmısak yiyen kimse) hiç

433- Buhari, Ezan, 160(1/207); Müslim, Mesacid, 68(1/393); Ebu Davud, Et'ime, 40(3/361); İbn Mace, İkamet, 58(1/325).

434- Tirmizi, Eşribe, 14(4/262); İbn Mace, Et'ime, 59(2/1116); Müsned, 6/433,462.

kimseyi rahatsız etmediğinde, onun yenmesinde hiçbir mahzur yoktur."

«۲۲»

باب في أكل الدجاج

22. BÂB

TAVUĞUN YENMESİ HAKKINDA

۲۰۶۱ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ عُثَيْمٍ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ، عَنْ الْقَاسِمِ التَّمِيمِيِّ، عَنْ زُهْدَمِ الْجَرْمِيِّ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي مُوسَى فَقَدِمَ طَعَامُهُ، فَقَدِمَ فِي طَعَامِهِ لَحْمٌ دَجَاجٍ، وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَيْمِ اللَّهِ أَحْمَرٌ، فَلَمْ يَدْنُ فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى: اذْنُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَأْكُلُ مِنْهُ^(۱).

2061. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize ibn Uleyye, Eyyub'dan, (O) el-Kasım et-Temimi'den, (O da) Zehdem el-Cermi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Biz Ebu Musa'nın yanındaydık. Derken yemeği sunulmuş ve yemeğinde tavuk eti takdim edilmişti. (Orada bulunan) toplulukta Teymullahoğulları'ndan kızıl (renkli) bir adam vardı da o (yemeğe) yaklaşmamıştı. Bunun üzerine Ebu Musa ona şöyle demişti: "Yaklaş! Çünkü ben Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ondan yerken görmüştüm."⁴³⁵

۲۰۶۲ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ، عَنْ أَبِي

435- Buhari, Zebâih, 26(6/228-229); Müslim, Eyman, 9(3/1270); Nesai, Sayd, 33(7/182); Tirmizi, Et'ime, 25(4/271); Müsned, 4/401. 406.

قَلَابَةً، عَنْ زَهْدَمِ الْجَرْمِيِّ، عَنْ أَبِي مُوسَى، أَنَّهُ ذَكَرَ الدَّجَاجَ، فَقَالَ: رَأَيْتُ
رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَأْكُلُهُ.⁽⁴³⁶⁾

2062. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Eyyub'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Zehdem el-Cermi'den, (O da) Ebu Musa'dan (naklen) haber verdi ki, O tavuktan bahsetmiş ve şöyle demiş: "Rasulullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), onu yerken görmüşüm."⁴³⁶

«۲۳»

بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يَطْعَمَ طَعَامَهُ إِلَّا الْإِنْتِقِيَا.

23. BÂB

YEMEĞİNİ MUTTAKİLERDEN BAŞKASINA
YEDİRMEKTEN HOŞLANMAYAN KİMSE

٢٠٦٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، ثنا حَبِوَةُ، ثنا سَالِمُ بْنُ
غَيْلَانَ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ، أَوْ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ
أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّهُ سَمِعَ نَبِيَّ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا تَصْحَبْ إِلَّا مُؤْمِنًا،
وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ.⁽⁴³⁶⁾

2063. Bize Abdullah b. Yezid el-Mukri haber verip (dedi ki), bize Hayve rivayet edip (dedi ki), bize Salim b. Gaylan rivayet etti ki, el-Velid b. Kays kendisine haber vermiş ki; O, Ebu Saîd'den işitmiş ki... veya (Salim), Ebu'l-Heysem'den, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen rivayet etti) ki; O, Nebiyyullah'ı

436- Bir önceki hadisin kaynaklarına ilaveten: Müsned, 4/394, 397, 406.

(Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiş: "Sadece mü'minle arkadaşlık yap ve yemeğini yalnız muttaki olan yesin!"⁴³⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadisin son cümlesi, "Sadece muttakilerle samimiyet kur, sadece onlarla içli-dışlı ol" şeklinde anlaşılmıştır. Çünkü Allah Azze ve Celle, iyi insanları tavsif ederken; "**Onlar yemeği sevdikleri halde onu yoksula, yetime ve esire yedirirler**"⁴³⁸ buyurmaktadır ki, söz-konusu esir, muttaki olması bir tarafa, mü'min de değildir. Hz. Peygamber de, İslami hasletlerin en üstünlerinden biri olarak yemek yedirmeyi açıklamıştır.⁴³⁹ Şu halde yukarıdaki Hadiste, "yemeğini yalnız muttaki olan yesin" cümlesiyle, sadece muttakilerle haşır-neşir olma kastedilmiş olmalıdır. Buna göre, beraber yemek yeme, fertler arasındaki münasebetlerin gelişmesinde çok etkili olduğu için, bu Hadiste böyle buyurulmuştur. Diğer taraftan bu Hadiste söz-konusu olan yasakların bir hikmeti, kötü etkilenmeyi önlemektir. Bu sebeple, bu yasakların, daha ziyade, çabuk etkilenen bir yaradılışa sahip insanlara yönelik olduğu düşünülebilir.

«٢٤»

باب من لم ير بأساً أن يجمع بين الشينين

24. BÂB

(YIYECEKLERDEN) İKİ ŞEYİ BİRLEŞTİRMEKTE
HİÇBİR MAHZUR GÖRMEYEN KİMSE

٢٠٦٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ

437- Ebu Davud, Edeb, 18(4/259); Tirmizi, Zühd, 55(4/601); Müsned, 3/38; Müstedrek, 4/128.

438- İnsan Sûresi, 8.

439- Bkz. Buhari, İman, 6(1/9).

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَأْكُلُ الْفَيْثَاءَ بِالرُّطْبِ⁽⁴⁴⁰⁾

2064. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize İbrahim b. Sa'd, babasından, (O da) Abdullah b. Ca'fer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), salatalığı taze hurmalarla yerken görmüştüm.⁴⁴⁰

«۲۵»

باب النهي عن القران

25. BÂB

(HURMALARI) İKİŞER İKİŞER YEME YASAĞI

٢٠٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا جَبَلَةُ بْنُ سَحِيمٍ، قَالَ: كُنَّا بِالْمَدِينَةِ فَأَصَابَتْنا سَنَةٌ، فَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يَرْزُقُ التَّمْرَ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَمُرُّ بِنَا وَيَقُولُ: لَا تُقَارِنُوا، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنِ الْقِرَانِ إِلَّا أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ أَخَاهُ⁽⁴⁴¹⁾.

2065. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), (bize) Cebele b. Sühaym rivayet edip dedi ki, biz Medine'de idik. Derken bize bir kıtlık isabet etmişti. Bundan dolayı İbnü'z-Zübeyr (bize) yiyecek olarak hurma veriyordu. İbn Ömer ise bize uğruyor ve şöyle diyordu: "İkişer ikişer yemeyin. Zira Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kişinin arkadaşından izin alıp (yemesi hariç), ikişer ikişer yemeyi yasaklamıştır."⁴⁴¹

440- Buhari, Et'ime, 39(6/210); Müslim, Eşribe, 147(3/1616); Ebu Davud, Et'ime, 44(3/363); Tirmizi, Et'ime, 37(4/280); İbn Mace, Et'ime, 37(2/1104); Müsned 1/203.

441- Buhari, Et'ime, 44(6/212); Müslim, Eşribe, 150(3/1617); Müsned, 2/44, 46, 74, 103.

«٢٦»

باب في التمر

26. BÂB

KURU HURMA HAKKINDA

٢٠٦٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ طَحْلَاءَ، عَنْ أَبِي الرَّجَالِ، عَنْ أُمِّهِ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: يَا عَائِشَةُ بَيْتٌ لَا تَمُرُّ فِيهِ جِجَاعُ أَهْلِهِ - أَوْ جَاعُ أَهْلِهِ - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا^(١).

2066. Bize Abdullah b. Mesleme haber verip (dedi ki), bize Ya'kub b. Muhammed b. Talha, Ebu'r-Rical'den, (O) annesi Amra'dan, (O da) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımı Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), iki veya üç defa; "Aişe! içinde kuru hurma bulunmayan bir evin sakinleri açtır -veya, sakinleri aç kalmıştır-" buyurmuştu.⁴⁴²

٢٠٦٧ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: لَا يَجُوعُ أَهْلُ بَيْتٍ عِنْدَهُمُ التَّمْرُ^(١).

2067. Bize Yahya b. Hassan haber verip (dedi ki), bize Süleyman b. Bilal, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz.

Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Yanlarında kuru hurma bulunan ev sakinleri aç kalmaz."⁴⁴³

٢٠٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: أَهْدَيْ إِلَى النَّبِيِّ - ﷺ - التَّمْرَ فَأَخَذَ يُهْدِيهِ، وَقَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَأْكُلُ تَمْرًا مُتَعَبًا مِنَ الْجُوعِ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: يُهْدِيهِ: يَعْنِي يُرْسِلُهُ هَهُنَا وَهَهُنَا.

2068. Bize Ebu Nuaym rivayet edip (dedi ki), bize Mus'ab b. Süleym rivayet edip dedi ki, Enes b. Malik'i, şöyle derken işittim: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kuru hurma hediye edilmiş, O da hemen onları dağıtmaya ("tehdie"ye) başlamıştı.⁴⁴⁴

(Enes) şöyle de demişti: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) açlıktan bitkin bir halde kuru hurma yerken görmüştüm.⁴⁴⁵

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Yuheddihi=onları dağıtıyor" cümlesi, "onları buraya, şuraya gönderiyor" demektir.

«٢٧»

باب فِي الْوُضُوءِ بَعْدَ الطَّعَامِ

27. BÂB

YEMEKTEN SONRA ABDEST ALMAK HAKKINDA

٢٠٦٩ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ،

443- Müslim, Eşribe, 152(3/1618); Ebu Davud, Et'ime 41(3/362); Tirmizi, Et'ime, 17(4/264); İbn Mace, Et'ime, 38(2/1104).

444- Müslim, Eşribe, 149(3/1617); Müsned, 3/203.

445- Müslim, Eşribe 148(3/1616); Ebu Davud, Et'ime, 17(3/348); Müsned, 3/180,203.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ نَامَ وَفِي يَدِهِ رِيحٌ غَمَرٌ
فَعَرَّضَ لَهُ عَارِضٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ!"

2069. Bize Amr b. Avn, Halid'den, (O) Süheyl'den, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim elinde et bulaşığı kokusu olduğu halde uyur da, kendisine bir bela isabet ederse, o sadece kendini kınasın!"⁴⁴⁶

AÇIKLAMA

Yemekten önce ve sonra abdest almaya dair merfu Hadisler vardır. Bunların bir kısmı şöyledir: "Yemeğin bereketi, öncesinde abdest almak, sonrasında abdest almaktır."⁴⁴⁷ "Yemekten önce ve sonra abdest almak, fakirliği bertaraf eder ve bu, Peygamberlerin sünnetlerindendir."⁴⁴⁸ "Kim Allah'ın, evinin iyiliğini çoğaltmasını arzu ederse, o, yemeği hazır olduğunda ve kaldırıldığında abdest alsın."⁴⁴⁹ Dârimî (Rahmetullahi Aleyh), yukarıdaki bölüme koyduğu başlıkla, herhalde hepsi de zayıf olan bu Hadislere işaret etmek istemiştir. Âlimlerin cumhuru bu Hadislerde söz konusu olan "Vüdû=abdest" ile, "vüdû"un lügat manasının kastedilmiş olduğunu söylemişlerdir. "Vüdû"un lügat manası ise, "temizlik, güzellik"tir. Şu halde bu Hadislerdeki "vüdû"dan maksat, ellerin yıkanmasıdır. Dârimî'nin (Rahmetullahi Aleyh), yukarıdaki başlık altında, yemekten sonra ellerin yıkanmasına işaret eden bir Hadis zikretmiş olmasından, O'nun da "vüdû" kelimesini lügat manasında kullanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bir çok âlim ilgili Hadislere dayanarak, yemekten önce, temiz ol-

446- Ebu Davud, Et'ime, 53(3/366); Tirmizi, Et'ime, 48(4/289); İbn Mace, Et'ime, 22(2/1096); Müsned, 2/263, 344, 537.

447- Ebu Davud, Et'ime, 12(3/345); Tirmizi, Et'ime, 39(4/281).

448- Mecmâu'z-Zevâid, 5/23-24.

449- İbn Mace, Et'ime, (2/1085).

dukaları kesin olarak bilinmediğinde, ellerin ve yemekten sonra, yemek doğrudan elle yenmiş ve yemeğin eseri kalmışsa, ellerin ve ağzın yıkanmasının müstehab olduğunu söylemişlerdir. Bu, bazı âlimlere göre Sünnettir.⁴⁵⁰

«۲۸»

باب في الوليمة

28. BÂB

DÜĞÜN VE ZİYAFET YEMEĞİ HAKKINDA

۲۰۷۰ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَرَأَى عَلَيْهِ وَصْرًا مِنْ صُفْرَةٍ مَهُمٍّ، قَالَ: تَزَوَّجْتُ قَالَ: أَوْ لِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ^(*).

2070. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Humeyd, Enes'ten (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Salallahu Aleyhi ve Sellem), üzerinde sarı boya lekesi gördüğü Abdurrahman b. Avfa; "Bu durumun nedir?" buyurmuş, O da; "evlendim" demiş, (bunun üzerine Hz. Peygamber); "Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver!" buyurmuş.⁴⁵¹

۲۰۷۱ - أَخْبَرَنَا عَفَّانٌ، ثنا هَمَّامٌ، ثنا قَتَادَةُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ الثَّقَفِيِّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ ثَقِيفٍ أَعْوَرٌ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ لَهُ: مَغْرُوفٌ -

450- Bkz. Fezyu'l-Kadir, 3/200, 6/376; Menhel, 2/229; Neyl, 8/188.

451- Buhari, Nikah, 7(6/118); Müslim, Nikah, 81(2/1042); Ebu Davud, Nikah, 30(2/235-236); Nesai, Nikah, 67(6/97); Tirmizi, Birr, 22(4/328); Muvatta, Nikah, 47(2/545); Müsned, 3/190, 204, 271, Bkz. 2210. Hadis.

أَيُّ : يُشْنَى عَلَيْهِ خَيْرٌ- إِنْ لَمْ يَكُنْ اسْمُهُ زُهَيْرٌ بَنَ عُثْمَانَ فَلَا أَدْرِي مَا اسْمُهُ : إِنْ
النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ : الْوَلِيمَةُ أَوَّلُ يَوْمٍ حَقٌّ ، وَالثَّانِي مَعْرُوفٌ ، وَالثَّلَاثُ سُمْعَةٌ
وَرِيَاءٌ . قَالَ قَتَادَةُ : وَحَدَّثَنِي رَجُلٌ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، أَنَّهُ دُعِيَ أَوَّلَ يَوْمٍ
فَأَجَابَ ، وَدُعِيَ الْيَوْمَ الثَّانِي فَأَجَابَ ، وَدُعِيَ الْيَوْمَ الثَّلَاثَ فَحَصَبَ الرَّسُولَ وَلَمْ
يُجِبْهُ ، وَقَالَ : أَهْلُ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ⁽⁴⁵²⁾ .

2071. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Katâde, el-Hassan'dan, (O) Abdullah b. Osman es-Sekafi'den, (O da) Sakif kabilesinden bir gözü kör olan bir adamdan -(Katâde) demiş ki, bu (adama) "Ma'ruf" denilirdi, yani iyilikle nitelendirilir, övülürdü. Eğer ismi Zübeyr b. Osman değilse, isminin ne olduğunu bilmiyorum.- (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Düğün yemeği birinci gün haktır, (yapılması ve gidilmesi gerekli bir iş, bir vecibedir), ikinci gün (yadırganmayan) bir iyiliktir, üçüncü gün ise duysunlar ve görsünler (diye yapılan bir iştir)."

Katâde şöyle dedi: Bana bir adam da Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den (naklen) rivayet etti ki, O (yani Saîd, düğün yemeğine) birinci gün davet edilmiş, kabul edip gitmiş, ikinci gün davet edilmiş, kabul edip gitmiş, üçüncü gün davet edilmiş, o zaman elçiyi kovup davetine ica-bet etmemiş ve "(bunlar) duysunlar, görsünler diye iş yapan kim-seler!" demiş.⁴⁵²

٢٠٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ
الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ: سَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ، يُدْعَى إِلَيْهِ
الْأَغْنِيَاءُ، وَيُتْرَكُ الْمَسَاكِينُ، وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ⁽⁴⁵²⁾ .

2072. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize el-Evzai,

452- Ebu Davud, Et'ime, 3(3/341-342); Müsned, 5/28, 371.

ez-Zühri'den, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "En kötü yemek, zenginlerin davet edildiği, yoksulların terkedildiği düğün ve ziyafet yemeğidir. Kim (meşru) daveti (kabul etmeyip) terkederse, Allah'a ve Rasul'üne isyan etmiş olur."⁴⁵³

٢٠٧٣ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ قَدْ صَنَعَ طَعَامًا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - [- يَغْنِي: فِدْعَاهُ -]. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَكَذَا - وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ بِيَدِهِ - قَالَ: يَقُولُ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: هَكَذَا، وَأَشَارَ إِلَى عَائِشَةَ، قَالَ: لَا، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ الثَّانِيَةَ، وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: وَهَلِ هِ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَانْطَلَقَ مَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَعَائِشَةُ، فَأَكَلَا مِنْ طَعَامِهِ^(١).

2073. Bize Saîd b. Süleyman, Süleyman ibnu'l-Muğire'den, (O) Sabit'ten, (O da) Enes'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bir yemek yapmış olan bir adam Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelmiş, -ve O'nu davet edip-, ("yemeğe buyurun!" manasına) eliyle işaret ederek şu şekilde, "ya Rasulullah!" demişti. Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de O'na işaret ederek, ("Beraber gelebiliriz!" manasına) şöyle yapmış ve Hz. Aişe'yi göstermişti. O, "hayır!" demiş, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de ondan yüz çevirmişti. O ikinci defa O'na ("yemeğe buyurun!" manasına) işaret etmiş, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de ona (aynı şekilde, "beraber gelebiliriz!" manasına) işaret etmiş, (o kabul etmeyince) Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de ondan yüz çevirmişti. O üçüncü defa ona ("yemeğe buyurun!" manasına) işaret etmiş, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sel-*

453- Buhari, Nikah, 72(6/144); Müslim, Nikah, 107(2/1054); Ebu Davud, Et'ime, 1(3/341); İbn Mace, Nikah, 25(1/616); Muvatta, Nikah 50(2/546); Müsned, 2/241, 267, 405. Bu Hadis, Da rimi'nin yukarıdaki rivayetinde olduğu gibi mezkur yerlerde de Ebu Hureyre'nin sözü ("mekuf") olarak geçmektedir. Bu hadis Müslim'in bir rivayetinde merfu olarak da gelmişti Bkz. Müslim, Nikah, 110(2/1055).

lem) de ona; "Bu da (gelsin!)" buyurmuş, o; "peki (o da gelsin)" demiş, bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile Hz. Aişe, onunla beraber gidip yemeğinden yemişlerdi.⁴⁵⁴

٢٠٧٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: بَاءَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: أَبُو شُعَيْبٍ، وَكَانَ لَهُ غُلَامٌ لَحَامٌ، فَقَالَ: اصْنَعْ^(١) لِي طَعَامًا، أَدْعُو رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - خَامِسَ خَمْسَةٍ. قَالَ: فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - خَامِسَ خَمْسَةٍ، فَتَبِعَهُمْ رَجُلٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّكَ دَعَوْتَنَا خَامِسَ خَمْسَةٍ، وَهَذَا رَجُلٌ قَدْ تَبِعَنَا، فَإِنْ شِئْتَ أَذِنْتُ لَهُ، وَإِنْ شِئْتَ تَرَكْتَهُ؟ قَالَ: فَأَذِنَ لَهُ^(٢).

2074. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) el-A'meş'ten, (O) Ebu Mes'ud'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ebu Şuayb isimli bir adam -ki, O'nun kasap bir kölesi vardı-, gelmiş ve (bu kölesine); "bana bir yemek yap, Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beş kişiden biri olarak davet edeceğim" demişti. (Ebu Mes'ud sözüne devamla) dedi ki, (Ebu Şuayb'ın kasap kölesi yemeği yapmış), O da Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beş (kişilik bir misafir topluluğunun) biri olarak davet etmişti. Sonra onların peşine bir adam takılmış, bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle buyurmuştu: "Doğrusu sen bizi beş kişiden biri olarak davet ettin. Bu, bizim peşimize takılan bir adamdır. Artık dilerseñ ona izin verirsin, dilerseñ onu bırakırsın!" (Ebu Mesud) dedi ki, O da izin vermişti.⁴⁵⁵

«٢٩»

باب في فضل الثريد

454- Müslim, Eşribe, 139(3/1609); Nesai, Talak, 24(6/129); Müsned, 3/123, 272.

455- Buhari, Et'ime, 34(6/209); Müslim, Eşribe, 138(3/1608); Tirmizi, Nikah, 12(3/405); Müsned, 4/120.

29. BÂB

TİRİT YEMEĞİNİN ÜSTÜNLÜĞÜ HAKKINDA

٢٠٧٥ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، ثنا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي طَوَالَةَ، عَبْدُ اللَّهِ
ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: فَضْلُ
عَائِشَةَ عَلَى النَّسَاءِ كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ^(١).

2075. Bize Amr b. Avn rivayet edip (dedi ki), bize Halid, Ebu Tuval Abdullah b. Abdirrahman b. Ma'merden, (O da) Enes'ten (naklen) şöyle rivayet etti: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Aişe'nin kadınlara üstünlüğü, tiritin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir!"⁴⁵⁶

AÇIKLAMA

Tirit (serid), ekmeği küçük küçük doğrayıp et suyunda ıslatmak suretiyle yapılan bir yemektir. Tiritin içinde ekseriya et de bulunur. Bu yemeği, bilhassa etli olanını, Araplar çok severlerdi. Çünkü o iyi karın doyururdu. Tiritin üstünlüğü, kolay yapılış ve kolay hazmı yanında besleyici ve lezzetli oluşunda aranmıştır. Bununla beraber bu Hadisten, tiritin, diğer yemeklerden her bakımdan üstün olduğu anlaşılmadığı gibi, Allah O'ndan razı olsun, Hz. Aişe'nin (Radiyallahu Anha) de diğer bütün kadınlardan ve onlardan her bakımdan üstün olduğu hükmü çıkarılmamıştır. Hz. Aişe'nin (Radiyallahu Anha) üstünlük yönleri pek çoktur. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (Radiyallahu Anha), Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sevgili bir eş olmuş, bilgin, güzel ahlaklı, takvalı, dili çok güzel (fasih ve belîğ) konuşan bir hanımdı. Sahabe'nin en meşhur yedi fakihinden biri Hz. Aişe'dir (Radiyallahu Anha). Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) vefatından sonra 50 sene kadar uzun bir müddet hayatta kaldığı için

456- Buhrai, Et'ime, 25(6/205); Müslim, Fedailu's-Sahabe 89(4/1895); Tirmizi, Menakıb, 63 (5/706); İbn Mace, Et'ime, 14(2/1092); Müsned, 3/156, 264.

O'ndan pek çok bilgi nakledilmiş, hatta Şer'i hükümlerin dörtte birinin O'ndan nakledildiği söylenmiştir.

«۳۰»

باب فيمن استحب أن ينهس اللحم ولا يقطعه

30. BÂB

ETİ KESMEYİP ISIRARAK YEMEYİ TERCİH EDEN KİMSE
HAKKINDA

٢٠٧٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، ثنا سُفْيَانُ، ثنا عَبْدُ الْكَرِيمِ أَبُو أُمَيَّةَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ تَوْقَلٍ: رَوَّجَنِي أَبِي فِي إِمَارَةِ عُثْمَانَ، فَدَعَا رَهْطًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَكَانَ فِيهِمْ دَعَا صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ، وَهُوَ شَيْخٌ كَبِيرٌ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: ائْتَهُسُوا اللَّحْمَ نَهْسًا فَإِنَّهُ أَشْهَى وَأَمْرًا^(۱).

2076. Bize Ali ibnu'l-Medini rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan rivayet edip (dedi ki), bize Abdülkerim Ebu Umeyye rivayet edip dedi ki, Abdullah ibnu'l-Haris b. Nevfel şöyle dedi: Babam beni Osman'ın başkanlığı (Halifeliği) zamanında evlendirmiş ve Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ashabından bir topluluğu (düğün yemeğine) davet etmişti. Davet ettiklerinin arasında çok yaşlı biri olan Safvan b. Umeyye de vardı. Derken O şöyle demişti: Muhakkak ki Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"-Eti ısıra ısıra yeyin. Çünkü bu, daha lezzetli ve daha hoştur."⁴⁵⁷

457- Ebu Davud, Et'ime, 20(3/350); Tirmizi, Et'ime, 32(4/276); Müsned, 3/400, 401, 6/464-466.

«٣١»

باب في الأكل متكنا

31. BÂB

YASLANARAK YEMEK HAKKINDA

٢٠٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، حَدَّثَنِي أَبُو جَحِيفَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا أَكُلُ مُتَكْنًا^(١).

2077. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ali ibnu'l-Akmar'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Ebu Cuhayfe rivayet edip dedi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "Ben yaslanarak yemem!" buyurdu.⁴⁵⁸

«٣٢»

باب في الباكورة

32. BÂB

İLK ÜRÜN HAKKINDA

٢٠٧٨ - أَخْبَرَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ سَهْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَتَى بِالْبَاكُورَةِ بِأَوَّلِ الثَّمَرَةِ قَالَ: االلَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا، وَفِي ثَمَرَتِنَا، وَفِي مَدِينَتِنَا، وَفِي صَاعِنَا، بَرَكَهَ مَعَ بَرَكَهَ، ثُمَّ يُعْطِيهِ أَصْغَرَ مَنْ يَحْضُرُهُ مِنَ الْوِلْدَانِ^(٢).

⁴⁵⁸-Buhari, Et'ime, 13(6/201); Ebu Davud, Et'ime, 17(3/348); Tirmizi, Et'ime, 28(4/273); İbn Mace, Et'ime, 6(2/1086); Müsned, 4/308,309; Tayâlisî, s.140.

2078. Bize Nuaym b. Hammâd, Abdulaziz b. Muhammed'den, (O) Süheyl'den, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah'a (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) turfanda bir şey, yani ilk ürün getirildiğinde O; "*Allah'ım, bize şehrimizde, ürünümüzde, müddümüzde ve sa'imızda bereket üstüne bereket ver!*" buyurur, sonra onu, yanında bulunan çocukların en küçüğüne verirdi.⁴⁵⁹

«۳۳»

باب في إكرام الخادم عند الطعام

33. BÂB

HİZMETÇİYE YEMEK ESNASINDA İKRAMDAN BULUNMAK HAKKINDA

٢٠٧٩ - حَدَّثَنَا يَعْلَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا جَاءَ خَادِمٌ أَحَدَكُمْ بِالطَّعَامِ، فَلْيُجْلِسْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُنَاوِلْهُ^(۱).

2079. Bize Ya'lâ rivayet edip (dedi ki), bize İsmail b. Ebi Halid, babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

"-Birinizin hizmetçisi yemeği getirdiği zaman onu (yemeğe) oturtun. Eğer kabul etmezse (eline yiyecekten birşey) versin!"⁴⁶⁰

459- Müslim, Hac, 473-474(2/1000); Tirmizi, Deavat, 54(5/506); İbn Mace, Et'ime, 39(2/1105); Muvatta, Cami, 2(2/885). Bkz. Müsned, 2/330. Mud ve sa' iki ağırlık ve hacim ölçüğü olup, Hicazlılara göre bir müd 0.530 gr., bir sa' ise 2.120 gr.'dır.

460- Tirmizi, Et'ime, 44(4/286); İbn Mace, Et'ime, 19(2/1094). Bkz. 2074. Hadis.

٢٠٨٠ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامٍ فَلْيُجْلِسْهُ مَعَهُ، أَوْ لِيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً، أَوْ لُقْمَتَيْنِ، أَوْ أَكْلَةً، أَوْ أَكْلَتَيْنِ، فَإِنَّهُ وَلِيَّ حَرِّهِ وَدُخَانِهِ^(١).

080. Bize Ebu'l-Velid rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Muhammed b. Ziyad'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Ebu Hüreyre'yi, Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurduğunu rivayet ederken işittim: "Birinize hizmetçisi bir yemek getirdiğinde onu yanına (yemeğe) oturtsun, yahut ona bir-iki lokma -veya bir iki çiğnem- versin. Çünkü (yemeğin) sıcaklığını ve dumanını o çekmiştir!"⁴⁶¹

«٣٤»

باب في الحلواء والعسل

34. BÂB

TATLI VE BAL HAKKINDA

٢٠٨١ - حَدَّثَنَا فَرْوَةُ بْنُ أَبِي الْمَغْرَاءِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا -، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يُحِبُّ الْحَلْوَاءَ وَالْعَسَلَ^(١).

2081. Bize Ferve b. Ebi'l-Mağra rivayet edip (dedi ki), bize Ali b. Mushir, Hişam b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den -Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) rivayet etti ki, O

461- Buhari, Et'ime, 55(6/214); Müslim, Eyman, 42(3/1284); Ebu Davud, Et'ime, 50(3/365); Müsned, 2/283, 409, 430; Musannaf, 10/421. Bkz. 2079. Hadis.

şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) tathıy ve balı se-verdi."⁴⁶²

«۳۵»

باب في الأكل والشرب على غير وضوء

35. BÂB

ABDESTSİZ OLARAK YEME-İÇME HAKKINDA

٢٠٨٢ - حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ
ابْنِ أَبِي الْحَوَيْرِثِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ - ﷺ - مِنَ الْبَرَاءِ، فَقَدِمَ
إِلَيْهِ الطَّعَامُ فَقِيلَ لَهُ: أَلَا تَوَضَّأُ؟ قَالَ: فَقَالَ: أَصَلِّي، فَأَتَوْضَأُ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ:
إِنَّمَا هُوَ سَعِيدُ بْنُ الْحَوَيْرِثِ^(۱).

2082. Bize Kabisa rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan, Amr b. Dinâr'dan, (O) Saîd b. Ebi'l-Huveyris'ten, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir gün) helâdan çıktı, ardından kendisine yemek sunuldu. (Yemeğe başlaması) üzerine O'na; "abdest almayacak mısınız?" denildi, O da; "Namaz mı kılıyorum ki, abdest alayım?" buyurdu.⁴⁶³

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "O, (yani seneddeki Saîd b. Ebi'l-Huveyris), ancak Saîd ibnu'l-Huveyris'tir."

٢٠٨٣ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ،

462- Buhari, Et'ime, 32(6/208); Müslim, Talak, 21(2/1101); Ebu Davud, Eşribe, 11(3/335); Tirmizi, Et'ime, 29(3/273); İbn Mace, Et'ime, 36(2/1104); Müsned, 6/59.

463- Bkz. 773. ve 2069. Hadisler.

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: وَسَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ، يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، بِإِسْنَادِهِ^(١).

2083. Bize Ebu Nuaym, Süfyan b. Uyeyne'den, (O) Amr b. Dinâr'dan, (O) Saîd ibnu'l-Huveyris'ten, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi...⁴⁶⁴

Ben Ebu Asım'ı da, İbn Cüreyc'den, (O) Amr b. Dinâr'dan, (O) Saîd İbnu'l-Huveyris'ten, (O da) İbn Abbas'tan (naklen), kendi senediyle (bir önceki Hadisi) rivayet ederken işittim.⁴⁶⁵

«٣٦»

باب في الجنب يأكل

36. BÂB

CÜNÜB YİYEBİLİR

٢٠٨٤ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ يُحَدِّثُ عَنْ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَجْنَبَ فَأَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ تَوَضَّأَ^(١).

2084. Bize Sehl b. Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, el-Hakem'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben İbrahim'i, el-Esved'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet ederken işittim ki, O şöyle demiş:

464- Bkz. 773. Hadis.

465- Müslim, Hayz, 121(1/283); Müsned, 1/284.

"Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) cünüb olup da yemek veya uyumak istediğinde abdest alırdı."⁴⁶⁶

«۳۷»

باب في إكثار الماء في القدر

37. BÂB

TENCEREYE (YEMEĞİN) SUYUNU ÇOK KOYMAK HAKKINDA

٢٠٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي - ﷺ -، فَقَالَ: إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا، ثُمَّ أَنْظِرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ، فَأَغْرِفْ لَهُمْ مِنْهَا^(۳).

2085. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ebu İmran el-Cevni'den, (O) Abdullah ibnu's-Samit'ten, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

Bana Dostum (Hz. Peygamber) (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) tavsiyede bulunup şöyle buyurdu:

"Bir çorba pişirdiğin zaman suyunu çok koy. Sonra da komşularından bir evin sakinlerini araştır ve onlara ondan (birkaç kepçe) alıp (ver)."⁴⁶⁷

466- Müslim, Hayz, 22(1/248); Ebu Davud, Taharet, 89(1/57); Nesai, Taharet, 162(1/114); İbn Mace, Taharet, 103(1/194); Müsned, 6/192. Bkz. 763. ve 773. Hadisler.

467- Müslim, Birr 143(4/2025); Tirmizi, Et'ime, 30(4/274-275); İbn Mace, Et'ime, 58(2/1116); Müsned, 5/149, 156, 161.

«٣٨»

باب في خلع النعال عند الأكل

38. BÂB

YEMEK ESNASINDA AYAKKABILARI ÇIKARMAK
HAKKINDA

٢٠٨٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا وَضَعَ الطَّعَامُ فَأَخْلَعُوا نِعَالَكُمْ، فَإِنَّهُ أَرُوحٌ لِأَقْدَامِكُمْ^(١).

2086. Bize Muhammed b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid, Musa b. Muhammed b. İbrahim'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana babam, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Yemek koyup (da yiyeceğiniz) zaman ayakkabılarınızı çıkarın. Çünkü bu, ayaklarınız için daha rahatlatıcıdır."⁴⁶⁸

«٣٩»

باب في اطعام الطعام

39. BÂB

YEMEK YEDİRMEK HAKKINDA

٢٠٨٧ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ،

468- Müstedrek, 4/119; Firdevs, 1/274. Bu hadisi Bezzar, Ebu Ya'la ve Taberani de rivayet etmiştir (Mecmâu'z-Zevâid, 5/23).

عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: اَعْبُدُوا الرَّحْمَنَ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطِعُوا الطَّعَامَ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ⁽⁴⁶⁹⁾.

2087. Bize İbrahim b. Musa haber verip (dedi ki), bize Cerir, Atâ ibnu's-Saib'den, (O) babasından, (O da) Abdullah b. Amr'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Rahman'a ibadet edin, selâmı yayın ve yemek yedin ki, Cennetlere giresiniz!"⁴⁶⁹

«Σ•»

باب في الدعوة

40. BÂB

YEMEK ÇAĞRISI (DAVET) HAKKINDA

٢٠٨٨ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: أَجِيبُوا الدَّاعِيَ إِذَا دُعِيتُمْ. قَالَ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَأْتِي الدَّعْوَةَ فِي الْعُرْسِ، وَفِي غَيْرِ الْعُرْسِ، وَيَأْتِيهَا وَهُوَ صَائِمٌ⁽⁴⁶⁹⁾.

2088. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Muhammed, Musa b. Ukbe'den, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Bir yemeğe) davet edildiğinizde davet edene icabet edin, (davetine gidin)."

469- Tirmizi, Et'ime, 45(4/6287); İbn Mace, Edeb, 11(2/1218); Müsned, 2/170, 196. Bkz. 1468. Hadis.

(Nafi') demiş ki, "Abdullah (İbn Ömer), yemek çağrısına düğünde ve düğün dışında giderdi. O ona, oruçlu iken de giderdi."⁴⁷⁰

«٤١»

باب الفأرة تقع في السمن فماتت

41. BÂB

FARE TEREYAĞINA DÜŞÜP ÖLÜRSE (NE YAPILIR?)

٢٠٨٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - سُئِلَ عَنْ فَارَةٍ وَقَعَتْ فِي السَّمْنِ؟ فَقَالَ: أَلْقَوْهَا وَمَا حَوْلَهَا وَكُلُّوا^(١).

2089. Bize Ali b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Süfyan, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Meymûne'den (naklen) rivayet etti ki, Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), tereyağına düşen farenin (hükmü) sorulmuştu da, O şöyle buyurmuştu: "Onu etrafıyla beraber atın ve (geri kalan yağı) yiyin!"⁴⁷¹

٢٠٩٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، بِإِسْنَادِهِ^(١).

2090. Bize Muhammed b. Yusuf, İbn Uyeyne'den (naklen), kendi senediyle (yukarıdaki Hadisin benzerini) rivayet etti.⁴⁷²

470- Buhari, Nikah, 74(6/144); Müslim, Nikah, 103(2/1053); Ebu Davud, Et'ime, 1(3/340); Muvatta Nikah, 49(2/546); Müsned, 2/68. Bkz. 2211. hadis.

471- Lkz. 744. Hadis

472- Bkz. 744. Hadis

٢٠٩١ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ - عَنْ فَارَةٍ وَقَعَتْ فِي سَمْنٍ فَمَاتَتْ؟ فَقَالَ: خَذُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ^(١).

2091. Bize Halid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, İbn Şihâb'dan, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), tereyağına düşüp ölen farenin (hükmü) sorulmuştu da, O şöyle buyurmuştu: "Onu, etrafıyla beraber alıp atın (ve geri kalan yağı yiyin..)"⁴⁷³

٢٠٩٢ - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ -، نَحْوَهُ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: إِذَا كَانَ ذَائِبًا أَهْرَيْقَ .

2092. Bize Zeyd b. Yahya rivayet edip (dedi ki), bize Malik, İbn Şihâb'dan, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O) İbn Abbas'tan, (O) Hz. Meymûne'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.⁴⁷⁴

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(İçine fare düşen yağ), erimiş olduğu zaman o dökülür, (yenmez)."

«٤٢»

باب في التخليل

473- Tirmizi, Et'ime, 8(4/256-257). Bu hadisin, Hz. Meymune'nin "Müsned"i olarak rivayeti, mezkur yerde Tirmizi'nin dediği gibi, daha sahihtir. Darimi'nin bu hadisi en sonda, Hz. Meymune'nin "Müsned"i olarak rivayet etmesinden, O'nun da bu görüşte olduğu anlaşılmaktadır.

474- Buhari, Vudu, 67(1/64); Nesai, Fer', 10(7/157); Muvatta; İsti'zan, 20(2/971-972); Müsned, 6/335.

42. BÂB

DİŞ ARALARINDA KALAN KIRINTILARI ÇIKARMAK
HAKKINDA

٢٠٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا حُصَيْنُ بْنُ الْجَمْرِيِّ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَعْدٍ الْخَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ أَكَلَ فَلْيَتَخَلَّلْ، فَمَا تَخَلَّلَ فَلْيَلْفِظْهُ، وَمَا لَكَ بِلِسَانِهِ فَلْيَنْتَلِعْ^(*).

2093. Bize Ebu Asım haber verip (dedi ki), bize Sevr b. Yezid rivayet edip (dedi ki), bize Husayn el-Himyari rivayet edip (dedi ki), bana Ebu Sa'di'l-Hayr, Ebu Hüreyre'den -Allah Azze ve Ce'ne O'ndan razı olsun- haber verdi ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim (birşey) yerse, (yedikten sonra) dişlerinin arasında kalan kırıntıları (kürdan vb. bir şeyle) çıkarsın ve dişlerinin arasından çıkardığı bu şeyleri atsın. Di-liyle (çıkarpı ağızında) dolaştırdığı şeyleri ise yutsun!"⁴⁷⁵

475- Bkz. 668. Hadis. Seneddeki "Ebu Sa'di'l-Hayr" isminde hata yapıldığı, doğrusunun "Ebu Sa'd el-Himyari" şeklinde olduğu açıklanmaktadır. Bkz. Menhel, 1/128, 132-133.

İÇECEKLER KİTABI

«۱»

باب ما جاء في الخمر

1. BÂB

ŞARAP HAKKINDA GELEN (HABER)

٢٠٩٤ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، ثنا شُعَيْبٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: أَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - لَيْلَةً أُسْرِيَ بِهِ يَابِلِيَاءَ بِقَدْحَيْنِ مِنْ خَمْرٍ وَلَبَنٍ، فَنَظَرَ إِلَيْهِمَا، ثُمَّ أَخَذَ اللَّبَنَ، فَقَالَ جَبْرِئِيلُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَذَاكَ لِلْفِطْرَةِ، لَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ^(۱).

2094. Bize el-Hakem b. Nafi' haber verip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana Saîd ibnu'l-Müseyyeb haber verdi ki; O, Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işitmiş:

Hiz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), İliyâ'a yürütüldüğü gece⁴⁷⁶ bir bardak şarapla bir bardak süt getirilmiş. O da onlara bakmış, sonra sütü almış. Bunun üzerine Cebrail şöyle demiş: "Seni "fitrat"a (yani yaradılşa, hak dine uygun olana) götüren Allah'a hamdolsun! Şayet şarabı alsaydın, ümmetin azardı."⁴⁷⁷

«۲»

باب في تحريم الخمر كيف كان؟

476- Bununla, Hicretten 20 ay kadar önce, bi'setin 11. yılı Receb ayında vuku bulan "İsra" gecesi kastedilmektedir. İliya ise Kudüs'ün bir ismidir.

477- Buhari, Eşribe, 1(6/240); Müslim, İman, 272(1/154); Nesai, Eşribe, 42(8/280); Tirmizi, Tefsir, 18(5/300); Müsned, 2/282, 512.

2. BÂB

ŞARABIN HARAM KILINMASININ NASIL OLDUĞU
HAKKINDA

٢٠٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو التُّعْمَانِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثنا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كُنْتُ سَاقِيَ الْقَوْمِ فِي مَنْزِلِ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: فَتَزَلَّ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ، قَالَ: فَأَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى، فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَخْرُجْ فَانْظُرْ مَا هَذَا؟ فَخَرَجْتُ فَقُلْتُ: هَذَا مُنَادٍ يُنَادِي: أَلَا إِنَّ الْخَمْرَ قَدْ حُرِّمَتْ، فَقَالَ لِي: إِذْهَبْ فَأَهْرِقْهَا، قَالَ: فَجَرَّتْ فِي سِكَكِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: وَكَانَتْ خَمْرُهُمْ يَوْمَئِذٍ الْفَضِيخَ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: قُتِلَ قَوْمٌ وَهِيَ فِي بَطُونِهِمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا﴾ الآية (١).

2095. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Ham-mad b. Zeyd rivayet edip (dedi ki), bize Sabit, Enes'ten ri-vayet etti ki, O şöyle demiş: Ben (üvey babam) Ebu Talha'nın evin-de (misafir) topluluğuna içki dağıtmaktaydım. (Enes) sözüne şöyle devam etti: O sırada şarabın haram kılındığı (hükmü) inmiş. (Enes) sözüne devamla dedi ki, bunun üzerine (Hz. Peygamber) bir tellala emretmiş, o da (bu hükmü) yüksek sesle duyuruyordu. O zaman Ebu Talha; "dışarı çık da bak, nedir bu?" demişti. Ben de çıkıp (bakmış ve gelip); "Bu bir tellal. Şöyle bağıryor: Haberiniz olsun ki, şarab haram kılınmıştır!" demiştim. Ebu Talha da hemen bana; "git, o (şa-rapları) dök!" demişti.

(Enes) sözünün devamında dedi ki, bunun üzerine Medine so-kaklarında (şarap) akmıştı. O (ayrıca) dedi ki, o gün onların şarabı, "fadih" (denilen şaraptandı). Sonra topluluktan birisi; "bazı insanlar, bu (şarap) karınlarında olduğu halde öldürülmüşlerdi, (onların du-rumu nasıl olacak?)" demişti de, Aziz ve Celil olan Allah şu ayeti in-

dirmişti: "*İman edip iyi işler yapanların üzerine, (bundan böyle) sakınır ve imanlarında sebat ederlerse... (önceden) tatlıklarından dolayı bir günah yoktur.*"⁴⁷⁸

«۳»

باب في التشديد على شارب الخمر

3. BÂB

ŞARAP İÇENE SERT DAVRANILMASI HAKKINDA

٢٠٩٦ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مِنْهَا، حُرِّمَ فِي الْآخِرَةِ فَلَمْ يُسْقَهَا.

2096. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim bu dünyada şarap içer, sonra ondan tevbe etmez (ve o halde ölürse), Ahirette ondan yoksun bırakılıp kendisine (ahiret şarabı) içirilmez."⁴⁷⁹

٢٠٩٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي رِبِيعَةُ ابْنُ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الدَّيْلَمِيِّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ

478- Buhari, Tefsir, 5/11(5/190); Müslim, Eşribe, 3(3/1570); Ebu Davud, Eşribe, 1(3/325); Nesai, Eşribe 2(8/254); Muvatta, Eşribe, 13(2/846-847); Müsned, 3/189-190. 227. Sonda zikredilen ayet, Maide Sûresinin 93. Ayetidir.

479- Buhari, Eşribe, 1(6/240); Müslim, Eşribe, 76-77(3/1588); Tirmizi, Eşribe, 1(4/290); Nesai, Eşribe, 46(8/284); İbn Mace, Eşribe, 2(2/1119); Muvatta, Eşribe, 11(2/846); Müsned, 2/19, 22, 28; Musannaf, 9/235; Tayâlisî, s. 254; Ebu Davud, Eşribe, 5(3/327).

الْعَاصِ فِي حَائِطٍ لَهُ بِالطَّائِفِ - يُقَالُ لَهُ: الْوَهْطُ - ، فَإِذَا هُوَ مُخَاصِرٌ فَتًى مِنْ فُرَيْشٍ يُزَنُ ذَلِكَ الْفَتَى بِشُرْبِ الْخَمْرِ، فَقُلْتُ: خِصَالٌ بَلَغْتَنِي عَنْكَ أَنَّكَ تُحَدِّثُ بِهَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - أَنَّهُ قَالَ: مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ شَرِبَتْهُ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَلَمَّا أَنْ سَمِعَ الْفَتَى بِذِكْرِ الْخَمْرِ اخْتَلَجَ يَدُهُ مِنْ يَدِ عَبْدِ اللَّهِ، ثُمَّ وَلَّى، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ شَرِبَتْهُ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، - فَلَا أَدْرِي فِي الثَّالِثَةِ أَمْ فِي الرَّابِعَةِ - كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ رَدْعَةِ الْخَبَالِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ (۱).

2097. Bize Muhammed b. Yusuf, el-Evzai'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana Rebba b. Yazid, Abdullah ibnu'd-Deylemi'den rivayet etti ki, O şöyle demiş:

Taifte kendisine ait, el-Veht isimli bir bahçede Abdullah b. Amr ibni'l-As'ın huzuruna girmiş ve bir de görmüştüm ki; O, Kureyş'li bir gençle el ele! Bu genç şarap içmekle itham edilirdi. Bunun üzerine ben (Abdullah'a) şöyle demiştim: Bana senden ulaştı ki, sen bazı kötü alışkanlıklar hakkında Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) rivayet ediyormuşsun ki, O şöyle buyurmuş: "*Kim bir içim şarap içerse, onun kırk sabah hiçbir namazı kabul olunmaz!*" O genç, şarabın anıldığını işitince elini Abdullah'ın elinden çekmiş, sonra da dönüp gitmişti. O zaman Abdullah şöyle demişti: Allah'ım, ben hiç kimseye, söylemediğim şeyi iftirayla bana nisbet etmesini helal etmiyorum. Çünkü ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiştim: "*Kim bir içim şarap içerse, onun kırk sabah hiçbir namazı kabul olunmaz. Sonra tevbe edip (içmeyi bırakırsa), Allah tevbesini kabul eder.*"

(Ravi demiş ki), artık (içki içenin tevbesinden) üçüncü (dönüşü) hakkında mı (buyurmuştu), dördüncü (dönüşü) hakkında mı, bilmiyorum; (Hz. Peygamber, ondan sonra artık onun tevbesinin kabul edilmeyeceğini açıklamış ve şöyle buyurmuştu): "*Ona Kıyamet günü,*

Cehennemliklerin vücutlarından çıkan irin ve benzeri sıvılardan içirmesi Allah'a hak olur!"⁴⁸⁰

AÇIKLAMA

Bu Hadisteki, şarap (sarhoş edici içki) içenlerin kırk sabah hiçbir namazlarının kabul edilmeyeceği hususu, şarap içenlerin kırk sabah kılacakları namazlara, namaz kılma emrini yerine getirmiş sayılsalar da, sevap verilmeyeceği şeklinde anlaşılmıştır. Nevevi'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) açıklamasına göre her ibadetin iki yönü vardır: İbadet emrinin yerine getirilmesi, ibadetin yapılmasına sevap verilmesi. İşte bu Hadiste, şarap içenlerin kırk sabah kılacakları namazlara sevap verilmeyişi, "namazın kabul edilmeyişi" şeklinde açıklanmıştır. Şarap içmekten dolayı, kılınan bir namaza sevap verilmeyişinin sebebi ise şu olabilir: Kur'an-ı Kerim'de; "**Şüphesiz namaz edepsizlik ve kötü şeylerden alıkor**"⁴⁸¹ buyrulmaktadır. Şu halde namaz kılındığı halde, şarap içme kötülüğünün işlenmesi namazın hakkıyla kılınmadığını gösterir. Dolayısıyla böyle bir namaza sevap verilmemektedir. Hadiste özellikle sabah namazının zikredilmesi, bu namazın, günün en faziletli namazı olmasından dolayı olabileceği gibi, "kırk sabah" ifadesi ile "kırk gün"ün kastedilmiş olması da muhtemeldir.

Hadisin verilen kaynaklarından Nesai'de, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), içkiye 3. dönüşte, İbn Mace (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Ahmed'in (*Rahmetullahi Aleyh*) bir rivayetinde ise 4. dönüşte artık tevbenin kabul edilmeyeceğini açıkladığı görülmektedir. Ahmed'in (*Rahmetullahi Aleyh*) bir rivayeti ise, Dârimî'ninki gibi, kesin değildir. Diğer taraftan, içkiye 3. veya 4. dönüşten sonra yapılacak tevbenin kabul edilmeyişi hususu, içki içmekten şiddetle sakındırma ve ondan dolayı ziyadesiyle korkutmanın bir ifadesi olmalıdır. Zira can boğaza gelinceye kadar tevbe kapısı açıktır. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de şöyle buyurmuştur: "(Yaptığı günahın) bağışlanmasını is-

480- Nesai, Eşribe, 46(8/284); İbn Mace, Eşribe, 4(2/1120); Müsned, 2/176, 189, 197; Müstedrek, 1/30, 4/146.

481- Ankebut Sûresi, 45.

*teyey kimse, günde yetmiş kere (teubesinden) dönse de, (günahta) ısrar etmiş olmaz!"*⁴⁸²

«ع»

باب النّهي عن القعود على مائدة يدار عليها الخمر

4. BÂB

ÜZERİNDE ŞARAP İKRAM EDİLEN BİR SOFRAYA OTURMA YASAĞI

٢٠٩٨ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، ثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَقْعُدُ عَلَى مَائِدَةٍ يَشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ^(١).

2098. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize el-Hasan b. Ebi Ca'fer rivayet edip (dedi ki), bize Ebu'z-Zübeyr, Cabir'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

*"-Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, üzerinde şarab içilen bir sofraya oturmasın!"*⁴⁸³

«0»

باب في مدهن الخمر

482- Ebu Davud, Vitri, 26(2/84); Tirmizi, Deavât, 107(5/558).

483- Tirmizi, Edeb, 43(5/113); Müsned, 3/339; Müstedrek, 4/288.

5. BÂB

ŞARAP TUTKUNU HAKKINDA

٢٠٩٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْبَصْرِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ،
عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ جَابَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ -
ﷺ - قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ: وَلَدٌ زَنِيَةٌ، وَلَا مَنَانٌ، وَلَا عَاقٌ، وَلَا مُذْمِنٌ
خَمْرٍ^(١).

2099. Bize Muhammed b. Kesir el-Basri haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Mansur'dan, (O) Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan, (O) Câbân'dan, (O) Abdullah b. Amr'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Ne zina çocuğu, ne yaptığı iyiliği başa kakan (veya, akraba ile alakayı kesen) kimse, ne anne-babaya itaatsizlik eden kimse, ne de şarap tutkunu olan kimse Cennet'e girmeyecektir."⁴⁸⁴

AÇIKLAMA

İnsanı ebedi mutluluktan, yani Cennet'e girmekten sadece "iman-sız" olarak ölmek mahrum eder. Bu sebeple, yukarıdaki Hadiste olduğu gibi, bazı günahları işleyenlerin Cennet'e girmeyeceğini belirten Hadisler, onların cezalarını çekmek veya bağışlanmak suretiyle günahlarından temizlenmedikçe, Cennet'e giremeyecekleri manasındır.⁴⁸⁵ Çünkü Cennet, tabir caizse, sadece günahsızları alacak şekilde programlanmıştır.

"Zina çocuğu"nın Cennet'e giremeyeceği hususuna gelince, âlimler, bu mealdeki Hadislerin sahih olmaları halinde, onların zahiri manalarında olmayacaklarında ittifak etmişlerdir. Onların bazısına göre bu Hadislerin manası, "zina çocuğu", ana-babası gibi zina

484- Müsned, 2/203; Musannaf, 7/454.

485- Bkz. Feyz, 6/448.

ederse, o günahdan temizlenmedikçe Cennet'e giremeyeceği şeklindedir. Buradaki "zina çocuğu" ifadesiyle, devamlı zina eden, zina düşkünü kimse de kastedilmiş olabilir. Nitekim Arapçada cesur kimseye, "aslanın oğlu"; hırsıza, "dehlizlerin oğlu" dendiği gibi, dilimizde de dürüst, faziletli kimseye, "insan evladı" denir.⁴⁸⁶

٢١٠٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ، عَنْ جَابَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَاقٌ، وَلَا مَنَّانٌ، وَلَا مُدْمِنٌ خَمْرٍ.

2100. Bize Ahmed ibnu'l-Haccac rivayet edip (dedi ki), bize Abdurrahman b. Mehdi rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Mansur'dan, (O) Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan, (O) Nubeyt b. Şerit'ten, (O) Câbân'dan, (O) Abdullah b. Amr'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu:

"-Ne ana-babaya itaatsizlik eden kimse, ne yaptığı iyiliği başa kakan (veya, akraba ile alâkayı kesen) kimse, ne de şarap tutkunu olan kimse Cennet'e girmeyecektir!"⁴⁸⁷

«١»

باب ليس في الخمر شفاء

486- Bkz. Keşfu'l-Hafa, 2/372, el-Esrau'l-Merfua, s. 488.

487- Nesai, Eşribe 47(8/284); Müsned, 2/164,201; Tayâlisî, s. 303. İbn Hacer, Câbân'dan hadis rivayet eden Nubeyt'in babasının isminin bilinmediğini (ğayru mensûb), Nubeyt b. Şerit'in ise Sahabi olduğunu kaydetmektedir. (Takrib, 2/296). Nesai'nin senedinde de Nubeyt'in babasının ismi verilmemektedir. Bu ravinin ismi Tayalisi'de Şumeyt b. Nubeyt, Musned'de ise Nubeyt b. Sumeyt veya Nubeyt b. Şerit olarak geçmekte, ancak Ahmed b. Hanbel'in "Nubeyt b. Şerit" şeklini tercih ettiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bu senede göre bir önceki sened munkatı'dır. Salim b. Ebi'l-Ca'd çok "irsal" yapan bir ravidir.

6. BÂB

ŞARAPTA HİÇBİR ŞİFA YOKTUR

٢١٠١ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا سِمَاكٌ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلْقَمَةَ بْنَ وَائِلٍ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ وَائِلٍ، أَنَّ سُوَيْدَ بْنَ طَارِقٍ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ الْخَمْرِ، فَنَهَاهُ عَنْهَا أَنْ يَصْنَعَهَا، فَقَالَ: إِنَّهَا دَوَاءٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، إِنَّهَا لَيْسَتْ دَوَاءً وَلَكِنَّهَا دَاءٌ^(١).

2101. Bize Sehl b. Hammad haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Simâk rivayet edip dedi ki, Alkame b. Vail'i, babası Vail'den (naklen) anlatırken işittim ki, Suveyd b. Tark, Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şarap (yapmanın hükmünü) sormuş, (Rasulullah) da onu (şarabı) yapmaktan menetmiş. O; "(şarap) gerçekten ilaçtır" demiş. Bunun üzerine Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuş: "O, kesinlikle ilaç değildir. Aksine o, hastalık (sebebidir)."488

«٧»

بَاب مِمَّا يَكُونُ الْخَمْرُ

7. BÂB

ŞARAP NELERDEN OLUR?

٢١٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، عَنْ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا كَثِيرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: الْخَمْرُ فِي

488- Müslim, Eşribe, 12(3/1573); Ebu Davud, Tıb, 10(4/7); Tirmizi, Tıb, 8(4/388-389); İbn Mace, Tıb, 27(2/1107). Müsned, 4/311, 317, 5/293.

هَاتَيْنِ الشَّجَرَتَيْنِ: النَّخْلَةُ وَالْعِنَبُ⁽⁴⁸⁹⁾.

2102. Bize Ebu'l-Muğîre, El-Evzai'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Ben Ebu Kesir'i, şöyle derken işittim: Ben Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işittim: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Şarap şu iki ağacın, yani hurma ve üzüm ağaçlarının (meyvelerinden olur)."⁴⁸⁹

AÇIKLAMA

Şarap (hamr); üzüm, hurma, buğday, arpa ve bal gibi birçok ürün-den yapılabilmektedir. Yukarıdaki Hadiste sadece hurma ve üzümün zikredilmesi, şarabın daha ziyade bunlardan yapılmış olmasındandır. Nitekim, benzer bir kullanışla, "insanı doyuran ekmektir" denilir. Halbuki insan başka şeylerden de doyar.

Burada kaydedelim ki; şarap (hamr) kelimesinin, üzüm-den yapılan sarhoş edici içki için hakiki manada, diğerlerinden yapılanlar için mecazi manada kullanılmış olup olmadığına dair farklı görüşler ve bunlardan doğan bazı farklı hükümler vardır.

«۸»

باب ما قيل في المسكر

8. BÂB

SARHOŞ EDİCİLER HAKKINDA SÖYLENENLER

۲۱۰۳ - حَدَّثَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ،

489- Müslim, Eşribe, 13-14(3/1573); Ebu Davud, Eşribe, 4(3/327); Nesai, Eşribe, 20(8/261); Tirmizi, Eşribe, 8(4/298); Ibn Mace, Eşribe, 5(2/1121); Müsned, 2/279, 408, 409.

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - سُئِلَ عَنِ الْبَتَعِ، قَالَ: كُلُّ شَرَابٍ مُسْكِرٌ حَرَامٌ⁽⁴⁹⁰⁾.

2103. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid rivayet edip (dedi ki), bize Malik, İbn Şihâb'dan, (O) Ebu Seleme'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bal şarabının (hükmü) sorulmuş, O da şöyle buyurmuş: "Sarhoş eden her içki haramdır."⁴⁹⁰

٢١٠٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنَا وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ؛ اشْرَبُوا وَلَا تَشْرَبُوا مُسْكِرًا، فَإِنَّ كُلَّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ⁽⁴⁹¹⁾.

2104. Bize Muhammed b. Yusuf, İsrail'den, (O) Ebu İshak'tan, (O) Ebu Burde b. Ebi Musa'dan, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beni ve Muaz b. Cebel'i Yemen'e görevli olarak göndermişti de şöyle buyurmuştu: "(Oranın içeceklerini) için, fakat hiçbir sarhoş edici içkiyi içmeyin. Çünkü her sarhoş edici içki haramdır."⁴⁹¹

٢١٠٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، أَنَا أَبُو أُسَامَةَ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ، ابْنِ سَنَانَ، حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ

490- Buhari, Eşribe, 4(6/242); Müslim, Eşribe, 67(3/1585); Ebu Davud, Eşribe, 5(3/328); Nesai, Eşribe, 24(8/264) Tirmizi, Eşribe, 2(4/291); İbn-i Mace, Eşribe, 9(2/1123), Muvatta, Eşribe, 9(2/845); Müsned, 6/36, 190, 226.

491- Buhari, Meğazi, 60(5/108); Müslim, Eşribe, 70(3/1586); Ebu Davud, Eşribe, 5(3/328); Nesai, Eşribe, 24(8/266); İbn Mace, Eşribe, 9(2/1124); Müsned, 4/410, 417.

عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعْدٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: أَنَهَاكُمْ عَنْ قَلِيلٍ مَّا
أَسْكُرَ كَثِيرُهُ⁽⁴⁹²⁾.

2105. Bize Abdullah b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Usame haber verip (dedi ki), bize el-Velid b. Kesir b. Sinan rivayet edip (dedi ki), bana ed-Dahhak b. Osman, Bukeyr b. Abdillâh ibni'l-Eşecc'den, (O) Amir b. Sa'd'dan, (O) Sa'd'dan, (O da) Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Sizi, çoğu sarhoş eden şeyin azından da menediyorum."⁴⁹²

٢١٠٦ - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ أَبِي وَهْبٍ
الْكَلاَعِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -
ﷺ - يَقُولُ: إِنْ أَوَّلَ مَا يُكْفَىءُ - قَالَ زَيْدٌ: يَغْنِي الْإِسْلَامَ -، كَمَا يُكْفَى الْإِنَاءُ -
يَغْنِي الْخَمْرَ -، فَقِيلَ: كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَقَدْ بَيَّنَّ اللَّهُ فِيهَا مَا بَيَّنَّ؟ قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ - ﷺ -: يُسْمُونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا فَيَسْتَحِلُّونَهَا⁽⁴⁹³⁾.

2106. Bize Zeyd b. Yahya rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed b. Raşid, Ebu Vehb el-Kelai'den, (O) el-Kasım b. Muhammed'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), şöyle buyururken işittim: "Muhakkak ki (onun) -Zeyd dedi ki, yani İslam'ın (hükümlerinin)- ilk tersine çevrilmesi, kabın -yani şarabın (hükümünün)- tersine çevrilmesi şeklinde (olacaktır)." Bunun üzerine; "ya Rasulullah, Allah onun hakkında açıklamış olduğu şeyleri açıklamış iken (bu), nasıl olur?" denilmiş, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de şöyle buyurmuştu: "Onu başka bir isimle adlandıracak, sonra da onu helâl sayacaklardır."⁴⁹³

492- Nesai, Eşribe, 26(8/268); Dârekutnî, 4/251.

493- Mecmâu'z-Zevâid, 5/56 (Ebu Ya'la'dan), Metalib, 2/109.

٢١٠٧ - أَخْبَرَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَيْنِيِّ، عَنْ أَبِي عُيَيْنَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَوَّلُ دِينِكُمْ نُبُوَّةٌ وَرَحْمَةٌ، ثُمَّ مُلْكٌ وَرَحْمَةٌ، ثُمَّ مُلْكٌ أَعْفَرُ، ثُمَّ مُلْكٌ وَجَبَرُوتٌ يُسْتَحَلُّ فِيهَا الْخَمْرُ وَالْحَرِيرُ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: سُئِلَ عَنْ أَعْفَرَ، فَقَالَ: يُشَبَّهُهُ بِالتُّرَابِ، وَلَيْسَ فِيهِ خَيْرٌ.

2107. Bize Mervan b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza rivayet edip (dedi ki), bana İbn Vehb, Mek-hul'den, (O) Ebu Sa'lebe el-Huşeni'den, (O da) Ebu Ubeyde ibnu'l-Cerrah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Dininizin öncesi Peygamberlik ve rahmettir. Sonra hükümdarlık ve rahmet, sonra toprak renkli (a'fer) hükümdarlık, daha sonra ise, zamanında şarap ve ipeğin helâl sayılacağı hükümdarlık ve zorbalık (olacaktır)."⁴⁹⁴

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Mervan'a), "a'fer = toprak renkli" kelimesi sorulmuş, O da; "O (bununla) onu, kendisinde hiçbir hayır olmayan bir toprağa benzetiyor" cevabını vermişti."

«٩»

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْخَمْرِ وَشَرَابِهَا

9. BÂB

ŞARABIN (SATILMASI) İLE SATIN ALINMASININ YASAKLIĞI

٢١٠٨ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا طُعْمَةُ، ثنا عَمْرُو بْنُ بَيَانَ التَّغْلِبِيُّ،

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُعِيزَةِ بْنِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - أَنَّهُ قَالَ: مَنْ بَاعَ الْخَمْرَ فَلْيُشَقِّصِ الْخَنَازِيرَ⁽⁴⁹⁵⁾. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: إِنَّمَا هُوَ عُمَرُ بْنُ بَيَانَ.

2108. Bize Sehl b. Hamâd haber verip (dedi ki), bize Tu'me rivayet edip (dedi ki), bize Amr b. Beyan et-Teğlibi, Urve ibnu'l-Muğire b. Şu'be'den, (O) babasından, (O da) Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kim şarap satarsa, domuzları da parça parça edip (satsın!)"⁴⁹⁵

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(seneddeki Amr b. Beyan), ancak Ömer b. Beyan'dır."

٢١٠٩ - حَدَّثَنَا يَعْلَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَغَلَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، عَنْ بَيْعِ الْخَمْرِ فَقَالَ: كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - صَدِيقٌ مِنْ ثَقِيفٍ أَوْ مِنْ دَوْسٍ، فَلَقِيَهُ بِمَكَّةَ عَامَ الْفَتْحِ بِرَأْوِيَةٍ مِنْ خَمْرٍ يُهْدِيهَا لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَا فُلَانُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ حَرَّمَهَا. قَالَ: فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ عَلَى غُلَامِهِ فَقَالَ: أَذْهَبَ فَبِيعْهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: بِمَاذَا أَمَرْتَهُ يَا فُلَانُ؟ قَالَ: أَمَرْتُهُ بِبَيْعِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّ الَّذِي حَرَّمَ شُرْبَهَا حَرَّمَ بَيْعَهَا، فَأَمَرَ بِهَا فَأُكْفِئْتُ فِي الْبَطْحَاءِ⁽⁴⁹⁵⁾.

2109. Bize Ya'lâ, Muhammed b. İshak'tan, (O) el-Ka'ka' b. Hakim'den, (O da) Abdurrahman b. Va'le'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: İbn Abbas'a şarap satmanın (hükümünü) sordum da O şöyle dedi: Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sakif -veya Devs- (kabilesinden) bir arkadaşı vardı. (Bu arkadaşı) Mekke'de, fetih yılında, kendisine hediye edeceği bir kırba şarap ile (Hz. Peygamber'e) rastladı. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Ey

falan! Yüce Allah'ın onu haram kıldığını bilmiyor musun?" buyurdu. (İbn Abbas) dedi ki, bunun üzerine adam hizmetçisine dönüp; "git de onu sat" dedi. Bu sefer Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "Ona ne emrettin, ey falan?" buyurdu. O da; "ona onu satmasını emrettim" cevabını verdi. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de, "Şüphe yok ki, içilmesi haram kılınan şeyin satımı da haram kılınmıştır!" buyurdu ve emretti de, (şarap kırbası) vadiye boşaltıldı.⁴⁹⁶

٢١١٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: بَلَغَ عُمَرُ أَنْ سَمُرَةَ بَاعَ خَمْرًا، فَقَالَ: قَاتِلَ اللَّهُ سَمُرَةَ، أَمَا عَلِمَ أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ، حُرِّمَتْ عَلَيْهِمُ الشُّحُومُ فَجَمَلُوهَا فَبَاعُوهَا. قَالَ سُفْيَانُ: جَلُّوْهَا: أَذَابُوهَا^(١).

2110. Bize Muhamed b. Ahmed rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan, Amr'dan -yani İbn Dinâr'dan-, (O) Tâvûs'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Bir gün) Hz. Ömer'e, Semure'nin şarap sattığı haberi ulaşmıştı da, O şöyle demişti: Allah Semure'nin canını alsın! O bilmiyor mu ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah yahudilere lânet etsin! Onlara (hayvanların) içyağları haram kılınmıştı da onlar, onları "cemi" edip satmışlardı!"

Süfyan şöyle demiş: "Onlar onları cemi etti" demek, "onlar onları eritti" demektir.⁴⁹⁷

ACIKLAMA

Müslümanlar arasında şarap alım-satımı haramdır. Bazı âlimler Semure'nin, ganimet gibi bir yolla eline geçen şarabı, bu haramlık

496- Müslim, Musâkat, 68(3/1206); Nesai, Buyu', 90(7/271); Muvatta, Eşribe, 12(2/846); Müsned, 1/230, 2444, 323. Bkz. 2574. Hadis.

497- Buhari, Buyû, 103(5/40); Müslim, Musakat, 72(3/1207); Nesai, Fer', 9(7/157); İbn Mace, Eşribe, 7(2/1122); Müsned, 1/25.

hükümünü bilmediğinden dolayı sattığını söylemişlerdir. İbnu'l-Cevzi (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Kurtubi (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi diğer bazı âlimler ise, Semure'nin bu şarap satışında şu üç ihtimalden birinin sözkonusu olabileceğini söylemişlerdir. Birincisi, Semure bu şarabı ehl-i kitab'dan cizyelerinin karşılığı olarak almış ve onu şarabın müslüman olmayanlara satışının caiz olduğu kanaatiyle, müslüman olmayanlara satmıştı. İkincisi, O, hakiki şarabı değil, kendisinden şarap yapılacak olan üzüm suyunu satmıştı. Nitekim üzüm suyuna da şarap denilir. Üçüncüsü ise, O, şarabı sirkeye çevirmiş ve sirkeyi satmıştı. Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*), âlimlerin çoğu gibi, şarabın sirkeye çevrilmesinin helâl olmadığı kanaatinde idi. Kurtubi (*Rahmetullahi Aleyh*), İbnu'l-Cevzi'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) uyarak, birinci ihtimalin daha makul olduğunu söylemiştir.⁴⁹⁸

«1»

باب العقوبة في شرب الخمر

10. BÂB

ŞARAP İÇMENİN CEZASI

٢١١١ - حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا ابْنُ أَبِي ذئْبٍ، عَنْ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: إِذَا سَكِرَ فَاجْلِدُوهُ، ثُمَّ إِذَا سَكِرَ فَاجْلِدُوهُ، ثُمَّ إِذَا سَكِرَ فَاجْلِدُوهُ، ثُمَّ إِذَا سَكِرَ فَاضْرِبُوا عُقَّةَهُ، بِغَضَبِي فِي الرَّابِعَةِ^(٣).

2111. Bize Asım b. Ali rivayet edip (dedi ki), bize İbn Ebi Zi'b, el-Haris b. Abdirrahman'dan, (O) Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ra-

sulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(İçki içen) sarhoş olduğu zaman onu kamçı ile dövün, sonra (ikinci defa) sarhoş olduğu zaman (yine) onu kamçı ile dövün; sonra (üçüncü defa) sarhoş olduğu zaman (yine) onu kamçı ile dövün; sonra (tekrar) sarhoş olduğu zaman, -yani dördüncüde- onun boynunu vurun!"⁴⁹⁹

ACIKLAMA

Bu Hadis, dördüncü defa şarap içenin öldürüleceğini göstermektedir. Ancak Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), dördüncü defa şarap içen biri kendisine getirildiğinde onu öldürmediği de nakledilmektedir.⁵⁰⁰ Bundan dolayı, yukarıdaki Hadisin hükmünün müslümanlığın başlangıcında yürürlükte olduğu, sonradan bu hükmün kaldırıldığı ve ne kadar tekrar ederse etsin, şarap içenin öldürülmeyeceği hükmünün getirildiği söylenmiştir. Âlimlerin cumhuru da, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mezkur uygulamasına uygun görüş beyan etmişlerdir ki, bu da, yukarıdaki Hadisin hükmünün mensuh olduğunun bir işareti sayılmıştır.

«II»

باب في التغليظ لمن شرب الخمر

11. BÂB

ŞARAP İÇENE SERT DAVRANILMASI HAKKINDA

٢١١٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ

أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرِبُ

499- Ebu Davud, Hudud, 38(4/164); Nesai, Eşribe, 43(8/281); İbn Mace, Hudud, 17(2/859); Müsned, 2/291, 504; Müstedrek, 4/371-372.

500- Tirmizi, Hudud, 15(4/49).

الْخَمْرَ حِينَ يَشْرِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ⁽¹⁾.

2112. Bize Muhammed b. Yusuf, el-Evzai'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Zina eden kimse, zina ettiğinde mü'min olarak zina etmez! Hırsızlık yapan kimse, hırsızlık yaptığında mü'min olarak hırsızlık yapmaz! Şarap (içen kimse de), onu içtiğinde mü'min olarak içmez!"⁵⁰¹

ACIKLAMA

Allah Azze ve Celle'nin, birbirleriyle çarpışan iki topluluğu mü'min olarak nitelemesi,⁵⁰² Hz. Peygamber'in; "Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur, diyen, sonra da bu (iman) üzerine ölen herkes, zina etse, hırsızlık yapsa da Cennet'e girecektir"⁵⁰³ buyurması ve benzeri Ayet ve Hadisler, büyük günah işleyenlerin iman vasıflarını kaybetmediklerini göstermektedir. Bu sebeple yukarıdaki Hadis ile benzerleri, şu şekillerde anlaşılmışlardır: Büyük günah işleyenler, onları, olgun bir imana sahipken yapamazlar; büyük günah işleyenler, onları, kendilerine mani olacak imandan âdetâ yoksun iken yaparlar; büyük günahlar, imansızlara yaraşır işlerdir...

«۲»

باب فِيمَنْ يَنْتَبِذُ لِلنَّبِيِّ ﷺ

12. BÂB

HZ. PEYGAMBER'E ŞIRA YAPAN KİMSE HAKKINDA

501- Buhari, Eşribe, 1(6/241); Müslim, İman, 100(1/76); Ebu Davud, Sünnet, 15(4/221); Tirmizi, İman, 11(5/15); Nesai, Eşribe, 43(8/280); İbn Mace, Fiten, 3(2/1299); Müsned, 2/243, 376, 386.

502- Bkz. Hucurat Sûresi, 9.

503- Müslim, İman, 154(1/95).

٢١١٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ يُتَبَدُّ لِلنَّبِيِّ - ﷺ - فِي السَّقَاءِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ سِقَاءٌ يُتَبَدُّ لَهُ فِي تَوْرِ مِنْ بَرَامٍ^(١).

2113. Bize Yezid b. Harun, Abdulmelik b. Ebi Süleyman'dan, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) tulumlarda şıra (nebiz) yapılırdı. Eğer bir tulum bulunamazsa O'na, taş çömlleklerden bir kabda şıra yıpılırdı."⁵⁰⁴

«١٣»

باب فِي النَّقِيعِ

13. BÂB

SUYA KONULUP BEKLETİLEN HURMA, ÜZÜM VS. (NAKİ')
HAKKINDA

٢١١٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الدَّيْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ أَبَاهُ أَوْ رَجُلًا مِنْهُمْ سَأَلَ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا قَدْ خَرَجْنَا مِنْ حَيْثُ عَلِمْتُ، وَنَزَلْنَا بَيْنَ ظَهْرَانِي مَنْ قَدْ عَلِمْتُ، فَمَنْ وَلِينَا؟ قَالَ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا أَصْحَابَ كَرَمٍ وَخَمَرٍ، وَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ الْخَمْرَ فَمَا نَصْنَعُ بِالْكَرَمِ؟ قَالَ: اصْنَعُوهُ زَبِيئًا، قَالُوا: فَمَا نَصْنَعُ بِالزَّبِيْبِ؟ قَالَ: انْقَعُوا فِي الشَّيْءِ، انْقَعُوهُ عَلَى غَدَائِكُمْ وَاشْرَبُوهُ عَلَى عَشَائِكُمْ، وَانْقَعُوهُ عَلَى عَشَائِكُمْ وَاشْرَبُوهُ

504- Müslim, Eşribe, 61-62(3/1584); Ebu Davud, Eşribe, 7(3/332); Nesai, Eşribe, 39(8/277); İbn Mace, Eşribe, 12(2/1126); Müsned, 3/304, 307, 326.

عَلَىٰ عَذَائِكُمْ، فَإِنَّهُ إِذَا أَتَىٰ عَلَيْهِ الْعَصْرَانِ كَانَ خَلًّا قَبْلَ أَنْ يَكُونَ خَمْرًا⁽⁵⁰⁵⁾.

2114. Bize Muhammed b. Kesir, el-Evzai'den, (O) Yahya b. Ebi Amr eş-Şeybani'den, (O) Abdullah ibnu'd-Deylemi'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, babası veya kendilerinden bir adam Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) sorup şöyle dedi: "Ya Rasulullah, doğrusu biz, bildiğin yerden çıkıp geldik ve bildiğin kimselerin arasına indik. Şimdi bizim yardımcımız, dostumuz kimdir?" (Hz. Peygamber); "*Allah ve Resulü!*" buyurdu. (Ed-Deylemi ve arkadaşları, daha sonra) dediler ki; "ya Rasulullah, gerçekten bizler üzüm ve şarap sahipleriyiz. Şüphe yok ki, Allah da şarabı haram kılmıştır. O halde üzümleri ne yapalım?" (Hz. Peygamber); "*Onları kuru üzüm yapın!*" buyurdu. Onlar; "peki kuru üzümü ne yapalım?" dediler. (Hz. Peygamber); "*Eski kırbalarda suya koyun. Onu sabah yemeğinizde suya koyun, akşam yemeğinizde (şerbetini) için. Akşam yemeğinizde suya koyun, sabah yemeğinizde (şerbetini) için. (Ancak onu eski kırbalarda suya koyun, küplerde suya koymayın). Çünkü onun (yani eski kırbalarda suya konulan kuru üzümün) üzerinden bir gün bir gece (veya "iki ikindi," dolayısıyla iki tam gün) geçince, o şarap olmasından önce sirke olur (ve yine de kullanılabilir!)"*⁵⁰⁵

AÇIKLAMA

Bu Hadisin ilk ravisi Sahabi ed-Deylemi'ye (*Radıyallahu Anh*), Feyruz ibnu'd-Deylemi de denmektedir. Feyruz, Yemen'i işgal eden Habeşlileri oradan çıkarmak için Kisranın gönderdiği İran askerleri arasında Yemen'e gelip oraya yerleşmişti. Daha sonra Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Peygamberliğini duyup bir heyetle Medine'ye gelmiş ve müslüman olmuştu.

505- Ebu Davud, Eşribe, 10(3/334); Nesai, Eşribe, 57(8/298); Müsned, 4/232.

«١٤»

باب النهي عن نبيذ الجرّ وما ينبذ فيه

14. BÂB

TOPRAK TESTİLERİN ŞIRASINDAN VE ONLARIN İÇİNDE ŞIRA YAPMAKTAN MEN'

٢١١٥ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَزْرَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ عَنْ نَبِيذِ الْجَرِّ فَقَالَ: حَرَّمَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَلَقِيتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَأَخْبَرْتُهُ بِقَوْلِ ابْنِ عُمَرَ فَقَالَ: صَدَقَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ^(١).

2115. Bize Saîd b. Âmir, Saîd b. Ebi Arûbe'den, (O) Katâde'den, (O) Azra'dan, (O da) Saîd b. Cübeyr'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi:

İbn Ömer'e, toprak testilerin (içinde yapılan) şırayı sordum da, O; "bunu Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) haram kılmıştır" cevabını verdi. Daha sonra İbn Abbas'a rastladım ve O'na İbn Ömer'in sözünü haber verdim, O da; "Ebu Abdirrahman (yani İbn Ömer) doğru söylemiş" dedi.⁵⁰⁶

٢١١٦ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: لَا تَنْبِذُوا فِي الدُّبَاءِ وَالْمَرْفَتِ^(١).

506- Müslim, Eşribe, 47(3/1581); Ebu Davud, Eşribe, 7(3/330); Nesai, Eşribe, 29(8/271); Müsned, 2/48.

2116. Bize el-Hakem b. Nafi', Şuayb b. Ebi Hamza'dan, (O da) ez-Zühri'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bana Enes b. Malik rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kuru kabak ve ziftlenmiş testi içinde sıra yapmayın!"⁵⁰⁷

٢١١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَيْدٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَكَمِ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، أَوْ سَمِعْتُهُ سِئْلَ عَنْ نَبِيذِ الْجَرِّ فَقَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الْجَرِّ وَالْذُبَاءِ. وَسَأَلْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الْجَرِّ وَالْذُبَاءِ. وَسَأَلْتُ ابْنَ أَبِي فَقَالَ: مِثْلَ قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ. قَالَ: وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَنْ سَرَهُ أَنْ يَحْرِمَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، أَوْ مَنْ كَانَ مُحَرَّمًا مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَحْرِمِ النَّبِيذَ. قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنِ الْجَرِّ وَالْذُبَاءِ وَالْمَرْفَتِ، وَعَنِ الْبُسْرِ وَالتَّمْرِ^٣.

2117. Bize Ebu Zeyd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Selem b. Küheyl'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ebu'l-Hakem'i şöyle derken işittim: İbn Abbas'a toprak testilerin (içinde yapılan) sırayı sordum -veya (bu), O'na sorulurken işittim- de O; "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) toprak testilerle kuru kabak içinde sıra yapmaktan men etti" cevabını verdi. (Bunu) İbnu'z-Zübeyr'e de sordum, O da; "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) toprak testilerle kuru kabak (içinde sıra yapmayı) yasakladı" cevabını verdi. (Bunu) İbn Übeyy'e de sordum, O da İbn Abbas'ın dediği gibi söyledi.

(Ebu'l-Hakem) sözüne şöyle devam etti: İbn Abbas şöyle de dedi: "Kimi Allah ve Rasul'ünün haram kıldığı şeyi haram kılmak sevindirirse, -veya, kim Allah ve Rasul'ünün haram kıldığını haram kılacaksa-, sırayı haram kılsın!"

507- Buhari, Eşribe, 4(6/242, muallak olarak); Müslim, Eşribe, 30-31(3/1577); Nesai, Eşribe, 32(8/273); Müsned, 3/110,165.

(Ebu'l-Hakem) sözünün devamında şöyle dedi: Bana kardeşim de, Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) toprak testilerle kuru kabak ve ziftlenmiş testi (içinde şıra yapmaktan), hurma koruğu ile kuru hurmayı (karıştırıp şıralarını birlikte yapmaktan) men etti.⁵⁰⁸

٢١١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا عَاصِمٌ، عَنْ
فُضَيْلِ بْنِ زَيْدِ الرَّقَاشِيِّ، أَنَّهُ أُنْتَى عَبْدَ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ، فَقَالَ: أَخْبَرَنِي بِمَا يَحْرُمُ
عَلَيْنَا مِنَ الشَّرَابِ. فَقَالَ: الْخَمْرُ، قَالَ: قُلْتُ: هُوَ فِي الْقُرْآنِ؟ قَالَ: مَا
أُحْدِثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مُحَمَّدًا - ﷺ - بَدَأَ بِالِاسْمِ، أَوْ بِالرِّسَالَةِ -، قَالَ: نَهَى
عَنِ الدُّبَاءِ وَالْخَمِّ وَالنَّقِيرِ^(١).

2118. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Sabit b. Yezid rivayet edip (dedi ki), bize Asım, Fudayl b. Zeyd er-Rekaşi'den (naklen) rivayet etti ki; O, Abdullah b. Muğaffel'e gelip; "bana, bize haram olan içecekleri söyle" demiş, O da; "şarap..." cevabını vermiş. O; "bu Kur'an'da var" demiş. (O zaman Abdullah) şöyle demiş: "Sana sadece Muhammed (Rasulullah'ın) (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (ravi Abdullah, önce ya Hz. Peygamber'in ismini, veya "Rasulullah Muhammed'den..." diyerek Rasullük ünvanını zikretmişti), buyurduğunu işittiğim şeyleri anlatıyorum: O, kuru kabak, yeşil toprak testi ve ağaçtan oyulmuş kap (içinde şıra yapılmasını) yasaklamıştı."⁵⁰⁹

AÇIKLAMA

Bu bölümde zikredilen kaplarda şıra yapılmasının yasaklanması hükmü, daha ziyade, onların sırayı kısa zamanda sarhoş edici içkiye

508- Müsned, 1/27, 38, 229, 340.

509- Müsned, 4/86,87, 5/57; Mecmâu'z-Zevâid, 5/58(Taberani'den).

çevirme özelliklerinden dolayıdır. Çünkü bu kaplarda sıra yapılması halinde sıra, farkına varılmadan sarhoş edici içkiye dönüşebilir, böylece sıra zayi edilmiş olur. Hatta bu durumda, sıra zannedilerek içki de içilmiş olabilir. Bunun yanında bu yasağın bir hikmeti de şu olmalıdır: Bu kaplar cahiliye döneminin içki kapları idiler. Şarap yasaklanınca, onu hatırlatacak, bu kötü alışkanlığın haramlığına inanılsa da, devamında vesile yapılacak şeylerin, benzeri bir şekilde kullanılması uygun olmazdı. Bunun için onların sıra yapımında kullanılmaları yasaklanmıştı. Bu yasak daha sonra kaldırılmıştır. Âlimlerin cumhurunun görüşü de bu yöndedir. Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bu yasağın devam ettiğini ve bu kaplarda sıra yapmanın mekruh olduğunu söylemişlerdir.

«10»

باب في النهي عن الخليطين

15. BÂB

İKİ KARIŞIĞIN ŞIRALARININ BİRLİKTE ÇIKARILMASI YASAĞI HAKKINDA

٢١١٩ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ وَسَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ - وَاللَّفْظُ لِيَزِيدَ - ، قَالَ : أَنَا هِشَامٌ ، عَنْ يَحْيَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ : لَا تَتَّبِعُوا الزَّمْهَرَى وَالرُّطْبَ جَمِيعًا ، وَلَا تَتَّبِعُوا الزَّيْبَ وَالتَّمْرَ جَمِيعًا ، وَاتَّبِعُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى حِدَةٍ^(١) .

2119. Bize Yezid b. Harun ve Saîd b. Âmir -ki, (zikredilecek metnin) sözleri Yezid'in (rivayetinde) aittir-, haber verip dediler ki, bize Hişam, Yahya'dan, (O) Abdullah b. Ebi Kattade'den, (O) babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Renk-

lenen koruk hurma ile olmuş taze hurmanın şıralarını birlikte yapmayın. Kuru üzüm ile kuru hurmanın şıralarını da birlikte yapmayın. Bunların her birinin şırasını tek başına, ayrı ayrı yapın!"⁵¹⁰

«١٦»

باب في النهي أن يسمى العنب الكرم

16. BÂB

ÜZÜME "KERM" İSMİ VERİLMESİ YASAĞI HAKKINDA

٢١٢٠ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَاثِلٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَا تَقُولُوا: الْكَرْمُ، وَقُولُوا: الْعِنَبُ وَالْحَبْلَةُ^(١).

2120. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Simak'tan, (O) Alkame b. Vail'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Üzüme) "kerm" demeyin, "ineb" ve "hable" deyin!"⁵¹¹

AÇIKLAMA

"Kerm" ve "hable" aslında üzüm çubuğu, asma demektir. Cahiliye döneminde üzümün kendisine ve üzümünden yapılan şaraba da "kerm" denilmekteydi. Zira onların kanaatine göre şarap, içeni "kerm" sahibi, yani iyi, kıymetli ve cömert yapmaktaydı, bu iyi vasıfların kaynağı şaraptı. Şarap haram kılınınca üzüme ve üzüm çubuğuna

510- Buhari, Eşribe, 11(6/245); Müslim, Eşribe, 24(3/1575); Ebu Davud, Eşribe, 8(3/333); Nesai, Eşribe, 15(8/259); İbn Mace, Eşribe, 11(2/1125); Muvatta, Eşribe, 8(2/844); Müsned, 5/307, 309, 310.

511- Müslim, Elfaz, 11(4/1764). Bkz. 2703. hadis.

"kerm" denilmesi de yasaklanmıştı. Çünkü bunlara bu ismi vermek, şarap hakkındaki eski yanlış kanaati hatırlatıp şarap alışkanlığının devam etmesine yol açabilirdi. Bunun için üzüme "ineb", üzüm çubuğuna "hable" denilmesi emredilmişti.

«IV»

باب في النهي أن يجعل الخمر خلًّا

17. BÂB

ŞARABIN SİRKE YAPILMASI YASAĞI HAKKINDA

٢١٢١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنِ السَّيِّدِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ فِي حِجْرِ أَبِي طَلْحَةَ يَتَامَى، وَاشْتَرَى لَهُمْ خَمْرًا، فَلَمَّا نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ أَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: أَجْعَلُهُ خَلًّا؟ قَالَ: لَا، فَأَهْرَاقَهُ⁽⁵¹²⁾.

2121. Bize Abdullah b. Musa, İsrail'den, (O) es-Süddi'den, (O) Yahya b. Abbad'dan, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ebu Talha'nın himayesinde bazı yetimler vardı. O da onlar için şarap satın almıştı. Derken şarabın haram kılındığı (hükmü) inince O, Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip bunu O'na bildirmiş ve "onu sirke yapayım mı?" demişti. (Hz. peygamber); "Hayır!" buyurmuştu. Bunun üzerine O da onu dökmüştü.⁵¹²

AÇIKLAMA

Bu Hadis şarabı sirkeye çevirmenin caiz olmadığını gös-

512- Müslim, Eşribe, 11(3/1573); Ebu Davud, Eşribe, 3(3/326); Tirmizi, Buyû', 59(3/589); Müsned, 3/119, 180, 260, Dârekutni, 4/265.

termektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve şarabın içine birşey katarak sirkeye çevrilmesinin haram olduğunu söylemişlerdir. Şafiiler, şarabın içine birşey katmaksızın kendi kendine sirkeye dönüşmesi halinde helâl olacağı görüşündedirler. Hanefiler ise, şarabın sirkeye çevrilmesinin, içine birşey katmakla da caiz olduğunu ve böylece onun temiz olacağını söylemişlerdir. Onlar bu konuda, şarabın sirkeye çevrilebileceğini gösteren, ancak zayıf oldukları belirtilen bazı Hadislere dayanmakta, yukarıdaki Hadisi de şöyle yorumlamaktadırlar: Şarap haram kılındığında halkın ona karşı bir meyli, bir şarap alışkanlığı vardı. Bu sebeple Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), şarabın sirkeye çevrilmesi vesile edinilerek bu kötü alışkanlığın sürdürülmesinden endişe etmiş ve bu işlemi, şaraba olan meyil tamamen yok oluncaya kadar yasaklamıştı.

«۱۸»

باب في سنة الشراب كيف هي؟

18. BÂB

İÇMENİN SÜNNETE UYGUN ŞEKLİNİN NASIL OLDUĞU HAKKINDA

۲۱۲۲ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، ثنا الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - شَرِبَ لَبَنًا وَعَنْ يَسَارِهِ أَبُو بَكْرٍ وَعَنْ يَمِينِهِ رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ، فَأَعْطَى الْأَعْرَابِيَّ فَضْلَهُ، قَالَ: ثُمَّ الْأَيْمَنُ فَالْأَيْمَنُ^(۱).

2122. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize el-Evzai rivayet edip (dedi ki), bize ez-Zühri, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, O, (bir gün) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), solunda Ebu Bekir, sağında köylü bir adam var iken süt içtiğini görmüştü. O

zaman (Hz. Pegamber sütünü) artanını köylüye verip, "(İç), sonra (artanı) sırasıyla sağdakine (ver!)" buyurmuştu.⁵¹³

«۱۹»

باب في النهي عن الشرب من في السقاء.

19. BÂB

KIRBANIN AĞZINDAN İÇME YASAĞI HAKKINDA

۲۱۲۳ - أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا قَتَادَةُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى أَنْ يُشْرَبَ مِنْ فِي السِّقَاءِ^(۱).

2123. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Katâde, İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kırbanın ağzından içilmesini yasakladı.⁵¹⁴

۲۱۲۴ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا وَهَيْبٌ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ يُشْرَبَ مِنْ فِي السِّقَاءِ^(۲).

2124. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Vuheyb, Halid el-Hazza'dan, (O) İkrime'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi:

513- Buhari, Eşribe, 18(6/248); Müslim, Eşribe, 124-125(3/1603); Ebu Davud, Eşribe, 19(3/338); Tirmizi, Eşribe, 19(4/306); İbn Mace, Eşribe, 22(2/1133); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi, 17(2/926); Müsned, 3/110, 113, 197, Musannaf, 10/425.

514- Buhari, Eşribe, 24(6/250); Ebu Davud, Eşribe, 14(3/336); İbn Mace, Eşribe, 20(2/1132); Müsned, 1/241, 339, Bkz. 2007. Hadis.

Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kırbanın ağzından içilmesini yasakladı.⁵¹⁵

٢١٢٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - نَهَى عَنْ اخْتِنَاتِ الْأَسْقِيَةِ^(١).

2125. Bize Yezid b. Harun, İbn Ebi Zi'b'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kırbaların ağızlarını aşağı eğip onlardan içilmesini yasakladı.⁵¹⁶

«٢٠»

بَاب فِي الشُّرْبِ بِثَلَاثَةِ أَنْفَاسٍ

20. BÂB

ÜÇ NEFESTE İÇME HAKKINDA

٢١٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ ثُمَامَةَ، قَالَ: كَانَ أَنَسٌ يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا^(١).

2126. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Azra b.

515- Buhari, Eşribe, 24(6/250); İbn Mace, Eşribe, 20(2/1132); Müsned, 2/230,247,353.

516- Buhari, Eşribe, 23(6/250); Müslim, Eşribe, 110-111(3/1600); Ebu Davud, Eşribe, 15(3/336-337); Tirmizi, Eşribe, 17(4)305; İbn Mace, Eşribe, 19(2/1131); Müsned, 3/6, 67, 69.

Sabit, Sümâme'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Enes kabdan (birşey içtiğinde) iki veya üç defa nefes alırdı. O demiş idi ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de kabdan (birşey içtiğinde) iki veya üç defa nefes alırdı.⁵¹⁷

«I»

باب من شرب بنفس واحد

21. BÂB

TEK NEFESTE İÇEN KİMSE

٢١٢٧ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ مَرْوَانَ، فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ فَقَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا أَرَوِي مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ، قَالَ: فَأَبِينَ الْإِنَاءَ عَنْ فَيْكِ، ثُمَّ تَنَفَّسَ، قَالَ: إِنِّي أَرَى الْقَذَاةَ، قَالَ: أَهْرَقَهُ.

2127. Bize İshak b. İsa, Malik'ten, (O) Eyyub b. Habib'den, (O) ez-Zühri'den, (O da) Ebu'l Musenna'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Mervan'ın yanındaydım. Derken Ebu Saîd geldi ve (Mervan'ın sorusu üzerine) şöyle dedi: (Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) içeceğin içine üfürmeyi yasaklamıştı). Bunun üzerine bir adam; "ya Rasulullah, doğrusu ben tek nefesten suya kanmam. (Bunun için arada içine üfürerek nefes almam lazım)" demişti de (Hz. Peygamber); "Öyleyse kabı ağzından uzaklaştı, sonra nefes al!" buyurmuştu. (Adam bu sefer); "gerçekten ben (bazan içeceğin içinde) çer-çöp görüyorum. (Bunları uzaklaştırmak için yine

517- Buhari, Eşribe, 26(250-251); Müslim, Eşribe, 122(3/1602); Ebu Davud, Eşribe, 19(3/338); Tirmizi, Eşribe, 13(4/302); İbn Mace, Eşribe, 18(2/1131); Müsned, 3/114, 185, 211.

suya üfürmem lazım?)" demiş, (Hz. Peygamber de); "O (içeceği, çer-
çöp gidinceye kadar) dök!" buyurmuştu.⁵¹⁸

٢١٢٨ - حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ - ﷺ - يَقُولُ: إِذَا بَالَ
أَحَدُكُمْ فَلَا يَلْمَسْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ، وَلَا يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ، وَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْأَنْاءِ (١).

2128. Bize Ebu'l-Mugire rivayet edip (dedi ki), bize el-Evzai, Yahya'dan, (O da) Abdullah b. Ebi Katâde'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bana babam rivayet etti ki, O, Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), şöyle buyururken işitmiş:

"Biriniz işediğinde erkeklik organını sağ eliyle tutmasın, sağ eliyle istinca da etmesin ve (birşey içerken) kabın içine (üfürerek) nefes almasın!"⁵¹⁹

«٢٢»

باب فِي الَّذِي يَكْرَعُ فِي النَّهْرِ

22. BÂB

NEHİRDEN AĞZIYLA SU İÇEN KİMSE HAKKINDA

٢١٢٩ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، ثنا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ
ابْنِ الْحَارِثِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - رَجُلًا

518- Tirmizi, Eşribe, 15(4/304); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi, 12(2/925); Müsned, 3/26, 32, 57, 69.

519- Buhari, Eşribe, 25(6/250); Nesai, Taharet, 41(1/39); Tirmizi, Eşribe, 16(4/304). Ayrıca bkz. 679. hadis.

مِنَ الْأَنْصَارِ يَعُودُهُ وَجَدُولٌ يَجْرِي، فَقَالَ: إِنْ كَانَ عِنْدَكُمْ مَاءٌ بَاتَ فِي الشَّنِّ
وَالْأَكْرَعَانَا^(۱).

2129. Bize İshak b. İsa haber verip (dedi ki), bize Fuleyh b. Süleyman, Saîd ibnu'l-Haris el-Ensari'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Ensardan bir adama hasta ziyaretine gelmişti. (Adamın evinin yanından) da bir su kanalı akıyordu. Derken (Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "Eğer yanınızda, eski kırba içinde gecelemiş su varsa (ondan içelim). Yoksa, (su kanalına) eğilip ağızımızla içeriz!"⁵²⁰

«۲۳»

بَاب فِي الشَّرْبِ قَائِمًا

23. BÂB

AYAKTA İÇMEK HAKKINDA

۲۱۳۰ - حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ سَلَمَةَ الْخَزَاعِيُّ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ
الْكَرِيمِ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ أَبِي أَنَسٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -
شَرِبَ مِنْ فَمِ قُرْبَةٍ قَائِمًا^(۱).

2130. Bize Mansur b. Seleme el-Huzai rivayet edip (dedi ki), bize Şerîk, Abdulkerim'den, (O) el-Bera' b. İbneti Enes'ten, (O) Enes'ten, (O da) Ümmü Süleym'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir defasında) ayakta, kırbanın ağzından su içti.⁵²¹

520- Buhari, Eşribe 20(6/249); Ebu Davud, Eşribe, 18(3/337); Müsned, 3/328, 343, 344.

521- Müsned, 6/376, 431; Mecmâu'z-Zevâid, 5/79 (Taberani'den).

٢١٣١ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنَا عِمْرَانُ بْنُ حَدِيرٍ، عَنْ أَبِي
الْبَزْزِيِّ يَزِيدَ بْنِ عَطَّارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنَّا نَشْرَبُ وَنَحْنُ قِيَامٌ، وَنَأْكُلُ
وَنَحْنُ نَسْعَى عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -^(٥٢٢).

2131. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize İmran b. Hudeyr, Ebu'l-Bezri Yezid b. Utarid'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi:

"Bizler, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında ayakta iken içer, yürürken yerdik."⁵²²

٢١٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عُبَيْدِ
اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، نَحْوَهُ^(٥٢٣).

2132. Bize Ebu Bekr b. Ebi Şeybe haber verip (dedi ki), bize Hafs b. Ğıyas, Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.⁵²³

«٢٤»

بَابُ مَنْ كَرِهَ الشَّرْبَ قَاتِمًا

24. BÂB

AYAKTA İÇMEYİ MEKRUH GÖREN KİMSE

522- Tirmizi, Eşribe, 11(4/300); Müsned, 12, 24, 29. Bkz. 2132. Hadis.

523- Tirmizi, Eşribe, 11(4/300); İbn Mace, Et'ime, 25(2/1098); Müsned, 2/108.

٢١٣٣ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثَنَا هَمَّامٌ، ثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - نَهَى عَنِ الشُّرْبِ قَائِمًا، قَالَ: وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْأَكْلِ، قَالَ: فَذَلِكَ أَحَبُّ^(٥٢٤).

2133. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Hemmâm rivayet edip (dedi ki), bize Katâde, Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ayakta içmekten men etmişti.

(Katâde) demiş ki, ben O'na (yani Enes'e, ayakta) yemeyi de sordum, O da; "bu daha çirkin!" cevabını verdi.⁵²⁴

٢١٣٤ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي زِيَادِ الطَّحَّانِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ لِرَجُلٍ رَأَاهُ يَشْرَبُ قَائِمًا: قِيءَ. قَالَ: لِمَ. قَالَ: أَتَجِبُ أَنْ تَشْرَبَ مَعَ الْهَرِّ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَقَدْ شَرِبَ مَعَكَ شَرُّ مِنْهُ الشَّيْطَانُ^(٥٢٥).

2134. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ebu Ziyad et-Tahhan'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Ebu Hüreyre'yi, Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (şöyle naklederken) işittim:

(Hz. Peygamber) ayakta içtiğini gördüğü bir adama, "Kus!" buyurdu. (Adam); "niçin?" dedi. (Hz. Peygamber); "Kedi ile birlikte içmeyi arzu eder misin?" buyurdu. (Adam); "hayır!" dedi. (Bunun üzerine Hz. Peygamber de); "Öyleyse seninle birlikte ondan daha kötü olan, yani şeytan içmiştir!" buyurdu.⁵²⁵

524- Müslim, Eşribe, 113(3/1600); Ebu Davud, Eşribe, 13(3/336); Tirmizi, Eşribe, 11(4/300); İbn Mace, Eşribe, 21(2/1132); Müsned, 3/118, 131, 147.

525- Müsned, 2/301; Mecmâu'z-Zevâid, 5/79 (Bezzar'dan). Bkz. Müslim, Eşribe, 116(3/1601); Müsned, 2/283.

AÇIKLAMA

Son iki bölümdeki Hadisler zahiren birbirine zıt görünmektedirler. Buna "ihtilafu'l-Hadis" denir. Bu zıtlık, bunların bir kısmını tercih etmek veya bir kısmını nâsih, diğerlerini mensuh saymak, yahut hepsini muhtelif şekillerde te'vil etmek suretiyle giderilmeye çalışılmıştır. Bunlardan en uygunu, bu Hadislerin şu şekilde yorumlanmalarıdır: Ayakta su içmek, mekruhtur. Bunun hikmeti, âdâb-ı muâşerete aykırılığı veya sağlık için zararlılığı olabilir. Bununla beraber, bilhassa, oturma imkanı olmama, su kabının yukarıya asılı olması gibi hallerde ayakta içmek de caizdir. Bunun için Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), daha ziyade oturarak içmiş ve öyle yapılmasını emretmiş, ancak ayakta içmenin caizliğini göstermek için az da olsa, ayakta içtiği olmuştur. Yukarıdaki Hadisleri bu şekilde anladığımızda, aralarında zıtlık kalmaz. Son Hadisten ise, muhtemelen bir zaruret olmaksızın ayakta içilmesi halinde, içilen şeyin kusulmasının müstehab olduğu hükmü çıkarılmıştır.⁵²⁶

«۲۵»

باب الشرب في المفضض

25. BÂB

GÜMÜŞLE KAPLANMIŞ KAPLA İÇMEK

۲۱۳۵ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنيةٍ مِنْ فِضَّةٍ

فَإِنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ^(۱).

2135. Bize Ahmed b. Yunus haber verip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Nafi'den, (O) Zeyd b. Abdillâh b. Ömer'den, (O) Abdullâh b. Abdirrahman b. Ebi Bekr'den, (O da) Ümmü Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, O kendisine (yani Abdullâh'a) haber vermiş ki, Rasulullâh (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Gümüş bir kap ile içen kimse, karnına ancak gurul gurul Cehennem ateşi dökmüş olur!"⁵²⁷

٢١٣٦ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُفَيْرٍ، ثنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ حُذَيْفَةَ إِلَى الْمَدَائِنِ، فَاسْتَسْقَى قَاتَاهُ دِهْقَانٌ بِإِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَرَمَى بِهِ فِي وَجْهِهِ، فَقُلْنَا: امْكُتُوا فَإِنَّا إِن سَأَلْنَاهُ لَمْ يُحَدِّثْنَا. فَلَمَّا كَانَ بَعْدُ قَالَ: أَتَدْرُونَ لِمَ رَمَيْتُهُ؟ قُلْنَا: لَا. قَالَ: إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُهُ، وَذَكَرَ النَّبِيُّ - ﷺ - أَنَّهُ نَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَاللِّبْيَاجِ، وَقَالَ: هُمَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ^(۱).

2136. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize İbn Avn, Mücahid'den, (O da) Abdurrahman b. Ebi Leyla'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Biz Huzeyfe ile beraber Medain'e çıkıp (gitmiştik). Derken (Huzeyfe) su istemiş ve bir ağa O'na gümüş bir kap ile (su) getirmişti. (Huzeyfe) de onu (ağanın) yüzüne atmıştı. O zaman biz (kendi aramızda); "Bir şey söylemeyin! Çünkü biz O'na (bunun sebebini şimdi) sorarsak, (bunu) bize anlatmaz!" demiştik. Bir müddet geçince O, "biliyor musunuz, onu niye attım?" demişti. Biz de; "hayır!" demiştik. Bunun üzerine O; "Ben gerçekten onu (bundan) men etmiştim. (Ama o yine vazgeçmemiş!)" demişti. (Huzeyfe sonra) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) altın ve

527- Buhari, Eşribe, 28(6/251); Müslim, Libas, 1(3/1634); İbn Mace, Eşribe, 17(2/1130); Mu-vatta, Sıfatu'n-Nebi, 11(2/925); Müsned, 6/301, 302, 304; Tayâlisî, s. 223.

gümüş kaplarla içmeyi, ipek ve (ipek karışımı bir kumaş olan) dibayı giymeyi yasaklamış ve "*Bunlar şu dünyada o (kâfirler) için, Ahirette ise sizin içindir*" buyurmuş olduğunu zikretti.⁵²⁸

AÇIKLAMA

Bu Hadisin Buhari'deki bir rivayetinde⁵²⁹ ve diğer Hadislerde altın ve gümüş kaplarda yemek yemenin de yasaklanmış olduğu bildirilmiştir. Âlimlerin cumhuru da bu Hadislere dayanarak altın ve gümüş kaplarda yeme-içmenin haram olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre altın ve gümüş kapların; sürme kutusu, güzel koku kutusu gibi, yeme-içme dışındaki işlerde kullanılmaları da haramdır. Emir Yemâni (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Kadı Şevkani (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, altın ve gümüş kapların yeme-içme dışındaki işlerde kullanılmalarının caiz olduğunu söylemişlerdir.

« ٢٦ »

باب في تخمير الاناء.

26. BÂB

KAP-KAÇAĞIN ÖRTÜLMESİ HAKKINDA

٢١٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - بِلَبَنِ فَقَالَ: أَلَا خَمَرْتَهُ، وَلَوْ تَعَرَّضُ عَلَيْهِ عُودًا^(١).

528- Buhari, Eşribe, 27(6/251); Müslim, Libas, 4(3/1637); Ebu Davud, Eşribe, 17(3/337); Nesai, Zinet, 88(8/175); Tirmizi, Eşribe, 10(4/299); İbn Mace, Eşribe, 17(2/1130); Müsned, 5/396-398, 400.

529- Buhari, Libas, 27(7/45).

2137. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bana Ebu Humeyd rivayet edip dedi ki; Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) süt getirmiştım de O; "Bunu, üzerine enlemesine bir ağaç parçası koyarak da olsa, örtseydin ya!" buyurmuştu.⁵³⁰

٢١٣٨ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ سَهْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ بِتَغْطِيةِ الْوُضُوءِ وَإِكَاءِ السِّقَاءِ، وَإِكْفَاءِ الْإِنَاءِ^(١).

2138. Bize Amr b. Avn, Halid'den, (O) Sehl'den, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize, abdest suyunu örtmeyi, tulumun ağzını bağlamayı ve kap-kacağı tersine çevirmeyi emretti."⁵³¹

«٢٧»

باب النهي عن النفخ في الشراب

27. BÂB

İÇECEĞİN İÇİNE ÜFÜRME YASAĞI

٢١٣٩ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ جَبِيْبٍ، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى الْجُهَنِيِّ، قَالَ: قَالَ مَرْوَانُ لِأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ يَنْهَى عَنِ النَّفْخِ فِي الشَّرَابِ؟ قَالَ: نَعَمْ^(١).

530- Buhari, Eşribe, 12(6/246); Müslim, Eşribe, 93(3/1593); Ebu Davud, Eşribe, 22(3/340, Cabir'in "Müsned"i olarak); Müsned, 5/425. Ahmed b. Hanbel bu Hadisi Cabir'in "Müsned"i olarak da rivayet etmiştir. Bkz. Müsned, 3/294, 314, 370.

531- İbn Mace, Eşribe, 16(2/1129); Müsned, 2/367.

2139. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Eyyub b. Habib'den, (O da) Ebu'l-Musenna el-Cuheni'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Mervan, Ebu Saîd el-Hudri'ye, "Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), içeceğin içine üfürmekten menederken işittin mi?" dedi, O da; "evet" karşılığını verdi.⁵³²

٢١٤٠ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزْرِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - نَهَى عَنِ النَّفْخِ فِي الشَّرَابِ^(١).

2140. Bize Amr b. Avn, İbn Uyeyne'den, (O) Abdulkerim el-Cezeri'den, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), içeceğin içine üfürmekten men etti.⁵³³

ACIKLAMA

Bu Hadislerdeki içeceğin içine üfürme yasağı, başkalarıyla birlikte aynı kapta içilen veya artanı başkalarına verilecek olan içecekler hakkındadır.. Çünkü bu, sağlık açısından zararlı olabileceği gibi, birlikte içenlerin tiksindenmesine de sebep olabilir.

«٢٨»

باب في ساقى القوم اخرهم شرابا

532- Bkz. 2121. Hadis.

533- Ebu Davud, Eşribe 20(3/338); Tirmizi, Eşribe, 15(4/304); İbn Mace, Eşribe, 24(2/1134); Müsned, 1/220, 357.

28. BÂB

TOPLULUĞA İÇECEK DAĞITANIN,
ONLARIN SON İÇENİ OLACAĞI HAKKINDA

٢١٤١ - حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَسَلِيمَانُ بْنُ
الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ - ﷺ -: سَأَقِي الْقَوْمَ آخِرُهُمْ شُرْبًا^(١)

2141. Bize Affân b. Müslim rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme ve Süleyman ibnu'l-Muğire, Sabit'ten, (O) Abdullah b. Rebah'tan, (O da) Ebu Katâde'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Topluluğa içecek dağıtan, onların son içenidir!"⁵³⁴

534- Müslim, Mesacid, 311(1/474); Ebu Davud, Eşribe, 19(3/338); Tirmizi, Eşribe 20(4/307); İbn Mace, Eşribe, 26(2/1135); Müsned, 5/298, 303, 305.

RÜYA KİTABI

«ا»

باب في قوله تعالى:

﴿لهم البشرى في الحياة الدنيا﴾^(۱)

1. BÂB

ALLAH'IN, "DÜNYA HAYATINDA MÜJDE ONLARADIR"
AYETİ HAKKINDA

٢١٤٢ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا أَبَانٌ، ثنا يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَوْلُ اللَّهِ: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾^(۱). فَقَالَ: سَأَلْتَنِي عَنْ شَيْءٍ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَحَدٌ قَبْلَكَ - أَوْ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي - قَالَ: هِيَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تَرَى لَهُ^(۲).

2142. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Ebân rivayet edip (dedi ki), bize Yahya, Ebu Seleme'den, (O da) Ubade ibnu's-Samit'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Hz. peygamber'e); "ya Nebiyyullah, Allah'ın; "Dünya hayatında da, Ahiret hayatında da müjde onlardır"⁵³⁵ ayetindeki ("müjde" nedir?)" dedim de, O şöyle buyurdu:

"Sen bana, senden önce hiç kimsenin -veya, ümmetimden hiç kimsenin- sormamış olduğu bir şey sordun!" (Hz. peygamber) sözüne şöyle devam etti: "O, müslümanın gördüğü veya ona gösterilen iyi rüyadır!"⁵³⁶

535- Yunus Sûresi, 64.

536- Tirmizi, Rü'ya, 3(4/534-535); İbn Mace, Rü'ya, 1(2/1283); Müsned, 5/321); Tayâlisi, s. 79; Müstedrek, 4/391. Bu hadis, Ebu Seleme onu Ubade'den sema' etmediği için, munkatı'dır.

AÇIKLAMA

Rüya, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) insana yerleştirmiş olduğu bir güçle uykuda görülen şeydir. Bu, uyanıklık halindeki hayallere benzer. Allah Sübhanehu ve Tealâ insanda böyle bir güç yaratmış olduğuna göre, rüyanın bir hakikatı, bir işlevi olmalıdır. Nitekim ilgili Ayet ve Hadisler de bunu göstermektedirler. Uykudaki görme işi, bazan uyanırken düşünülerek, görülerek veya yaşanarak şuur altına yerleşen şeylerin etkisiyle olur. Uyanırken düşünülen, görülen veya yaşanan şeylerin meşru, zevk verici veya hoş a gidici olmalarıyla gayr-ı meşru, sıkıcı veya rahatsız edici olmaları, herhalde rüyada farklı şekillerde ortaya çıkıyor. Bazı Hadislerde "nefsin anlattığı" rüya, "şeytanın korkutması veya üzmesi olan rüya" ifadeleriyle, sebepleri böyle olan rüyalara işaret edilmiş olabilir. Bir de insanın; iç duruluğunun, samimiliğinin ve Allah Sübhanehu ve Teala'ya bağlılığının bir mükâfaatı olarak gördüğü rüyalar vardır. İleri zamanlarda olacak olan işleri aynen veya sembollerle gösteren bu tür rüyalar, muttaki mü'minler için bu dünya hayatında sevindirici bir ön bilgi, bir müjde olmaktadırlar.

«۲»

باب في رؤيا المسلم جزء من ستة وأربعين جزءاً من النبوة

2. BÂB

*"MÜSLÜMANIN RÜYASI PEYGAMBERLİĞİN KIRKALTI
PARÇASINDAN BİR PARÇADIR" (HADİSİ) HAKKINDA*

۲۱۴۳ - أَخْبَرَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ،
عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ : رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ

جُزْءًا مِّنَ النَّبُوءَةِ^(۱).

2143. Bize el-Esved b. Âmir haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den, (O) Enes'ten, (O) Ubade ibnu's-Samit'ten, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Mü'minin rüyası, Peygamberliğin kırkaltı parçasından bir parçadır!"⁵³⁷

«۳»

بَاب ذَهَبَتِ النَّبُوءَةُ وَبَقِيَتِ الْمُبَشِّرَاتُ

3. BÂB

PEYGAMBERLİK GİTTİ,
GERİYE MÜJDELEYİCİLER KALDI

٢١٤٤ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَبَاعِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ كُرْزٍ الْكَعْبِيَّةِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: ذَهَبَتِ النَّبُوءَةُ وَبَقِيَتِ الْمُبَشِّرَاتُ^(۱).

2144. Bize Harun b. Abdullah rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan b. Uyeyne, Ubeydullah b. Ebi Yezid'den, (O) babasından, (O) Siba b. Sabit'ten, (O da) Ümmü Kürz el-Ka'biyye'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Peygamberlik gitti (sona erdi), geriye müjdeleyici (rüyalar) kaldı."⁵³⁸

537- Buhari, Ta'bir, 4(8/69); Müslim, Rü'ya, 7(4/1774); Ebu Davud, Edeb, 94(4/304); Tirmizi, Rü'ya, 1(4/532); Müsned, 5/316,319. Hadis, Musned'in mezkur sayfalarında geçen üç rivayetin ikisinde, "Müslüman'ın rüyası..." birinde "Mü'minin veya müslümanın rüyası..." şeklindedir. Darimi, koyduğu başlıkla bu rivayet farkına işaret etmiş olmalıdır.

538- İbn Mace, Rü'ya, 1(2/1283); Müsned, 6/381.

«ع»

باب في رؤية النبي ﷺ في المنام

4. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İ RÜYADA GÖRMEK HAKKINDA

٢١٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ رَأَانِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَانِي، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ مِثْلِي^(٣).

2145. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ebu İshak'tan (O) Ebu'l-Ahvas'tan, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim beni rüyada görürse, o beni (gerçekten) görmüştür. Çünkü şeytan benim benzer şeklime giremez!"⁵³⁹

٢١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ الْمُصَفَّى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ الزُّبَيْدِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ رَأَانِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ^(٤).

2146. Bize Ebu (Abdillah)⁵⁴⁰ Muhammed ibnu'l-Musaffa haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Harb, ez-Zübeydi'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Ebu Seleme'den, (O da)

539- Tirmizi, Rü'ya, 4(4/535); İbn Mace, Rü'ya, 2/1284); Müsned, 1/375, 440.

540- Elimizdeki rical kitaplarında Ebu Muhammed ibnu'l-Musaffa isimli bir ravi bulunmamaktadır. Ancak Muhammed b. Harb'dan rivayette bulunan Ebu Abdillah Muhammed ibnu'l-Musaffa isimli bir ravi vardır. Bu sebeple yukarıdaki senedde Abdullah isminin bir yazım hatası olarak düştüğünü tahmin ediyoruz.

Ebu Katâde'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim beni rüyada görürse, o gerçeği görmüştür!"⁵⁴¹

«0»

باب فيمن يرى رؤيا يكرهها^(r)

5. BÂB

HOŞLANMADIĞI BİR RÜYA GÖREN KİMSE HAKKINDA

٢١٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ، وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلُمًا يَخَافُهُ فَلْيَنْصُرْ عَنْ شِمَالِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ»^(r).

2147. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize El-Evzai, Yahya'dan, (O) Abdullah b. Ebi Katâde'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "İyi rüya Allah'tan, kötü rüya şeytandandır. Binaenaleyh, biriniz kendisinden korktuğu bir rüya gördüğü zaman soluna üç defa tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. Bundan sonra o (kötü rüya) ona zarar veremez."⁵⁴²

٢١٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ ابْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَقُولُ: «إِنْ كُنْتُ لَأَرَى السُّرُوبَا

541- Buhari, Ta'bir, 10(8/72); Müslim, Rü'ya, 11(4/1776); Müsned, 5/306.

542- Buhari, Bed'ul-Hak, 11(4/95).

تُمْرُضُنِي، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: وَأَنَا كُنْتُ لَأَرَى الرُّؤْيَا تُمْرُضُنِي، حَتَّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا إِلَّا مَنْ يُحِبُّ، وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُهُ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا، وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ⁽⁵⁴³⁾.

2148. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Abdurabbih b. Saîd'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Ebu Seleme b. Abdirrahman'ı şöyle derken işittim: Ben hakikaten öyle rüya görüyordum ki, beni hasta ediyordu. Sonra bunu Ebu Katâde'ye anlatmıştım da O şöyle demişti: Hakikaten ben de beni hasta eden rüyalar görürdüm. Nihayet Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "İyi rüya Allah'tandır. Bu sebeple biriniz sevdiği (bir rüya) gördüğünde Allah'a hamdetsin ve onu sadece sevdiği kimselere anlatsın. (Biriniz) hoşlanmadığı (bir rüya) gördüğünde ise soluna üç defa tükürsün ve şerrinden Allah'a sığınsın, onu hiç kimseye de anlatmasın. Artık o (kötü rüya) ona zarar veremez."⁵⁴³

«٦»

باب الرؤيا ثلاث

6. BÂB

RÜYA ÜÇ (ÇEŞİTTİR)

٢١٤٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ مَخْلَدِ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ هِشَامٍ،

543- Buhari, Ta'bir, 46(8/83); Müslim, Rüya, 4(4/1772); Ebu Davud, Edeb, 94(4/305); Tirmizi, Rü'ya, 5(4/535-536); İbn Mace, Rü'ya, 4(2/1286); Muvatta, Rüya, 4(2/957); Müsned, 5/303; Musannaf, 11/212.

عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: فَالرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ بُشْرَى مِنَ اللَّهِ، وَالرُّؤْيَا تَخْزِينٌ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَالرُّؤْيَا مِمَّا يُحَدِّثُ بِهِ الْإِنْسَانُ نَفْسَهُ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُهُ فَلَا يُحَدِّثْ بِهِ وَلْيَقُمْ وَلْيُصَلِّ»^(١).

2149. Bize Muhammed b. Kesir, Mahled b. Hüseyin'den, (O) Hişam'dan, (O) İbn Sîrîn'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Rüya üç (çeşittir): Güzel rüya Allah'tan bir müjdedir. (Bir çeşit) rüya şeytandan (kaynaklanan) bir hüznündür. (Diğer bir çeşit) rüya ise insanın (şuur altından) kendisine anlattığı şeylerden (kaynaklanır). Binaenaleyh, biriniz hoşlanmadığı (bir rüya) gördüğünde onu anlatmasın ve kalkıp namaz kılsın!"⁵⁴⁴

«۷»

باب أصدق الناس رؤيا أصدقهم حديثا

7. BÂB

İNSANLARIN EN DOĞRU RÜYA GÖRENİ,
ONLARIN EN DOĞRU SÖZLÜ OLANIDIR

٢١٥٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ مَخْلَدِ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكُذْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبٌ، وَأَصْدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصْدَقَهُمْ حَدِيثًا».

544- Buhari, Ta'bir, 26(8/77, merfu olduğu tasrih edilmeyerek); Müslim, Rüya, 6(4/1773); Ebu Davud, Edeb, 94(4/304); Tirmizi, Rü'ya, 1(4/532); İbn Mace, Rü'ya 3(2/1285); Müsned, 2/ 269, 395.

2150. Bize Muhammed b. Kesir, Mahled b. Hüseyin'den, (O) Hişam'dan, (O) İbn Sîrîn'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Zaman yaklaştığında, mü'minin rüyası neredeyse hiç yalan çıkmaz. Onların en doğru rüya göreni ise, en doğru sözlü olanıdır."⁵⁴⁵

ACIKLAMA

Bu Hadisteki "zamanın yaklaşması" ifadesi üç şekilde anlaşılabilir: 1) Kıyamet'in kopma zamanının yaklaşması. O zaman mü'min, toplum içinde garip kalacağı için göreceği doğru rüyalar ona manevi bir yol gösterici ve destek olacaktır. 2) Bahar mevsimlerinde gece ile gündüzün eşit olduğu zaman. Bu günlerde insan tabiatı mutedilleştiği için doğru rüya görülür. 3) Zamanın kısalması. Nitekim Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) diğer bir Hadisinde, ahir zamanda bir yılın bir ay, bir ayın bir hafta, bir haftanın bir gün, bir günün bir saat kadar olacağını haber vermiştir.⁵⁴⁶ Bu durumda doğru rüya görmenin hikmeti de, birinci şıkta olduğu gibi olur.

Yukarıdaki Hadisin son cümlesi, doğru veya yalan rüya görmenin, insanın iç durumuna bağlı olduğunu göstermektedir. Doğru sözlü olan bir kimse, Allah'ın (Celle Celaluhu) bir lütfu olarak, ekseriya doğru rüya görmekte, sözü-işi karışık olan ise, şeytanın etkisiyle ekseriya yalan rüya görmektedir.

«٨»

باب التهي عن أن يحتلم الرجل رؤيا لم يرها

8. BÂB

**İNSANIN, GÖRMEDİĞİ BİR RÜYAYI
"GÖRDÜM" DEMESİNİN YASAKLANIŞI**

545- Bu hadis bir önceki hadisin baş tarafıdır. Ayrıca bkz. İbn Mace, Rü'ya, 9(2/1289).

546- Bkz. Tirmizi, Zühd, 24(4/567).

٢١٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَلِيٍّ، يَرْفَعُ الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ - ﷺ -: مَنْ كَذَبَ فِي حُلْمِهِ كَلِفَ عَقْدَ شَعِيرَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(١).

2151. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize İsrail, Abdula'lâ'dan, (O) Ebu Abdirrahman'dan, (O da) Hz. Ali'den (naklen) rivayet etti ki, O, sözü Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) nisbet ederek (şöyle dedi): "Kim rüyası hakkında yalan söylerse, Kıyamet Günü bir arpa tanesini düğüm yapmakla yükümlü kılınır!"⁵⁴⁷

«٩»

باب أَصْدَقُ الرُّؤْيَا بِالْإِسْحَارِ

9. BÂB

EN DOĞRU RÜYALAR SEHERLERDE (GÖRÜLÜR)

٢١٥٢ - أَخْبَرَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجِ أَبِي السَّمْعِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَصْدَقُ الرُّؤْيَا بِالْإِسْحَارِ^(١).

2152. Bize Mervan b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Abdullah b. Vehb, Amr ibnu'l-Haris'ten, (O) Derrac Ebu's-Semh'ten, (O) Ebu'l-Heysem'den, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

547- Tirmizi, Rü'ya, 8(4/538); Müsned, 1/76, 90, 91; Müstedrek, 4/392.

"-En doğru rüyalar sabahdan biraz önceki vakitlerde (görülür)."⁵⁴⁸

«١٠»

باب كراهية أن يعبر الرؤيا إلا على عالم أو ناصح

10. BÂB

RÜYAYI ÂLİMDEN VEYA İYİLİKSEVER KİMSEDEN
BAŞKASINA AÇIKLAMANIN MEKRUHLUĞU

٢١٥٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا
سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - ، أَنَّهُ
كَانَ يَقُولُ: لَا تَقْصُوا الرُّؤْيَا إِلَّا عَلَى عَالِمٍ أَوْ نَاصِحٍ^(١).

2153. Bize Muhammed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Saîd, Katâde'den, (O) İbn Sîrîn'den, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu:

"-Rüyayı âlimden veya iyiliksever kimseden başkasına anlatmayın!"⁵⁴⁹

«١١»

باب الرؤيا لا تقع ما لم تعبر

548- Tirmizi, Rü'ya, 3(4/534); Müstedrek, 4/392; Müsned, 3/29, 68.

549- Tirmizi, Rü'ya, 7(4/537).

11. BÂB

RÜYA YORUMLANMADIĞI SÜRECE GERÇEKLEŞMEZ

٢١٥٤ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ وَكِيعَ بْنَ هُذَيْسٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ الْعُقَيْلِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: الرَّؤْيَا هِيَ عَلَى رَجُلٍ طَائِرٌ مَا لَمْ يُحَدِّثْ بِهَا فَيَاذَا حَدَّثَ بِهَا وَقَحِتْ. (١)

2154. Bize Haşim İbnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ya'lâ b. Atâ'dan, (O'nun) şöyle dediğini rivayet etti: Veki' b. Hudus'tan işittim, amcası Ebu Rezin el-Ukayli'den (naklen) rivayet ediyordu ki, O (yani amcası), Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiş: "Rüya, anlatılmadığı sürece ancak bir kuşun ayağının üzerindedir (yani kararsızdır, gerçekleşmez). Anlatınca gerçekleşir."⁵⁵⁰

«١٢»

بَاب فِي رُؤْيَا رَبِّ تَعَالَى فِي النَّوْمِ

12. BÂB

YÜCE RABB'İ RÜYADA GÖRMEK HAKKINDA

٢١٥٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ اللَّجْلَاجِ، وَسَأَلَهُ مَكْحُولٌ أَنْ يُحَدِّثَهُ، قَالَ: سَمِعْتُ

550- Ebu Davud, Edeb, 94(4/305); Tirmizi, Rü'ya, 6(4/536); İbn Mace, Rü'ya, 6(2/1288); Müs-ned, 4/10; Müstedrek, 4/390.

عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِشٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: رَأَيْتُ رَبِّي فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ، قَالَ: فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلَأُ الْأَعْلَى؟ فَقُلْتُ: أَنْتَ أَعْلَمُ يَا رَبِّ. قَالَ: فَوَضَعَ كَفَّهُ بَيْنَ كَتِفَيَّ فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ ثَدْيَيَّ فَعَلِمْتُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَتَلَا: ﴿وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ﴾⁽¹⁾.

2155. Bize Muhammed ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bana Ebu'l-Velid rivayet edip (dedi ki), bana babam, Câbir'den, (O da) Halid ibnu'l-Leclâc'dan -ki O'ndan Mekhûl, kendisine rivayet etmesini istemiş imiş-, (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Abdurrahman b. Âiş'i, şöyle derken işittim: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Rabb'im (rüyada) en güzel surette gördüm. O şöyle buyurdu: "**Yüce (melek)ler topluluğu ne hakkında tartışıyor?**" Ben de; "ya Rabb'i, sen daha iyi bilirsin" dedim." (Hz. Peygamber, sözüne devamla) şöyle buyurdu: "O zaman avucunun içini omuzlarıma arasına koydu da ben soğukluğunu memelerimin arasında hissettim. Bunun sonucu göklerde ve yerde olan şeyleri bilmiş oldum." (Hz. Peygamber sonra); "**Bunun gibi biz İbrahim'e, kesin olarak bilenenlerden olması için göklerin ve yerin engin büyüklüğünü de gösteririz**"⁵⁵¹ (mealindeki ayeti) okudu.⁵⁵²

AÇIKLAMA

Bu Hadisin râvilerinden Abdurrahman'ın (Rahmetullahi Aleyh) Sahabi olup olmadığı tartışmalıdır. Buhari (Rahmetullahi Aleyh), Abdurrahman'ın bu Hadisinin, O'nun Malik b. Yuhamer'den (Rahmetullahi Aleyh), O'nun da Muaz b. Cebel'den (Radiyallahu Anh)

551- En'am Sûresi, 75.

552- Müsned, 4/66, 5/378 (Buralarda Abdurrahman, Hadisi bir Sahabiden nakletmektedir); Mecmâu'z-Zevâid, 7/176-177 (Taberani'den); Şerhu's-Sünne, 4/35; el-Esma ve's-Sıfat, s. 298-299.

rivayetinin "hasen sahih" olduğunu, Abdurrahman'ın Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) doğrudan yaptığı rivayetinin "mahfuz" olmadığını söylemiştir.⁵⁵³

Yüce Allah'ın (*Celle Celaluhu*) rüyada görülmesi meselesinde de ihtilâf vardır. Bazı âlimler bunun muhal olduğunu, bir çok âlim ise, ilgili haberlerin zahirine uygun olarak, bunun caiz olduğunu söylemişlerdir.⁵⁵⁴ Diğer taraftan, yukarıdaki Hadis gibi, müşkil-müteşabih Hadisler farklı şekillerde değerlendirilmişlerdir. İlk dönem âlimleri bu çeşit Hadislerde belirtilenleri, nasıllıklarını araştırıp yorumlamaksızın, oldukları gibi kabul etmişlerdir. Sonraki âlimler ise bunları İslami esaslar doğrultusunda yorumlama yoluna gitmişlerdir. Buna göre yukarıdaki Hadiste geçen "en güzel surette" ifadesi iki şekilde anlaşılabilir: 1. Burada "en güzel surette" olan Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kendisidir. Rüyada yüce Allah'ı (*Celle Celaluhu*) görmesi, O'nun güzelliğini artırmıştır. 2. Veya "en güzel surette" olan Allah Azze ve Celle'dir ve bununla, O'nun en güzel vasıfta olduğu, yani Hz. Peygamber'i (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) en büyük ikram ve i'zazlarla karşıladığı kastedilmiştir. Hadiste geçen, "Allah'ın, avuç içini Hz. Peygamber'in omuzları arasına koyması" ifadesinden maksat da, o esnada Allah Azze ve Celle'nin, Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) lûtfettiği feyiz ve bereketlerdir. Nitekim insanlar arasında, bir büyük bir küçüğe lütufta bulunduğu, şefkat gösterdiği vakit onun sırtını sıvazlar. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve sellem*), Allah Sübhanehu ve Teala'nın bu feyiz ve bereketlerinin etkisini göğsünde duymuş ve onlar sayesinde gökler ve yerde olan şeyleri öğrenmiştir.⁵⁵⁵

٢١٥٦ - أَخْبَرَنَا نَعِيمُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَجِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ قُطَيْبَةَ، عَنْ يُوْسُفَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: مَنْ رَأَى رَبَّهُ فِي الْمَنَامِ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

553- Tirmizi, Tefsir, 39(5/369).

554- el-Bidaye fi Usuli'd-Din, s. 43.

555- Bkz. Tuhfe, 9/102 vd.

2156. Bize Nuaym b. Hammâd, Abdulmecid b. Abdirrahman'dan, (O) Kutbe'den, (O) Yusuf'tan, (O da) İbn Sîrîn'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rabb'ini rüyada gören kimse, Cennet'e girmiş demektir!"

«۱۳»

باب في القمص والبئر واللبن والعسل والسمن والتمر، وغير ذلك في النوم

13. BÂB

RÜYADA GÖMLEK, KUYU, SÜT, BAL, TEREYAĞI,
KURU HURMA VE DİĞER ŞEYLER (GÖRMENİN MANASI)
HAKKINDA

٢١٥٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ - هُوَ ابْنُ سَعْدٍ -،

عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنِيفٍ،
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: بَيْنَا إِذَا نَأْتِمُ
رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الشَّدْيَ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ
دُونَ ذَلِكَ، وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ، فَقَالَ مَنْ
حَوْلَهُ: فَمَاذَا تَأَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الَّذِينَ^(۱).

2157. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bize İbrahim -ki O, İbn Sa'd'dır-, Salih b. Keysan'dan, (O) İbn Şihâb'dan, (O) Ebu Uname b. Sehl b. Huneyf'ten, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) rivayet etti ki, O, Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem), şöyle buyururken işitmiş: "Bir ara uykuda iken (rüyamda) insanların, üzerlerinde gömlekler olduğu halde bana sunulduklarını gördüm. Bu (gömleklerin) kimisi (giymiş olan sa-

hiplerinin) memelerine ulaşıyordu, kimisi bunun aşağısına ulaşıyordu. Bana Ömer ibnu'l-Hattab da sunuldu, onun üzerinde, (uzunluğundan dolayı, peşinden) sürüklediği bir gömlek vardı." Bunun üzerine (Hz. Peygamber'in) etrafındakiler; "peki, bunu neye yordun, ya Rasulullah?" dediler. (Hz. Peygamber de); "Dinin, (imanın fazlalığına, kuvvetine!)" buyurdu.⁵⁵⁶

٢١٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ - هُوَ ابْنُ عُمَرَ -، عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ: كُنْتُ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ - ﷺ - وَمَالِي مَبِيتٌ إِلَّا فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ - ﷺ -، وَكَانَ النَّبِيُّ - ﷺ -، إِذَا أَصْبَحَ يَأْتُونَهُ فَيَقْضُونَ عَلَيْهِ الرُّؤْيَا، قَالَ: فَقُلْتُ: مَالِي لَا أَرَى شَيْئًا؟ فَرَأَيْتُ كَأَنَّ النَّاسَ يُحْشَرُونَ، فِيرُمِي بِهِمْ عَلَى أَرْجُلِهِمْ فِي رَكْبَةٍ، فَأَخِذْتُ، فَلَمَّا دُنِيَ إِلَيَّ الْبُئْرُ، قَالَ رَجُلٌ: خُذُوا بِهِ ذَاتَ الْيَمِينِ، فَلَمَّا اسْتَيْقَظْتُ هَمَمْتَنِي رُؤْيَايَ وَأَشْفَقْتُ مِنْهَا، فَسَأَلْتُ حَفْصَةَ عَنْهَا فَقَالَتْ: نَعَمْ مَا رَأَيْتُ. فَقُلْتُ لَهَا: سَلِي النَّبِيَّ - ﷺ - فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ."

2158. Bize Ebu Ali el-Hanefi haber verip (dedi ki), bize Abdullah -ki O, İbn Ömer'dir-, Nafi'den (naklen) rivayet etti ki, İbn Ömer şöyle demiş: "Benim Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında sadece Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Mescidi'nde kalacak yerim vardı. (O zaman) Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sabahladığında (Sahabe) O'na gelip rüyalarını anlatırlardı." (İbn Ömer, sözüne devamla) demiş ki, "bu yüzden ben (kendi kendime); "benim neyim var ki, birşey görmüyorum!" dedim. Sonra bir rüya gördüm; sanki insanlar toplamılıp ayaklarının üzerine kuyulara atılıyorlar. Derken ben de alındım. Kuyuya yaklaşıldığında bir adam; "onu sağ tarafa alın!" dedi. Uyanınca bu rüyam beni rahatsız etti ve ondan korktum. Bunun için onu Hafsa'ya sordum. O

556- Buhari, Ta'bir, 17(8/74); Müslim, Fedailu's-Sahabe, 15(4/1859); Nesai, İman, 18(8/99); Tirmizi, Rü'ya, 9(4/539); Müsned, 3/86.

da; "Gördüğün rüya ne güzel!" dedi. Ben O'na; "(Bu rüyamı) Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sor!" dedim. O da sormuş, (Hz. Peygamber) de şöyle buyurmuş: "Abdullah ne güzel adamdır! Keşke geceleyin namaz kılsa!"

٢١٥٩ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ خَالِدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، بِهَذَا الْحَدِيثِ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَكُنْتُ إِذَا نِمْتُ، لَمْ أَقُمْ حَتَّى أَصْبِحَ، قَالَ نَافِعٌ: وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُصَلِّي اللَّيْلَ^(١).

2159. Bize Musa b. Halid, İbrahim b. Muhammed el-Fezari'den, (O) Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) bunu, (yani bir önceki) Hadisi rivayet etti.

(Bu rivayette) İbn Ömer; "(O zaman) uyuduğumda sabahlayıncaya kadar kalkmazdım" demiş. Nafi' ise; "İbn Ömer, (Hz. Peygamber'in sözünden sonra) gece namaz kılardı" demiş.⁵⁵⁷

٢١٦٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - يَقُولُ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذَا أَتَيْتُ بِقَدَحٍ مِنْ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ مِنْهُ، حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرِّيَّ فِي ظُفْرِي - أَوْ قَالَ: فِي أَظْفَارِي - ثُمَّ نَأَوْتُ فَضَلَّهُ عُمَرُ. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَوْلَتْهُ؟ قَالَ: الْعِلْمُ^(١).

2160. Bize Muhammed ibnu's-Salt haber verip (dedi ki), bize İbnu'l-Mübarek, Yunus'tan, (O) ez-Zühri'den, (O) Hamza b. Abdillâh b. Ömer'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle

557- Buhari, Ta'bir, 35-36(8/80); Müslim, Fedailu's-Sahabe, 140(4/1927-1928); İbn Mace, Rû'ya, 10(2/1291); Müsned, 2/146; Musannaf, 1/419-420. Bkz. 1407. Hadis.

buyururken işittim: "Bir ara uykudaydım. Derken (rüyamda) bana bir bardak süt getirildi. Ben de ondan, süte kanmışlığı tırnağımda -veya "tırnaklarımda" buyurmuştu- görünceye (yani tamamen kanıncaya) kadar içtim, sonra artanını Ömer'e verdim!" Bunun üzerine (Sahabiler); "ya Rasulullah, onu neye yordun?" dediler, O da; "İlme!" buyurdu.⁵⁵⁸

٢١٦١ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ، ثنا جَابِرٌ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ قَيْسٍ، حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ - ﷺ - [عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -] قَالَ: اللَّبَنُ: الْفِطْرَةُ، وَالسَّيْفِيَّةُ: نَجَاةٌ، وَالْجَمَلُ: حُزْنٌ، وَالْخَضِرَةُ: الْجَنَّةُ، وَالْمَرْأَةُ: خَيْرٌ.

2161. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bize el-Velid haber verip (dedi ki), bize Câbir rivayet edip (dedi ki), bana Muhammed b. Kays rivayet edip (dedi ki), bana Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ashabından bazısı, Hz. Peygamber'den, (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurmuş: "(Rüyada görülen) süt, hak din "fitrat" (üzere olma); gemi, kurtuluş, deve, üzüntü; yeşillik, Cennet'(e gitme); kadın, iyilik (demektir))."⁵⁵⁹

٢١٦٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانٌ - هُوَ ابْنُ كَثِيرٍ -، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ مِمَّا يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ رُؤْيَا فَلْيَقْصَّهَا عَلَيَّ فَأَعْبُرْهَا لَهُ، قَالَ: فَجَاءَ

558- Buhari, Fedailu'l-Ashab, 6(4/198); Müslim, Fedaili's-Sahabe, 16(4/1859-1860); Tirmizi, Rü'ya, 9(4/539); Müsned, 2/83, 108, 130; Musannaf, 11/224 (Sahabi mürseli olarak).

559- Bu Hadis Darimi'nin bazı nüshalarında, ismi verilmeyen Sahabinin sözü "mevkuf" olarak geçmektedir. Bu hadisi Hasan b. Sufyan ile, Mu'cem'inde Ebu Ya'la da rivayet etmişlerdir (Kenz, 15/375, 379).

رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، رَأَيْتُ ظِلَّةً بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ تَنْطَفُفُ عَسَلًا وَ سَمْنًا، وَرَأَيْتُ سَبَبًا وَاصِلًا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، وَرَأَيْتُ أَنْاسًا يَتَكَفَّفُونَ مِنْهَا فَمُسْتَكْبِرٌ وَمُسْتَقِيلٌ، فَأَخَذَتْ بِهِ فَعَلَوَتْ فَأَعْلَاكَ اللَّهُ، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ الَّذِي بَعْدَكَ فَعَلَا فَأَعْلَاهُ اللَّهُ، ثُمَّ أَخَذَهُ الَّذِي بَعْدَهُ فَعَلَا فَأَعْلَاهُ اللَّهُ، ثُمَّ أَخَذَهُ الَّذِي بَعْدَهُ فَقَطَّعَ بِهِ ثُمَّ وَصَلَ، فَاتَّصَلَ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي فَأَعْبِرَهَا، فَقَالَ: اعْبِرْهَا، وَكَانَ أَعْبَرَ النَّاسَ لِلرُّؤْيَا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَقَالَ: أَمَّا الظِّلَّةُ فَالْإِسْلَامُ، وَأَمَّا الْعَسَلُ وَالسَّمْنُ فَالْقُرْآنُ، حَلَاوَةُ الْعَسَلِ وَلَبَنُ السَّمْنِ، وَأَمَّا الَّذِينَ يَتَكَفَّفُونَ مِنْهُ فَمُسْتَكْبِرٌ وَمُسْتَقِيلٌ فَهُمْ حَمَلَةُ الْقُرْآنِ.

[وَأَمَّا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فَالْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ، تَأْخُذُ بِهِ فَيُعَلِّكَ اللَّهُ بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَيَعْلُو بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقَطِعُ بِهِ، ثُمَّ يُوَصِّلُ لَهُ فَيَعْلُو بِهِ، فَأَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، بِأَيِّ أَنْتَ، أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ؟] فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَصَبْتُ وَأَخْطَأْتُ، فَقَالَ: فَمَا الَّذِي أَصَبْتُ وَمَا الَّذِي أَخْطَأْتُ؟ فَأَبَى أَنْ يُخْبِرَهُ⁽¹⁾.

2162. Bize Muhammed b. Kesir haber verip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, İbn Kesir'dir-, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ashabına bazan; "Sizden kim bir rüya görürse onu bana anlatsın da ben onu kendisine yorumlayayım" buyururmuş. (İbn Abbas) sözüne şöyle devam etmiş: İşte (bir defasında) bir adam gelip dedi ki; "ya Rasulullah, (rüyamda) gökle yer arasında bal ve tereyağı damlatan gölgelendirici bir bulut gördüm. (Yine rüyamda) gökten yere ulaşan bir ip gördüm. (Bu rüyamda) o (buluttan) avuçlarıyla (bal-yağ) alan bazı insanlar da gördüm. (Bunlardan kimi ondan) çok alıyordu, (kimi) az alıyordu. Derken sen o (ipi) tutup (göge) yükseldin, Allah da seni yükseltti. Sonra onu senden sonraki kimse tutup (göge) yükseldi, Allah da onu yükseltti. Sonra onu ondan sonraki kimse tutup (göge) yükseldi. Allah da onu

yükseltti. Sonra onu ondan sonraki kimse tuttu da (ip) kesildi, ardından (ip) bitişirildi, o da bitişti!" O zaman Ebu Bekr; "ya Rasulallah, bana izin ver de onu yorumlayayım" demiş. (Hz. Peygamber) de; "*Onu yorumla!*" buyurmuş. (Ebu Bekr), Rasulallah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) sonra insanların en iyi rüya yorumlayanı imiş. Bunun üzerine (Ebu Bekr) şöyle demiş: "Gölgelendirici buluta gelince o, İslam'dır. Bal ile tereyağına gelince Kur'an balın tatlılığı, tereyağının sütüdür. Ondan avuçlayıp da çok veya az alanlar ise Kur'an öğrencileri, (Kur'an uygulayıcıları)dır. (Gökten yere ulaşan bir ipe gelince o, senin üzerinde olduğun haktır. Sen onu tutuyorsun da Allah seni onunla yükseltiyor. Sonra onu senden sonraki bir adam tutar da onunla yükselir. Sonra onu başka bir adam tutar, o da onunla yükselir. Sonra onu başka bir adam tutar, bunun üzerine o kesilir, ardından o, onun için bitişirilir ve o da onunla yükselir. Şimdi, babam sana kurban olsun, ya Rasulallah, bana haber ver, isabet mi ettim, yoksa hata mı ettim?") Rasulallah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); "*İsabet de ettin, hata da ettin!*" buyurmuş. (Ebu Bekr); "Peki, isabet ettiklerim ne, hata ettiklerim ne?" demiş. Ancak (Hz. Peygamber, bunları) O'na söylemeye razı olmamış.⁵⁶⁰

AÇIKLAMA

Hiz. Ebu Bekir'in -Allah O'ndan razı olsun!- bu rüya yorumunda, Hiz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) isabetsiz bulduğu kıssımlarının neler olduğu hakkında farklı tahminler yapılmıştır. Bu tahminlerden bazısına göre isabetsiz yorumlardan birisi "bal ile yağ"ın sadece Kur'an'la yorumlanmasıdır. Çünkü bunlar farklı iki şey olduklarına göre, farklı iki şeyle, yani Kur'an ve Sünnet'le yorumlanmalıydılar. İsabetsiz diğer bir yorum da, ipin kopup bitişirilmesi ile ilgilidir. Şöyle ki, rüya gören adam "ip"nin koptuğunu, sonra bitişirildiğini söylemişti. Burada Hiz. Osman'ın (*Radıyallahu Anh*) şahadetiyle "Hak İpi"nin kopmasına, meşru Halifelik yönetimin ke-

560- Buhari, Ta'bir, 47(8/83-84); Müslim, Rü'ya, 17(4/1778); Ebu Davud, Sünnet, 9(4/207); Tirmizi, Rü'ya, 10(4/542, Ebu Hureyre'nin "Müsned"i olarak); İbn Mace, Rü'ya 10(2/1289); Müsned, 1/236. Bkz. 2349. hadis. Yukarıdaki metnin son paragrafında köşeli parantez içindeki kısım Müslim'in bir rivayetinden (Rü'ya, 17) eklenmiştir.

sintiye uğramasına işaret vardı. Ancak rüyada kopan ipin kimin için bitştirildiği söylenmediği halde, Hz. Ebu Bekir ipin "onun için", yani ip elinde kesilen kimse için bitştirildiğini söylemişti. Halbuki kesilen "ip", Hz. Osman'dan (*Radiyallahu Anh*) başkası, yani Hz. Ali (*Radiyallahu Anh*) için bitştirilecektir.

Hız. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), rüya yorumundaki hatalı yerleri açıklamamasının bir hikmeti, ilerde meydana gelecek karışıklıkları açığa çıkarıp müslümanları endişeye sevketmemek olabilir.

٢١٦٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا مِسْكِينُ الْحَرَّانِيُّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَانَ شَمْسًا - أَوْ قَمَرًا، شَكَ أَبُو جَعْفَرٍ - فِي الْأَرْضِ تَرَفَعُ إِلَى السَّمَاءِ بِأَشْطَانٍ شِدَادٍ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ - ﷺ - فَقَالَ: ذَاكَ ابْنُ أَخِيكَ - يَعْنِي: رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - نَفْسُهُ^(١).

2163. Bize Muhammed b. Mihran haber verip (dedi ki), bize Miskin el-Harrani, Ca'fer b. Burkan'dan, (O) Yezid İbnu'l-Esamm'dan, (O da) el-Abbas b. Abdulmuttalib'den (naklen) rivayet etti ki; O, (bir konuşmasının devamında) şöyle dedi: Rüyada gördüm, sanki yerdeki bir güneş -veya "bir ay" (Bunlarda Ebu Ca'fer şüpheye düşmüştür)- sağlam organlarla göğe yükseltiliyor!" Bunun üzerine O bunu Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) anlatmış da, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kendisini kastederek; "Bu, senin kardeşinin oğludur!"⁵⁶¹ buyurmuş.

٢١٦٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي

561- Heysemi bu hadisi Bezzar ve Taberani'nin de rivayet ettiğini, bunların ravilerinin sika olduğunu bildirmektedir (Mecma'u'z-Zevâid, 9/23-24).

بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: رَأَيْتُ فِي رُؤْيَايَ هَذِهِ أَنِّي هَزَزْتُ سَيْفًا فَأَنْقَطَعَ صَدْرُهُ، فَإِذَا هُوَ مَا أُصِيبَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ أُحُدٍ، ثُمَّ هَزَزْتُهُ أُخْرَى فَعَادَ كَأَحْسَنَ مَا كَانَ، فَإِذَا هُوَ مَا جَاءَ اللَّهُ بِهِ مِنَ الْفَتْحِ وَاجْتِمَاعِ الْمُؤْمِنِينَ، وَرَأَيْتُ فِيهَا أَيْضًا بَقْرًا وَاللَّهُ خَيْرٌ، فَإِذَا هُوَ النَّفَرُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَإِذَا الْخَيْرُ مَا جَاءَ اللَّهُ بِهِ مِنَ الْخَيْرِ وَثَوَابِ الصِّدْقِ الَّذِي آتَانَا بَعْدَ يَوْمِ الْبَدْرِ⁽⁵⁶²⁾.

2164. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usame, Yazid'den, (O) Ebu Burde'den, (O) Ebu Musa'dan, (O) da Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "(Söz konusu) bu rüyamda gördüm ki, ben bir kılıç salladım da onun baş tarafı kesildi. İşte bu, Uhud savaşında isabet alıp (şehid olan) mü'minlere (işarettir). Sonra onu bir defa daha salladım. Bu sefer olduğundan daha güzel gibi oldu. İşte bu da Allah'ın lûtfettiği fethe ve mü'minlerin toplanmasına (işarettir). Yine bu (rüyamda) bir sığır ile, vallahi, bir hayır gördüm⁵⁶² İşte bu da Uhud savaşında mü'minlerden (şehid olan) topluluğa; hayır ise, Allah'ın lûtfettiği iyilik (ganimet) ile, bize Bedir savaşından sonra verdiği, (savaşma ve cihadda sabretme hususundaki) doğru sözlülüğün sevabına (işarettir)."⁵⁶³

٢١٦٥ - أَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي دِرْعٍ حَصِينَةٍ، وَرَأَيْتُ بَقْرًا يُنْحَرُ، فَأَوَّلْتُ أَنَّ الدِّرْعَ الْمَدِينَةَ، وَأَنَّ الْبَقَرَ نَفَرٌ، وَاللَّهُ خَيْرٌ، وَلَوْ أَقَمْنَا بِالْمَدِينَةِ فَإِذَا دَخَلُوا عَلَيْنَا، فَاتَلْنَاهُمْ، فَقَالُوا: وَاللَّهِ مَا دَخَلَتْ⁽⁵⁶³⁾ عَلَيْنَا فِي

562- Bu cümle; "Yine bu (rüyamda), -Allah'ın, (işinde) hayır vardır- bir sığır gördüm" şeklinde de tercüme edilebilir. Ancak yukarıdaki tercüme, cümlelerin devamına daha uygundur.

563- Buhari, Menakıb, 25(4/183), Ta'bir, 39(8/81); Müslim, Rü'ya, 20(4/1779); İbn Mace, Rü'ya, 10(2/1292).

الْجَاهِلِيَّةِ، أَفْتَدَخُلْ عَلَيْنَا فِي الْإِسْلَامِ؟ قَالَ: فَشَأْنُكُمْ إِذَا، وَقَالَتِ الْأَنْصَارُ بَعْضُهَا لِبَعْضٍ: رَدَدْنَا عَلَى النَّبِيِّ - ﷺ - رَأْيَهُ، فَجَاوَزُوا فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَأْنُكَ فَقَالَ: الْآنَ إِنَّهُ لَيْسَ لِنَبِيِّ إِذَا لَيْسَ لَأُمَّتِهِ أَنْ يَضَعَهُ حَتَّى يُقَاتِلَ⁽⁵⁶⁴⁾.

2165. Bize el-Haccac b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Ebu'z-Zübeyir, Câbir'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Rüyamda) gördüm ki, sanki ben çok sağlam bir zırhın içindeyim. Bir de boğazlanan bir sığır gördüm. Ben yorumladım ki, bu zırh, Medine'dir; bu sığır ise (şehid edilecek) bir topluluktur. Vallahi (bu onlar için) daha hayırlıdır.⁵⁶⁴ Şayet biz Medine'de kalırsak, onlar üzerimize geldiklerinde, onlarla savaşırız!" Bunun üzerine (Medine'li müslümanlar olan "Ensar"); "Vallahi onlar üzerimize cahiliye döneminde bile gelememişlerdi. Müslümanlık döneminde mi gelecekler?" dediler. (O zaman Hz. Peygamber); "O halde istediğiniz gibi yapın!" buyurdu. (Sonra) Ensarın bazısı bazısına; "Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) görüşünü geri çevirdik?" deyip geldiler ve "ya Rasulullah, sen istediğin gibi yap!" dediler. Bu sefer (Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "Şimdi durum şu ki, hiçbir Peygamber'e, zırhını giyince, savaşmadıkça onu çıkarması (yakışmaz!)"⁵⁶⁵

٢١٦٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - : أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: أَكْرَهُ الْغُلَّ وَأَحِبُّ الْقَيْدَ، الْقَيْدُ ثَبَاتٌ فِي الدِّينِ⁽⁵⁶⁵⁾.

564- Bu cümle; "Allah'ın (işinde) hayır vardır", "Hayır, Allah (katındadır" şekillerinde de tercüme edilebilir.

565- Müsned, 3/351. İbn Hacer bu hadisi Nesai'nin de rivayet ettiğini bildirmektedir (Feth, 26/278, 28/107); Kenz, 15/388.

2166. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşi haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Saîd, Katâde'den, (O) Muhammed b. Sîrîn'den, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyururdu: "(Rüyada) boyuna takılan bukağı (görmekten) hoşlanmam, ayağa takılan bukağı (görmeyi) ise severim. (Rüyada) ayağa takılan bukağı (görmek), dinde sebat etmeyi, (dinin içinde kalmayı ifade eder.)"⁵⁶⁶

٢١٦٦ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ امْرَأَةً سَوْدَاءَ نَائِرَةً الشَّعْرِ، تَقْلَعُ، أَخْرَجَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ، فَأَسْكَنْتُ مَهْبَعَةً، فَأَوَّلَتْهَا وَبَاءَ الْمَدِينَةَ يَنْقُلُهَا اللَّهُ إِلَى مَهْبَعَةٍ.

2167. Bize Süleyman b. Davud el-Haşimi haber verip (dedi ki), bize İbn Ebi'z-Zinâd, Musa b. Ukbe'den, (O) Salim b. Abdillâh'tan, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Rüyada siyah, saçları dağınık, pis kokan bir kadının Medine'den çıkarılıp Mehyea'ya⁵⁶⁷ yerleştirildiğini gördüm de bunu, Medine'nin ve-basını Allah'ın Mehyea'ya nakledeceğine yordum."⁵⁶⁸

٢١٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا عُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّهُ قَالَ يَوْمًا مِنَ الْأَيَّامِ: إِنِّي رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ أَنَّ رَجُلًا أَتَانِي بِكَيْلَةٍ مِنْ تَمْرٍ، فَأَكَلْتُهَا

566- Buhari, Ta'bir, 26(8/77); Müslim, Rü'ya, 6(4/1773); Ebu Davud, Edeb, 94(4/305); Tirmizi, Rü'ya, 1(4/532); İbn Mace, Rü'ya, 10(2/1294); Müsned, 2/507.

567- Mehyea, Medine'ye 187 km. uzaklıkta bir yer olup buraya Cuhfe de denmektedir. Şam ve Mısır tarafından gelen hacılar buradan ihrama girerler.

568- Buhari, Ta'bir, 41-43(8/82); Tirmizi, Rü'ya, 10(4/541); İbn Mace, Rü'ya, 10(2/1293); Müsned, 2/107, 117, 137.

فَوَجَدْتُ فِيهَا نَوَآةً فَأَذَّنْتَنِي حِينَ مَضَعْتُهَا، ثُمَّ أَعْطَانِي كَيْلَةً أُخْرَى فَقُلْتُ: إِنَّ الَّذِي أَعْطَيْتَنِي وَجَدْتُ فِيهَا نَوَآةً أَذَّنْتَنِي فَأَكَلْتُهَا. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: نَامَتْ عَيْنُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذِهِ السَّرِيَّةُ الَّتِي بَعَثْتَ بِهَا غَنِمُوا مَرَّتَيْنِ كِلْتَاهُمَا وَجَدُوا رَجُلًا يُنْشِدُ ذِمَّتَكَ، فَقُلْتُ لِمُجَالِدٍ: مَا يُنْشِدُ ذِمَّتَكَ؟ قَالَ: يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ⁵⁶⁹.

2168. Bize Muhammed ibnu'l-Alâ' haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Abdirrahman rivayet edip (dedi ki), bize Ubeyde ibnu'l-Esved, Mucalid'den, (O) Âmir'den, (O) Câbir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki; O, günlerden bir gün şöyle buyurdu: "Ben gerçekten rüyada gördüm ki, bir adam bana bir ölçek kuru hurma getirdi, ben de onları yedim de içlerinde bir çekirdek buldum. Bu (çekirdiği) çiğneyince beni incitti. Sonra (adam) bana başka bir ölçek daha verdi. O zaman ben; "Muhakkak ki senin verdiği şeyin içinde beni inciten bir çekirdek buldum!" dedim, ardından (verdiği hurmaları yine) yedim!" Bunun üzerine Ebu Bekr şöyle dedi: "Gözün sükûnet bulsun, ya Rasulullah! Bu gönderdiğin askeri birliğe (işaret ediyor). Onlar iki defa ganimet elde etmiş, her ikisinde de, senin zimmetini (güvenceni, kefilliğini...) tanıyan, kabul eden bir adam bulmuşlardır!"⁵⁶⁹

(Ubeyde demiş ki), o zaman Mucalid'e; "senin zimmetini tanıyor" ne demektir?" dedim de O; "la ilahe illallah diyor; demektir" cevabını verdi.

٢١٦٩ - أَخْبَرَنَا عُيَيْنُ بْنُ يَعِيشَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ - هُوَ ابْنُ بَكْرٍ -، أَخْبَرَنَا ابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَتْ: كَانَتْ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَهَا زَوْجٌ تَاجِرٌ يَخْتَلِفُ، فَكَانَتْ تَرَى رُؤْيَا كُلَّمَا غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا، وَقَلَّمَا يَغِيبُ إِلَّا تَرَكَهَا

حَامِلًا، فَتَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقُولُ: إِنَّ زَوْجِي خَرَجَ تَاجِرًا فَتَرَكَنِي حَامِلًا، فَرَأَيْتُ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ أَنَّ سَارِيَةَ بَيْتِي انْكَسَرَتْ، وَأَتَيْتُ وَلَدْتُ غُلَامًا أَعْوَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: خَيْرٌ يَرْجِعُ زَوْجُكَ عَلَيْكَ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى

صَالِحًا، وَتَلِدِينَ غُلَامًا بَرًّا، فَكَانَتْ تَرَاهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، كُلَّ ذَلِكَ تَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَيَقُولُ ذَلِكَ لَهَا، فَيَرْجِعُ زَوْجُهَا وَتَلِدُ غُلَامًا، فَجَاءَتْ يَوْمًا كَمَا كَانَتْ تَأْتِيهِ وَرَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - غَائِبٌ، وَقَدْ رَأَتْ تِلْكَ الرُّؤْيَا فَقُلْتُ، لَهَا: عَمَّ تَسْأَلِينَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَا أُمَّةَ اللَّهِ؟.

فَقَالَتْ: رُؤْيَا كُنْتُ أَرَاهَا فَاتِي رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَاسْأَلُهُ عَنْهَا، فَيَقُولُ: خَيْرًا، فَيَكُونُ كَمَا قَالَ، فَقُلْتُ: فَأَخْبِرْنِي مَا هِيَ؟ قَالَتْ: حَتَّى يَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، فَأَعْرِضَهَا عَلَيْهِ كَمَا كُنْتُ أَعْرِضُ، فَوَاللَّهِ مَا تَرَكْتُهَا حَتَّى أَخْبَرْتَنِي، فَقُلْتُ: اللَّهُ لَئِنْ صَدَقَ رُؤْيَاكِ لَيَمُوتَنَّ زَوْجُكِ وَتَلِدِينَ غُلَامًا فَاجِرًا، فَقَعَدْتُ تَبْكِي وَقَالَتْ مَا لِي جِئْتُ عَرَضْتُ عَلَيْكَ رُؤْيَايَ فَرَزَّ خَلَّ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَهِيَ تَبْكِي ^(١٨) فَقَالَ لَهَا: مَا لَهَا يَا عَائِشَةُ؟ فَأَخْبَرْتُهُ الْخَبَرَ وَمَا تَأَوَّلْتُ لَهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَهْ يَا عَائِشَةُ إِذَا عَبَرْتُمُ الْمُسْلِمَ الرُّؤْيَا، فَأَعْبِرُوهَا عَلَى الْخَيْرِ، فَإِنَّ الرُّؤْيَا تَكُونُ عَلَى مَا يَعْبرُهَا صَاحِبُهَا، فَمَاتَ وَاللَّهُ زَوْجُهَا، وَلَا أَرَاهَا إِلَّا وَلَدَتْ غُلَامًا فَاجِرًا.

2169. Bize Ubeyd b. Yeîş haber verip (dedi ki), bize Yunus -ki O, İbn Bukeyr'dir-, rivayet edip (dedi ki), bize İbn İshak, Muhammed b. Amr b. Atâ'dan, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O da) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımını Hz. Âişe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Medine ahalisinden bir kadın vardı. Ticaretle uğraşan kocası (Medine dışına) gider-gelirdi. (Bu kadın), kocası yanından her ayrıldığında bir rüya görürdü. (Kocasını da) onu hamile bırakmaksızın yanından pek az ayırırdı. Sonra o, Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle derdi: "Kocam ticaret yapmak için çıktı, beni de hamile bıraktı. Der-

ken rüyamda gördüm ki, evimin direği kırıldı, ben de bir gözü kör olan bir çocuk doğurdum!" Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle buyururdu: "*Hayırdır (inşallah!) Kocan, yüce Allah dilerse, sağ-salim yanına döner, sen de iyi, saygılı bir çocuk doğurursun!*" (Kadın) bu (rüyayı) iki veya üç defa görür, her birinde Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelir de, O da ona bu (cevabını) söyler, sonra kocası geri döner, kendisi de bir çocuk doğururdu. Neyse bir gün (yine, önceleri) Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) geldiği gibi geldi. (Rasulullah) evde yoktu. O (yine) bu rüyayı görmüştü. Ona dedim ki, "Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ne soracaksın, ey Allah'ın kulu?" O da şöyle cevap verdi: "Görüp de (yorumunu) Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip sorduğum, O'nun da; "*Hayırdır (inşallah!)*" buyurduğu ve buyurduğu gibi çıkan bir rüyanın (yorumunu soracağım.)" O zaman ben, "Bana onun ne olduğunu söyle!" dedim. O; "(Hayır!) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip de bunu O'na, (önceleri) sunduğum gibi sununcaya kadar (söyleyemem!)" karşılığını verdi. Bunun üzerine ben, vallahi, (rüyasını) bana söyleyinceye kadar onu bırakmadım. (Nihayet rüyasını bana söyledi). Ben de; "vallahi, eğer rüyan doğruysa mutlaka kocan ölecek, sen de günahkâr bir çocuk doğuracaksın!" yorumunu yaptım. Bunun üzerine o oturup ağlamaya başladı ve "rüyamı sana sununca benim ne (günahım) var?" dedi. Derken, o ağlıyorken Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) içeri girdi ve "*Neyi var, ya Âişe?*" buyurdu. Ben de O'na haberi ve (kadın için) yaptığım yorumu bildirdim. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "*Bırak, ya Âişe! Müslümana rüya yorumladığınız zaman onu hayırla yorumlayın. Çünkü rüya, sahibinin yorumlamasına göre çıkar!*" dedi. Neticede, vallahi, (kadının) kocası öldü. Zannediyorum, kendisi de ancak günahkâr bir çocuk doğurmuştur!⁵⁷⁰

570- Firdevs, 5/426; Kenz, 15/381 (Ebu Nuaym'dan). Buralarda sadece merfû söz kısmı vardır.

İÇİNDEKİLER

ORUÇ KİTABI.....	5
1. BAB	
"ŞEK GÜNÜ" NDE ORUÇ TUTMANIN YASAKLANMASI.....	6
1689. Hadisin Açıklaması.....	7
2. BAB	
(RAMAZAN) HİLALİ GÖRÜLÜNCE ORUÇ TUTULMASI.....	9
1691. Hadisin Açıklaması.....	10
3. BAB	
HİLAL GÖRÜLDÜĞÜNDE SÖYLENİLECEK ŞEY.....	12
4. BAB	
(HİLALİN) GÖRÜLMESİNDEN ÖNCE ORUCA BAŞLAMA YASAĞI.....	13
5. BAB	
AY YİMİDOKUZ (GÜNDÜR).....	14
1697. Hadisin Açıklaması.....	15

6. BAB

RAMAZAN HİLALİNİN GÖRÜLMESİNE ŞAHİDLİK ETMEK.....	15

7. BAB

SAHUR YİYEN KİMSE (KENDİNİ) YİYECEK VE İÇECEKTEN NE ZAMAN MENEDER?.....	16

8. BAB

SAHUR YEMEĞİNİ YEMEYİ GECİKTİRMENİN MÜSTEHABLIĞI.....	18

9. BAB

SAHUR YEMEĞİNİN BEREKETİ HAKKINDA.....	19
1703-1704. Hadislerin Açıklaması.....	20

10. BAB

ORUCA GECEDEDEN KESİN NİYET ETMEYEN KİMSELER.....	21
1705. Hadisin Açıklaması.....	22

11. BAB

İFTARIN HEMEN YAPILMASI HAKKINDA.....	22

12. BAB

KENDİLERİYLE İFTAR EDİLMESİ MÜSTEHAB OLAN ŞEYLER.....	24

13. BAB

BİR ORUÇLUYU İFTAR ETTİRENİN FAZİLETİ.....	24

14. BAB

ORUÇTA "VİSAL" YASAĞI.....	25
1710-1713. Hadislerin Açıklaması.....	28

15. BAB

YOLCULUKTA ORUÇ TUTMAK.....	28

16. BAB

ORUCUNU AÇMAK KONUSUNDA YOLCUYA (TANINAN) KO- LAYLIK.....	31

17. BAB

KİŞİ YOLCULUK YAPMAK İSTEĞİYLE EVİNDEN ÇIKTIĞINDA NE ZAMAN ORUCUNU AÇAR?.....	33
1720. Hadisin Açıklaması.....	33

18. BAB

BİLE BİLE RAMAZANDAN BİR GÜN ORUCUNU BOZAN KİMSE.....	34
1722. Hadisin Açıklaması.....	35

19. BAB

RAMAZAN AYINDA GÜNDÜZÜN KARISIYLA CİNSİ MÜNASEBET YAPAN KİMSE HAKKINDA.....	36

20. BAB

KADININ, KOCASININ İZNİ OLMADAN NAFİLE ORUÇ TUTMASI YASAĞI.....	38

21. BAB

ÖPME HUSUSUNDA ORUÇLUYA KOLAYLIK.....	40
1731. Hıdisin Açıklaması.....	42

22. BAB

ORUÇ TUTMAK İSTEDİĞİ HALDE CÜNÜB OLARAK SA-BAHLAYAN KİMSE HAKKINDA.....	43

23. BAB

(ORUÇLU İKEN) UNUTARAK YİYEN KİMSE HAKKINDA.....	44
1734. Hadisin Açıklaması.....	45

24. BAB

ORUÇLUNUN KUSMASI.....	46
1735. Hadisin Açıklaması.....	46

25. BAB

BU KONUDAKİ KOLAYLIK.....	47

26. BAB

KAN ALMAK ("HICAMET") ORUÇLUNUN ORUCUNU BOZAR.....	48
1737-1738. Hadislerin Açıklaması.....	49

27. BAB

ORUÇLU GIYBET EDER DE ORUCUNU YARIP YIRTAR.....	50
1739. Hadisin Açıklaması.....	51

28. BAB

ORUÇLUNUN SÜRME ÇEKMESİ.....	51
1740. Hadisin Açıklaması.....	52

29. BAB

YÜCE ALLAH AZZE VE CELLE'NİN; "O HALDE SİZDEN KİM BU AYDA HAZIR BULUNURSA, ONU ORUÇ TUTSUN" AYETİNİN AÇIK-LAMASI HAKKINDA.....	53
1741. Hadisin Açıklaması.....	54

30. BAB

NAFİLE OLARAK ORUÇLU SABAHLAYAN, SONRA ORUCUNU AÇAN KİMSE HAKKINDA.....	54
1743. Hadisin Açıklaması.....	56

31. BAB

ORUÇLU İKEN YEMEĞE ÇAĞRILAN KİMSE, "GERÇEKTEN BEN ORUÇLUYUM" DESİN.....	57

32. BAB

ORUÇLUNUN YANINDA (BİR ŞEY) YENİLDİĞİNDE (NEOLACAĞI) HAKKINDA.....	58

33. BAB

ŞA'BAN (ORUCUNU) RAMAZAN (ORUCUNA) BİTİŞTİRMEK.....	59

34. BAB

ŞABAN'IN YARIYA VARMAZINDAN SONRA ORUÇ TUTMA YASAĞI.....	59
1747-1748. Hadislerin Açıklaması.....	60

35. BAB

AYIN SONUNDA ORUÇ TUTMAK.....	61
1749. Hadisin Açıklaması.....	62

36. BAB

HZ. PEYGAMBER'İN (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) ORUCU HAKKINDA.....	62
1750. Hadisin Açıklaması.....	63

37. BAB

SENENİN HER GÜNÜ ORUÇ TUTMAKTAN MEN'.....	63

38. BAB

HER AYDAN ÜÇ GÜN ORUÇ TUTMAK HAKKINDA.....	64
1754. Hadisin Açıklaması.....	65

39. BAB

CUMA GÜNÜ ORUÇ TUTMA YASAĞI HAKKINDA.....	66

40. BAB

CUMARTESİ GÜNÜ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA.....	67
1756. Hadisin Açıklaması.....	67

41. BAB

PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA.....	68

42. BAB	
DAVUD ORUCU HAKKINDA.....	70
43. BAB	
FITİR (RAMAZAN BAYRAMI) GÜNÜ İLE KURBAN (BAYRAMI) GÜNÜ ORUÇ TUTMA YASAĞI.....	71
44. BAB	
ŞEVVAL (AYINDAN) ALTI (GÜN) ORUÇ TUTMAK.....	71
45. BAB	
MUHARREM (AYI) ORUCU HAKKINDA.....	73
1763-1765. Hadislerin Açıklaması.....	74
46. BAB	
AŞURA GÜNÜ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA.....	75
1766-1770. Hadislerin Açıklaması.....	78
47. BAB	
ARAFE GÜNÜ ORUÇ TUTMAK HAKKINDA.....	79
1771-1772. Hadislerin Açıklaması.....	80
48. BAB	
TEŞRİK GÜNLERİNDE ORUÇ TUTMA YASAĞI.....	81
1773-1774. Hadislerin Açıklaması.....	82
49. BAB	
KİŞİ, ÜZERİNDE ORUÇ (BORCU) OLDUĞU HALDE ÖLEBİLİR.....	83
1775. Hadisin Açıklaması.....	83
50. BAB	
ORUCUN FAZİLETİ HAKKINDA.....	85
1777. Hadisin Açıklaması.....	86
1778 Hadisin Açıklaması.....	87
51. BAB	
ORUÇLUNUN, YANLARINDA ORUCUNU AÇTIĞI KİMSELERE DUA ETMESİ.....	88
52. BAB	
(ZİLHİCCE AYININ İLK) ON (GÜNÜNDE) AMEL YAPMANIN FA- ZİLETİ HAKKINDA.....	88
1780-1781. Hadislerin Açıklaması.....	90
53. BAB	
RAMAZAN AYININ FAZİLETİ HAKKINDA.....	91

54. BAB	
RAMAZAN AYINI İHYA ETMENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	91
55. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) İTİ- KAFİ.....	94
56. BAB	
KADİR GECESİ HAKKINDA.....	95
5. HAC MENÂSİKİ KİTABI.....	99
1. BAB	
KİM HAC YAPMAK İSTERSE ACELE ETSİN!.....	100
1791. Hadisin Açıklaması.....	101
2. BAB	
HAC YAPMAMIŞ OLARAK ÖLEN KİMSE.....	102
3. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) BİR KERE HAC YAPMIŞ OLMASI HAKKINDA.....	103
1793-1794. Hadislerin Açıklaması.....	104
4. BAB	
HACCIN FARZLIĞI (VACİBLİĞİ) NASILDIR?.....	105
5. BAB	
HACDA MİKATLAR.....	106
1797-1799. Hadislerin Açıklaması.....	108
6. BAB	
İHRAMDA YIKANMAK.....	108
7. BAB	
HAC VE UMRENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	110
8. BAB	
HANGİ HAC DAHA FAZİLETLİDİR?.....	111
1804. Hadisin Açıklaması.....	112
9. BAB	
İHRAMLININ GİYECEĞİ ELBİSELER.....	113
1805-1807. Hadislerin Açıklaması.....	115

10. BAB

İHRAMA GİRME ESNASINDA GÜZEL KOKU.....	115

1808. Hadisin Açıklaması.....	116

11. BAB

NİFASLI VE HAYIZLI KADINLAR HAC YAPMAK İSTEYİP DE Mİ- KATA VARDIKLARINDA (NE YAPARLAR?).....	117

12. BAB

HANGİ VAKİTTE İHRAMA GİRMEK MÜSTEHABDIR?.....	119

13. BAB

TELBİYE HAKKINDA.....	120

14. BAB

TELBİYEDE SESİ YÜKSELTMEK HAKKINDA.....	121

15. BAB

HACDA ŞART KOŞMAK.....	122

1818. Hadisin Açıklaması.....	123

16. BAB

SADECE HAC YAPMAK (İFRAD-I HAC) HAKKINDA.....	124

1819. Hadisin Açıklaması.....	124

17. BAB

KIRAN (HACCI) HAKKINDA.....	126

1820. Hadisin Açıklaması.....	127

18. BAB

TEMETTU' (HACCI) HAKKINDA.....	129

1821. Hadisin Açıklaması.....	129

19. BAB

İHRAMLININ, İHRAMINDA İKEN ÖLDÜREBİLECEĞİ ŞEYLER.....	131

20. BAB

İHRAMLININ KAN ALDIRMASI ("HACAMAT'I).....	133

21. BAB

İHRAMLININ EVLENDİRMESİ VEYA EVLENDİRİLMESİ.....	135

1829-1832. Hadislerin Açıklaması.....	137

22. BAB

İHRAMLININ, KENDİSİ AVLAMADIĞINDA AV ETİNDEN YEMESİ HAKKINDA.....	138

1833-1837. Hadislerin Açıklaması.....	141

23. BAB	
HAYATTA OLAN BİRİNİN YERİNE HACCETMEK HAKKINDA.....	142
24. BAB	
ÖLMÜŞ BİRİNİN YERİNE HACCETMEK.....	146
25. BAB	
HACER-İ (ESVED'İ) İSTİLAM HAKKINDA.....	147
1845. Hadisin Açıklaması.....	148
26. BAB	
HACER-İ (ESVED'İN) İSTİLAMINDAKİ FAZİLET.....	150
27. BAB	
ÜÇ (ŞAVTTA) REMEL YAPAN, DÖRT (ŞAVTTA) YÜRÜYEN KİMSE..	150
1847-1849. Hadislerin Açıklaması.....	152
28. BAB	
REMEL (YAPILAN TAVAFTA) İZTİBA YAPMAK.....	154
1850. Hadisin Açıklaması.....	154
29. BAB	
HACC-I KIRAN YAPANIN TAVAFI.....	155
30. BAB	
BİNİT DEVESİ ÜZERİNDE TAVAF ETMEK.....	156
31. BAB	
HAC YAPMAKTA OLAN KADIN HAYIZ OLDUĞUNDA NE YAPAR?.....	157
32. BAB	
TAVAF ESNASINDA KONUŞMAK.....	157
33. BAB	
MAKAM-I (İBRAHİM'İN) ARKASINDA NAMAZ KILMAK.....	159
1856. Hadisin Açıklaması.....	159
34. BAB	
HACCIN SÜNNETE (UYGUN YAPILIŞI) HAKKINDA.....	160
35. BAB	
İHRAMLİ KİMSE ÖLDÜĞÜNDE ONA NE YAPILACAĞI HAKKINDA	171
36. BAB	
TAVAFTA VE SAFA İLE MERVE ARASINDAKİ SA'YDA (ALLAH'I) ANMAK.....	172

37. BAB

HACCI BOZMAK (FESİH) HAKKINDA.....173

1862. Hadisin Açıklaması.....174

38. BAB

HAC AYLARINDA UMRE YAPAN KİMSELER.....175

39. BAB Hz. PEYGAMBER (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) KAÇ
UMRE YAPTI?.....176**40. BAB**

RAMAZAN AYINDA YAPILAN UMRENİN FAZİLETİ.....177

41. BAB

UMREDE İHRAMA GİRME YER VE ZAMANLARI "MİKATLAR".....178

1868-1870. Hadislerin Açıklaması.....180

42. BAB

HACER-İ (ESVED'İ) ÖPMEK HAKKINDA.....181

43. BAB

KABE'NİN İÇİNDE NAMAZ KILMAK.....182

44. BAB

HİCR, KABE'DENDİR.....184

1875-1876. Hadislerin Açıklaması.....185

45. BAB

MUHASSAB'DA KONAKLAMAK HAKKINDA.....186

1877. Hadisin Açıklaması.....187

46. BABMİNA'DA, ARAFATA GİDİLİNCEYE KADAR KAÇ VAKİT NAMAZ
KILINIR?.....188**47. BAB**

MİNA'DA NAMAZLARIN KISALTILMASI.....190

1881-1882. Hadislerin Açıklaması.....191

48. BAB

MİNA'DAN ARAFAT'A GİDİLİRKEN NASIL HAREKET EDİLİR?.....192

49. BAB

ARAFAT'TA DURMAK: "VAKFE".....193

1885. Hadisin Açıklaması.....194

50. BAB	
ARAFAT'IN HEPSİ VAKFE YERİDİR.....	195
1886. Hadisin Açıklaması.....	196
51. BAB	
ARAFAT'TAN AKIN AKIN DÖNME ESNASINDA NASIL GİDİLİR?....	198
52. BAB	
MÜZDELİFE'DE İKİ NAMAZI BİRLEŞTİRMEK.....	198
53. BAB	
MÜZDELİFE'DEN GECELEYİN AYRILMA (NEFR) HUSUSUNDA KOLAYLIK.....	201
54. BAB	
HAC NE İLE TAMAM OLUR?.....	203
55. BAB	
MÜZDELİFE'DEN AYRILMA VAKTİ.....	205
56. BAB	
MUHASSİR VADİSİNDE (BİNEK HAYVANLARININ) HIZLANMASI.	206
57. BAB	
(HAC YAPMASI) DÜŞMAN TARAFINDAN ENGEL OLUNAN KİMSE HAKKINDA.....	207
1900. Hadisin Açıklaması.....	209
1901. Hadisin Açıklaması.....	210
58. BAB	
AKABE CEMRE'SİNİN HANGİ VAKİTTE ATILACAĞI HAKKINDA.....	211
1902-1903. Hadislerin Açıklaması.....	212
59. BAB	
(CEMRELERİ) FİSKE TAŞI GİBİ TAŞLARLA ATMAK HAKKINDA.....	213
60. BAB	
CEMRELERİ, (TAŞLARI) BİNEK ÜZERİNDEN ATMAK HAKKINDA.	215
61. BAB	
(TAŞLARI) VADİNİN İÇİNDEN ATMAK VE HER TAŞ (ATMADA) TEKBİR GETİRMEK.....	216
62. BAB	
SİĞİR, KURBANLIK DEVENİN YERİNE GEÇER.....	217
63. BAB	
"KADINLARIN (SAÇLARINI) TIRAŞ ETMELERİ GEREKMEZ" DİYEN KİMSELER.....	218

64. BAB

TIRAŞ ETMENİN KISALTMAYA ÜSTÜNLÜĞÜ.....	219

65. BAB

HAC İBADETLERİNDE BİR ŞEYİ BİR ŞEYDEN ÖNE ALAN KİM- SELER HAKKINDA.....	220

66. BAB

MEKKE'DE KURBAN EDİLMEK ÜZERE GÖNDERİLEN DEVE VEYA SIĞIR TELEF OLACAĞI ZAMAN SÜNNETE (UYGUN OLARAK YAPILACAK ŞEY).....	221
1915-1916. Hadislerin Açıklaması.....	223

67. BAB

"HAREM'DE KESİLECEK KURBANLARDA KOYUN YETERLİ OLUR" DİYEN KİMSELER.....	224

68. BAB

KURBANLIK HAYVANA BİR BELİRTİ KOYMANIN NASIL YA- PILACAĞI HAKKINDA.....	224

69. BAB

BEDENENİN BİNİLMESİ HAKKINDA.....	225
1919. Hadisin Açıklaması.....	226

70. BAB

MEKKE'DE KURBAN EDİLMEK ÜZERE GÖNDERİLEN DE- VELERİN AYAKTA OLDUKLARI HALDE BOĞAZLANMALARI HAK- KINDA.....	227

71. BAB

(HAC) MEVSİMİ'NİN HUTBESİ HAKKINDA.....	227

72. BAB

KURBAN BAYRAMININ BİRİNCİ GÜNÜNDEKİ HUTBE HAK- KINDA.....	229
1922. Hadisin Açıklaması.....	231

73. BAB

KADIN ZİYARET (TAVAFI'NDAN) SONRA HAYIZ OLABİLİR?.....	231

74. BAB

KABE'Yİ HİÇBİR ÇIPLAK TAVAF ETMEYECEK.....	232

75. BAB

(HACI) KABE'YE VEDA ETTİĞİNDE ELLERİNİ KALDIRMAZ.....	234
1926. Hadisin Açıklaması.....	234

76. BAB	
MÜSLÜMANIN (CANININ) HARAMLIĞI HAKKINDA.....	235
77. BAB	
SAFA İLE MERVE ARASINDA SAY ETMEK HAKKINDA.....	236
78. BAB	
KIRAN (HACCI) HAKKINDA.....	236
79. BAB	
NAMAZ VAKTİNİN DIŞINDA TAVAF YAPMAK.....	238
80. BAB	
KABE'YE GÜNDÜZ GİRMEK HAKKINDA.....	239
81. BAB	
(HACI) MEKKE'YE HANGİ YOLDAN GİRER?.....	240
82. BAB	
(HAC YAPACAK OLAN) KİMSE NE ZAMAN YÜKSEK SESLE TEL- BİYE GETİRMEYE (BAŞLAR?).....	240
83. BAB	
İHRAMLİ, GÖZLERİNDEN RAHATSIZ OLDUĞUNDA NE YAPAR?.....	241
84. BAB	
KİŞİ TAVAFTAN SONRA NEREDE NAMAZ KILAR?.....	242
85. BAB	
VEDA TAVAFI HAKKINDA.....	243
86. BAB	
BELDESİNDE MUKİM OLDUĞU HALDE HEDY'İNİ (MEKKE'YE) GÖNDEREN KİMSE HAKKINDA.....	245
87. BAB	
MİNA'DA BİNA YAPMANIN MEKRUHLUĞU.....	246
88. BAB	
MEKKE'YE NE HAC, NE DE UMRE İHRAMI OLMAKSIZIN GİR- MEK HAKKINDA.....	247
89. BAB	
KASABA, KURBANLARDAN HİÇBİR ŞEY VERİLMEZ.....	249
90. BAB	
SIRTLAN (AVLAMANIN) CEZASI HAKKINDA.....	250
1947-1948. Hadislerin Açıklaması.....	251

91. BAB

MİNA GECELERİ BİR SEBEPTEN DOLAYI MEKKE'DE GE- CELEYEN KİMSE HAKKINDA.....	251
1949-1950. Hadislerin Açıklaması.....	252

KURBANLAR KİTABI..... 253**1. BAB**

KURBANDA SÜNNET OLAN.....	254
1951. Hadisin Açıklaması.....	254

2. BAB

HZ. PEYGAMBER'İN (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM), KUR- BANIN VACİB OLMADIĞINA DELİL GÖSTERİLEN HADİSLERİ.....	256
1954. Hadisin Açıklaması.....	257

3. BAB

KURBANLARDA CAİZ OLMAYAN ŞEYLER.....	258

4. BAB

YETERLİ OLAN KURBANLAR.....	261
1959-1960. Hadislerin Açıklaması.....	262

5. BAB

DEVE YEDİ KİŞİ ADINA, SIĞIR DA YEDİ KİŞİ ADINA (KURBAN EDİLEBİLİR).....	263

6. BAB

KURBAN ETLERİ HAKKINDA.....	265
1963-1967. Hadislerin Açıklaması.....	268

7. BAB

İMAMDAN ÖNCE (KURBAN) KESMEK HAKKINDA.....	269
1968-1969. Hadislerin Açıklaması.....	270

8. BAB

DEVENİN (KURBAN EDİLEN) İLK YAVRUSU ("FERA") VE RECEB AYINDA KURBAN EDİLEN KOYUN ("ATİRE") HAKKINDA.....	271
1970. Hadisin Açıklaması.....	271

9. BAB

AKİKA'DA SÜNNET OLAN.....	273

1972-1973. Hadislerin Açıklaması.....	274
1975. Hadisin Açıklaması.....	275
10. BAB	
BOĞAZLANILACAK HAYVANA GÜZEL MUAMELE HAKKINDA.....	277
11. BAB	
KENDİLERİYLE (HAYVAN) BOĞAZLAMANIN CAİZ OLDUĞU ŞEY- LER.....	278
12. BAB	
KUYUYA DÜŞEN HAYVANIN BOĞAZLANIŞI HAKKINDA.....	279
13. BAB	
CANLIYA İŞKENCE ("MÜSLE") YAPMA YASAĞI.....	279
1979. Hadisin Açıklaması.....	280
14. BAB	
BİR ET BULUNUR DA, (KESİLDİĞİNDE) ÜZERİNDE ALLAH'IN ADININ ANILIP ANILMADIĞI BİLİNMEYEBİLİR?.....	281
1982. Hadisin Açıklaması.....	282
15. BAB	
HAYVAN ÜRKÜP KAÇINCA (NE YAPILACAĞI) HAKKINDA.....	283
1983. Hadisin Açıklaması.....	284
16. BAB	
HERHANGİ BİR HAYVANI BOŞ YERE ÖLDÜREN KİMSE.....	284
17. BAB	
"ANNESİNİN KARNINDAKİ YAVRUNUN BOĞAZLANMASI, AN- NENİN BOĞAZLANMASI (İLE HASIL OLUR)" (FİKRİ) (HAKKINDA.....	285
1985. Hadisin Açıklaması.....	286
18. BAB	
(ETLERİ) YENİLMEYEN YIRTICI HAYVANLAR.....	286
1986-1988. Hadislerin Açıklaması.....	288
19. BAB	
YIRTICI HAYVANLARIN DERİLERİNİ GIYME YASAĞI.....	288
1989-1990. Hadislerin Açıklaması.....	289
20. BAB	
MURDAR HAYVAN ÖLÜLERİNİN DERİLERİNDEN YA- RARLANMAK.....	290
1991-1995. Hadislerin Açıklaması.....	293

21. BAB	
EVCİL EŞEKLERİN ETLERİ HAKKINDA.....	294
22. BAB	
AT ETLERİNİN YENİLMESİ HAKKINDA.....	295
1998-1999. Hadisin Açıklaması.....	296
23. BAB	
KAPIP ALMA, YAĞMA ETME ("NÜHBE") YASAĞI.....	296
24. BAB	
DARDA KALANIN MURDAR HAYVAN ÖLÜSÜNDEN YEMESİ HAK- KINDA.....	298
25. BAB	
SÜT SAĞIMINI HADDİNDEN FAZLA YAPAN KİMSE HAKKINDA....	299
26. BAB	
KURBAĞA VE ARILARI ÖLDÜRME YASAĞI.....	299
27. BAB	
ZEHIRLİ KELERLERİ ÖLDÜRMEK HAKKINDA.....	300
28. BAB	
PİSLİK YİYEN HAYVAN VE HAKKINDA GELEN YASAĞA DAİR.....	301
2007. Hadisin Açıklaması.....	302
AV KİTABI.....	303
1. BAB	
KÖPEĞİ GÖNDERME ESNASINDA BESMELE ÇEKME VE KÖ- PEKLERİN AVLAMASI.....	304
2. BAB	
AV (KÖPEĞİ) VE DAVAR KÖPEĞİ EDİNMEK HAKKINDA.....	305
2010-2011. Hadislerin Açıklaması.....	306
3. BAB	
KÖPEKLERİN ÖLDÜRÜLMESİ HAKKINDA.....	308
2013-2014. Hadislerin Açıklaması.....	309
4. BAB	
Mİ'RAZ (İLE YAPILAN) AV HAKKINDA.....	310
2015. Hadisin Açıklaması.....	310

5. BAB	
ÇEKİRGENİN YENİLMESİ HAKKINDA.....	311
6. BAB	
DENİZ AVI HAKKINDA.....	311
2017. Hadisin Açıklaması.....	312
2018. Hadisin Açıklaması.....	314
7. BAB	
TAVŞANIN YENİLMESİ HAKKINDA.....	314
8. BAB	
KELERİN YENİLMESİ HAKKINDA.....	315
9. BAB	
KENDİSİNDEN BİR UZUV AYRILAN AV HAKKINDA.....	318
2024. Hadisin Açıklaması.....	319
YİYECEKLER KİTABI	321
1. BAB	
YEMEĞİN BAŞINDA BESMELE ÇEKMEK HAKKINDA.....	322
2. BAB	
YEMEK SAHİBİNE YEMEK YEDİRDİĞİ ZAMAN DUA ETMEK.....	323
3. BAB	
YEMEĞİ BİTİRDİKTEN SONRA DUA ETMEK.....	324
4. BAB	
YEMEKTE DOLAYI ŞÜKRETMEK.....	325
2030. Hadisin Açıklaması.....	326
5. BAB	
PARMAKLARI YALAMAK HAKKINDA.....	326
2031. Hadisin Açıklaması.....	327
6. BAB	
YEMEĞİN BİTİMİNDE HAVLU (KULLANMAK) HAKKINDA.....	327
7. BAB	
TABAĞI YALAMAK HAKKINDA.....	328
8. BAB	
LOKMA DÜŞTÜĞÜ ZAMAN.....	329

2034-2035. Hadislerin Açıklaması.....	330
9. BAB	
SAĞ EL İLE YEMEK.....	330
2036-2038. Hadislerin Açıklaması.....	332
10. BAB	
ÜÇ PARMAKLA YEMEK.....	333
11. BAB	
MİSAFİRLİK HAKKINDA.....	334
2043. Hadisin Açıklaması.....	335
12. BAB	
YEMEĞİN İÇİNE SİNEK DÜŞEBİLİR(?).....	336
2044-2045. Hadislerin Açıklaması.....	337
13. BAB	
MÜ'MİN TEK BİR BAĞIRSAKLIK YER.....	338
2046-2049. Hadislerin Açıklaması.....	340
14. BAB	
BİR KİŞİNİN YEMEĞİ İKİ KİŞİYE YETER.....	340
15. BAB	
ÖNÜNDEN YİYEN KİMSE HAKKINDA.....	341
16. BAB	
TİRİTİN YANLARI YENİNCEYE KADAR ORTASINDAN YEME YA- SAĞI.....	341
17. BAB	
SICAK YEMEK YEMekten MEN.....	342
18. BAB	
RASULULLAH (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) HANGİ KA- TIĞI DAHA ÇOK SEVERDİ?.....	343
19. BAB	
KABAK.....	345
20. BAB	
ZEYTİN YAĞININ ÜSTÜNLÜĞÜ HAKKINDA.....	346
21. BAB	
SARMISAK YEMEK HAKKINDA.....	346
22. BAB	
TAVUĞUN YENMESİ HAKKINDA.....	348

23. BAB

YEMEĞİNİ MUTTAKİLERDEN BAŞKASINA YEDİRMekten HOŞ- LANMAYAN KİMSE.....	349
2063. Hadisin Açıklaması.....	350

24. BAB

(YİYECEKLERDEN) İKİ ŞEYİ BİRLEŞTİRMEKTE HİÇBİR MAH- ZUR GÖRMEYEN KİMSE.....	350

25. BAB

(HURMALARI) İKİŞER İKİŞER YEME YASAĞI.....	351

26. BAB

KURU HURMA HAKKINDA.....	352

27. BAB

YEMekten SONRA ABDEST ALMAK HAKKINDA.....	353
2069. Hadisin Açıklaması.....	354

28. BAB

DÜĞÜN VE ZİYAFET YEMEĞİ HAKKINDA.....	355

29. BAB

TİRİT YEMEĞİNİN ÜSTÜNLÜĞÜ HAKKINDA.....	359
2075. Hadisin Açıklaması.....	359

30. BAB

ETİ KESMEYİP ISIRARAK YEMEYİ TERCİH EDEN KİMSE HAK- KINDA.....	360

31. BAB

YASLANARAK YEMEK HAKKINDA.....	361

32. BAB

İLK ÜRÜN HAKKINDA.....	361

33. BAB

HİZMETÇİYE YEMEK ESNASINDA İKRAMDA BULUNMAK HAK- KINDA.....	362

34. BAB

TATLI VE BAL HAKKINDA.....	363

35. BAB

ABDESTSİZ OLARAK YEME-İÇME HAKKINDA.....	364

36. BAB

CÜNÜB, YİYEİLİR.....	365

37. BAB	
TENCEREYE (YEMEĞİN) SUYUNU ÇOK KOYMAK HAKKINDA.....	366
38. BAB	
YEMEK ESNASINDA AYAKKABILARI ÇIKARMAK HAKKINDA.....	367
39. BAB	
YEMEK YEDİRMEK HAKKINDA.....	367
40. BAB	
YEMEK ÇAĞRISI(DAVET) HAKKINDA.....	368
41. BAB	
FARE TEREYAĞINA DÜŞÜP ÖLÜRSE (NE YAPILIR?).....	369
42. BAB	
DİŞ ARALARINDA KALAN KIRINTILARI ÇIKARMAK HAKKINDA.....	371

İÇECEKLER KİTABI..... 373

1. BAB	
ŞARAP HAKKINDA GELEN (HABER).....	374
2. BAB	
ŞARABIN HARAM KILINMASININ NASIL OLDUĞU HAKKINDA.....	375
3. BAB	
ŞARAP İÇENE SERT DAVRANILMASI HAKKINDA.....	376
2097. Hadisin Açıklaması.....	378
4. BAB	
ÜZERİNDE ŞARAP İKRAM EDİLEN BİR SOFRAYA OTURMA YA- SAĞI.....	379
5. BAB	
ŞARAP TUTKUNU HAKKINDA.....	380
2099. Hadisin Açıklaması.....	380
6. BAB	
ŞARAPTA HİÇBİR ŞİFA YOKTUR.....	382
7. BAB	
ŞARAP NELERDEN OLUR?.....	382
2102. Hadisin Açıklaması.....	383

8. BAB

SARHOŞ EDİCİLER HAKKINDA SÖYLENENLER.....	383

9. BAB

ŞARABIN (SATILMASI) İLE SATIN ALINMASININ YASAKLIĞI.....	386
2108-2110. Hadislerin Açıklaması.....	388

10. BAB

ŞARAP İÇMENİN CEZASI.....	389
2111. Hadisin Açıklaması.....	390

11. BAB

ŞARAP İÇENE SERT DAVRANILMASI HAKKINDA.....	390
2112. Hadisin Açıklaması.....	391

12. BAB

HZ. PEYGAMBER'E (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) ŞIRA YAPAN KİMSE HAKKINDA	391

13. BAB

SUYA KONULUP BEKLETİLEN HURMA, ÜZÜM VS. (NAKİ') HAK- KINDA.....	392
2114. Hadisin Açıklaması.....	393

14. BAB

TOPRAK TESTİLERİN ŞIRASINDAN VE ONLARIN İÇİNDE ŞIRA YAPMAKTAN MEN'.....	394
2115-2118. Hadislerin Açıklaması.....	396

15. BAB

İKİ KARIŞIĞIN ŞIRALARININ BİRLİKTE ÇIKARILMASI) YASAĞI HAKKINDA.....	397

16. BAB

ÜZÜME "KERM" İSMİ VERİLMESİ YASAĞI HAKKINDA.....	398
2120. Hadisin Açıklaması.....	398

17. BAB

ŞARABIN SİRKE YAPILMASI HAKKINDA.....	399
2121. Hadisin Açıklaması.....	399

18. BAB

İÇMENİN SÜNNETE UYGUN ŞEKLİNİN NASIL OLDUĞU HAK- KINDA.....	400

19. BAB	
KIRBANIN AĞZINDAN İÇME YASAĞI HAKKINDA.....	401
20. BAB	
ÜÇ NEFESTE İÇME HAKKINDA.....	402
21. BAB	
TEK NEFESTE İÇEN KİMSE.....	403
22. BAB	
NEHİRDEN AĞZIYLA SU İÇEN KİMSE HAKKINDA.....	404
23. BAB	
AYAKTA İÇMEK HAKKINDA.....	405
24. BAB	
AYAKTA İÇMEYİ MEKRUH GÖREN KİMSE.....	406
2130-2134. Hadislerin Açıklaması.....	408
25. BAB	
GÜMÜŞLE KAPLANMIŞ KAPLA İÇMEK.....	408
2136. Hadisin Açıklaması.....	410
26. BAB	
KAP-KAÇAĞIN ÖRTÜLMESİ HAKKINDA.....	410
27. BAB	
İÇECEĞİN İÇİNE ÜFÜRME YASAĞI.....	411
2139-2140. Hadislerin Açıklaması.....	412
28. BAB	
TOPLULUĞA İÇECEK DAĞITANIN ONLARIN SON İÇENİ OLA- CAĞI HAKKINDA.....	413
RÜYA KİTABI	415
1. BAB	
YÜCE ALLAH'IN, "DÜNYA HAYATINDA MÜJDE ONLARADIR" AYETİ HAKKINDA.....	416
2142. Hadisin Açıklaması.....	417
2. BAB	
"MÜSLÜMANIN RÜYASI PEYGAMBERLİĞİN KIRKALTI PAR- ÇASINDAN BİR PARÇADIR" (HADİSİ) HAKKINDA.....	417

3. BAB

PEYGAMBERLİK GİTTİ, GERİYE MÜJDELEYİCİLER KALDI.....418

4. BAB

HZ. PEYGAMBER'İ (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) RÜYADA
GÖRMEK HAKKINDA.....419

5. BAB

HOŞLANMADIĞI BİR RÜYA GÖREN KİMSE HAKKINDA.....420

6. BAB

RÜYA ÜÇ (ÇEŞİTTİR).....421

7. BAB

İNSANLARIN EN DOĞRU RÜYA GÖRENİ, ONLARIN EN DOĞRU
SÖZLÜ OLANIDIR.....422

2150. Hadisin Açıklaması.....423

8. BAB

İNSANIN, GÖRMEDİĞİ BİR RÜYAYI GÖRDÜĞÜNÜ SÖYLEMESİ.....423

9. BAB

EN DOĞRU RÜYALAR SEHERLERDE (GÖRÜLÜR).....424

10. BAB

RÜYAYI ALİMDEN VEYA İYİLİKSEVER KİMSEDEN BAŞKASINA
AÇIKLAMANIN MEKRUHLUĞU.....425

11. BAB

RÜYA YORUMLANMADIĞI SÜRECE GERÇEKLEŞMEZ.....426

12. BAB

YÜCE RABB'İ RÜYADA GÖRMEK HAKKINDA.....426

2155. Hadisin Açıklaması.....427

13. BAB

RÜYADA GÖMLEK, KUYU, SÜT, BAL, TEREYAĞI, KURU HURMA
VE DİĞER ŞEYLER (GÖRMENİN MANASI) HAKKINDA.....429

2162. Hadisin Açıklaması.....434

İÇİNDEKİLER.....443